

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Ana Bilim Dalı

**KADINA YÖNELİK ŞİDDET HABERLERİNİN GENÇLERİN
EVLİLİK TUTUMLARINA ETKİSİ: SİVAS CUMHURİYET
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Maide Elif GÖZÜTOK

Sivas
Temmuz 2025

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Ana Bilim Dalı

KADINA YÖNELİK ŞİDDET HABERLERİNİN GENÇLERİN
EVLİLİK TUTUMLARINA ETKİSİ: SİVAS CUMHURİYET
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Maide Elif GÖZÜTOK

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Cemal YALÇIN

Sivas
Temmuz 2025

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu yüksek lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntılarladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

Maide Elif GÖZÜTOK

ÖN SÖZ

Yüksek lisans sürecim boyunca yanımda olan, emeğiyle, sözüyle ya da varlığıyla katkı sunan herkese gönülden teşekkür ederim. Öncelikle, değerli danışmanım Prof. Dr. Cemal YALÇIN'a fikirleri, anlayışı, sabrı ve desteğiyle yol gösterdiği için en içten şükranlarımı sunarım. Tez savunmamda jüri üyesi olarak yer alan hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem YEL ve Doç. Dr. Orhan BİNGÖL'e, çalışmamın son halini almasına katkı sağlayan kıymetli fikir ve önerileri için teşekkür ederim. Hem lisans hem de yüksek lisans eğitimim süresince bilgisiyle, birikimiyle ve güler yüzüyle bana ilham veren değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Ziyet BAHADIR'a gönülden teşekkür ederim. Ayrıca, lisans ve yüksek lisans yıllarım boyunca güvenle danışabildiğim, desteğini daima hissettiren, içten ilgisi ve yol göstericiliğiyle her zaman yardımcı olan kıymetli hocam Doç. Dr. Ahmet MAZLUM'a teşekkür ederim. Son olarak, en çok da hayatım boyunca yanımda olan aileme; annem Süphan GÖZÜTOK'a, babam Selahattin GÖZÜTOK'a ve bu hayatta benimle birlikte yürüyen yol arkadaşlarım, kardeşlerim Zahide ve Fatih GÖZÜTOK'a; bu süreçte sundukları maddi-manevi destek ve sonsuz sevgileri için minnettarım.

Kadınların özgürce, korkusuzca ve eşitlik içinde yaşayabildiği bir dünyanın umuduyla...

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR.....	v
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	ix
ÖZET.....	xi
ABSTRACT	xiii
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM.....	3
1. METODOLOJİ	3
1.1. Araştırmanın Konusu ve Problemi	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Yaklaşımı	4
1.5. Araştırmanın Hipotezleri	5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.7. Araştırmanın Yöntemi	8
1.7.1. Evren ve Örneklem	8
1.7.2. Veri Toplama Aracı	9
1.7.3. Verilerin Analizi	10
II. BÖLÜM	13
2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET	13
2.1. Şiddet.....	13
2.2. Şiddetin Nedenleri	15
2.3. Aile İçi Şiddet.....	19
2.4. Kadına Yönelik Şiddet.....	20

2.4.1. Kadına Yönelik Şiddetin Türleri	22
2.4.1.1. Fiziksel Şiddet	22
2.4.1.2. Psikolojik/Duygusal Şiddet	23
2.4.1.3. Cinsel Şiddet	25
2.4.1.4. Ekonomik Şiddet	26
2.4.2. Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Teoriler	28
2.4.2.1. Sosyal Öğrenme Kuramı	28
2.4.2.2. Psikanalitik Kuram	30
2.4.2.3. Toplumsal Cinsiyet Kuramları	32
2.4.2.4. Feminist Kuram	33
2.4.2.5. Kaynak Kuramı	35
2.4.2.6. Ekolojik Kuram	37
2.5. Dünyada Kadına Yönelik Şiddet	40
2.6. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet	49
III. BÖLÜM	55
3. AİLE VE EVLİLİK	55
3.1. Aile	55
3.1.1. Ailenin İşlevleri	58
3.2. Evlilik	59
3.2.1. Evlilik Tutumu	61
3.3. Aile ve Evliliğe Yönelik Kuramsal Yaklaşımlar	63
3.3.1. Genel Sistem Yaklaşımı	63
3.3.2. Yapısal Yaklaşım	64
3.3.3. Sembolik Etkileşimci Yaklaşım	65
3.3.4. Feminist Yaklaşım	66
3.3.5. Sosyal Alışveriş Kuramı	67
IV. BÖLÜM	69

4. KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE MEDYA.....	69
4.1. Medya.....	69
4.1.1. Medyanın İşlevleri	70
4.2. Medya ve Şiddet.....	73
4.2.1. Medya ve Şiddet İlişkisini Açıklayan Teoriler.....	74
4.2.1.1. Uyarma Kuramı.....	74
4.2.1.2. Duyarsızlaştırma Kuramı	75
4.2.1.3. Arınma (Katharsis) Kuramı.....	75
4.2.1.4. Ekme Kuramı	76
4.2.1.5. Sosyal Öğrenme Kuramı	77
4.3. Medyada Kadın ve Şiddet	78
V. BÖLÜM	83
5. BULGULARIN SUNUMU VE YORUMLANMASI	83
5.1. Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	83
5.1.1. Sosyo-Demografik Özellikler	83
5.1.2. Kadına Yönelik Şiddet Haberleri ve Evlilik Tutumu.....	96
5.2. Hipotezlerin Sınanması	101
5.2.1. Temel Hipotez.....	102
5.2.2. Alt Hipotezler ve Bulguların Yorumlanması	104
SONUÇ.....	141
KAYNAKÇA.....	151
EKLER.....	165
Ek 1. Etik Kurul Kararı	165
Ek 2. Anket Formu	167
ÖZGEÇMİŞ.....	171

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Akt.	: Aktaran
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
Ed.	: Editör
HÜNEE	: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü
KADEM	: Kadın ve Demokrasi Derneği
KSGM:	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
N/n	: Kişi sayısı
p	: Anlamlılık değeri
r	: Korelasyon katsayısı
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
s.	: Sayfa
t.y.	: Tarih yok
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNODC	: United Nations Office on Drugs and Crime
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
WHO	: World Health Organization
$\bar{x}$	: Aritmetik ortalama

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Güvenilirlik Analizi.....	10
Tablo 2. Normal Dağılıma Uygunluk.....	11
Tablo 3. Kadına Yönelik Partner Şiddeti (15-49 Yaş).....	42
Tablo 4. Cinsiyet	83
Tablo 5. Yaş	83
Tablo 6. Medeni Durum	84
Tablo 7. Fakülte.....	84
Tablo 8. Bölüm.....	85
Tablo 9. Sınıf.....	85
Tablo 10. Ailenin Aylık Gelir Düzeyi.....	86
Tablo 11. Anne Eğitim Düzeyi	86
Tablo 12. Baba Eğitim Düzeyi	87
Tablo 13. Yerleşim Bölgesi	87
Tablo 14. Coğrafi Bölge.....	88
Tablo 15. Aile Tutumu.....	89
Tablo 16. Şiddete Maruz Kalma/Şiddet Deneyimi	89
Tablo 17. Şiddet Deneyimi-Cinsiyet.....	90
Tablo 18. Şiddet Deneyimi-İlişki Durumu.....	90
Tablo 19. Kadına Yönelik Şiddete Tanıklık	91
Tablo 20. Kadına Yönelik Şiddete Tanıklık-Cinsiyet	92
Tablo 21. Kadına Yönelik Şiddete Tanıklık-İlişki Durumu	92
Tablo 22. Haber Sıklığı	93
Tablo 23. Medya Kaynağı.....	93
Tablo 24. Medyanın Şiddete Etkisi	94
Tablo 25. Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Öneriler	95
Tablo 26. Medyadaki Kadına Yönelik Şiddet Haberleri ve Evliliğe Yansımaları.....	96
Tablo 27. Korelasyon Analizi.....	101
Tablo 28. Regresyon Analizi	102
Tablo 29. Cinsiyete göre farklılık.....	104
Tablo 30. Yaşa göre farklılık	106
Tablo 31. İlişki durumuna göre farklılık	107

Tablo 32. Fakülteye göre farklılık	108
Tablo 33. Bölüme göre farklılık	110
Tablo 34. Sınıfa göre farklılık	111
Tablo 35. Ailenin gelirine göre farklılık	113
Tablo 36. Annenin eğitim düzeyine göre farklılık	114
Tablo 37. Babanın eğitim düzeyine göre farklılık	117
Tablo 38. Yerleşim bölgesine göre farklılık	118
Tablo 39. Coğrafi bölgeye göre farklılık	119
Tablo 40. Aile tutumuna göre farklılık	120
Tablo 41. Şiddete maruz kalmamaya göre farklılık	122
Tablo 42. Cinsiyet ve şiddete maruz kalmama	123
Tablo 43. Fiziksel şiddete maruz kalmaya göre farklılık	124
Tablo 44. Cinsiyet ve fiziksel şiddete maruz kalma	125
Tablo 45. Psikolojik şiddete maruz kalmaya göre farklılık	125
Tablo 46. Cinsel şiddete maruz kalmaya göre farklılık	126
Tablo 47. Ekonomik şiddete maruz kalmaya göre farklılık	127
Tablo 48. Kadına yönelik şiddete tanık olmamaya göre farklılık	128
Tablo 49. Kadına yönelik fiziksel şiddete tanık olmaya göre farklılık	129
Tablo 50. Kadına yönelik psikolojik şiddete tanık olmaya göre farklılık	130
Tablo 51. Kadına yönelik cinsel şiddete tanık olmaya göre farklılık	131
Tablo 52. Ekonomik şiddete tanık olmaya göre farklılık	133
Tablo 53. Haber sıklığına göre farklılık	134
Tablo 54. Haber kaynağına göre farklılık	136
Tablo 55. Haberlerin etkisine göre farklılık	138

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. En Yüksek Kadına Yönelik Şiddet Oranları (Yaşam Boyu)	44
Şekil 2. En Düşük Kadına Yönelik Şiddet Oranları (Yaşam Boyu).....	45
Şekil 3. 2020 ve 2023 Yıllarında Küresel Çapta Kadın Cinayetleri	46
Şekil 4. Partner ve Aile İçi Şiddet Sonucu Kadın Cinayetleri.....	47
Şekil 5. Her 100.000 kadında partner/aile içi kadın cinayeti oranı	48
Şekil 6. Kadın Cinayetleri (Anıt Savaş).....	52
Şekil 7. Kadın Cinayetleri (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu).....	52
Şekil 8. 2024 Yılında Kadın Cinayetlerinin Faillere Göre Dağılımı.....	53

ÖZET

Kadınların yüzyıllardır mücadele ettiği toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en belirgin göstergelerinden biri olarak kadına yönelik şiddet, çok boyutlu yapısı nedeniyle dünya genelinde, uzun yıllardır önemini koruyan toplumsal bir sorundur. Etkileri bireysel düzlemde olduğu kadar yapısal bağlamda da son derece önemlidir. Teknoloji ve iletişimle devrim yaşanan yirmi birinci yüzyılda kadına yönelik şiddetin görünürlüğü daha önce hiç olmadığı kadar artmıştır. Medya aracılığıyla geniş kitlelere yayılan, insanların ve toplumların yaşamlarının bir parçası haline gelen kadına yönelik şiddet, toplumsal düzenin devamını sağlayan sosyal kurumlar üzerinde dolaylı olarak birtakım dönüşümlere neden olabilmektedir. Dolayısıyla medyada sıkça yer bulan kadına yönelik şiddet olaylarının özellikle aile ve evlilik kurumları üzerindeki etkisi sosyolojik açıdan dikkat çeken bir araştırma konusu olarak öne çıkmaktadır. Sosyal dönüşümlerin ve gelecek yılların en önemli unsuru ise genç bireylerdir. Gençlerin evliliğe yönelik düşünce ve beklentileri, kişisel deneyimlerinin yanı sıra maruz kaldıkları medya içeriklerinden de beslenmektedir. Bu doğrultuda, medyada sürekli tekrarlayan kadına yönelik şiddet olaylarının, evliliği risk ve belirsizlikle değerlendirilen bir yapıya dönüştürebileceği varsayılmıştır. Bu bağlamda, medyadaki kadına yönelik şiddet haberlerinin, gençlerin evlilikle ilgili tutumlarını nasıl etkilediğini incelemek amacıyla nicel araştırma deseni ekseninde bir alan araştırması tasarlanmıştır. Araştırmanın veri toplama sürecinde anket tekniğinden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Aile, Evlilik Tutumu, Medya.

ABSTRACT

As one of the most prominent indicators of the gender inequality that women have been struggling against for centuries, violence against women is a social problem that has maintained its importance worldwide for many years due to its multidimensional nature. Its impacts are just as critical at the individual level as they are in a structural context. In the twenty-first century, a time of revolution in technology and communication, the visibility of violence against women has increased like never before. Violence against women, which spreads to large masses through the media and becomes a part of the lives of people and societies, can indirectly cause some transformations on social institutions that ensure the continuation of social order. Therefore, the impact of violence against women, which is frequently covered in the media, especially on the institutions of family and marriage stands out as a research topic that attracts sociological attention. The most important element of social transformations and future years is young adults. Young adults' thoughts and expectations about marriage are shaped by their personal experiences as well as the media content they are exposed to. Accordingly, it is hypothesized that recurrent incidents of violence against women in the media may transform marriage into a structure that is evaluated with risk and uncertainty. In this regard, a field study was designed within the framework of a quantitative research model to examine how media reports on violence against women affect young adults' attitudes toward marriage. A questionnaire was used in the data collection process of the study.

Keywords: Violence against Women, Family, Marriage Attitudes, Media.

GİRİŞ

Tarih boyunca toplumsal yaşamın önemli tüm dinamikleri, büyük ölçüde erkekler tarafından şekillendirilmiştir. Kadınlar çağlar boyunca geri planda konumlanmış, çeşitli haklarından mahrum bırakılmış ve bu eşitsizliklere karşı -kimi zaman sessizce kimi zaman da daha örgütlü ve bilinçli bir şekilde- mücadele etmiştir. İfade edilen bu eşitsizliklerin tek kaynağı ise cinsiyetleri olmuştur. Kadınlar sadece kadın olarak dünyaya geldikleri için değersizleştirilmiş, üzerlerinde baskı ve kontrol kurulmuş, erkeklerin malı olarak görülmüştür; tüm bunların en somut aracı ise şiddet olmuştur. Şiddet genel anlamda, oldukça büyük çaplı ve önemli bir sorundur; çünkü toplumsal yaşamın her alanına sirayet etmiştir. Ancak kadına yönelik şiddet, arkasında yatan düşünsel yapı nedeniyle daha farklı bir niteliğe sahiptir. Şiddetin özel bir türü olan kadına yönelik şiddetin temelinde geleneksel normlar, kültürel değerler ve inançlar yer almaktadır. Bunların etkisiyle, kadınların içinde bulundukları bu durum, uzunca bir süre problem olarak görülmemiştir. Günümüzde ise artan toplumsal farkındalığa ve hukuki düzenlemelere rağmen kadına yönelik şiddet, fiili olarak varlığını sürdürmektedir. Diğer bir ifadeyle, kadınlar yasal düzlemde erkeklerle eşit haklara sahipmiş gibi görünse de ataerkil zihniyetin toplumsal yaşam üzerindeki etkileri hâlâ varlığını sürdürmekte, kadınlar erkekler tarafından şiddet görmeye devam etmekte ve aile yapıları bunlardan etkilenmektedir. Medya ise tüm bu olayları zihinlerimize taşımakta ve yaşamlarımızın bir parçası haline getirmektedir. Bu bağlamda, bu tez çalışmasının temel amacı, medyada sıkça yer bulan kadına yönelik şiddet haberlerinin, yakın gelecekte evlenme ve aile kurma potansiyeli taşıyan genç bireyler üzerindeki etkilerini analiz etmektir.

Araştırmanın birinci bölümü metodoloji bölümü olarak değerlendirilmiştir. Bu bölümde, çalışmanın konusu, temel problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları, yaklaşımı, hipotezleri, yöntemi, evreni, örnekleme, veri toplama aracı ve verilerin analizine ilişkin bilgiler ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Odaklanılan araştırma problemine bilimsel bir yanıt arayabilmek amacıyla hem temel hem de alt hipotezler oluşturulmuş; araştırma sürecinde bu hipotezlerin geçerliliği çeşitli analiz yöntemleriyle test edilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde kadına yönelik şiddet olgusuna ilişkin kavramsal ve kuramsal bir çerçeve hazırlanmıştır. Bu bağlamda; şiddet kavramı,

şiddetin nedenleri, aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet kavramları açıklanmıştır. Daha sonra kadına yönelik şiddetin türlerine ve bu olguya ilişkin teorik açıklamalara yer verilmiştir. Son olarak ise dünyada ve Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığına dair verilerden söz edilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümünde, aile ve evlilik kavramları hem kavramsal hem de kuramsal açıdan ayrıntılı bir şekilde ele alınarak açıklanmıştır. Bu bağlamda; aile kavramı, ailenin temel işlevleri, evlilik olgusu, evlilik tutumu ve bu tutumu etkileyen faktörler ile aile ve evliliğe ilişkin teorik yaklaşımlar açıklanmıştır.

Araştırmanın dördüncü bölümünde ise, medya ve kadına yönelik şiddet arasındaki ilişki kavramsal ve kuramsal bir çerçevede ele alınmıştır. Bu doğrultuda; medyanın tanımı, temel işlevleri, medya-şiddet ilişkisi, bu ilişkiyi açıklamaya yönelik teorik yaklaşımlar ve medyada yer alan kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Son olarak, araştırmanın beşinci bölümünde toplanan verilere ilişkin istatistiksel analizler yapılmış, bu analizlerden elde edilen bulgular tablolar haline getirilmiş ve sonuçlar sosyolojik açıdan yorumlanmıştır.

I. BÖLÜM

1. METODOLOJİ

1.1. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir yansıması olarak ortaya çıkan kadına yönelik şiddet olgusu uluslararası bir sosyal sorundur. Hem fiziksel hem de psikolojik anlamda kadına yönelik şiddet, kadınların güvenliğini ve haklarını ciddi şekilde tehdit etmektedir. Kadına yönelik şiddet, toplumda geniş bir kesimi etkilemekte, çoğu kez ölümlerle sonuçlanmakta ve cinsiyet eşitsizliğinin derin bir sorun olarak varlığını sürdürdüğünü göstermektedir. Televizyon, internet, sosyal medya ve gazetelerde her gün eşi veya boşandığı eski eşi tarafından şiddete maruz bırakılan kadınlara dair onlarca haber yer almaktadır. Bu haberler toplumsal açıdan büyük bir önem taşımaktadır. Çünkü günümüz toplumlarında medya, birçok önemli konuyu biçimlendirmede, yansıtmada, insanların düşünce ve davranışlarını belirlemede büyük bir role sahiptir. Cinsiyet rolleri, ilişkiler, evlilikler ve kadına yönelik şiddet gibi temel toplumsal konular, medya aracılığıyla geniş kitlelere ulaşmaktadır. Buna bağlı olarak, medyada yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinin 18-29 yaş aralığındaki üniversite okuyan gençlerin evlilik hakkındaki algı, düşünce, beklenti ve tutumları üzerinde yaratmış olduğu etkiler bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu çerçevede, araştırmanın temel problemi, “Medyada yer alan kadına yönelik şiddet haberleri, genç bireylerin evlilik kurumuna yönelik tutumlarını nasıl etkilemektedir?” sorusudur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; kadına yönelik şiddet olgusunu ele almak, buna neden olan faktörleri, bu tür şiddet olaylarının medyada nasıl temsil edildiğini ve buna bağlı olarak kadına yönelik şiddet haberlerinin, gençlerin evliliğe dair düşünce, tutum ve beklentilerini nasıl etkilediğini incelemektir. Bu açıdan araştırmada temel olarak, “Medyada yer alan kadına yönelik şiddet haberleri ile gençlerin evliliğe dair tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranacaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Aile, bireylerin refahını ve toplumsal uyumu sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle çocukların sağlıklı bir şekilde büyümesi ve gelişmesi için gerekli olan temel unsurları sunmakta; sevgi, saygı, güvenlik ve toplumsal değerlerin aktarılmasını desteklemektedir. Evlilik ise, ailelerin oluşmasında temel rol oynayan bir olgudur ve toplumun temel taşı olan ailelerin kurulmasında önemli bir adımdır. Evlilik temel olarak, bireylerin yaşam kalitesini artırma amacı güder, ancak her evlilik bu amaca hizmet etmeyebilir. Bu noktada kadına yönelik şiddet, evliliklerin ve aile kurmanın amacını bozan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya çapında çok sayıda kadın evli olduğu eşi, birlikte yaşadığı partneri ya da eski eşi tarafından fiziksel, ekonomik, cinsel ve psikolojik şiddete maruz kalmaktadır.

Ülke sınırlarını, dili, dini, ırkı, sosyal sınıf ve statüleri aşan evrensel bir problem olan kadına yönelik şiddete medya aracılığıyla her gün tanık olunmaktadır ve medyada yer alan bu tür haberlerin toplumsal sonuçlar doğurması söz konusudur. Geleceğin evlenme, aile kurma ve yeni nesiller yetiştirme adayları olan gençler ise bu olaylardan en çok etkilenme potansiyeline sahiptir. Gençler, toplumun temel yapı taşlarından biridir. Onların düşünce, tutum ve davranışları, bir toplumun geleceğini şekillendirmede oldukça önemlidir. Bu bağlamda, gençlerin evlilik hakkındaki görüşleri, toplumun evlilik, cinsiyet ilişkileri ve aileye ilişkin yaklaşımını da etkileyecektir. Bu nedenle, medyada sunulan kadına yönelik eş şiddeti içeren haberlerin gençlerin evlilikle ilgili tutumlarını nasıl etkilediğini anlamak, bu konuya özel bir vurgu yapmak toplumsal açıdan önem taşımaktadır. Medyada yer alan kadına yönelik eş şiddeti haberlerinin gençlerin evliliğe dair tutumlarına etkisi, daha önce incelenmemiş bir konudur, dolayısıyla araştırmaya değer bir alan oluşturmaktadır.

1.4. Araştırmanın Yaklaşımı

Bu araştırmanın temel yaklaşımı, George Gerbner tarafından geliştirilen ekme kuramıdır. Gerbner, televizyon içeriklerinin özellikle uzun süreli ve tekrar eden maruz kalma durumlarında bireylerin gerçeklik algısını yönlendirdiğini ifade etmektedir. Bu kuram çerçevesinde, kadına yönelik şiddet haberlerinin sadece televizyonda değil, dijital ve sosyal medyada da oldukça sık yer almasının, bireylerin evlilik kurumunu

nasıl algıladığına dair kalıplar oluşturabileceği varsayılmıştır. Araştırmada, bu haberlerin gençlerin evliliğe dair tutumlarını nasıl etkileyebileceğini, medya aracılığıyla “ekilen” korku, güvensizlik ve tehdit gibi algılar üzerinden ele alınmıştır. Bu bağlamda, medyada çok sık bir biçimde yer bulan kadına yönelik şiddet haberlerinin, genç bireylerin zihinlerinde evliliğe dair olumsuz bir çerçeve oluşturabileceği öngörülmüştür. Sevgi, güven ve destekle değerlendirilmesi beklenen evlilik kurumunun, bu tür haberlerle birlikte baskı, tehdit ve savunmasızlık gibi olumsuz çağrışımlarla anılmaya başlayabileceği düşünülmüştür. Özellikle sürekli tekrar eden şiddet içeriklerinin, gençlerin evliliğe yönelik umutlarını ve beklentilerini zayıflatabileceği ve zamanla daha olumsuz ya da eleştirel tutumların gelişmesine zemin hazırlayabileceği değerlendirilmiştir.

1.5. Araştırmanın Hipotezleri

Temel Hipotez: Medyada yer alan kadına yönelik şiddet haberleri, gençlerin evliliğe ilişkin tutumları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Araştırmanın alt hipotezleri ise şu şekildedir;

H₁: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₂: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₃: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, ilişki durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₄: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, öğrenim görülen fakülteye göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₅: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, öğrenim görülen bölüme göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₆: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, öğrenim görülen sınıfa göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₇: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, ailenin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₈: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, annenin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₉: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₁₀: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, uzun süre yaşanan bölgeye göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₁₁: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, uzun süre yaşanan coğrafi bölgeye göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₁₂: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, aile tutumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₁₃: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, geçmişte şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H_{13.1}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, fiziksel şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H_{13.2}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, psikolojik şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H_{13.3}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, cinsel şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H_{13.4}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, ekonomik şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₁₄: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H_{14.1}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede fiziksel şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H_{14.2}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede psikolojik şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H_{14.3}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede cinsel şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H_{14.4}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede ekonomik şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₁₅: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, bu tür haberlere maruziyet sıklığına göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₁₆: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, bu haberlerin takip edildiği medya aracına göre anlamlı bir farklılık gösterir.

H₁₇: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, bireylerin bu haberlerin etkisine dair algılarına göre anlamlı bir farklılık gösterir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencileriyle sınırlı tutulmuş olup, elde edilen bulgular yalnızca bu üniversitede öğrenim gören öğrencilerin tutumlarını yansıtmaktadır. Bu nedenle sonuçların genellenebilirliği, araştırmanın yürütüldüğü örneklemle sınırlı değerlendirilmelidir. Katılımcıların yaş, kültürel arka plan ve yaşam deneyimleri açısından daha çeşitli olduğu bir örneklemle farklı sonuçlara ulaşılması söz konusu olabilir. Veriler, katılımcıların kendi ifadelerine dayalı olarak toplandığı için sosyal beğenilirlik eğilimi, yanıltıcı önyargısı veya hatırlama yanlılığı gibi etkenler de araştırmanın sınırlılıkları olarak ifade edilebilir. Ayrıca alan araştırmasının 01.10.2024 ile 31.12.2024 tarihleri arasında yürütüldüğünü belirtmek gerekmektedir. Dolayısıyla elde edilen sonuçların, araştırmanın yürütüldüğü dönemle de sınırlı kalabileceği dikkate alınmalıdır. Son olarak, kadın ve erkek katılımcı sayıları birbirine yakın olmakla birlikte, tam anlamıyla eşit bir dağılım sağlanamamıştır. Veri toplama sürecinde kadın katılımcıların araştırma konusuna yönelik daha ilgili ve istekli bir tutum sergiledikleri gözlemlenmiştir. Bu durum, konunun kadınlar açısından daha doğrudan bir deneyim ya da farkındalık alanına temas etmesiyle ilişkili olabilir. Katılım motivasyonundaki bu farklılık, verilerin niteliksel boyutunu etkileyebilecek

bir unsur olarak değerlendirilebilir. İfade edilen tüm bu sınırlılıkların, araştırma bulgularının yorumlanmasında göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

1.7. Araştırmanın Yöntemi

Televizyon, internet, sosyal medya ve gazetelerde yer alan kadına yönelik eş şiddeti haberlerinin 18-29 yaş aralığındaki gençlerin evliliğe karşı tutumlarındaki etkilerini araştırmayı hedefleyen bu araştırma, nicel araştırma yöntemi ve ilişkisel tarama modeli ekseninde, alan araştırması şeklinde yürütülmüştür. Nicel araştırmalar, sayısal veriler aracılığıyla, kesin ve genellenebilir sonuçlara ulaşmayı hedefleyen araştırmalardır. Görgül nitelikli ve tümdengelim yaklaşımını benimseyen nicel araştırmalarda, gözlem ve ölçümler tekrarlanabilmekte ve nesnellik ön plana çıkmaktadır. Nicel araştırmalarda elde edilen veriler istatistiksel ve matematiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmekte ve kesin olduğu kabul edilen sonuçlara ulaşılmaktadır (Gürbüz ve Şahin 2017: 103).

1.7.1. Evren ve Örneklem

Evren, araştırma bulgularının genellendiği ve içerisinden araştırma örnekleminin seçildiği büyük grup olarak ifade edilmektedir. Evren; genel evren ve araştırma evreni olarak iki şekilde ele alınmaktadır. Genel evren tanımlanması kolay ancak ulaşılması zor veya çoğu zaman imkânsız olan bir evreni ifade eder (Gürbüz ve Şahin 2017: 125). Bu araştırmada da 18-29 yaş arasındaki gençler genel evreni oluşturmaktadır. Ancak bu yaş grubundaki tüm bireylere ulaşmak mümkün olamayacağı için ulaşılması ve genelleme yapılabilmesi daha kolay olan bir araştırma evrenine ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın evrenini, 2024-2025 öğretim yılında Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören toplam 49.629 öğrenci oluşturmaktadır.

Örneklem ise, bir araştırma evrenindeki tüm deneklere ulaşmanın çok zor olmasından dolayı özellikleri hakkında bilgi toplamak için çalışılan evrenden seçilen onun sınırlı bir parçasını ifade eden, daha küçük küme olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd. 2023: 83). Bu araştırmada seçilen evreni temsil edecek örneklem büyüklüğünü belirlemek için ise, William Gemmell Cochran tarafından öne sürülen formül kullanılmış ve %95 güven düzeyinde 381 kişilik bir örneklem büyüklüğünün

araştırma için yeterli olacağı hesaplanmıştır. Ancak hatalı veya eksik anket formları olma durumuna karşın, olası kayıplar göz önünde bulundurulmuş; araştırma, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde öğrenim gören, kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenen ve gönüllü olarak katılmayı onaylayan 400 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir.

Bu noktada, çalışmaya hem kadın hem erkek katılımcıların bilinçli bir şekilde dahil edildiğini belirtmek gerekmektedir. Çünkü kadına yönelik şiddet içeriklerinin doğrudan kadınlara hitap ettiği düşünülebilmektedir. Ancak bu içeriklerin yalnızca kadınlarda değil, erkeklerde de farklı duygusal ve düşünsel etkiler yaratabileceği; örneğin öfke kontrolü sağlayamama ve zarar verme endişesi, fail olma kaygısı gibi dolaylı mağduriyet durumları üzerinden erkeklerde de evliliğe dair tutumlarda önemli kırılmalara neden olabileceği göz önünde bulundurulmuştur. Buradaki temel hareket noktası ise; ikinci bölümde yer verilen psikanalitik kuram olmuştur. Dolayısıyla kadına yönelik şiddet sadece kadının doğrudan-somut mağduriyeti üzerinden değil, erkeğin de yaşadığı dolaylı-soyut etkilerle birlikte iki yönlü sonucu üzerinden ele alınmış ve bir karşılaştırma yapılmıştır.

1.7.2. Veri Toplama Aracı

Nicel araştırma, daha önce hazırlanmış bir veri toplama aracına bağlı olarak sayısal yorum ve çıkarımlar yapabilmenin mümkün olduğu bir araştırma yöntemidir. Bu yöntemde, konuyla ilgili veriler, araştırma evrenini temsil edebilen örneklemden sayısallaştırılmaya elverişli veri toplama araçları ile toplanmaktadır (Gürbüz ve Şahin 2017: 175). Bu bağlamda, nicel araştırma modeli çerçevesinde planlanan bu araştırmada veri toplama aracı olarak, çok sayıda kişiye kısa sürede uygulamanın mümkün olduğu anket tekniği kullanılmıştır. Anket; insanların yaşam koşullarını, davranışlarını, inançlarını veya tutumlarını betimlemeye yönelik bir dizi sorudan oluşan bir araştırma aracı olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk vd. 2023: 129).

Araştırmada, daha önce başkaları tarafından geliştirilmiş hazır bir anket ya da ölçek kullanılmamış; veri toplamak amacıyla bu araştırmaya özgü, araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket formu hazırlanmıştır. Anket maddeleri, araştırmanın amacı doğrultusunda ilgili literatür incelenerek oluşturulmuş ve kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin algıları ve evlilik tutumunu ölçmeyi hedeflemiştir. Geliştirilen anket formu, iki temel alt boyut (haber-evlilik) içermektedir ve bu boyutları destekleyen birtakım demografik sorulara yer verilmiştir. Anket formu, iki ayrı bölümden

oluşmaktadır. İlk bölümde, katılımcıların demografik ve sosyo-kültürel özelliklerine ilişkin sorular yer almaktadır. Bu sorular; cinsiyet, yaş, medeni durum, öğrenim görülen fakülte, bölüm ve sınıf düzeyi gibi temel bilgilerle birlikte, ailenin aylık gelir durumu, ebeveynlerin eğitim seviyesi, en uzun süre yaşanan bölge ve ailenin genel tutumu gibi değişkenleri kapsamaktadır. Ayrıca, katılımcıların şiddet deneyimleri (maruz kalma veya tanıklık etme), kadına yönelik şiddet haberleriyle karşılaşma sıklığı, bu haberlere ulaştıkları medya araçları, medyanın şiddet üzerindeki etkisine dair algıları ve şiddetin önlenmesine yönelik önerileri de bu bölümde yer almaktadır. Formun ikinci bölümünde, beşli Likert şeklinde hazırlanmış 21 maddelik “Medyadaki Kadına Yönelik Şiddet Haberleri ve Evliliğe Yansımaları” başlıklı tutum anketi yer almaktadır. Katılımcıların yanıtları, “hiçbir zaman” 1 puan, “nadiren” 2 puan, “ara sıra” 3 puan, “çoğu zaman” 4 puan ve “her zaman” 5 puan olacak şekilde puanlandırılmıştır. Yorumlama yapılırken ise, 1-2 puan aralığı “çok düşük”, 2-3 aralığı “düşük”, 3-4 aralığı “yüksek” ve 4-5 aralığı ise “çok yüksek” olarak değerlendirilmiştir.

1.7.3. Verilerin Analizi

Araştırma verileri üzerinde istatistiksel işlemler gerçekleştirebilmek amacıyla, geçerli sayılan 394 anket formundan elde edilen veriler öncelikle SPSS 26.0 programına aktarılmış ve sayısal verilere dönüştürülmüştür. Verilerin frekansları ve yüzdelik dağılımları hesaplandıktan sonra, anketin güvenilirliğini ölçmek üzere iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) hesaplanmıştır.

Tablo 1. Güvenilirlik Analizi

	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
Haber Tutumu	11	0,857
Duygusal Tepkiler (18–21)	4	0,853
Güvensizlik ve Umutsuzluk (22–25)	4	0,720
İlişkisel Yansımalar (26–28)	3	0,651
Evlilik Tutumu	10	0,942
Korku ve Kaçınma (29–31)	3	0,914
Kurumsal Eleştiri (32–36)	5	0,916
Toplumsal Cinsiyet Perspektifi (37–38)	2	0,798
Genel Anket	21	0,930

Tablo 1'de görüldüğü üzere, haber tutumu boyutu için 0,857; evlilik tutumu boyutu için 0,942 ve anketin geneli için ise 0,930 değerlerine ulaşılmıştır. Bu bulgular, anketin oldukça yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde, alt boyutların içerisinde oluşturulan tematik grupların da güvenilirliklerinin son derece yüksek olduğu belirlenmiştir. Daha sonra, yapılacak analizlerin belirlenmesi için verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Bunun için elde edilen çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayılarından yararlanılmıştır. Tablo 2’de bu değerlere yer verilmiştir.

Tablo 2. Normal Dağılıma Uygunluk

	Skewness	Kurtosis
Haber Tutumu	-1,022	1,013
Evlilik Tutumu	-0,225	-0,864
Genel Anket	-0,304	-0,668

Verilerin Tabachnick ve Fidell (akt. Erçetin vd. 2021: 2479) tarafından temel alınan -1,5 ile +1,5 referans aralığında olduğu belirlendikten sonra, parametrik analizlerin yapılması uygun görülmüştür. Bu bağlamda, anketin haber ve evlilik alt boyutları arasındaki ilişkinin yönünü ve gücünü belirlemek için Pearson korelasyon analizi; kadına yönelik şiddet haberlerinin evlilik tutumuna etkisini incelemek amacıyla ise basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Alt hipotezlerin test edilmesinde farklılık analizlerinden yararlanılmıştır. Ancak alt hipotezler noktasında bazı tanımlayıcı grupların $\pm 1,5$ aralığını aşması nedeniyle George ve Mallery (2016: 114) tarafından normal kabul edilen $\pm 2,0$ sınırları esas alınmıştır. İki bağımsız grubun farklılığını karşılaştırmak için bağımsız örneklem T-testi; ikiden fazla bağımsız grubun farklılığını karşılaştırmak için ise ANOVA analizi ve grup içi normallik koşulunun sağlanmadığı durumlarda Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır. Tüm analizler %95 güven düzeyinde ($p=0,05$) gerçekleştirilmiş ve elde edilen sonuçlar ayrı tablolar halinde sunulmuştur.

II. BÖLÜM

2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET

2.1. Şiddet

Şiddet kavramını, yalnızca belirli bir toplumla ya da bölgeyle sınırlandırmadan evrensel bir sorun olarak değerlendirmek mümkündür. Bir kişiye ya da gruba bilinçli bir şekilde zarar verme, güç kullanma, işkence veya zorbalık gibi davranışları içeren, toplumsal düzeni sarsan, bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlığını tehdit eden şiddet olgusu, toplumları derinden etkileyen önemli bir gerçeğe işaret etmekte ve kültürler arası farklılıklara rağmen insanlığın ortak bir sorunu olarak öne çıkmaktadır.

Şiddetin, tarih boyunca insanlığa yön veren en önemli unsurlardan biri olduğu ifade edilebilmektedir. İnsan doğasının ayrılmaz bir parçası olarak şiddet hem bireysel hem de toplumsal düzeyde yarattığı yıkıcı etkiler nedeniyle her zaman önemli bir sorun olmuştur (Kabacaoğlu ve Koçtürk 2020: 3). İnsanın var olduğu ilk andan itibaren söz konusu olan şiddet olgusu, birçok bireysel ve toplumsal unsurla etkileşim halindedir ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla, şiddete dair net bir tanım ortaya koymak son derece güç görünmektedir. Birçok farklı biçimde ortaya çıkabilen şiddet olgusu, günümüzde hem bireysel hem de toplumsal anlamda çok sık görülebilen bir olgudur (Kocacık 2001: 1). İnsanın yaşamını sürdürdüğü veya insan etkileşiminin var olduğu her yerde (aile içinde, okullarda, stadyumlarda, kitle iletişim araçlarında, işyerlerinde, sokaklarda vb.) karşımıza çıkan bir olgu olarak şiddet, artık neredeyse gündelik hayatlarımızın bir parçası haline gelmiştir (Kızmaz 2006: 248).

Şiddet kavramının, toplumdan topluma ya da dönemden döneme değişebilen farklı anlamlara sahip olabilmesi ve sınırlarının belirsiz olması nedeniyle, şiddete dair sınırları net bir şekilde belirlenmiş tek bir tanım yapmak zorlaşmaktadır. Ancak bu zorluklara ve belirsizliğe rağmen tüm şiddet açıklamalarında üzerinde uzlaşılan bir nokta bulunmaktadır: buna göre şiddet, zarar verici fiziksel bir eylemdir. Bu noktaya bağlı olarak çoğu zaman şiddetin sadece fiziksel boyutuna ve fiziksel şiddetin ortaya çıkardığı sonuçlara odaklanılmaktadır. Fakat şiddetin fiziksel olduğu kadar psikolojik ve sosyolojik boyutlarının ve etkilerinin de olduğunun unutulmaması, şiddetin

sonuçlarını incelerken bu bağlamların da ele alınması gerekmektedir (Kurttaş 2020: 429). Çok boyutlu bir olgu olarak şiddetin, herkesi ilgilendiren hem bireysel hem de toplumsal yaşamı tahrip edebilen, düzeltilmesi ve çözüme ulaşması için kolektif bir çabaya ihtiyaç duyulan, somut olarak gözlemlenebilen ya da gerçekleşme olasılığı bulunan ve insanları doğrudan etkileyecek sonuçlar doğurabilen bir durum olduğu söylenebilmektedir. Dolayısıyla son derece önemli olan şiddet olgusunu titizlikle incelemek gerekmektedir (Ayan 2010: 15).

Şiddet kavramı temelde, “aşırı duygu durumu, bir olgunun yoğunluğu, sertliği, kaba ve sert davranış” olarak ifade edilmektedir. Daha özel olarak ise, “saldırgan davranışlar, kaba kuvvet, beden gücünün kötüye kullanılması, yakan, yıkan, yok eden eylemler, taşlı/sopalı/silahlı saldırılar, bireye ve topluma zarar veren etkinlikler” şeklinde nitelendirilmektedir (Kesici 2007: 128). Ancak bu ifade, şiddete ilişkin oldukça sınırlı bir açıklamadır. Dar anlamda şiddet, bireylerin bedensel ve ruhsal bütünlüğüne yönelik olumsuz etkilere neden olan sert ve acı verici eylemler olarak ifade edilmektedir. Bu eylemler, kişinin mal varlığına, can güvenliğine ve beden bütünlüğüne doğrudan zarar verebileceği gibi kişisel özgürlüğüne yönelik de bir tehdit oluşturabilmektedir (Ediz ve Altan 2017: 399). Geniş anlamda ise, birey üzerindeki gerek fiziksel gerekse de ruhsal etkileri doğrudan gözlemlenemeyen, dolaylı olarak hissedilebilen çeşitli baskılar biçiminde açıklanmaktadır. Ekonomik şiddet, medya terörü, enflasyon, işsizlik, trafik korsanlığı, doğanın ve tarihsel çevrenin tahribi, sağlıksız kentleşme gibi çeşitli örnekler söz edilen bu geniş anlam kapsamında değerlendirilmektedir (Nair 2018: 13).

Şiddet kavramıyla insanın hem fiziksel hem de ruhsal bütünlüğüne karşı yöneltilen her türlü maddi ve manevi olumsuzluk anlatılmak istenmektedir. Bu olumsuzluğa temel olarak ise güç ve saldırganlık kavramları vurgulanmaktadır. Bu bağlamda şiddet, gücün bireysel ya da toplumsal anlamda zarar vermek amacıyla saldırgan bir eğilim olarak kullanılması olarak tanımlanabilmektedir (Ayan 2010: 16). Genel olarak şiddet, egemenlik ilişkilerini sürdürme noktasında kullanılan bir araç olarak görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, güçlü olanın güçsüz üzerinde egemenlik kurmak için sahip olduğu gücü veya kudreti kullanması şiddet olarak tanımlanmaktadır (Karinca 2011: 37). Bu noktada şiddete ilişkin bazı tanımlarına yer vermek yararlı olacaktır:

Erten ve Ardalı (2018: 143) şiddeti, “kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onurunu kırmak, sükûnet ve huzura son vermek; birinin hakkını çiğnemek, hırpalamak, incitmek, canını acıtmak için zor kullanmak; yıkıcı aşırı davranışlarda bulunmak, aşırı derecede öfke ifade etmek” olarak tanımlamaktadır.

6284. sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’da (2012) şiddet; “kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketler, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış” olarak tanımlanmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü (Krug vd. 2002: 5) ise şiddeti; “kişinin kendisine, başka bir kişiye veya bir grup ya da topluluğa yönelik; yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişim sorunları veya yoksunluk ile sonuçlanan veya sonuçlanma ihtimali yüksek olan; fiziksel gücün tehdit ya da fiili olarak kasıtlı kullanımı” şeklinde ifade etmektedir.

Son olarak, şiddete dair en kapsamlı ve çok boyutlu tanımın şiddeti yıkım ve istismar duygularıyla birlikte değerlendiren Yves Michaud’a ait olduğunu söylemek mümkündür. Michaud (1991: 11);

“Bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin bir veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya törel (ahlaki/moral/manevi) bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel, sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa, orada şiddet vardır”

demektedir. Bu tanımdan anlaşılabacağı üzere, Michaud şiddeti sadece fiziksel ya da bedensel açıdan zarar ve acı içeren eylemler ile sınırlandırmamış, aynı zamanda psikolojik, ruhsal veya sembolik bir boyutunun da olduğunu ifade etmiştir.

2.2. Şiddetin Nedenleri

Şiddet konusunda üzerinde durulan bir diğer nokta da onun kaynağı ve nasıl sınıflandırılması gerektiğidir. Aslında şiddetin kaynağını ya da nedenlerini belirlemek, net bir şiddet tanımı yapmak kadar zor olabilmektedir (Karakaya ve Kubar 2020: 75). Bu noktada temel olarak iki bakış açısı olduğunu söylemek mümkündür: Şiddeti

meydana getiren saldırganlık eğilimi ya doğuştan gelen bir özellik olarak ya da çevresel etkilerle şekillenen bir davranış biçimi olarak ele alınmaktadır.

Saldırganlığı doğuştan gelen bir özellik olarak ele almak, şiddetin biyolojik yönüne dikkat çeker ve onun içgüdüsel olduğunu kabul eder. Bu nedenle de toplumsallaşma sürecinde çok az değişen bir olgu olarak görmek anlamına gelir, ancak ikinci bakış açısı sosyal faktörleri vurgular (Ayan 2006: 193). Günümüzde ise bilim dünyası, saldırganlık ve şiddet davranışlarının oluşumunda hem doğuştan gelen faktörlerin hem de çevresel etkilerin belirli ölçülerde önemli rol oynadığını kabul etmektedir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu 1998: 10).

Saldırganlığın biyolojik ve içgüdüsel olduğunu savunanlara göre, insanların acıkma ve susama dürtülerine benzer şekilde, saldırganlık da doğal bir dürtü olarak kabul edilmelidir (Kılıç 2017: 11). Bu görüşün öncülerden olan Sigmund Freud’a göre (2019: 68), insan içgüdüsel özellikleri arasında oldukça büyük miktarda saldırganlık eğilimini de barındırmaktadır. Ona göre, “koşullar elverişli olduğunda, kendisini normalde ketleyen karşıt ruhsal güçler ortadan kalktığında, saldırganlık kendiliğinden ortaya çıkarır; insanı, kendi türüne karşı merhamet nedir bilmeyen vahşi bir canavar olarak ortaya çıkarır”. Uygarlığın, insanların saldırganlık içgüdülerini dizginlemek ve bu içgüdülerin dışavurumlarını kontrol altında tutmak için mevcut olan tüm araçlarını bu yola adanması gerekmektedir (Freud 2019: 69).

Freud için, saldırganlığın nedeni insanın kendisine zarar verme dürtüsüdür ve bu dürtü ölüm arzusunun ya da ölüm içgüdüünün enerjisinin dışavurumudur (Myers 2021: 356). Ölüm içgüdüü ilk olarak, bireyin kendisine yöneliktir ve kendini-yıkıcı bir dürtüdür. Ancak bu dürtü dışarı doğru yöneldiğinde, başkalarını da yıkıma uğratmaktadır. Freud’a göre, ölüm içgüdüü ve saldırganlık, dış uyarıcılara verilen tepkiler değil, insan organizmasının doğasından kaynaklanan sürekli bir uyarım olarak kabul edilir. Bu açıdan bakıldığında, insanın doğasında bulunan yıkıcı eğilimlerle mücadele etmek için yapılabilecek çok az şey vardır (Fromm 2018: 39). Yani, saldırganlık, çevresel faktörlerden bağımsız bir şekilde insanın içinde var olan bir durumdur. Dolayısıyla, insanın içindeki yıkıcı eğilimlerle mücadele etmek son derece zor hatta bazen imkânsız olabilmektedir.

Saldırganlık ve şiddetin biyolojik olduğunu ileri süren bir diğer isim ise hayvan davranışları uzmanı olan Konrad Lorenz’dır. Lorenz de Freud gibi saldırganlığın

içgüdüsel, yani öğrenilmemiş ve evrensel olduğunu ifade etmiştir (Myers 2021: 356). Lorenz'in saldırganlık modeli, kapalı bir kaptaki suyun ya da buharın uyguladığı basınca benzetilmektedir. Lorenz; saldırganlığın dış uyaranlara karşı bir tepki olmadığını, insanın içinde derinlerde gizlenen, serbest kalmak için uğraşan ve dış etkenlerin varlığına bağlı olmaksızın ifade bulmaya çalışan doğal bir enerji olduğunu savunur. Ona göre, içgüdüsel olan bu enerji, sınır merkezinde devamlı bir birikim halindedir ve yeterli miktarda enerji birikmesi durumunda bir dış uyaran olmasa bile bir patlama meydana gelebilmektedir (Fromm 2018: 42).

Son olarak, bu modele göre, saldırganlık zarar verici bir davranış olmaktan öte, esas olarak uyum sağlayıcı bir davranış biçimidir ve türün varlığının devam etmesine yardımcı olan en önemli faktördür. Hem Freud hem de Lorenz ile özdeşleşen içgüdü görüşüne göre, tıpkı bir barajda biriken su gibi saldırgan enerji de içten içe birikecektir ve bu enerjinin bir şekilde dışa vurulması gerekmektedir (Myers 2021: 356-365). Günümüzde var olan bilimsel kanıtlar açısından bakıldığında bu görüşü kabul etmek oldukça güçtür. Çünkü, karmaşık insan doğasını tek bir faktöre indirgemek ve yalnızca biyolojik unsurlar ile ifade etmek birçok açıdan eksik ve yanlış bir yaklaşım olacaktır. İnsanlar doğdukları ilk andan itibaren içinde bulundukları sosyal çevreden birtakım mesajlar alır, çeşitli davranış biçimlerini gözlemler ve bunları kendine göre anlamlandırır. Aile, arkadaşlar, toplumsal kurallar ve medya bireyin davranış ve düşünme biçimini etkiler. Bu durumun saldırganlık ve şiddet konusunda da geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla şiddetin kaynağını incelerken çevresel ve sosyal unsurları da göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Şiddetin kaynağıyla ya da nedenleriyle ilgili ikinci bakış açısı, sosyal unsurları vurgulayan çevreci görüştür. Çevreci görüşte içgüdü modelinden tamamen farklı bir yaklaşım benimsenir. Buna göre, insan davranışı söz konusu olduğunda sadece kültürel ve toplumsal faktörler, başka bir deyişle sosyal çevre etkisi esas alınmalıdır. Bu durum saldırganlık ve şiddet söz konusu olduğunda da geçerlidir (Fromm 2018: 63). Çevresel ya da sosyal yaklaşıma göre, şiddetin meydana gelmesinde kültürel, ilişkisel, yapısal ve ekonomik unsurlar rol oynamaktadır (Sarcan 2013: 10). İnsan toplumsal bir varlıktır; doğduğu andan itibaren yaşamı boyunca ailesiyle ve çevresiyle çeşitli etkileşimlerde bulunur. Yaşamını sürdürdüğü toplum ve kültür onun davranışlarını şekillendirir. Bu nedenle, şiddet ve saldırganlık insanın doğuştan sahip

olduğu bir dürtü değil, sonradan öğrendiği bir davranış biçimidir (Şahinler Baba 2019: 9).

Toplumsal ve kültürel faktörler söz konusu olduğunda Albert Bandura'ya ait “sosyal öğrenme teorisi” öne çıkmaktadır. Bandura'ya göre saldırganlık, sonradan kazanılan bir davranıştır. Bandura'nın öğrenme kuramı, davranışsal öğrenme kuramının temellerine dayanmaktadır. Sosyal öğrenme kuramında, bireyin davranışlarını etkileyen faktörleri anlamak için bireyin ruhsal süreçleri ve çevresel unsurlar arasındaki etkileşimler ele alınır. Böylelikle, Bandura birey ve çevre etkileşimine dayanan kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır (Oğuz 2017: 322). Bandura'ya göre, insan davranışları ve deneyimleri önemli oranda sosyal ve fiziksel şartlar tarafından belirlenir. Dolayısıyla insan ruhunun derinlerinde gömülü olan bazı temel dürtüler, sosyal koşullarla etkileşimlerine bağlı olarak davranış haline gelmektedir. Başka bir deyişle, biyolojik görüşte ifade edilen dürtüler, bu görüşe göre insanın yaşantısıyla ve deneyimleriyle şekillenmektedir (Karakaya ve Kubar 2020: 77).

Sosyal öğrenme teorisine göre, birey bir davranışı gözlemleyerek, taklit ederek, ayrıca ödül ve ceza gibi unsurlardan etkilenecek şekilde öğrenmekte ve gerçekleştirmektedir (Myers 2021: 363). Söz konusu unsurlar şiddet davranışının meydana gelmesinde de önemlidir. Archer ve Gartner (akt. Karakaya ve Kubar 2020: 76); sosyal öğrenme teorisindeki ana unsurun, şiddetin bir model veya örnek oluşturabilmesi olduğunu ve bu modelin de taklit edilme olasılığının yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, şiddetin sonucunda birey veya grupların olumlu sonuçlar elde etmeleri, isteklerin gerçekleşmesi için şiddetin meşru bir yöntem olarak görülmesine yol açabilmektedir. Şiddet olgusunun toplum içinde nasıl sunulduğu ve kabul gördüğü sosyolojik bakımdan önemlidir. Şiddetin bir yaşam tarzı olarak kabul görmesi, bir sorun çözme yöntemi olarak destek bulmasının (Ergi 2001: 41) ve şiddetin normalleşmesinin toplumun huzuru ve güvenliği açısından büyük bir tehdit oluşturabileceğini ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Sosyal öğrenme teorisi, medyanın birey üzerindeki etkisini açıklamak için de kullanılmaktadır. Bandura bireylerin davranış, düşünce, tutum ve tepkilerinin televizyondaki ve filmlerdeki davranış biçimlerinden önemli oranda etkilendiklerini

belirtmekte; özellikle şiddetin öğrenilmesi ve yaygınlaşması noktasında medyanın önemli bir rol oynadığına dikkat çekmektedir (Öztürk 2010: 41).

Sonuç olarak, şiddet nedenini tek bir bakış açısıyla açıklamamanın yetersiz olacağını ve şiddet içeren davranışın ortaya çıkmasında birden fazla etkenin rol oynadığını ifade etmek gerekmektedir. Şiddet hem bireyin biyolojik ve psikolojik yapısıyla hem de sosyokültürel ve ekonomik kaynaklarla olan etkileşimiyle biçimlenmektedir. Ayrıca çeşitli psikolojik rahatsızlıklar, alkol ya da uyuşturucu kullanımı, yaşamın erken dönemlerinde şiddete maruz kalınması veya tanık olunması, silah kullanımının yaygınlaşması gibi unsurlar sonucunda da kimi zaman şiddet meydana gelebilmektedir (Erol 2013: 194).

Şiddet olgusu değerlendirilirken şiddetin kaynağı konusuna ek olarak, şiddetin yöneldiği kişiye ve şiddet türüne göre de bir sınıflandırma söz konusudur. Şiddetin yöneldiği ya da şiddete maruz kalan gruplara göre bir sınıflandırma yapıldığında; “kadına yönelik şiddet, çocuğa yönelik şiddet, yaşlıya yönelik şiddet, akranlar arası şiddet, kardeşler arası şiddet, eş/flört şiddeti, engelliye yönelik şiddet, LGBT şiddeti, mülteci şiddeti, kişinin kendine yönelik şiddeti” gibi başlıklar oluşturulabilmektedir (Polat 2016: 16). Ayrıca uygulanan şiddet türüne göre bir sınıflandırma yapıldığında; “fiziksel şiddet, psikolojik ya da duygusal şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet, siber şiddet” gibi ifadelerden söz edilebilmektedir.

2.3. Aile İçi Şiddet

Aile, toplumda önemli bir rol oynayan temel kurumlardan biridir. Bireylerin topluma uyumunu sağlaması; beslenme, barınma ve bakım gibi temel ihtiyaçlarını karşılaması; onlara güven duygusu vermesi, beden ve zihin sağlıklarını koruması/geliştirmesi gereken aile, maalesef, sıklıkla her türlü şiddetin kaynağı ve mekânı haline gelebilmektedir (Öztürk 2010: 51). Aile içi şiddet sadece aile üyeleri, aynı evi paylaşan bireyler veya yakın partnerler arasında meydana gelen şiddet olaylarını kapsayan; başka bir ifadeyle, şiddet olgusunun aile kapsamında ele alınan bir alt türü olarak ifade edilebilmektedir (Kabacaoğlu ve Koçtürk 2020: 3). Kısaca İstanbul Sözleşmesi olarak da bilinen Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nde yer alan tanıma göre aile içi şiddet, “eylemi gerçekleştiren, mağdurla aynı ikametgahı

paylaşmakta olsun veya olmasın veya daha önce paylaşmış olsun veya olmasın, aile içinde veya biriminde veya mevcut veya daha önceki eşler veya birlikte yaşayan bireyler arasında meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri” olarak ifade edilmektedir (Avrupa Konseyi 2011: 5).

Aile içi şiddet, geniş bir tanım yelpazesi içinde değerlendirilir ve konuyla ilgilenen kişiler kendi uzmanlık alanlarına ya da bakış açılarına göre farklı tanımlar yapabilmektedir. Örneğin feminist perspektife göre aile içi şiddet, genel olarak kadına yönelik şiddet olarak ele alınır ve kadının toplumdaki dezavantajlı konumuna vurgu yapılır. Aile içi şiddet, genel olarak bir kişinin eşine, çocuklarına, ebeveynlerine, kardeşlerine veya yakın akrabalarına karşı gerçekleştirdiği şiddet anlamına gelmektedir. Aile üyelerinin fiziksel, psikolojik, sosyal, cinsel ve ekonomik bağımsızlığını olumsuz etkileyen; onları kontrol etme ve yönetme dürtüsüne dayanan; tehdit, öldürme, hakaret ve cinsel saldırı gibi davranışları içeren bir şiddet biçimidir (Özgentürk vd. 2012: 57). Aile içi şiddet kadına, çocuğa, engelliye ya da yaşlıya, kısaca kime yönelik olursa olsun olumsuz bir durumdur ve tamamen ortadan kalkması mümkün değilse bile önemli ölçüde azaltılması gerekmektedir. Bunun için de herkesin toplumsal sorumluluk üstlenmesi bir zorunluluktur (Mavili Aktaş 2006: 24).

Yukarıdaki ifadelerde belirtildiği gibi aile içi şiddet eşe, çocuklara, anne-babaya ya da diğer akrabalara yönelik olabilmesine karşın genellikle eş/yakın partner şiddeti olarak ele alınmaktadır. Ayrıca eş şiddeti kavramı da bu şiddet türüne en fazla maruz kalan, en olumsuz etkilenen ve en savunmasız olan tarafın kadınlar olması nedeniyle genellikle kadına yönelik şiddet kapsamında incelenmektedir.

2.4. Kadına Yönelik Şiddet

Çeşitli araştırmalarda aile içindeki şiddetin büyük bir çoğunluğunun kadına yönelik olduğu sık sık vurgulanmaktadır. Ancak kültürel ve toplumsal olarak aile bütünlüğünün üstünlüğüne ve korunmasına duyulan inanç nedeniyle, bu sorunun nesnel bir şekilde incelenmesi noktasında kimi zaman zorlanılmaktadır. Dolayısıyla kadına yönelik şiddetin oldukça karmaşık ve ele alınması güç bir yapısı olduğunu ifade etmek mümkündür. Kadına yönelik şiddet, kadının eşi ya da partneri tarafından, çoğu zaman fiziksel güç kullanılarak veya tehdit edilerek korkutulması ve yıldırılması

olarak tanımlanabilmektedir. Bu noktada, kadının davranışlarını kontrol etmek temel amaçtır (Mavili Aktaş 2006: 29-33).

Birleşmiş Milletler, 1993 tarihli Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi'nde kadına yönelik şiddeti, “ister kamusal isterse özel yaşamında meydana gelsin kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar ve ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem, uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma” olarak ifade etmektedir (akt. Görgün Baran vd. 2017: 109)

Kadına yönelik şiddetin küresel düzeyde önem kazanması, 1980'li ve 1990'lı yıllarda mümkün olmuştur. Coğrafya, kültür, etnik kimlik, sosyal statü ayrımı gözetilmeksizin dünyanın birçok bölgesinde kadınlar gerek fiziksel gerek cinsel gerekse de psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Bu şiddet eylemleri sık sık ölümle bile sonuçlanabilmektedir. Bu nedenle “kadına yönelik şiddet” olgusu öncelikle bir insan hakları ihlali olarak kabul edilmektedir ve konuya ilişkin istatistikler de kadınların önemli bir risk altında olduklarını göstermektedir (Bozkurt Şener 2011: 3)

Kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasının altında yatan birçok unsur olabilmesine karşın, bu sorunun temel kaynağı toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve erkek egemen toplum yapısı ile açıklanmaktadır. Erkek karşısında dezavantajlı konumda bulunan kadınlar çoğu zaman şiddete maruz kalmaktadır. Dolayısıyla, şiddet bir güç mücadelesi olarak düşünüldüğünde, kadına yönelik şiddetin var olan erkek egemen düzenin ve erkeğin faydasına olan güç dengesizliğinin devamını sağlamada etkili bir araç olarak kullanıldığı ifade edilmektedir (Enkhtuya 2022: 23). Kadınlara şiddet uygulayan kişilerin de genellikle onlarla yakın ilişkilerde bulunan erkekler, yani eşler, sevgililer veya eski partnerleri olduğu belirtilmektedir (Polat 2016: 19).

Toplumsal, siyasal ve ekonomik yapılarıyla ataerkil düzen, şiddeti doğurmakta, beslemekte ve kadınların yardıma ulaşmalarına izin vermeyerek şiddetin devamını sağlamaktadır. Kadınlar, yetiştirilme tarzları ve toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle, eşitsiz güç ilişkilerinden kaynaklanan şiddeti hayatın olağan bir parçası olarak kabullenip, hatta kimi zaman bu şiddeti hak ettiklerini düşünerek sessiz kalmayı tercih etmekte, bunun sonucunda da şiddetin meşrulaşmasına ve devam etmesine yol açmaktadır (Bilican Gökkaya 2009: 169-170). Ayrıca, kadınların ekonomik ve toplumsal kaynaklara erişimlerinin sınırlı olması, şiddet ortamından uzaklaşabilmesi

için gereken ekonomik bağımsızlığa sahip olmaması da kadınların şiddete maruz kalmasını pekiştiren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kadına yönelik şiddet, hem şiddete maruz kalan kadının bedensel ve psikolojik sağlığını olumsuz etkiler hem de toplumsal açıdan önemli sorunlara neden olur. Şiddete maruz kalan kadınlarda, fiziksel yaralanmalar, kanamalar, diş kırıkları, burun ve dudak yaralanmaları, bilinç kaybı, madde ve alkol kullanımı, kaygı, depresyon, güvensizlik, intihar girişimleri, kabuslar, sosyal izolasyon ve somatizasyon gibi ciddi durumlar daha yüksek oranda görülmektedir (Demir 2000: 59).

2.4.1. Kadına Yönelik Şiddetin Türleri

Kadının bedensel ve psikolojik sağlığını, hatta bazen yaşamını tehdit eden ve özgürlüğünü kısıtlayan her türlü eylemi içeren şiddet olgusu farklı biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Kadına yönelik şiddet olgusu genel olarak dört başlık altında incelenmektedir. Bu başlıklar; fiziksel, psikolojik ya da duygusal, cinsel ve ekonomik şiddet olarak ifade edilmektedir.

2.4.1.1. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet, gerek görünürlüğü gerekse de ölçülebilirliği açısından en net ifade bulabilen şiddet türüdür (Karakaya ve Kubar 2020: 74). Başka bir ifadeyle, fiziksel şiddeti somut anlamda gözlemlemesi ve saptaması daha kolaydır. Bir kişiyi bedensel güç kullanarak hırpalamak ve dövmekle başlayan fiziksel şiddet, kimi zaman ölümle bile sonuçlanabilmektedir (Polat 2016: 25). Şiddetin bu türünde; kadını dövme, darp etme, kesici aletlerle yaralama veya öldürme, ateşli silahla yaralama ya da öldürme, üzerine yakıcı kimyasal maddeler dökme, uzuvları (örneğin burun veya kulak) kesme gibi travmatik ve dramatik eylemlerin uygulanması söz konusudur (Görgün Baran vd. 2017: 109).

Fiziksel güce dayanan ve bedene yönelik olan fiziksel şiddet; kadında acı ve korku yaşatarak çeşitli istekleri gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Erkeğin, kadını kontrol altına almak, ona kendi isteklerini yaptırmak ve hükmetmek amacıyla fiziksel güç kullanarak can yakmayı ve korkutmayı hedeflediği bir girişimdir. Bu şiddet türü, ezen ve ezilen ilişkisinin en belirgin olduğu durumlardan biridir (Öztürk 2010: 55). Diğer şiddet türlerine kıyasla, gözlemlenebilmesi ve kavramsallaştırılabilmesi daha kolay olduğu için aile içi kadına yönelik şiddet çalışmalarında genellikle fiziksel

şiddete odaklanılmaktadır. Fiziksel şiddetin belirlenmesindeki kolaylık, kadına yönelik şiddet istatistiklerine de yansımaktadır (Kabacaoğlu ve Koçtürk 2020: 7). Dünya Sağlık Örgütü (2013: 2), küresel anlamda kadınların %35'inin fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldığını; ayrıca kadın cinayetlerinin %38'inin yakın partnerler tarafından işlendiğini ifade etmektedir. Türkiye genelinde ise hayatının herhangi bir döneminde ilişki içerisinde fiziksel şiddete uğradığını ifade eden kadınların oranı %36 olarak bildirilmektedir. Başka bir ifadeyle, her on kadından neredeyse dördü, eşi ya da birlikte olduğu erkek tarafından fiziksel şiddete maruz kalmıştır (HÜNEE 2014: 83).

Kadına yönelik fiziksel şiddet, kadınların yaşamları boyunca mücadele edebilecekleri bedensel ve psikolojik hasarlara neden olabilmesi nedeniyle oldukça ciddi bir sorundur. Kadınlar erkek saldırganlığının izlerini yaşamlarının her anında hissedebilmektedir. Kadına yönelik fiziksel şiddetin en ağır biçimlerinden biri, töre veya namus bahanesiyle uygulanan şiddettir. Bu tür şiddetin bahaneleri olarak kadının giydiği kıyafet, gittiği yer, yabancı kişilerle konuşması, evlilik dışı ilişkisi olması veya evlilik dışı hamile kalması gibi birçok sebep öne sürülmektedir (KSGM 2012: 7). Bu bahaneler kültürel ve toplumsal yapılardan destek almaktadır. Bu nedenle çözüm arayışları için öncelikle bu noktaya odaklanmak gerekmektedir.

2.4.1.2. Psikolojik/Duygusal Şiddet

Kadına yönelik psikolojik şiddet, kadının bedeninden ziyade ruh sağlığını zedeleyen şiddet türü olarak ifade edilmektedir. Bu noktada, genel olarak tek seferlik durumlar yerine sürekliliği olan ya da düzenli bir şekilde devam eden davranışlar söz konusudur (Arın vd. 2019: 24). Psikolojik şiddet, kültürel ve toplumsal farklılıklar nedeniyle çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilir ve bu yüzden tanımlaması zor bir şiddet biçimidir. Psikolojik şiddet, fiziksel şiddetin etkilerini derinleştirebilmektedir. Fiziksel şiddet azalsa veya sonlandırılrsa bile psikolojik şiddet devam edebilmekte ve diğer şiddet türlerinin habercisi olabilmektedir (Şahin 2022: 5).

Psikolojik ya da duygusal şiddet içeren davranışlar şu şekilde ifade edilebilmektedir: Kadına karşı aşağılayıcı sözler söyleme, hakaret ve küfür etme, utandırma, bağırma, onunla doğrudan iletişimi kesme, konuşmama, kendisini ifade etmesini, görüş ve düşüncelerini açıklamasını engelleme, fikirleriyle alay etme, duygusal sömürü yapma, imalı konuşma, kendisine güvenini ve saygısını yitirmesine neden olma, karar verme sürecinden şüphe etmesini sağlama, sosyal hayatını katı

kurallarla sınırlama, sürekli eleştirme (Korkut-Owen ve Owen 2008: 19), arkadaşları, ailesi ve akrabalarıyla görüşmesini kısıtlama/engelleme, her zaman nerede olduğunu bilmek isteme ve gideceği yerleri sınırlama, önemsememe ve ilgisiz davranma, başka erkeklerle konuşunca sinirlenme ve aşırı kıskançlık, sağlık hizmetlerine erişimini kısıtlama (WHO 2005: 9) kıyafetlerine karışma, kadının istediği biçimde giyinmesini engelleme ve sosyal medya hesaplarını veya telefonunu kontrol etme (HÜNEE 2014: 95) gibi davranışlar psikolojik ya da duygusal şiddet/istismar kapsamında değerlendirilmektedir.

Aşağılama, küçük düşürme, bağırma, korkutma, tehdit, hakaret ve küfür gibi davranışlar birçok kadının gündelik hayatının bir parçası haline gelmiştir. Dolayısıyla psikolojik şiddete en fazla maruz kalan kişilerin kadınlar olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır. Bu tür şiddette kadınlar yaşamlarının neredeyse her alanında kontrol edilmekte, aşağılayıcı lakaplara ve hakaretlere maruz kalmaktadırlar (Enkhtuya 2022: 28). Ayrıca aile ve evle ilgili önemli kararlar alırken kadına haber vermeme, kadının sahibi gibi davranma, kadın ve erkek rollerine dair katı sınırlar çizme, erkeğin ayrıcalıklı olduğunu ifade etme ve kadına bir hizmetçi gibi davranma gibi eylemler de psikolojik şiddetin diğer yönleri olarak ifade edilebilmektedir (Bilican Gökkaya 2009: 173).

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2014: 92) tarafından yayınlanan “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması” raporuna göre psikolojik şiddet, en yaygın şiddet biçimi olarak ifade edilmektedir. Buna göre, Türkiye genelinde, evlenmiş kadınların yüzde 44’ünün, psikolojik şiddet ya da istismar biçimlerinden en az birine yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz kaldığı belirtilmektedir.

Sonuç olarak, soyut niteliği nedeniyle fiziksel şiddet gibi gözle görülmesi mümkün olmayan psikolojik şiddet çoğu zaman önemsenmez veya göz ardı edilir. Ancak duygusal olarak sürekli hor görülen ve aşağılanan kadınlar kendilerine karşı saygılarını, güvenlerini yitirmekte, kendilerini değersiz hissetmekte, yaşam boyu sürecek olan depresyon, korku, kaygı, utanç ve suçluluk duygusu içerisinde mutsuz ve sağlıksız bir hayata mahkûm kalabilmektedir. Ayrıca diğer tüm şiddet türleri aynı zamanda psikolojik anlamda da şiddet sayılmaktadır. Bu nedenle psikolojik şiddet, son derece önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.4.1.3. Cinsel Şiddet

Kadınların maruz kaldığı bir diğer şiddet türü ise cinsel şiddet olarak ifade edilmektedir. Cinsel şiddet “iş, ev ya da her türlü ortamda gerçekleşebilen, cinsel ilişkiye zorlama, istenmeyen cinsel davranışlarda bulunma, rahatsız etme, cinselliği vurgulayan eleştirilerde bulunma ve sözler söyleme, istenmeyen cinsel içerikli konuşmalar yapma davranışları” (Harcar vd. 2008: 53) olarak tanımlanmaktadır. Bir başka ifadeyle; cinselliğin bir tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak düzenli bir şekilde kullanılması cinsel şiddet olarak adlandırılmaktadır. Cinsel şiddet, bedene ve cinsel kimliğe yönelik bir saldırıyı kapsamaktadır (Akpınar 2011: 26). Bu şiddet türü, cinselliğin doğal bir biçimi değil, cinselleştirilmiş şiddettir ve özellikle erkeğin egemenlik alanıdır. Cinsel şiddet bu egemenlik arzusuna dayanarak, bir güç gösterisi, erkekliğin olumlanması ve isteklerinin gerçekleştirilmesi, ayrıca kadının kontrol altında tutulması demektir. Ayrıca cinsel şiddete genellikle fiziksel ve psikolojik şiddet de eşlik etmektedir (Öztürk 2010: 62).

Cinsel şiddete maruz kalan bireyler; cinsel eyleme onay vermeyen, reddeden ya da yaş ve bilişsel kapasite açısından onay verme imkânı bulunmayan kişilerdir. Dolayısıyla cinsel bir eylemi şiddete dönüştüren temel etken onay ve rıza kavramlarıdır. Ayrıca sessiz kalmak veya doğrudan reddetmemek, evlilik veya flört ilişkisi içerisinde olmak gibi unsurlar da otomatik bir onay anlamına gelmemektedir (Kabacaoğlu ve Koçtürk 2020: 10). Dolayısıyla, evlilik içerisinde de taciz ve tecavüz gibi durumlar söz konusudur ve evli olmak geçerli bir bahane sayılmamaktadır.

Cinsel şiddete neden olan en önemli faktör, kadının bir meta olarak algılayan erkek egemen düşünce yapısıdır. Dolayısıyla da cinsel şiddete en çok maruz kalan kişiler yine toplumsal yaşamda ikinci plana atılmış kadınlar olmaktadır (Nair 2018: 18). Cinsel taciz, tecavüz, fuhuşa zorlanma, kadın sünneti, ensest gibi faktörler cinsel şiddet bağlamında ele alınmaktadır (Bilican Gökkaya 2009: 172). Ayrıca kadınların giyim kuşamları, tüm davranışları toplumsal, kültürel, dini kurallar ve örf ve adetler aracılığıyla izlenmekte ve bu kadınların cinselliği kontrol altına alınmaya çalışılmaktadır. Ayrıca birçok toplumda erkekler, kadınların doğurganlığını bile denetlemekte, kadınların sahip olacağı çocuk sayısı, doğum kontrol yöntemleri ve kürtaj gibi konularda karar verici konumda bulunmaktadır (Öztürk 2010: 61). Bu bağlamda cinsel şiddetin kapsamının daha iyi anlaşılabilmesi için:

“Evlilik veya flört ilişkisi içinde tecavüz; yabancı biri tarafından tecavüz; silahlı çatışmalar sırasındaki sistematik tecavüzler; bir iyilik karşılığında cinsel ilişki talep etmek dâhil olmak üzere, istenmeyen cinsel girişimler ve tacizle; zihinsel ve fiziksel engelli insanların cinsel istismarı; çocukların cinsel istismarı; çocukların evlendirilmesi dâhil olmak üzere, evliliğe veya birlikte yaşamaya zorlama; doğum kontrolü yöntemlerini kullanmayı veya cinsel yollarla bulaşan hastalıklardan korunma önlemlerini almayı reddetme; kürtaja zorlama; kadın sünneti ve zorunlu bekaret kontrolü dahil olmak üzere, kadının cinsel bütünlüğüne karşı uygulanan şiddet eylemleri; seks işçiliğine zorlama veya cinsel sömürü amacıyla yapılan insan ticareti”

gibi örnekler verilebilir (Krug vd. 2002: 149). Kadına yönelik cinsel şiddet istenmeyen gebelikler, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, jinekolojik sorunlar, düşükler, depresyon, korku, kaygı, güvensizlik, cinsel bozukluklar, beslenme sorunları, intihar, cinayet gibi olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir (Atman 2003: 335).

2.4.1.4. Ekonomik Şiddet

Kadına yönelik şiddet, fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet olabileceği gibi bireyin yaşamını sürdürebilmesi için gereken ekonomik kaynaklardan mahrum bırakılmasını içeren ekonomik şiddet şeklinde de ortaya çıkabilmektedir. Hatta kadını ev ve çocuk bakımı gibi rollerle sınırlandıran ataerkil toplumlarda kadının fiziksel şiddete uğramasına yol açan en önemli unsur, kadının hali hazırda ekonomik şiddete maruz kalıyor olmasıdır.

Ekonomik şiddet de tıpkı psikolojik şiddeti açıklarken ifade edildiği gibi şiddetin açıkça görülmeyen bir biçimi olarak tanımlanmaktadır (Clemons 2021: 30). Uzun yıllardır fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete dair yapılan çok sayıda araştırmaya kıyasla ekonomik şiddet daha az ilgi görmüştür (Adams vd. 2008: 564). Ekonomik şiddet, kadını mali açıdan bağımlı hale getirerek ve toplumdan uzak kalmasını sağlayarak denetim altında tutmayı amaçlayan bir istismar türüdür (Clemons 2021: 30).

Ekonomik şiddet, kadınların ekonomik üretim süreçlerinden, hukuki ve kurumsal karar alma mekanizmalarından dışlanması; mal, para ve gelir getirebilecek diğer kaynakların kadınlar üzerinde baskı ve denetim aracı olarak kullanılması olarak nitelendirilebilir (Öztürk 2010: 66). Kadının çalışmasını kısıtlama ve engelleme, istemediği bir işi yapmaya zorlama, kovulmasına neden olma, terfi almasını engelleme, ev masrafları için para vermeme, miras almasını engelleme, ailenin

finansal durumu hakkında bilgi vermeme ve mali konularda ona danışmama gibi örnekler ekonomik şiddet kapsamında değerlendirilmektedir (Konuk Kandemir ve Alıcı 2022: 370).

Ekonomik şiddette erkeğin, kadını ekonomik olarak kendine bağımlı hale getirmesi ve kadının kendi kendine yetebilme imkanını kontrol altında tutması söz konusudur. Bunu da tüm mali kararları kendi vererek, kadının para kazanma, kullanma ve biriktirme becerisini sınırlayarak, tüm ihtiyaçları için kendisine güvenmesini sağlayarak, para ve tüm ekonomik kaynaklar üzerinde tam denetim elde ederek yapmaktadır (Postmus vd. 2011: 3).

Kadına yönelik ekonomik şiddete diğer şiddet türleri kadar önem verilme se de kadınların ekonomik olarak erkeğe bağımlı olması, aynı zamanda fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete maruz kalmalarının da öncüsü olmaktadır (Bilican Gökkaya 2011: 104). Ekonomik açıdan eşine bağımlı olan kadınlar kötü muamele görme, istismara uğrama veya sömürülmeye karşı daha savunmasızdır ve şiddet gördüğü ilişkiyi terk etme imkânı daha azdır (Postmus vd. 2011: 3). Çünkü ekonomik açıdan kendi kendine yetemeyen kadınlar için, şiddet ve istismar dolu bir ilişkiyi terk etmek belirsiz bir ekonomik gelecekle yüzleşmek anlamına gelmektedir. Dolayısıyla ekonomik şiddetin yarattığı ekonomik kaynak eksikliği, sadece kadını erkeğe bağımlı hale getirmekle kalmaz, aynı zamanda kadının kısa ve uzun vadeli ekonomik sağlığını (hatta belki de ruhsal sağlığını) da tehdit eder (Adams vd. 2008: 568).

Ekonomik şiddet, özellikle erkek egemen toplumlarda, genelde kadın üzerinde güç ve hakimiyet kurma arayışının sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bunu da geleneksel çocuk yetiştirme tarzlarından ve kadın-erkek arasındaki eşitsiz güç ilişkilerine dayanan toplumsal cinsiyet rollerinden güç alarak gerçekleştirmektedir (Nair 2018: 19). Kadının ekonomik anlamda sömürülmesi ilk olarak ailede başlamaktadır. Kız çocukları, toplumsallaşma sürecinde uysal olmaya, söz dinlemeye ve verilenle yetinmeye alıştırılmakta; eğitimden yoksun bırakılmakta ve çalışma hayatına katılmaları engellenmektedir. “Eğitim almayan kadın ve kız çocukları, ekonomik anlamda kendilerini gerçekleştiremedikleri gibi ev eksenli çalışmalarda da emeği sömürülmekte ve sosyal güvenceden yoksun bırakılmaktadırlar” (Bilican Gökkaya 2011: 104). Kadınlar hem eşleri hem de erkek egemen toplum yapısı tarafından çift yönlü bir baskıya maruz kalmaktadır ve bu toplumsal yapıdan erkekler

maddi çıkar sağlamaktadırlar. Çünkü kadınlar ev içinde hiçbir ücret ve sosyal güvence olmadan çalışmaktadırlar. Bu sayede de erkekler, kadınların üretim kapasitelerini sömürürken aynı zamanda kendi kişisel konforlarını sağlayan hizmetlere de hiçbir ücret ödemediği ulaşmakta ve kadınların üretim güçlerini de kullanmaktadırlar (Öztürk 2010: 66).

Günay, Alataş, Bulut ve Örsel (2016: 43) tarafından yürütülen “Sığınmaevine Başvuran Kadınlara Genel Bir Bakış: Ne Yaşıyorlar? Biz Neler Yapabiliriz?” adlı araştırma sonuçlarına bakıldığında da ekonomik bağımsızlığın kadınlar için ne kadar önemli bir unsur olduğu açıkça görülecektir. Araştırmaya katılan şiddet mağduru kadınların %85’inin eğitimsiz olduğu ya da ortaokul düzeyinde eğitime sahip olduğu ve yaklaşık %87’sinin düzenli bir işe sahip olmadıkları ifade edilmiştir. Bu durumun bazı kadınların can güvenliği nedeniyle çalıştıkları işten çıkması, eşleri izin vermediği için hiç çalışmamış olması ya da evlendikten sonra eşlerinin zoruyla işi bırakmış olması ve genel eğitim düzeylerinin düşük olmasından kaynaklanabileceği belirtilmiştir. Araştırmanın yürütüldüğü sığınma evinde üniversite mezunu kadınların genel toplum nüfusundan daha az olmasının nedeninin ise, eğitilmiş kadınların sorun çözme yeteneklerinin daha yüksek olması ve ekonomik bağımsızlıkları sayesinde farklı çözüm yolları bulabilmeleri olduğu ifade edilmiştir.

2.4.2. Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Teoriler

2.4.2.1. Sosyal Öğrenme Kuramı

Kanadalı psikolog Albert Bandura tarafından geliştirilen sosyal öğrenme teorisi gözlem, model alma ve taklit etme gibi ana unsurlar üzerine kurulmuştur (Nabavi ve Bijandi 2012: 6). Özellikle çocuklar üzerinde yürüttüğü “Bobo bebeği deneyi” ile tanınan Bandura, bu deneyde çocukların saldırgan davranışları nasıl öğrendiklerini ve sergilediklerini incelemiştir. Bu teoriye göre, bireyler sosyal davranışları gözlem ve taklit yoluyla öğrenmektedir. Taklit çocukluk döneminden itibaren öğrenmenin en önemli ögesidir. Bu süreç, çocukların dil öğreniminde, saldırganlık davranışlarının gelişiminde ve ahlaki karar verme yeteneklerinin oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır (Hyde-Nolan ve Juliao 2012: 11). Özellikle çocuklar, çevrelerindeki yetişkinleri ve akranlarını taklit ederek toplumsal kuralları, değerleri ve inançları öğrenmektedirler.

Sosyal öğrenme kuramında şiddetin kuşaklar arası aktarımı üzerinde durulmaktadır. Buna göre, şiddet ortamında büyüyen çocukların, bu tür davranışları öğrenebileceği, taklit edebileceği ve gelecek ilişkilerinde uygulayabilecekleri ifade edilmektedir (Hyde-Nolan ve Juliao 2012: 12). Dolayısıyla bu kuramda saldırganlık ya da şiddet, insanda biyolojik olarak var olmayan, diğer sosyal davranışlar gibi sonradan kazanılan bir davranış biçimi olarak görülmektedir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı 1998: 12).

Kadına yönelik şiddet de sosyal öğrenme teorisinin bakış açısından incelendiğinde, şiddet uygulayan erkeğin şiddet eylemini başta ailesinden olmak üzere çevresinden öğrendiği kabul edilmektedir. Bu noktada genellikle şiddetin erkekler arasında öğrenildiği varsayılmaktadır. Ancak en azından aile özelinde incelendiğinde, şiddet uygulayan erkeğin şiddet davranışını yalnızca babasından öğrendiğini düşünmek hatalı olabilmektedir. Çünkü annelerin çocuklarına uyguladığı şiddet de bu döngünün sürmesine neden olmaktadır. Annelerin neden şiddet uyguladığı ise birçok faktörle açıklanabilse de temel olarak kadının da şiddet eylemini çevresinden öğrenmiş olduğu kabul edilmektedir (Gök 2016: 465). Sonuç olarak bu durum, şiddetin nesilden nesile aktarılmasına ve toplumsal bir sorun olarak devam etmesine neden olmaktadır.

Bandura, bireyin gözlemlediği ve öğrendiği davranışları yeniden üretme aşamasında tekrarladığını ifade etmektedir. Bu aşamaya göre, birey bazı eylemleri gerçekleştirmeden önce zihninde canlandırmaktadır. Daha sonra ise motivasyon aşaması söz konusudur. Motivasyon aşamasında birey, sergilediği davranış sonucunda çevresinden olumlu geri bildirim alırsa bu davranışı yüksek ihtimalle tekrar gerçekleştirecektir. Motivasyon aşaması erkeklerin kadına yönelik şiddet uygulamasında da söz konusu olabilmektedir. Bazı araştırmacılar, çocukluk dönemlerinde ebeveynleri arasında şiddete ya da istismara tanık olmanın yanı sıra, erkeklerin sıkça çevrelerindeki diğer erkeklerin kadınlar üzerinde, istismar aracılığıyla egemenlik sağladıklarını gözlemlediklerini ve bundan etkilendiklerini ifade etmektedir (Haskan Avcı 2020: 45-46). Bu gözlemler sonucunda saldırganlık ve şiddet meşrulaşmakta ve yeni eylemlere yansımaktadır. Diğer bir ifadeyle, toplumsal olarak normalleşen ve meşru görülen şiddet, olumlu pekiştiriciler ile döngüsel bir süreç haline gelmektedir.

Çeşitli çalışmaların sonuçlarının da bu teoriyle büyük ölçüde uyduğu görülmektedir. Corvo ve Carpenter (2000), çocukluk döneminde şiddet içeren bir evde büyüyen ve babalarının annelerine şiddet uyguladığını gözlemleyen erkeklerin, yetişkinliklerinde eşlerine şiddet uygulama olasılıklarının daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Cappel ve Heiner (1990: 146) ise, çocukluğunda şiddete tanık olmuş ya da maruz kalmış olan kadınların yetişkin dönemlerindeki ailelerinde de saldırganlığın hedefi olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu ve yine bu kadınların kendi çocuklarına karşı şiddet uygulama ihtimalinin daha yüksek olduğunu ifade etmektedir.

2.4.2.2. Psikanalitik Kuram

Sigmund Freud'un öncülüğünü yaptığı psikanalitik kuram, bireyin içsel psikolojik süreçlerine odaklanarak, özellikle istismar içeren eylemlere duyduğu ihtiyacı ve bu eylemleri nasıl benimsediğini açıklamaktadır. Bireyin davranış ve gelişiminin bebeklik döneminden itibaren güçlü bilinç dışı dürtülerce yönlendirildiğini ifade eden Freud, insan eylemlerinin nedenlerini, gözlemlenen saldırganlık, cinsellik, anal kişilik ve bilinçaltında yer alan istekler gibi faktörlere dayanarak açıklamaya çalışmıştır (Gök 2016: 463).

Freud ilk olarak “saldırganlığın doğuştan gelen, bütün canlılarda ortak olan, öğrenmeyle değişmeyen evrensel bir içgüdü” olduğunu düşünmüş, bunu cinsel içgüdüye bağlamış, kişilik ve davranışların temelini yaşam içgüdüsü ya da eros olarak ifade ettiği libidoya, yani yapıcı cinsel enerjiye bağlamıştır (Nair 2018: 83). Freud, saldırganlığın libidinal dürtülerin doyurulmasının engellenmesinden doğan ikincil bir tepki olduğunu ve yalnızca bazı uygun koşullarda ortaya çıkabildiğini, dolayısıyla da kaçınılmaz bir durum olmadığını düşünmüştür. Ancak daha sonra bu ilk düşüncesini terk etmiş; saldırganlığın “thanatos (ölüm içgüdüsü)” olarak adlandırdığı, libidodan tamamen farklı olduğunu düşündüğü başka bir içgüdüden kaynaklandığını ileri sürmüştür. Freud'a göre, thanatos, yaşamın zarar görmesine ve sona ermesine yönelik bir enerjidir. Freud, insan davranışlarının eros (yaşam içgüdüsü) ve thanatos (ölüm içgüdüsü) arasındaki karmaşık ilişkiden ve gerilimden doğduğunu, bu ilişkinin saldırganlık davranışında da söz konusu olduğunu ifade etmektedir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı 1998: 10).

Psikanalitik kurama göre, insanlarda dünyaya geldikleri ilk andan itibaren eros ve thanatosun uyarılması sonucunda bazı ihtiyaçlar doğmaktadır ve bu ihtiyaçlarını karşılamak için diğer insanlarla etkileşim içinde olması gerekmektedir. Bir ocuğun güvene dayalı ilişkiler geliştirebilmesi ve sağlıklı bir birey olabilmesi için ihtiyaçlarını karşılayanla arasındaki etkileşimin devamlılık ve tutarlılık göstermesi son derece önemlidir. Bu mümkün olmadığında ocuk, dünyayı ve yaşamı tehlike dolu olarak algılamaktadır. Duygusal yaşamın sağlıklı bir şekilde gelişmesine engel olan bu durum, bireyin kendine güven kazanmasını ve ömrü boyunca korkularını yenmesini engelleyebilmektedir (Gök 2016: 464). Bu noktada Freud'unun vurguladığı temel mesele ortaya çıkmaktadır: ona göre sosyal ihtiyaçlar, temel ihtiyaçlarla dengelenemediği zaman kişiliğe zarar verebilmektedir (Ulusoy 2012: 370). Dolayısıyla kişilik gelişimini sağlıklı bir şekilde tamamlayamayan bireylerin saldırgan davranışlar göstermesi daha olası kabul edilmektedir.

İfade edilen unsurlar, kadına yönelik şiddeti açıklarken de kullanılabilir. Bu noktada çocukluk döneminde ihtiyaçları karşılanmayan, anne-babası tarafından kabul görmeyen, psikolojik problemleri olan, kendini kontrol edemeyen, narsistik özellikleri ağır basan ve empati kuramayan erkeklerin kadınlara karşı düşmanca duygular geliştirdikleri ve eşlerine karşı daha fazla şiddete başvurdıkları belirtilmektedir (Holtzworth-Munroe ve Stuart 1994: 492). Bunun yanı sıra, Zosky (1999), eşine ya da partnerine karşı şiddet uygulayan erkeklerin bebeklik ve çocukluk yıllarında yeterince beslenemeyen ve ihtiyaçları karşılanamayan kişiler olduğunu ifade etmektedir (akt. Hyde-Nolan ve Juliao, 2012: 7).

Bunun yanı sıra Freud'a göre, zihnin bilindişi, bilinç öncesi ve bilinç olmak üzere üç aşamada incelenmesi gerekmektedir. "Bilindişi", toplum tarafından kabul görmeyen, bastırılan ve gözlenemeyen duygular ve düşüncelerden oluşmaktadır. Bu bilindişi içerikler, bireyin davranışlarını etkileyebilmektedir. Bilinçten silindiği sanılan uyarıcıların ve çağrışımların zihinde yeniden ortaya çıkmasıyla oluşan duygu ve düşüncelerdeki değişimler, bireyin yaşam deneyimlerini şekillendirmektedir (Gök 2016: 464). Özellikle travmanın, insanın hayatta kalma içgüdülerini (beslenme, korunma, savunma, anı biriktirme, öğrenme vb.) tetikleyen beyindeki limbik sistemi etkilediği ve travma sonrası çeşitli davranış bozukluklarının ortaya çıkmasına neden olduğu ifade edilmektedir (Hyde-Nolan ve Juliao 2012: 8).

Psikanalitik kurama göre, erkeğin çocukluk dönemi ve yetişme tarzı da onun nasıl şiddet uygulayan birine dönüştüğünü açıklayabilmektedir. Bu durum açıklanırken erkeğin çocukluk döneminde tanıklık ettiği ve yıllar içerisinde bilinçaltına gömdüğü bir şiddet olayının olup olmadığı üzerinde odaklanılmaktadır. Yapılan araştırmalarda da eşine şiddet uygulayan erkeklerin genellikle çocukluk çağında anne-babaları arasındaki fiziksel şiddete tanık oldukları ortaya konmuştur (Holtzworth-Munroe ve Stuart 1994: 487). Bu noktada, sosyal öğrenme teorisiyle bir benzerlik görülse de psikanalitik kuramın vurguladığı temel unsur, yaşamın ilk dönemlerinde tanık olunan şiddetin ilerleyen yıllarında unutulduğu varsayılırken bilincin derinlerinde gömülü durduğu ve bir gün gün yüzüne çıkabileceğidir.

2.4.2.3. Toplumsal Cinsiyet Kuramları

Tarih boyunca kadınlar ve erkekler arasında eşitlik söz konusu olmamış, bu eşitsizliğin olumsuz sonuçlarına ise genellikle kadınlar maruz kalmışlardır. Kadınlara, çağlar boyunca cinsiyetlerinden dolayı toplumun yönetim biçimi, geleneksel kültür ve dini inanışlar gibi faktörlere bağlı olarak farklı roller ve sorumluluklar yüklenmiştir (Terzioğlu ve Taşkın 2008: 63). Toplum, kadın ve erkeğe farklı roller biçmekte; onlara çeşitli özellikler, sorumluluklar ve davranış kalıpları atfetmektedir. Genellikle kadına ev işleri ve çocuk bakımı gibi sorumluluklar yüklenirken erkeğin aileye bakması, eve para getirmesi beklenmektedir. Bu noktada karşımıza “toplumsal cinsiyet” olgusu çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet, toplumun ve kültürün kadına ya da erkeğe yüklediği roller, davranışlar, anlam ve beklentiler olarak tanımlanmaktadır (Dökmen 2022: 17-20). Toplumsal cinsiyet kuramlarına göre, toplumun kadına ve erkeğe yüklediği roller ve biçtiği değer şiddet davranışının da temelinde yatan ana unsurdur. Başka bir ifadeyle, şiddetin arkasında ataerkil toplumsal yapı ve bu yapının meydana getirdiği cinsiyet eşitsizlikleri bulunmaktadır. Bu noktada, bu teorilerin vurguladığı en önemli kavram olarak “hegemonik erkeklik” karşımıza çıkmaktadır.

“İktidarı elinde tutan erkeklerin sahip oldukları erkeklik imgesi veya erkeklerin kadınlar üzerinde sürdürülebilir ortak bir hakimiyet kurmalarına izin veren uygulamalar ve davranış pratikleri olarak tanımlanan hegemonik erkeklik aynı zamanda cinsiyetler arası bir hiyerarşiye işaret eder” (Haskan Avcı 2020: 56). Connell’a göre hegemonik erkeklik kimliği şiddet, heteroseksüellik, güç, sertlik,

ücretli çalışma, otorite ve kontrol gibi niteliklerle tanımlanırken; kadın dişiliği, ev işleri ve çocuk bakımı ile değerlendirilmektedir (akt. Görgün Baran 2012: 422-423).

Şiddet de erkeklerin bu söz konusu güçlerini ve otoritelerini koruma altına alan ya da garantileyen önemli bir aygıt olarak ortaya çıkmaktadır. Hatta erkek egemen bir düzende, erkeğin şiddet ve baskı uygulaması çoğu zaman destek görmektedir. Toplumsal cinsiyet teorilerine göre, erkeklerin güç ve otorite sahibi olduğu ataerkil sistemde, kadınlara yönelik mizojinik söylem ve davranışlar normalleşmekte, bunun sonucunda da kadınlar şiddete, cinsel ayrımcılığa, her türlü cinsel taciz ve tecavüze maruz kalabilmektedir. Mizojini; kadınlara karşı beslenen düşmanlık ve nefretin, onları aşağılamanın ve cinsiyet özelliklerinden dolayı küçümsemenin bir yansımasıdır. Bu tutum, kadınların cinsel bir obje olarak görülmesi (nesneleştirilmesi), kadına yönelik her türlü şiddet ve baskının meşrulaştırılması ve kadın bedeninin metalaştırılması şeklinde ifade edilebilmektedir (Baydar 2013: 151). Kadının varlığının temel amacının erkeğin yaşamını kolaylaştırmak ve ona hizmet etmek olduğu düşüncesi de bu noktada ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla varoluş amacını, yani eşine ve ailesine hizmetini en iyi biçimde yerine getirmeyen kadın hor görülmekte, suçlanmakta, eksik görülmekte ve şiddeti hak ettiği düşünülmektedir (Haskan Avcı 2020: 58).

Sonuç olarak, toplumsal cinsiyet teorilerinin kadına yönelik şiddeti açıklamak için odaklandığı temel nokta, cinsiyet temelli roller ve davranış kalıpları olarak ifade edilebilmektedir. Toplumun ve kültürün kadına yüklediği annelik, fedakârlık, iyi bir eş olma, ailenin ve çocukların bakımını üstlenme, sadık ve uysal olma ve erkeğe yüklediği otoriter, sert, soğukkanlı, güçlü olma gibi niteliklerin kadınların şiddete maruz kalmasına neden olduğu vurgulanmaktadır.

2.4.2.4. Feminist Kuram

Feminist teoriyi, toplumsal cinsiyet teorilerinin bir alt kolu olarak ifade etmek mümkündür. Feminist kuram temel olarak; fiziksel güçten kaynaklanan eşitsizlikler başta olmak üzere, zihinsel, bilişsel, sosyal ve ekonomik farklılıklardan kaynaklanan birtakım eşitsizliklerin erkekleri yüceltirken kadınların mağdur durumuna düşmesine neden olduğunu ifade etmektedir. Kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklere odaklanan bu kuram, toplumsal yaşamda hüküm süren ataerkil yapıları ve erkek egemen yaklaşımları sert bir şekilde eleştirmektedir (Yıldırım 2020: 44).

Erkeklerin kadınlar üzerinde güç sahibi olmasının beklendiği, erkek egemen bir aile yapısını teşvik eden ataerkil toplumlara odaklanan (Hyde-Nolan ve Juliao 2012: 5) feminist kurama göre, erkek egemen toplumlar, kadınların tüm faaliyetlerinin erkekler tarafından belirlendiği ve kontrol altında tutulduğu toplumlar olarak ifade edilmektedir. Evlilik ve aile kurumu aracılığıyla kadınların emeklerine ya da üretimlerine el konulmakta, kadınlar toplumsal yaşamdan ve idari kurumlardan dışlanmakta, kısaca onların nasıl bir yaşam süreceği erkekler tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla kadına yönelik şiddetin kaynağında yer alan temel unsur da bütün bir toplumsal yapıdır.

Feminist bakış açısına göre, kadına ikincil bir değer veren ve onu erkeğin denetiminde gören sosyokültürel ve yasal yapılar erkeğin kadının varlığına, bedenine ve emeğine zorla sahip olma yöntemlerini meşrulaştırmaktadır (Kızmaz 2006: 258). Diğer bir deyişle, şiddet ve saldırganlık şeklinde ortaya çıkan bu yöntemlerin kaynağında erkek egemen güç ve iktidar yer almaktadır. Erkeklerin ekonomik, siyasal ve toplumsal kaynaklara daha kolay erişebilmesi, onları kadınlara göre daha güçlü kılmakta ve kadınların erkek şiddetine karşı direnmesini zorlaştırmaktadır. Tarih boyunca kadın istismarını görmezden gelen, hatta anlayış gösteren yasal sistemler de erkeklerin bu üstünlüğünü pekiştirmektedir (Ayan 2010: 158).

Bu yaklaşıma göre; “kadınlara yönelik şiddet, bozuk kişiliklerin veya hasta evliliklerin bir sonucu değil, en saygı duyulan geleneklerimizin, inançlarımızın ve kurumsal yanıtlarımızın bir uzantısıdır” (Ayan 2010: 158). Erkeğin egemen olduğu toplumsal yapı şiddeti doğurmakta ve erkeğin şiddet uygulamasını meşrulaştırmaktadır. Bu noktada radikal feminist bakış açısı, medya ve kitle iletişim araçlarının da kadına yönelik şiddetin meşrulaşmasında etkili bir rol oynadığını vurgulamaktadır (Gök 2016: 463). Dolayısıyla toplumsal kurumların, özellikle ceza sisteminin, kadınları daha fazla koruyan ve düşünen bir yapıda olması ve şiddet uygulayan erkeklerin, eylemlerinin bedelini ödeyeceklerini bilmeleri gerektiği ifade edilmektedir (Ayan 2010: 158). Bu doğrultuda, medyada kadına yönelik şiddete karşı farkındalık yaratacak içerikler üretilmesi önemli olmaktadır. Bu içeriklerle, toplumun tüm kesimlerinde kadına yönelik şiddetin kabul edilemez olduğu vurgulanmalı ve bu tür davranışların ciddi sonuçları olacağı gösterilmelidir.

Feminist kuramda, kadına yönelik şiddetin son bulması için erkek egemen alının ve düzenin yıkılması gerektiği ileri sürülmektedir. Bu noktada ise en önemli unsurun öncelikle kadınların bilinçlendirilmesi olduğu belirtilmiştir. Çünkü, kadınların ataerkil düzene kimi zaman direnseler bile çoğu zaman sabrettiklerini, hatta bazen kendilerinin baskı ve denetim altında olmalarında aktif bir rol oynadıklarını ifade etmektedirler (Gök 2016: 463). Radikal feministlere göre, kadınların baskı altına alınmasının kökeninde yer alan erkek egemen düzende kadınlar da kendilerini bastırılmış bir sınıf olarak görmektedirler. Bu noktada, kadınların enerjilerini kendilerine baskı uygulayan erkeklere yönelmeleri ve kadınların gelecekteki toplumsal düzenin temelini oluşturmaları gerektiğini belirtmektedirler (Donovan 2021: 266).

Ayrıca radikal feministler ailenin, “gençleri, ataerkil ideolojinin rol, mizaç ve statü kategorilerince öngörülen tutumları içinde toplumsallaştıran” bir kurum olduğunu ifade etmiş; tüpte dölleme ve yapay plasentalar gibi aygıtların kullanıldığı yeni üreme yöntemlerinin geliştirilmesiyle evliliğin ve ailenin ortadan kaldırılması gerektiğini savunmuşlardır. Onlara göre bu yapay sistemler, çocuk doğurma ve büyütmeyle dayanan cinsiyet rol ayrımlarını ve biyolojik aile diktatörlüğünü sona erdirecektir. Dolayısıyla ataerkilliğin ve onun yönetme ideolojisinin, cinsiyet ayrımcılığının üzerine kurulduğu cinsiyete dayalı iş bölümünün nedeni olan kadının üreme işlevinin ortadan kalkmasıyla kadınların ezildiği, baskı ve şiddet gördüğü toplumsal düzen son bulacaktır (Donovan 2021: 274-278).

2.4.2.5. Kaynak Kuramı

Kaynak kuramında aile içinde şiddet kullanımı güç faktörü ile açıklanmaktadır ve bu görüşün temelini oluşturan ana unsur güç dengeleridir (Ünal 2005: 3). William Goode, “Force and Violence in the Family” adlı makalesinde ailenin de diğer tüm toplumsal birimler ya da sistemler gibi bir güç sistemi olduğunu ifade etmektedir. Buna göre, toplum ve aile içinde daha fazla ekonomik ve sosyal kaynağa sahip olan birey, diğer bireyler üzerinde genellikle daha fazla güce ve yetkiye sahiptir. Bu durum, karar almada ve yeni kaynaklara erişimde diğer bireylere kıyasla daha üstün bir konum anlamına gelmektedir (Goode 1971: 624-628).

Kaynak kuramı erkeğin, aile içinde ekonomik veya sosyal açıdan kendisini güçlü görmesi durumunda şiddet uygulamadığını; tersi bir durumda, yani eşler

arasındaki statü ve güç farkı kadının lehine olduğu durumda erkeğin şiddete başvurduğunu ifade etmektedir (Karaaslan 2020: 14). Ayrıca finansal kaygı, çalışma stresi, işsizlik, sosyal izolasyon ve kayınbaba veya kayınvalide ile birlikte geniş aile ortamında yaşama gibi çevresel unsurlar da erkeğin kendini güçsüz hissetmesine yol açmakta ve şiddet davranışı göstermesine neden olmaktadır (Doğutaş ve Doğutaş 2013: 94). Başka bir ifadeyle, bu kuramda erkeğin kendini yetersiz ve değersiz gördüğü ya da sosyal ve ekonomik anlamda kaybedeceği pek bir şey olmadığına inandığı durumlarda şiddetin meydana geldiği belirtilmektedir.

Modernleşmeyle birlikte, erkeğin daha önceki dönemlerde sahip olduğu mutlak otorite eleştirilmeye ve sarsılmaya başlamıştır. Sahip oldukları hakimiyetin zayıflamaya başlamasıyla erkekler, değişime uyum sağlayamamanın ve direnmekte zorlanmanın sancılarını yoğun biçimde hisseder hale gelmiştir. Bu noktada “erkeklik krizi” kavramı öne sürülmüştür. Erkeklik krizi, modernleşme sürecinde daha fazla kadının iş gücüne katılması, eğitimdeki ayrımcılığın azalması, cinsiyetler arası adaleti sağlamak üzere yapılan yasal düzenlemeler ve erkeğin ailenin tek geçim kaynağı olma durumunun azalması gibi etkenlere bağlı olarak ataerkil yapıların zayıflamasından kaynaklanmaktadır (Öztürk 2014: 76). Erkeklik krizi açıklamalarında, geleneksel erkek rollerinin değişiminin bazı erkeklerde statü kaybı ve değersizlik hissi yaratabileceği, bu durumda bazı erkeklerin aile içinde kaybettiği kontrol ve gücü geri kazanabilmek amacıyla şiddete başvurabileceği ifade edilmektedir. Bu nedenle kaynak teorisinde, bireylerin güç ve prestij gibi sosyal ve ekonomik kaynaklara olan erişimleri vurgulanmakta ve şiddetin genellikle bir güç ve denetim kazanma işlevi gördüğü belirtilmektedir.

Bu bağlamda Winstock, Eisikovits ve Gelles tarafından 2002 yılında yürütülen çalışmanın sonuçları kaynak kuramının ifade ettikleriyle örtüşmektedir. Bu çalışmada, şiddet uygulayan erkeklerin şiddete başvurmalarına yükledikleri anlam araştırılmış ve bu erkeklerin hem güç ve statülerini hem de ilişkilerini koruma ve devam ettirme amacıyla şiddet uyguladıkları belirtilmiştir. Buna göre, şiddet faili erkeklerin kaybettikleri güç dengesini kendi lehlerine tekrar kurmak için şiddete başvurma zorunluluğu hissettikleri ifade edilmiştir (akt. Haskan Avcı, 2020: 53).

Ancak, bunun tersini gösteren araştırmalar da mevcuttur. Levinson tarafından 1989 yılında gerçekleştirilen kültürler arası bir çalışmada, kadına yönelik şiddetin

yüksek olduğu toplumların en önemli belirleyicilerinden birinin erkeğin aile içindeki ekonomik gücünün ve karar verme yetkisinin yüksekliği olduğu ifade edilmiştir (akt. Heise 1998: 270). ABD’de kadına yönelik eş istismarına ilişkin sosyolojik araştırmalardan elde edilen bulgular da bu analizle uyumludur. Örneğin 1975 yılı Ulusal Aile İçi Şiddet Araştırması’nda, kadının karar almada erkekle eşit yetkiye sahip olduğu çiftlerin %3’ünde; erkeğin net bir biçimde daha baskın olduğu çiftlerin ise yaklaşık %11’inde kadına yönelik şiddet meydana geldiği ortaya konmuştur (Heise 1998: 270). Dolayısıyla, kaynak kuramının vurguladığı temel meselenin (yani, erkeğin kendini güçlü hissettiği zaman şiddete başvurmadığı önermesinin) her zaman söz konusu olmadığı ifade edilebilmektedir.

Sonuç olarak, kaynak kuramının temelinde yatan unsur da toplumsal cinsiyet kuramları ve feminist kuramdaki gibi güç dengesizliğidir. Ancak bu kuramdaki dengesizlik, toplumsal cinsiyet kuramlarındaki kadının aleyhine olan erkek egemen dengesizlikten tamamen zıt bir anlama sahiptir. Çünkü kadına yönelik şiddet, kadının erkekten daha güçlü olmasına, ekonomik ve sosyal bakımdan daha fazla kaynak sahibi olmasına bağlanmaktadır. Erkeğin daha fazla itibara, güce ve kaynağa sahip olması durumunda şiddete başvurmayacağı ifade edilmektedir. Bu noktada ise kadına yönelik şiddetle mücadele için üretilen, kadınları sosyal ve ekonomik açıdan güçlendirmeyi amaçlayan önerilerle çelişmektedir.

2.4.2.6. Ekolojik Kuram

Amerikalı gelişim psikoloğu Urie Bronfenbrenner tarafından öne sürülen ekolojik kuram, bireyin davranışlarının şekillenmesinde sosyal çevrenin rolünü vurgulayan bir gelişim kuramıdır (Akgül 2020: 151). Bronfenbrenner, insan gelişimini incelemenin yeni bir yolu olarak, gelişmekte olan bireyi, onun sosyal çevresini ve ikisi arasındaki etkileşimi araştırmak amacıyla bu kuramı geliştirmiştir (Haskan Avcı 2020: 51). Ekolojik kuram, bireyin sosyal çevresine verdiği önemle dikkat çekmektedir ve bu kurama göre, insan davranışlarını ve gelişimini etkileyen en önemli unsur, bireyin sosyal çevresinde karşılaştığı fırsatlardır (Ulusoy 2012: 374).

Bronfenbrenner ekolojik çevreyi, “her biri bir sonraki yapının içinde yer alan iç içe geçmiş bir yapı düzenlemesi” olarak düşünmekte ve bu yapının merkezine bireyi koymaktadır. Ona göre kişilik gelişimi, aşağıda ifade edilen dört toplumsal sistemin etkileşiminin bir sonucudur (Bronfenbrenner 1977: 514-515):

- *Mikrosistem*: Bireyin aile, okul veya işyeri gibi yakın çevresindeki kişilerle arasındaki etkileşimlerinden oluşur.
- *Mezosistem*: Yakın çevre unsurlarının arasındaki etkileşimi ifade eder. Kısaca, bireyin çevresindeki birbirine bağlı ortamları kapsar. Örneğin yalnızca aile ya da okulu değil, aile ve okulun karşılıklı etkileşiminin birey üzerindeki etkisini ifade eder (Ulusoy 2012: 374).
- *Egzosistem*: Mezosistemin bir uzantısıdır ancak diğer sosyal yapıları da kapsamaktadır. Bu yapılarda birey yer almaz, ancak bireyin bulunduğu yakın ortamlar bu yapılardan etkilenmektedir. Siyasetçiler, işverenler, yönetim kurulları, sosyal güvenlik birimleri, kitle iletişim araçları, komşular ve arkadaşlar gibi yapıların bireyin hareketleri üzerindeki etkisini içerir.
- *Makrosistem*: Egzosistemi çevreleyen ve doğrudan etkileyen, daha kapsamlı soyut bir sistemdir (Kaplan 2022: 280). Makrosistem belirli kurumlara, sosyal ağlara, rollere, faaliyetlere ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerine anlam kazandıran bilgi ve ideoloji taşıyıcıları olarak düşünülür ve incelenir. Toplumun kültür, değer, inanç, yasa ve ideolojilerinin birey üzerindeki etkisini ifade eder.

Ekolojik teori, kadına yönelik şiddetin nedenlerinin de toplumsal sistemlerin etkileşimine bağlı olarak çok karmaşık ve iç içe olduğunu ifade etmektedir. Lori Heise (1998) tarafından geliştirilen sosyal ekolojik modele göre, şiddete neden unsurlar *bireysel, ilişkisel, toplumsal* ve *kültürel* olmak üzere dört düzeyde incelenmektedir. Sosyal ekolojik modele göre şiddet, bu dört düzeydeki birden fazla etmenin birbirleriyle etkileşimi sonucunda meydana gelmektedir ve çözümü de yine bu unsurların birlikte değerlendirilmesi ile mümkün olabilecektir (Erdoğan 2019: 53).

İlk aşama olan bireysel düzey; bireyin şiddete uğrama veya şiddet uygulama olasılığını artıran biyolojik ve kişisel özellikler ile tanımlanmaktadır (Krug vd. 2002: 13). Kişinin çocukluğunda ebeveynleri arasında şiddete tanık olması; yine çocukken şiddete ve fiziksel ya da cinsel istismara maruz kalması, alkol ya da madde kullanımı, düşük eğitim ve gelir düzeyi, babasız yetişmek gibi bireysel geçmişe bağlı faktörler bu düzeyde ele alınmaktadır (Heise 1998: 266).

İkinci seviye olan ilişkisel düzeyde, aile, arkadaş, eş ve akranlar arasındaki yakın ilişkilere bakılmakta ve bu ilişkilerin şiddet mağduru veya faili olma riskini nasıl

artırdığı araştırılmaktadır (WHO 2002: 9). Kadının ekonomik, etnik veya politik nedenlerle evlenmesi, ailede erkeğin baskınlığı, erkeğin tüm ekonomik kaynaklar ve kararlar üzerindeki kontrolü, çiftler arası çatışma, eşler arasındaki gelir ve eğitim düzeyi farklılıkları, çiftin geniş aile ortamında yaşaması gibi etkenler bu düzeye örnek verilebilir (Haskan Avcı 2020: 53).

Ekolojik modelin üçüncü düzeyi olan toplum düzeyinde ise sosyal ilişkilerin sürdürüldüğü topluluk bağamları incelenmektedir. Modelin bu düzeyinde, kadına yönelik şiddet; düşük sosyoekonomik durum, işsizlik, nüfus yoğunluğu, hiçbir bölgede uzun süre yaşamamak ve sürekli yer değiştirmek, kadının toplumsal yaşamdan uzaklaştırılması, suça yatkın arkadaş ortamı, yasa dışı işler, kadınların ihtiyaç duyabileceği kurumsal ve sosyal desteğin yetersizliği gibi unsurlarla ilişkilendirilmektedir (Krug vd. 2002: 13).

Dördüncü ve son olarak, ekolojik modelin kültürel düzeyi şiddetin teşvik edildiği veya engellendiği bir ortamın yaratılmasına yardımcı olan daha geniş toplumsal ve kültürel faktörleri inceler (WHO 2002: 9). Heise'a (1998) göre, bu düzeyde şiddet riskini artıran faktörler olarak; erkek egemenliği, kadının mülk olarak görülmesi, erkekliğin saldırganlık ve üstünlükle algılanması, toplumsal cinsiyet rolleri, şiddeti destekleyen kültürel değerler, fiziksel cezanın kabulü gibi unsurlar örnek verilebilir. Heise (1998: 280), kültürel düzeyde şiddeti meydana getiren unsurlara çeşitli örnekler verir: kadının eşine itaat etmemesi, isteklerine saygı duymaması, sadık olmaması, ev içindeki görevlerini yerine getirmemesi, yemeğini hazırlamaması veya eşiyle tartışması gibi davranışlar kimi kültürlerde erkeğin karısına fiziksel bir ceza vermesi için yeterli sebeplerdir ve bir erkeğin karısını dövebilmesi onun temel bir hakkı olarak görülmektedir.

Sonuç olarak, ekolojik kuram; daha önce ifade edilen kuramlardan parçalar barındıran, ancak bunları daha sistemli bir şekilde açıklayan, şiddetin bireysel, toplumsal, kültürel ve ekonomik bağamlarını ve bunların birbirleriyle etkileşimini kapsamlı bir şekilde inceleyen önemli bir kuram olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.5. Dünyada Kadına Yönelik Şiddet

Kadın ve erkek arasındaki eşitsiz güç ilişkilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan kadına yönelik şiddet, temel bir insan hakları ihlali olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla son derece önemli bir toplumsal sorun olan kadına yönelik şiddetin tüm boyutlarıyla kavranabilmesi için durumun hangi düzeyde olduğunun da ifade edilmesi gerekmektedir. Bunun için ise çeşitli istatistiklere ihtiyaç duyulmaktadır.

Kadına yönelik şiddetin yaygınlığına ilişkin bilimsel verileri evrensel olarak incelemek amacıyla Dünya Sağlık Örgütü, Londra Hijyen ve Tropikal Tıp Okulu ve Güney Afrika Tıbbi Araştırma Konseyi tarafından 2013 yılında bir rapor hazırlanmıştır. 79 ülkeden elde edilen verilerin sonuçlarına göre hazırlanan bu rapora göre (WHO 2013):

- Dünya genelinde kadınların %35'i fiziksel veya cinsel şiddete uğradığını ifade etmektedir.
- Dünya çapında kadınların maruz kaldığı şiddet en çok eşleri ya da birlikte oldukları erkek tarafından uygulanmaktadır. Eşleri ya da partnerleri tarafından fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı, %30'dur. Hatta bazı bölgelerde bu oran %38'i bulmaktadır. Bu durum, kadınların neredeyse üçte birinin fiziksel ve cinsel şiddet açısından risk altında olduğu anlamına gelmektedir.
- Dünya genelinde, kadın cinayetlerinin %38'inin eşler ya da erkek arkadaşlar tarafından işlendiği ifade edilmektedir.
- Ayrıca, kadınların %7'si partneri olmayan yabancı biri tarafından cinsel saldırıya maruz kaldığını belirtmektedir.

Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi” raporunda ifade edilen bilgilere göre ise (Korkut-Owen ve Owen 2008: 8):

“Avrupa Konseyi, 16-44 yaş arası kadınların ölüm ve sakatlanmalarının sebeplerinden birinin aile içi şiddet olduğunu ve bunun kanser ya da trafik kazalarındaki ölüm ve sakatlanma oranından çok daha fazla olduğunu beyan etmiştir. Kenya’da en az haftada bir kadının, eşi ya da erkek arkadaşı tarafından öldürüldüğü bildirilmektedir. Zambiya’da da haftada beş kadın, eşi ya da erkek arkadaşı veya aile bireyi tarafından öldürülmektedir. ABD’de her 15 saniyede bir kadın, genellikle eşi ya da erkek arkadaşı

tarafından dövülmektedir. İspanya’da 2000 yılında her beş günde bir kadın, eşi ya da erkek arkadaşı tarafından öldürülmüştür. İngiltere’de haftada yaklaşık iki kadın eşleri ya da erkek arkadaşları tarafından öldürülmektedir. Yeni Zelanda’da kadınların beşte biri, eşi ya da erkek arkadaşı tarafından dövüldüğünü veya fiziksel tacize uğradığını belirtmektedir. Bangladeş’te tüm cinayet maktullerinin yarısını eşi tarafından öldürülen kadınlar oluşturmaktadır. Mısır’da kadınların %35’i evliliklerinin bir noktasında kocalarından dayak yemiştir.”

Avrupa Birliği’ne bağlı 28 ülkede 42.000 kadınla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin sonuçlarına göre ise (European Union Agency for Fundamental Rights 2014);

- Hayatının herhangi bir döneminde fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların genel oranı, %33’tür.
- Kadınların %8’i mevcut partneri ya da eşi tarafından; %26’sı daha önceki partneri tarafından; %22’si ise partneri olmayan yabancı biri tarafından fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir.
- Kadınların genel olarak %43’ü mevcut veya daha önceki ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Psikolojik şiddetin durumu şu anki ilişki özelinde %23 ve eski ilişkiler özelinde %48 olarak tespit edilmiştir.
- Ayrıca kadına yönelik şiddet olaylarının yalnızca %14’ünde, çok ciddi durumlar söz konusu olduğunda polise başvurulduğu bildirilmektedir. Şiddet mağduru kadınların şiddete karşı sessiz kalmalarının en önemli nedeninin ise yaşananlardan dolayı utanç duyması olduğu ifade edilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından, Kadına Yönelik Şiddetin Tahmin ve Verilerine İlişkin Birleşmiş Milletler Kurumlararası Çalışma Grubu (VAW-IAWGED) adına hazırlanan ve 158 ülke ile 3 bölgenin dahil edildiği, 2000–2018 yılları arasındaki verileri kapsayan en güncel küresel tahmin raporu ise 2021 yılında yayımlanmıştır. Bu rapora göre, dünya genelinde 15 yaş ve üzeri kadınların yaklaşık %26’sı, yaşamları boyunca en az bir kere eşi ya da partneri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmıştır. Bu oran, yaklaşık olarak 641 ila 753 milyon kadına karşılık gelmektedir (WHO 2021).

Tablo 3. Kadına Yönelik Partner Şiddeti (15-49 Yaş)

BÖLGE	Yaşam Boyu Şiddet (%)	Son 12 Ay Şiddet-2018 (%)
Dünya	27 (23–31)	13 (10–16)
Sahra Altı Afrika	33 (29–38)	20 (17–24)
Kuzey Afrika	30 (23–40)	15 (11–20)
Batı Asya	29 (22–37)	13 (10–19)
Orta Asya	18 (13–25)	9 (6–13)
Güney Asya	35 (26–45)	19 (13–27)
Doğu Asya	20 (12–31)	7 (3–16)
Güneydoğu Asya	21 (15–31)	9 (6–14)
Latin Amerika ve Karayipler	25 (21–30)	8 (7–11)
Avustralya ve Yeni Zelanda	23 (16–32)	3 (2–5)
Melanezya	51 (38–63)	30 (20–43)
Mikronezya	41 (32–52)	22 (15–31)
Polinezya	39 (30–49)	19 (13–27)
Doğu Avrupa	20 (15–26)	7 (5–10)
Kuzey Avrupa	23 (16–33)	5 (3–8)
Güney Avrupa	16 (12–21)	4 (3–5)
Batı Avrupa	21 (15–29)	5 (3–7)
Kuzey Amerika	25 (14–41)	6 (4–9)
Az Gelişmiş Ülkeler	37 (33–42)	22 (19–26)

Kaynak: WHO (2021).

Dünya genelinde, partner şiddeti kadınlar için ciddi bir toplumsal sorun olmayı sürdürmektedir. 15-49 yaş aralığında kadınlar arasında yapılan küresel değerlendirme (Tablo 3), yaşam boyu en az bir kere partner şiddetine maruz kalma oranının %27 olduğunu ortaya koymaktadır. 2018 yılı için ise, kadınların %13'ü son 12 ay içinde fiziksel ve/veya cinsel partner şiddeti yaşamıştır. Bu oranlar, dünya genelinde kadınların hem uzun vadede hem de yakın dönemde ciddi bir şiddet riskiyle karşı karşıya olduğunu göstermektedir.

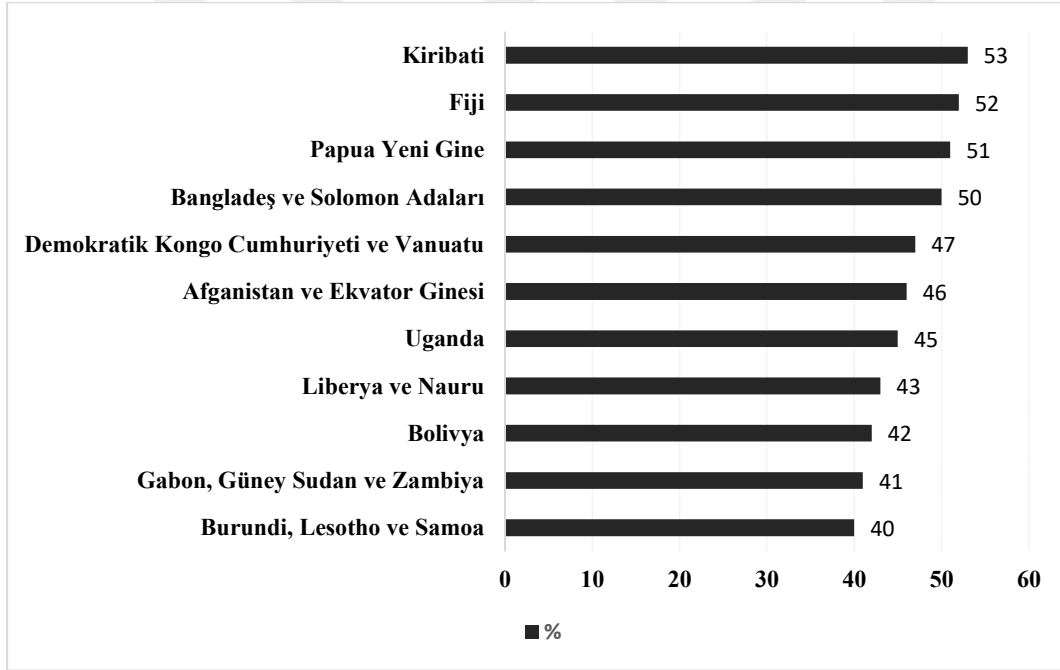
Bölgesel dağılımlara bakıldığında, özellikle Okyanusya grubuna ait bölgelerde (Avustralya ve Yeni Zelanda hariç) şiddetin yaygınlığı son derece yüksektir. Melanezya'da kadınların %51'i yaşamının bir döneminde partner şiddetine maruz kalmışken, bu oran Mikronezya'da %41, Polinezya'da ise %39'dur. Aynı bölgelerde son 12 ay içindeki şiddet oranları da yüksektir; Melanezya'da bu oran %30'a ulaşmaktadır. Bu bulgular, söz konusu bölgelerde partner şiddetinin yalnızca geçmişte değil, günümüzde de oldukça yaygın olduğunu ve kadınların sürekli bir tehdit altında yaşadığını göstermektedir.

Afrika kıtasının birçok bölgesinde de benzer şekilde yüksek oranlar söz konusudur. Sahra Altı Afrika'da yaşam boyu partner şiddeti oranı %33, Kuzey Afrika'da ise %30'dur. Bu bölgelerde son 12 ay içinde yaşanan şiddet oranları sırasıyla %20 ve %15'tir. Özellikle ekonomik ve sosyal açıdan geri kalmış bölgelerde, kadınların fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kalma riski daha fazladır. Diğer yandan, Avrupa kıtasında ve diğer gelişmiş bölgelerde partner şiddeti oranlarının görece daha düşük olduğu görülmektedir. Güney Avrupa (%16), Batı Avrupa (%21) ve Kuzey Avrupa (%23) gibi bölgelerde yaşam boyu partner şiddeti oranları dünya ortalamasının altındadır. Bu bölgelerde son 12 ayda yaşanan partner şiddeti oranları da genellikle %5'in altında kalmaktadır. Benzer şekilde, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi gelişmiş bölgelerde de oranlar düşüktür.

Az gelişmiş ülkeler başlığı altında toplanan ülkelerde ise yaşam boyu şiddet oranı %37 iken, son 12 ayda bu oran %22'ye kadar yükselmektedir. Bu veriler, ekonomik ve sosyal gelişmişlik düzeyinin, yasal koruma mekanizmalarının ve toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının partner şiddetinin yaygınlığı üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, partner şiddeti dünya çapında yaygın ve sürekli bir sorundur. Ancak bu şiddetin yoğunluğu, bölgesel ve yapısal eşitsizliklerle

doğrudan ilişkilidir. Veriler, sadece bireysel nedenlerle açıklanamayacak kadar yapısal bir sorunun varlığını göstermektedir. Bu nedenle, şiddetin önlenmesi için toplumsal yapıları, politikaları ve ekonomik koşulları da kapsayan bütüncül müdahaleler gerekmektedir.

Bu oranlar ülke bazında incelendiğinde de önemli noktalar dikkat çekmektedir. Buna göre, kadına yönelik partner şiddetinin en yüksek ve en düşük olduğu ülkelere ilişkin oranlara yer vermekte yarar vardır. 158 ülke ve 3 bölgenin dahil edildiği araştırmada, 15-49 yaş arasındaki kadınların yaşam boyu en yüksek şiddete maruz kaldığı 19 ülkede bu oranların %40 ile %53 arasında olduğu belirlenmiştir (Şekil 1). Bu oranlar, son derece yüksektir ve bu ülkelerde her iki kadından birinin yaşamı boyunca en az bir kere eş ya da partner şiddetine maruz kaldığını göstermektedir.

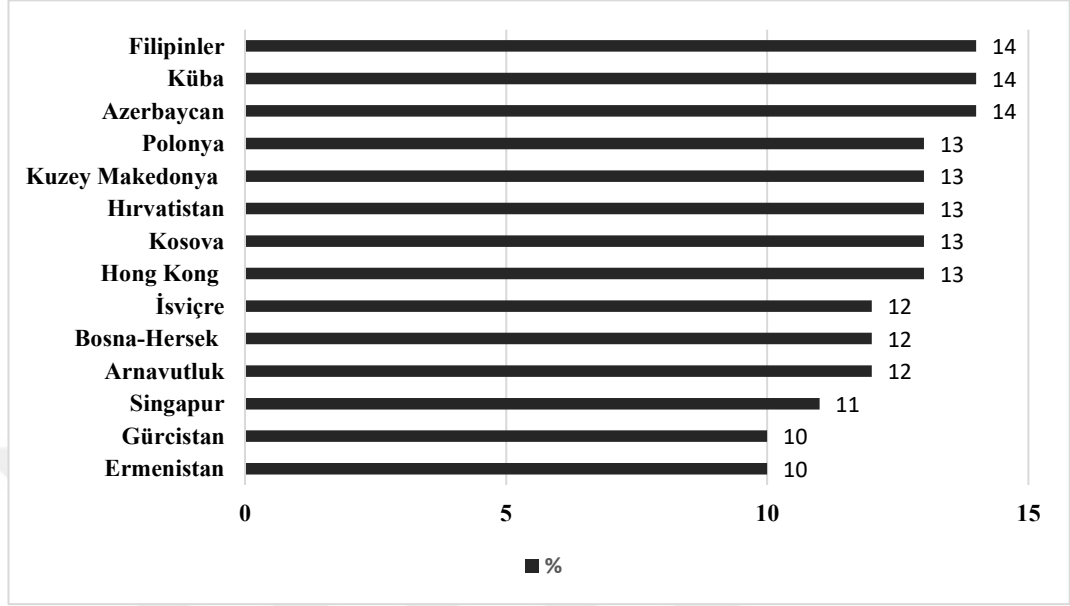

Şekil 1. En Yüksek Kadına Yönelik Şiddet Oranları (Yaşam Boyu)

Kaynak: WHO (2021).

Yaşam boyu fiziksel ve/veya cinsel partner şiddeti oranının %10 ve %14 değerleri ile en düşük olduğu grupta ise 12 ülke ve 2 bölge bulunmaktadır (Şekil 2). Bu bölgeler Hong Kong ve Kosova'dır (her ikisi de %13). Ülkelerin ise yarısı Avrupa alt bölgelerinde (Arnavutluk, Bosna-Hersek ve İsviçre -her biri %12-, Hırvatistan, Kuzey Makedonya ve Polonya -her biri %13-); üçü ise Batı Asya'da (Ermenistan, Gürcistan -her ikisi %10- ve Azerbaycan -%14-) yer almaktadır. Kalan üç ülke olan

Küba (%14), Filipinler (%14) ve Singapur (%11) da bu düşük yaygınlık grubunda öne çıkmaktadır.

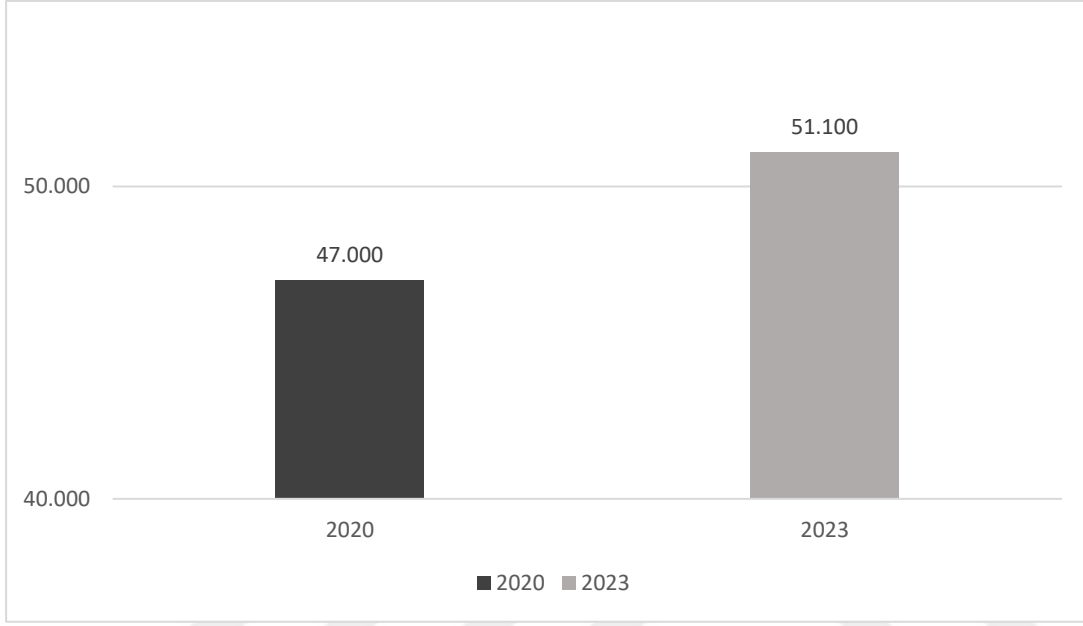
Şekil 2. En Düşük Kadına Yönelik Şiddet Oranları (Yaşam Boyu)

Kaynak: WHO (2021).

Türkiye’de ise kadınların yaşamları boyunca maruz kaldığı fiziksel ve/veya cinsel partner şiddeti oranı %32 ile dünya ortalamasının (%27) üzerindedir. 2018 yılında son 12 aydaki partner şiddeti oranı ise, %12’dir ve birçok Avrupa ülkesine kıyasla daha yüksek düzeydedir. Bu oranlar, Türkiye’nin kadına yönelik şiddetle mücadelede yeterli önlemleri alamadığını göstermektedir. Ancak kadına yönelik şiddet verilerinin yorumlanmasında sadece sayısal verilere odaklanmak, kimi zaman yanıltıcı olabilmektedir. Şiddetin yaygınlığına dair elde edilen veriler; ülkelerin raporlama sistemleri, toplumsal ve kültürel değerleri, şiddeti tanımlama biçimleri ve veri toplama yöntemlerindeki farklılıklar nedeniyle değişkenlik gösterebilmektedir. Bu bağlamda, düşük oranlar her zaman daha güvenli ve eşitlikçi toplumsal yapıları yansıtmayabilir. Hatta, bazı toplumlarda şiddetin görünmez kılınması, bastırılması ya da ifade edilememesi bu oranların düşük görünmesine neden olabilir. Dolayısıyla, kadına yönelik şiddete ilişkin istatistiksel veriler değerlendirilirken kültürel, sosyal ve yapısal bağlamlar da dikkate alınmalıdır.

Kadına yönelik şiddetin en uç ve geri dönüşü olmayan biçimi olan kadın cinayetleri de dünya genelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en çarpıcı göstergelerinden biridir. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) ile

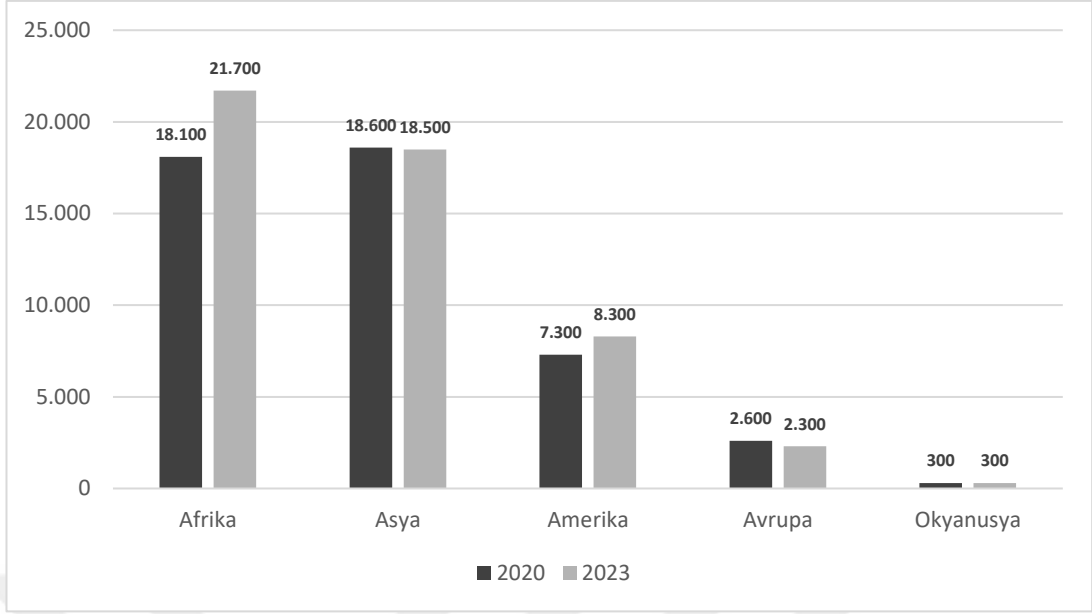
UN Women tarafından yayımlanan 2020 ve 2023 yıllarına ait raporlar, bu sorunun boyutlarını ve zaman içerisindeki değişimini anlamak açısından önemli veriler sunmaktadır. Her iki raporda da kadınların büyük bir bölümünün kendi partnerleri ya da aile bireyleri tarafından öldürüldüğü vurgulanmakta; bu da kadına yönelik şiddetin çoğunlukla tanıdık failler aracılığıyla, özel alanlarda gerçekleştiğini göstermektedir.

Şekil 3. 2020 ve 2023 Yıllarında Küresel Çapta Kadın Cinayetleri

Kaynak: UNODC (2021); UNODC ve UN Women (2024).

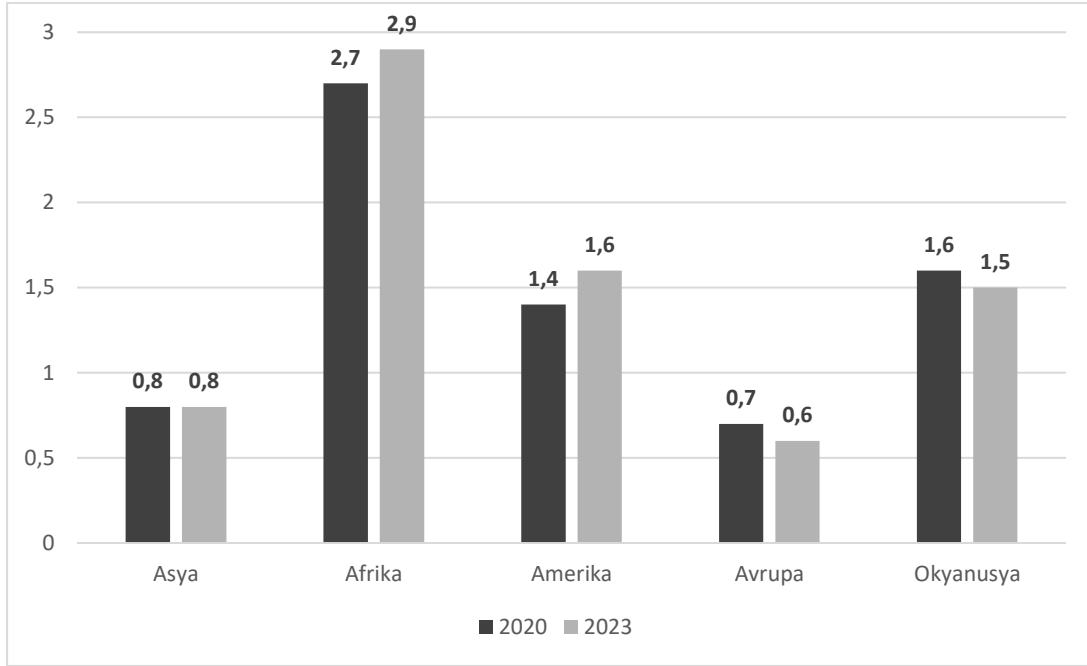
2020 yılı verilerine göre dünya genelinde yaklaşık 47.000 kadın, partneri ya da aile üyeleri tarafından öldürülmüştür. Bu sayı, o yıl içinde cinayet sonucu ölen tüm kadınların %58'ine karşılık gelmektedir. 2023 yılında ise benzer kategoride öldürülen kadın sayısı 51.100'e yükselmiştir. Bu fark, kadınların savunmasızlığının pandemi sonrası dönemde arttığını ve yapısal eşitsizliklerin derinleştiğini göstermektedir. Günlük ortalamaya bakıldığında ise 2020 yılında her gün ortalama 129 kadın öldürülürken, bu sayı 2023'te 140'a çıkmıştır.

Şekil 4. Partner ve Aile İçi Şiddet Sonucu Kadın Cinayetleri

Kaynak: UNODC (2021); UNODC ve UN Women (2024).

Bölgesel analizler de dikkat çekici bir eğilim göstermektedir. Şekil 4, 2020 ve 2023 yıllarında eş veya aile içi şiddet sonucu gerçekleşen kadın cinayetlerinin bölgesel dağılımını karşılaştırmalı olarak ortaya koymaktadır. Verilere göre en yüksek artış, 18.100’den 21.700’e yükselen vaka sayısı ile Afrika kıtasında yaşanmıştır. Bu durum, kıtada kadınlara yönelik aile içi şiddetin ölümcül boyutlara ulaştığını ve sorunun yapısal bir nitelik taşıdığını ortaya koymaktadır. Asya’da ise cinayet sayısı 18.600’den 18.500’e düşmüştür; ancak bu düşüş sınırlıdır ve rakamlar sorunun devamlılığına işaret etmektedir. Amerika kıtasında 2020 yılında 7.300 olan vaka sayısı 2023’te 8.300’e çıkmıştır. Bu artış, bu bölgedeki kadınların artan bir risk altında olduğunu düşündürmektedir. Avrupa kıtasında ise 2.600’den 2.300’e düşen vaka sayısı, diğer bölgelerin aksine olumlu bir gelişmeyi göstermektedir. Bu azalma, bölgedeki toplumsal farkındalık ve politika uygulamalarının daha etkili olduğunu göstermektedir. Okyanusya bölgesinde ise her iki yılda da 300 cinayet bildirimi yapılmış, değişim gözlenmemiştir. Ancak bu durağanlık, sınırlı nüfus ve veri raporlama durumları göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Genel olarak grafik, kadına yönelik şiddetin ölümcül boyutu olarak kadın cinayetlerinin günümüzde dünya genelinde önemli bir sorun olduğunu ve bölgesel farklılıkların belirgin olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 5. Her 100.000 kadında partner/aile içi kadın cinayeti oranı

Kaynak: UNODC (2021); UNODC ve UN Women (2024).

Şekil 5, 2020 ve 2023 yıllarında her 100.000 kadında görülen partner veya aile içi kadın cinayeti oranlarını bölgelere göre karşılaştırmalı olarak göstermektedir. Bu oranlar, kadın cinayetlerinin sadece mutlak sayılarla değil, nüfusa oranla da değerlendirilmesini sağlayarak daha anlamlı bir karşılaştırma imkânı sunmaktadır. Verilere göre en yüksek oran Afrika kıtasında gözlemlenmektedir. 2020’de her 100.000 kadına karşılık gelen cinayet oranı 2,7 iken, 2023’te bu oran 2,9’a yükselmiştir. Bu durum, Afrika’da yalnızca toplam sayıların değil, kadın başına düşen cinayet oranının da arttığını göstermekte ve şiddetin yaygınlığını ortaya koymaktadır. Amerika kıtasında ise oran 1,4’ten 1,6’ya yükselmiş; benzer şekilde bir artış eğilimi sergilemiştir. Asya kıtası ise diğer bölgelerden farklı olarak, 2020 ve 2023 yıllarında sabit kalan 0,8 oranıyla dikkat çekmektedir. Bu sabitlik, ilk bakışta değişim olmadığını gösterse de oranın hâlihazırda düşük olması ve bu seviyede kalması, kıtadaki şiddetin yaygınlığının daha sınırlı olabileceğini düşündürmektedir. Avrupa kıtasında ise 2020’de 0,7 olan oran, 2023’te 0,6’ya gerileyerek, şiddet olaylarının azaldığını göstermektedir. Okyanusya’da ise oran 1,6’dan 1,5’e çok küçük bir düşüş göstermiş, ancak genel olarak sabit kalmıştır.

Fail profillerinde de bölgesel farklılıklar dikkat çekmektedir. 2023 yılı raporu, failerin kimliğine dair daha kapsamlı veriler sunmaktadır. Avrupa ve Amerika’da

öldürülen kadınların çoğu partnerleri tarafından öldürülürken (sırasıyla %64 ve %58), Afrika, Asya ve Okyanusya'da cinayetler daha çok diğer aile üyeleri tarafından işlenmektedir. Bu bulgu, kadın cinayetlerinin kültürel ve toplumsal değerlere göre değişen yapısal biçimlerini yansıtmaktadır.

2023 yılı ayrıca kadınların cinayet öncesi şiddet bildirimlerine dair dikkat çeken bulgular sunmaktadır. Örneğin Fransa'da partneri tarafından öldürülen kadınların %37'si, Güney Afrika'da %22'si ve Kolombiya'da %35'i daha önce yetkili kurumlara şiddet bildirimi yapmıştır. Bu oranlar, kadın cinayetlerinin çoğu zaman ani ya da tesadüfi değil; uzun süreli bir şiddet döngüsünün sonucu olduğunu ortaya koymaktadır. 2020 yılı verileri bu alanda eksik olduğu için, 2023 verileri önleyici müdahalelerin etkisini değerlendirmek açısından da önemlidir. Bununla birlikte, 2023 raporunun en çarpıcı yönlerinden biri, örneklemdaki düşüştür. 2020 yılında 75 ülke kadın cinayeti verisi sağlarken, 2023 yılında bu sayının yaklaşık yarıya düştüğü bildirilmiştir. Özellikle Afrika, Asya ve Okyanusya bölgelerinde failin kimliğinin tespit edilememesi veya toplumsal cinsiyet temelli şiddetle bağlantısının belirlenememesi, önleyici politikaların üretimini sınırlamaktadır.

Sonuç olarak, 2020 ve 2023 yılları arasında kadın cinayetlerinde genel anlamda artış gözlemlenmektedir. Artan ölümler, kadına yönelik şiddetin yapısal karakterini güçlendirmektedir. Ancak cinayet öncesi şiddet bildirimleri, fail profilleri ve bölgesel eğilimlere dair artan farkındalık, politika üretimi için daha sağlam bir zemin oluşturma noktasında oldukça önemlidir. Bu nedenle, kadın cinayeti olgusu bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmalı; toplumsal cinsiyet eşitliği temelindeki yapısal dönüşüm politikalarıyla desteklenmelidir.

2.6. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik aile içi şiddeti incelemek ve bu şiddetle mücadele etmek amacıyla Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından 2008 ve 2014 yıllarında Türkiye geneli iki farklı araştırma yürütülmüştür. Ayrıca bu iki araştırmanın takip araştırması niteliğinde olacak üçüncü bir araştırmanın 2024 yılında gerçekleştirilmesi planlanmış, ancak henüz böyle bir araştırma yayınlanmamıştır. “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması”

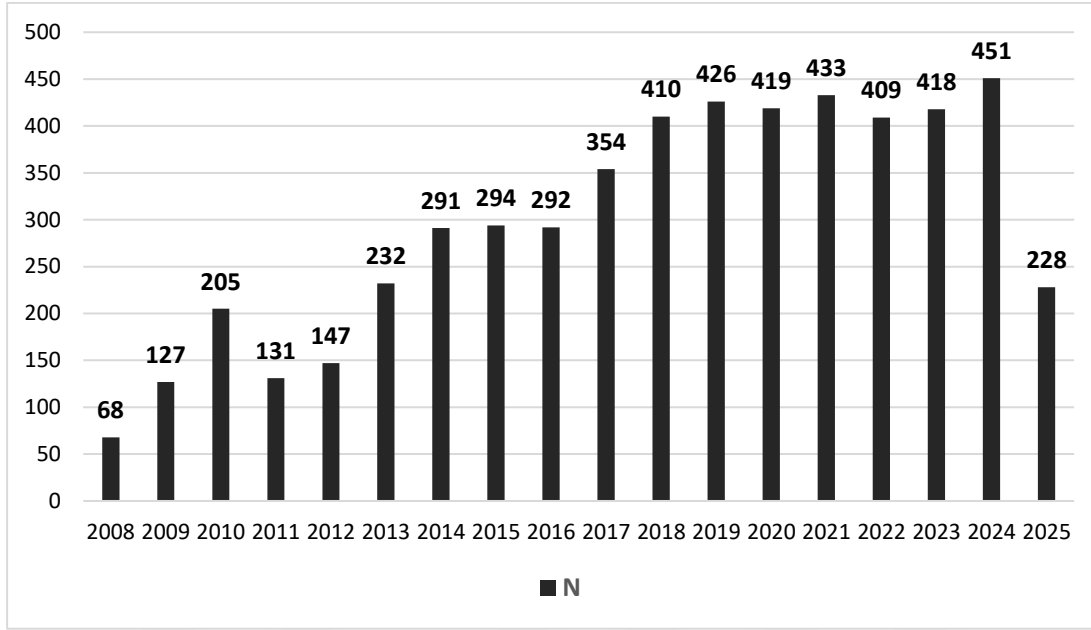
olarak adlandırılan bu araştırmaların sonuçlarına göre Türkiye’de kadına yönelik şiddetin yaygınlığı aşağıdaki şekilde ifade edilebilmektedir (HÜNEE 2008 ve 2014):

- 2008 araştırmasında maruz kaldıkları şiddeti kimseye anlatamayan kadınların oranı %49; 2014 araştırmasında ise %44 olarak açıklanmıştır.
- 2008 yılındaki araştırmaya göre, ülke genelinde yaşamının herhangi bir döneminde birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel şiddete uğradığını ifade eden kadınların oranı %39’dur. Diğer bir ifadeyle, her on kadından dördü eşi veya erkek arkadaşi tarafından fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Bu oran 2014 araştırmasında ise, %36 olarak belirlenmiştir. Ayrıca bu oran, 2014 yılı için son on iki ayda %8 olarak ifade edilmiştir.
- 2008 araştırmasında fiziksel şiddet oranı kentte %38, kırdada ise %43 iken 2014 araştırmasında kentte %35, kırdada %38’dir. Her iki araştırmada da fiziksel şiddetin yerleşim yeri (kent-kır) açısından önemli farklılıklar göstermediği ifade edilse de bölgesel olarak önemli bir farklılaşma olabileceği belirtilmiştir. Buna göre, 2008 araştırmasında fiziksel şiddetin bölgeler arasında %25 ile %53 arasında değiştiği ve en yüksek bölgenin Kuzey Anadolu olduğu ifade edilmiştir. 2014 araştırmasında ise fiziksel şiddet düzeyinin bölgeler arasında %27 ile %43 arasında değiştiği ve en yüksek bölgenin Orta Anadolu olduğu belirtilmiştir.
- Fiziksel şiddet sonucunda yaralanan kadınların oranı 2008 yılında %24; 2014 yılında ise %26’dır.
- Cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı ise, 2008 araştırmasında %15; 2014 araştırmasında %12 olarak belirtilmiştir. Ayrıca her iki araştırmaya göre, fiziksel ve cinsel şiddet çoğu zaman birlikte yaşanmaktadır ve her iki şiddet türünden en az birine maruz kaldığını ifade eden kadınların oranı 2008 yılında %42; 2014 yılında %38’dir.
- 2008 araştırmasına göre, kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde zorla cinsel ilişkiye girme oranı %9; istemediği halde korktuğu için cinsel ilişkiye girme oranı %11; cinsel olarak aşağılayıcı bir eyleme zorlanma oranı ise %3’tür. Bu oranlar 2014 araştırmasında ise sırasıyla %7, %9 ve %3 olarak belirlenmiştir.

- Her iki araştırma raporunda da eğitim düzeyinin artmasıyla fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalma oranlarının azalacağı ifade edilmektedir. Örneğin, 2008 yılında hiç eğitimi olmayan ya da ilköğretimi bitirmemiş kadınların en az bir kez fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalma oranı %56 olarak; lise ve üzeri eğitim alan kadınlarda ise bu oran %27 olarak ifade edilmiştir. 2014 yılında ise bu oran, hiç eğitimi olmayan kadınlarda %43; lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim alanlarda %21 olarak ölçülmüştür.
- Her iki araştırmaya göre, refah düzeyi de eğitim düzeyi gibi şiddete maruz kalma oranı üzerinde etkilidir. Buna göre; fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalma oranı, 2008 yılında düşük refah düzeyinde %50, orta refah düzeyinde %42 ve yüksek refah düzeyinde %29 olarak belirlenmiştir. 2014 yılında ise, düşük refah düzeyinde %43, orta refah düzeyinde %40 ve yüksek refah düzeyinde %31 olarak ifade edilmiştir.
- Ayrıca yaşamının herhangi bir döneminde eşi veya partneri tarafından psikolojik şiddete maruz kalan kadınların oranı ise her iki araştırmada da değişmemiş ve %44 olarak tespit edilmiştir.

İfade edilen şiddet rakamlarının yanı sıra, kadına yönelik şiddetin en ileri boyutu olarak değerlendirilen kadın cinayetlerine ilişkin rakamlara da yer vermek konu açısından faydalı olacaktır. Türkiye’deki kadın cinayetleri incelendiğinde, cinayetlerin çoğu zaman eşler tarafından işlendiği görülmektedir. Daha sonra ise sevgili, eski eş ya da eski sevgili, tanıdık ve akrabalar gelmektedir (Yıldırım 2018: 3).

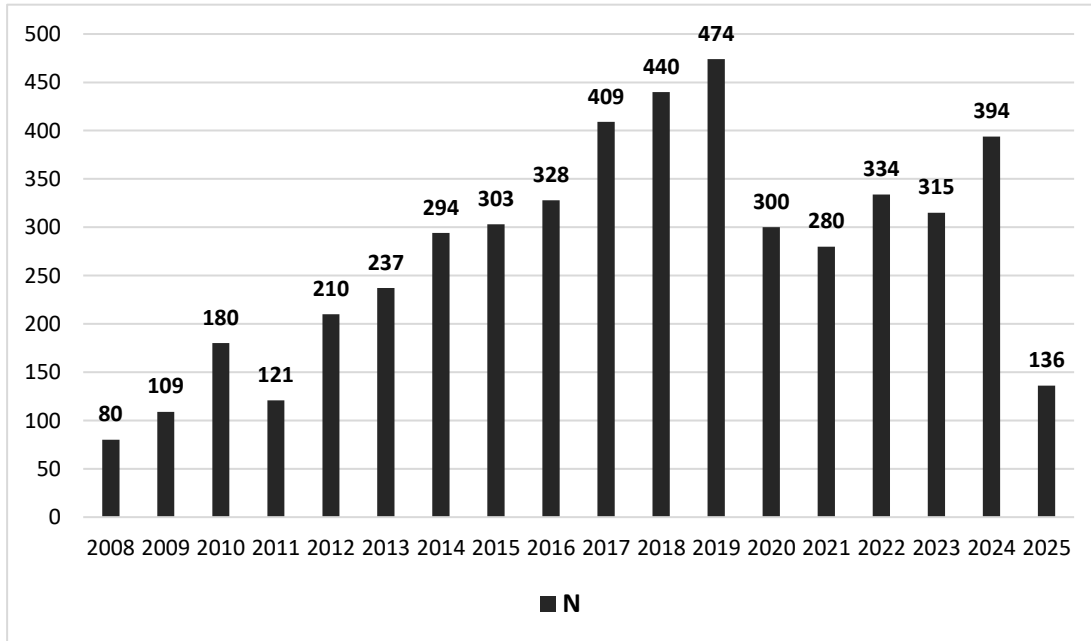
2008 yılından bu yana Türkiye’de işlenmiş kadın cinayetlerinde ölen kadınlara dair bilgi veren dijital bir arşiv olan Anıt Savaş platformunun medyaya yansıyan haberlere dayanarak paylaştığı verilere göre (Şekil 6), 2008 ve 2025 yılları arasında Türkiye’de toplam 5335 kadın, cinayet nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Son beş yılda işlenen kadın cinayetlerine bakıldığında ise; 2020 yılında 419, 2021 yılında 433, 2022 yılında 409, 2023 yılında 418, 2024 yılında 451 ve 2025 yılının henüz ilk altı ayında 228 kadın olmak üzere toplamda 2358 kadının cinayete kurban gittiği görülmektedir. Ayrıca, ifade edilen cinayet rakamlarının haricinde kaza veya intihar süsü verilmiş birçok ölüm de şüpheli ölüm olarak kayıtlara geçmektedir.

Şekil 6. Kadın Cinayetleri (Anıt Sayaç)

Kaynak: anitsayac.com

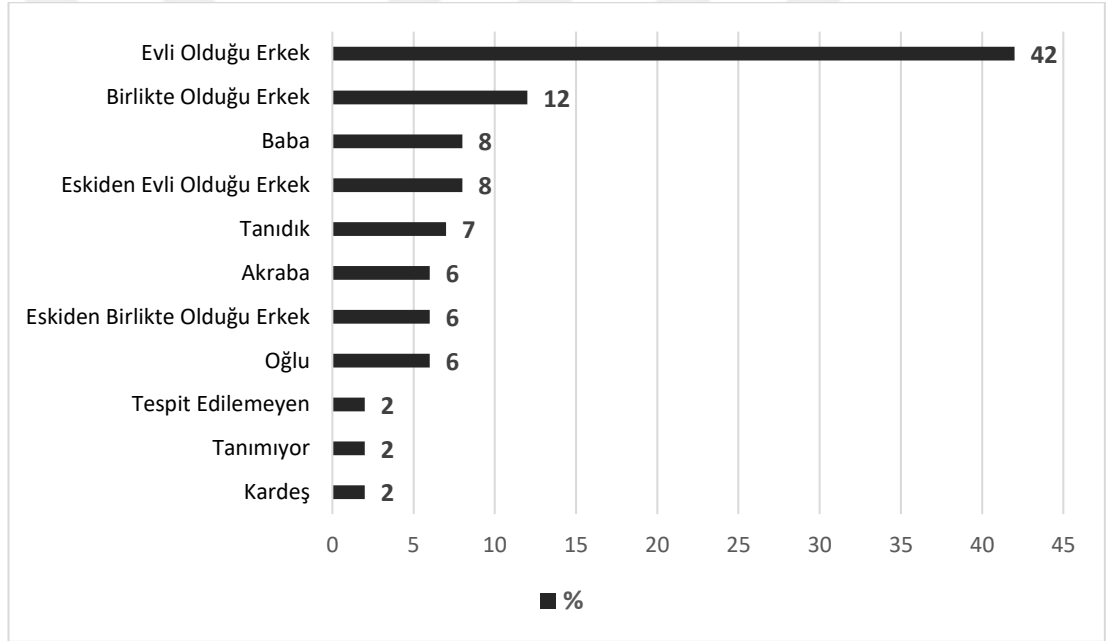
Türkiye’de medyaya yansıyan kadın cinayeti haberlerinden hareket ederek 2008 yılından itibaren arşiv oluşturan bir diğer platform Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’dur. Bu platforma göre, 2008 ve 2025 yılları arasında Türkiye’de toplam 4944 kadın erkekler tarafından öldürülmüştür (Şekil 7).

Şekil 7. Kadın Cinayetleri (Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu)

Kaynak: kadincinayetlerinidurduracagiz.net

Son beş yılda işlenen kadın cinayetlerine bakıldığında ise; 2020 yılında 300, 2021 yılında 280, 2022 yılında 334, 2023 yılında 315, 2024 yılında 394 ve 2025 yılının henüz ilk altı ayında 136 kadın olmak üzere toplamda 1759 kadının hayatı, faili erkekler olan cinayetler nedeniyle sonlanmıştır. Ayrıca platform, 2024 yılında Türkiye’de öldürülen 394 kadının önemli bir kısmının, kendi yaşamlarına dair karar almak istedikleri için öldürüldüğünü ifade etmektedir. Buna göre, kadınlardan 111’i boşanmak istediği, evlenmeyi ya da barışmayı reddettiği, ilişkiyi sonlandırdığı için hedef alınmıştır. 21 kadın ekonomik sebepler öne sürülerek, 2 kadın ise nefret bahanesiyle yaşamını yitirmiştir. 27 kadının ölümü ise farklı bireysel ya da sosyal gerekçelerle açıklanmıştır. Ancak en yüksek sayıya sahip grup, 233 kadın ile neden öldürüldüğü tespit edilemeyen kadınlardan oluşmaktadır.

Şekil 8. 2024 Yılında Kadın Cinayetlerinin Faillere Göre Dağılımı

Kaynak: kadincinayetlerinidurduracagiz.net

2024 yılında yaşamını yitiren 394 kadının failleri çoğunlukla en yakınlarındaki erkekler olmuştur. Bu kadınların 166’sı evli olduğu erkek, 45’i birlikte olduğu erkek, 30’u daha önce evli olduğu erkek ve 23’ü eski partneri/sevgilisi tarafından öldürülmüştür. Ayrıca 31 kadın babası, 22 kadın oğlu, 25 kadın akrabası, 7 kadın kardeşi tarafından öldürülmüştür. Cinayetlerin bir kısmı da aile dışı kişilerce işlenmiş; 29 kadın tanıdığı biri, 7 kadın ise tanımadığı bir kişi tarafından öldürülmüştür (Şekil 8).

III. BÖLÜM

3. AİLE VE EVLİLİK

3.1. Aile

Sosyoloji, sosyal antropoloji, sosyal psikoloji, hukuk gibi pek çok disiplin aile kavramına büyük önem vermekte ve araştırmalarına dahil etmektedirler. Çok boyutlu yapısı nedeniyle, her bir disiplin kendi kuramsal çerçevesi ve araştırma yöntemleri doğrultusunda aileyi farklı açılardan ele almakta, bu yapıyı anlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır (Süleymanlı 2021: 213). Sosyoloji ise, aileyi “toplumun en küçük birimi” olarak görmekte ve onu; otorite, mülkiyet, akrabalık ilişkilerinin belirlediği, farklı zaman ve mekânlarda değişkenlik gösteren ve evrensel bir kurum olarak ele almaktadır (İçli 1997: 59). Toplumsal değişim ve dönüşümlerin odağındaki temel kurumlardan biri olarak aile, sosyolojinin önemli konularından biridir. Ailenin sosyolojik açıdan öneminin, bireyleri toplumsal hayata hazırlamakta oynadığı önemli rol ile başlamaktadır. Çünkü her birey dahil olduğu toplumun kurallarını, değerlerini, beklentilerini ve rollerini ilk olarak ailede gözlemlemekte ve buna uygun davranış kalıpları geliştirmektedir.

Aile, her toplumda var olan temel bir yapı olarak değerlendirilse de tarih boyunca sürekli değişen dinamik bir olgu olması nedeniyle sınırları net bir biçimde çizilmiş evrensel bir tanımını yapmak kolay olmamaktadır. Evrensel bir aile tanımı oluşturmayı zorlaştıran iki ana faktör vardır: Birincisi, bu kurumun dünya genelinde sergilediği çeşitlilik; ikincisi ise tarihsel süreç içinde geçirdiği dönüşümlerdir (Canatan ve Yıldırım 2013: 60). Bu nedenle tanımlar da bu çeşitlilikten ve değişimlerden etkilenmekte, birçok farklı aile tanımı yapılmaktadır.

Aileyi tanımlarken, sosyo-kültürel bağlam ve tarihsel sürecin belirleyici olduğunu unutmamak gerekmektedir: “aile” sözcüğünün kökeni bile bu çok katmanlı yapıyı yansıtmaktadır: Türkçede aileye karşılık gelen “soy” kavramı toplumsal bir tanımlamaya işaret ederken, İngilizcedeki “family” ve Rusçadaki “semya” terimleri de benzer kökensel anlamları taşımaktadır. İrani dillerde ise aile, daha çok “ev” ya da “hane” kavramıyla ifade edilerek, bir topluluğun barındığı mekânla iç içe

tanımlanmaktadır. İlk dönem toplumlarında da aile temel olarak “ev” kavramıyla özdeşleştirilirken, Roma’da “paterfamilias” adıyla bilinen tek bir otoritenin yönettiği bireyler topluluğu anlamına gelmekteydi; bu nedenle aile tanımı, hiyerarşik otorite ilişkileriyle şekilleniyordu (Süleymanlı 2021: 213). Tüm bu anlayışlara ek olarak Auguste Comte yeni bir kavram üretmiştir: sevgi. Comte’a göre aileyi tanımlayan temel unsur sevgidir. Kadın ve erkeğin birlikteliğine dayanan aile yapısı, farklı toplumlarda yaygın biçimde kabul görmüştür. Ancak günümüzde, büyük dönüşümlerin yaşandığı bir çağda, aile de değişen, dönüşen toplumsal kurumlardan biri hâline gelmiştir. Çağdaş toplumlarda ise aile anlayışı, artık daha çok özgürlük ve eşitlik kavramları çerçevesinde şekillenmektedir (Aslan 2002: 26).

Tüm bu farklı biçimlerine rağmen, ailenin bazı ortak özelliklerinden yola çıkarak genel bir aile tanımı yapmak mümkündür. Aile, genel olarak nüfusun devamını sağlama, ulusal kültürü aktarma, çocukların toplumsallaşmasını sağlama, ekonomik, biyolojik ve psikolojik ihtiyaçları karşılama gibi işlevleri yerine getiren bir toplumsal kurum olarak tanımlanmaktadır (Aydın 2017: 45). Diğer bir ifadeyle, aile, toplumun varlığını ve sürekliliğini güvence altına alan; yeni kuşaklar yetiştiren, diğer toplumsal kurumların değerlerinin ilk kez öğrenildiği ve benimsendiği temel sosyal yapıdır (Akın ve Aydemir 2007: 46).

Bu genel tanıma ek olarak, farklı aile tanımlarına yer vermek yararlı olacaktır. Sosyolojik açıdan, geleneksel anlamda aile, üyelerinin soy, evlilik veya evlat edinme yoluyla birbirine bağlı olduğu, birlikte yaşadığı, ekonomik olarak iş birliği yaptığı ve çocuklara baktığı bir sosyal grup olarak görülmektedir. Bazı sosyologlar, ailelerin esas olarak psikolojik bağlar ve yakınlıkla ilgili olduğunu savunur; aileyi, birbirine önem veren ve saygı duyan insanların sıkı sıkıya bağlı bir grubu olarak görürler (Hughes ve Kroehler 2011: 313).

Strong, DeVault ve Cohen (2011: 11) aileyi, “doğum, evlilik veya evlat edinme yoluyla bir ilişkisi olan ve bir hanede birlikte yaşayan iki veya daha fazla kişinin oluşturduğu bir küme” olarak tanımlamaktadır. Bu ifadeye göre; aile sadece biyolojik bağlarla değil, aynı zamanda evlilik ve evlat edinme gibi sosyal kurumlarla da şekillenmektedir. Ayrıca tanım, ailenin mekânsal birlikteliğine de vurgu yapmaktadır. Böylece, tanım aileyi hem çeşitli biyolojik ve sosyal bağların hem de birlikte yaşamın bir araya geldiği temel sosyal yapı olarak yorumlamamıza olanak tanımaktadır.

Giddens'a göre (2012: 246-247) de aile, bireylerin akraba ilişkileriyle doğrudan birbirine bağlandığı ve yetişkin üyelerin çocuk bakım sorumluluğunu üstlendiği bir insan topluluğudur. Akrabalık bağı ise evlilik yoluyla veya anneler, babalar, kardeşler ve çocuklar gibi kan bağına dayalı soy dizileri aracılığıyla kurulan ilişkilerdir.

Aile hem gelişmiş hem de gelişmekte olan toplumlarda, üstlendiği fiziksel ve duygusal işlevler bakımından vazgeçilmez bir öneme sahiptir. İnsan ilişkilerini düzenleyerek toplumsal istikrarı sağlayan, daha sağlıklı bir toplum düzeni için gerekli olan ve diğer toplumsal kurumlarla sürekli etkileşim içinde bulunan aile, temel özelliklerini içinde bulunduğu toplumun sosyokültürel ve ekonomik yapısından alan sosyal bir kurumdur (Ayan 2010: 79). Aile, bireyin doğduğu andan itibaren yaşamını sürdürebilmesi için gerekli bakım ve desteği bulduğu sosyal ortamdır. Aynı zamanda toplumun değer yargıları, normatif kuralları ve sosyalleşme sürecinin en yoğun yaşandığı temel toplumsal yapıyı oluşturur (Bayer 2013: 102).

Günümüzde aile yapıları, küresel ölçekte derin bir dönüşüm sürecinden geçmektedir. Geleneksel geniş aile biçimleri, bazı izole topluluklarda varlığını sürdürse de özellikle gelişmekte olan ülkelerde modernleşmenin etkisiyle ciddi bir çözülme yaşanmaktadır. Bu dönüşümün temelinde, Batı kültürünün yayılması, merkezi devletlerin yerel topluluklar üzerindeki etkisini artırması, kırsal bölgelerden kentlere gerçekleşen yoğun göç hareketleri ve sanayileşmeyle birlikte değişen iş yapıları yer almaktadır (Giddens 2012: 252). Modern çağda aile üyeleri farklı sektörlere ya da kentlere dağılırken, bir zamanlar birlikte yaşayan geniş aileler yerini çekirdek ailelere ya da yalnız yaşayan bireylere bırakmaktadır. Tarıma dayalı üretimin zayıflamasıyla aile ekonomik bir birlik olmaktan çıkmış; değişen çalışma koşulları, devlet politikaları, sosyal hizmetler ve bürokratik yapıların artan etkisi, bireylerin hayatlarını daha bağımsız alanlarda şekillendirmesine neden olmuştur. Bu değişimler yalnızca yapısal değil, aynı zamanda kültürelidir. Aile içindeki roller, sorumluluklar ve beklentiler yeniden tanımlanmakta; geleneksel otorite figürlerinin yerini daha eşitlikçi ilişkiler almaktadır. Böylece aile, bir aidiyet ve dayanışma alanı olmaktan çıkıp, bireysel tercihler doğrultusunda biçimlenen, daha esnek bir yapıya evrilmektedir.

Giddens (2012: 252) aile kurumunun dünya çapında geçirdiği değişimleri şu şekilde sıralamıştır:

- Geniş aileler ve akrabalık ilişkilerinin etkileri giderek azalmaktadır.
- Bireyler eş seçiminde büyük ölçüde özgürleşmiştir ve aile büyükleri tarafından düzenlenen evlilikler azalmaktadır.
- Evliliğin başlatılması ve aile içi karar alma süreçlerinde kadınlara daha fazla hak tanınmaktadır.
- Toplumlar hem erkekler hem de kadınlar için cinsel özgürlük açısından gelişmektedir.
- Çocukların hakları daha görünür kılınmaktadır.
- Eşcinsel ilişkiler ve evlilikler kabul görmektedir.

3.1.1. Ailenin İşlevleri

İçerik ve biçim bakımından farklılık gösterse de aile, tüm toplumlarda varlığını sürdüren temel bir kurumdur (Zencirkıran 2020: 165). Toplumun maddi ve manevi değerlerinin yeni nesillere aktarılmasında önemli bir rol üstlenen aile, toplumsal değişimlere bağlı olarak yapı ve işlev açısından dönüşüm geçirmektedir. Bu nedenle, tek ve değişmeyen bir aile modelinden söz etmek mümkün değildir. Aynı dönemde ve aynı toplum içinde bile, kırsal ve kentsel alanlardaki aile biçimleri ve işlevleri belirgin farklılıklar gösterebilmektedir (Aslan 2002: 26). Tüm farklılıklara karşın, ailenin bazı evrensel işlevlerinden bahsetmek mümkündür. Bunlar arasında, neslin sürdürülmesi, aile bireylerinin sosyal, psikolojik, ekonomik ve eğitsel ihtiyaçlarının karşılanması yer almaktadır. Aile, sahip olduğu biyolojik, sosyolojik ve psikolojik yapı sayesinde hem bireyin hem de toplumun çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan temel bir kurumdur. Üreme, korunma ve barınma, sevmeye ve sevilme, sevgiyi paylaşma, bağımlı ve bağımsız olma, ait olma, statü edinme, güven, kendini gerçekleştirme, çocukların bakımı ve eğitimi, toplumsal töre ve ideallerin, kazanılan mal ve bilgilerin yeni kuşaklara aktarımı gibi önemli işlevler üstlenmektedir (Yüksel 2009: 155).

Sosyolojik açıdan, modernleşmeyle birlikte ailenin bazı işlevlerinin diğer toplumsal kurumlarla paylaşıldığı kabul edilmektedir. Ancak bu duruma rağmen, aile kurumu toplumun en temel ve vazgeçilmez yapılarından biri olma özelliğini sürdürmektedir (Akın ve Aydemir 2007: 46). Geleneksel geniş aile yapısı zamanla yerini daha küçük ve bağımsız birimlerden oluşan çekirdek aileye bırakmıştır. Bu dönüşümle birlikte aile, eğitim, rehberlik ve meslek kazandırma gibi bazı işlevlerini diğer toplumsal kurumlara devretmiştir. Ancak buna karşın, çocuk sahibi olma, sevgi

verme, koruma, büyüme, ahlaki değerleri aktarma, toplumsallaştırma ve bireysel gelişimi destekleme gibi temel görevlerini yerine getirmeye devam etmektedir (Kır 2011: 382).

Geçmişte olduğundan farklı şekillerde olsa da bireylerin yaşamında önemini koruyan aile; sevgi, şefkat, ilgi ve bakım gibi beden ve ruh sağlığı için gerekli olan duygusal ihtiyaçların en doğal şekilde karşılandığı yerdir. Bireyin yaşamdan tatmin duyması, sorumluluklarını sağlıklı biçimde yerine getirebilmesi ve topluma faydalı bir birey olarak yetişmesi büyük ölçüde aile içinde şekillenmektedir. Çocuğun ebeveynleriyle kurduğu ilişki, diğer insanlara, nesnelere ve tüm yaşama karşı geliştireceği tutum ve davranışların temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle, bir bireyin sağlıklı bir kişilik geliştirmesi için yaşadığı ailenin işlevlerini eksiksiz ve doğru bir şekilde yerine getirmesi gerekmektedir (Yüksel 2009: 155). Dolayısıyla, aileyi sadece bir sosyolojik kurum olarak değil, aynı zamanda bireyin sağlıklı gelişimini güvence altına alan dinamik bir sistem olarak daha geniş bir bakış açısıyla ele almak önem taşımaktadır.

3.2. Evlilik

Aile kurumunun temeli evlilikle atılmaktadır. Evlilik, sadece iki bireyin bir araya gelmesi değil, aynı zamanda bir toplumun kültürel ve ahlaki değerlerinin sürekliliğini sağlayan önemli bir birlikteliktir. Ancak toplumsal, ekonomik ve kültürel değişimlere bağlı olarak evlilik kurumu da zamanla dönüşmekte; bireylerin beklentileri, rollerin dağılımı ve ilişki biçimleri de bu dönüşüm sürecinden etkilenmektedir. Dolayısıyla evlilik, sadece geleneksel toplumsal rollerin yeniden üretildiği bir yapıdan ibaret değildir; aynı zamanda bireylerin değişen toplumsal koşullar altında konumlarını ve kimliklerini yeniden tanımladıkları dinamik bir süreçtir. Bu bağlamda, evlilik olgusu hem bireysel hem de toplumsal düzeyde üstlendiği önemli işlevlerle sosyolojik açıdan incelenmeye değer görülmektedir.

Evliliğin en önemli niteliği, iki insan arasındaki özel ilişkiye toplumsal bir onay sağlaması olarak ifade edilmektedir (Zencirkıran 2020: 166). Aile kurumunun alt birimi olarak değerlendirilebilecek olan evlilik; toplum tarafından meşru kabul edilen, kadın ve erkek -ya da bazen aynı cinsiyetler- arasındaki ilişkileri biçimlendiren, aileyi oluşturan toplumsal ilişkileri belirli yapısal çerçevelere oturtan kurumsal bir

sözleşmedir (Gökçe 1978: 7). Evlilik, toplumsal ilişkiler bütünü'nün bir parçası olarak; ekonomik, kültürel, ideolojik ve siyasi yapıların etkisiyle biçimlenen ve bu yapılar arasındaki kesişim alanlarında konumlanan çok boyutlu bir toplumsal olgudur (Kurt 2023: 87). Evlilik, iki yetişkin birey arasında toplumsal olarak kabul gören ve onaylanan bir cinsel birliktelik biçimi olarak tanımlanabilir. Bu birliktelik yalnızca iki birey arasındaki ilişkiyi değil, aynı zamanda her iki tarafın aile üyeleri arasında da toplumsal bağların kurulmasını sağlamaktadır. Evlilikle birlikte bireyler birbirlerinin akrabası hâline gelirken, aynı zamanda ebeveynler, kardeşler ve diğer akrabalar da karşı tarafın ailesiyle hısım ilişkisine dâhil olur (Giddens 2012: 247). Böylece evlilik, sadece bireysel değil, aynı zamanda aileler arası yapısal bağların kurulduğu bir ilişkiler ağı oluşturmaktadır.

Evlilik kurumu, tarih boyunca tüm topluluklarda çeşitli biçimlerde ortaya çıkmış ve kültürel mirasın nesilden nesile aktarılmasında merkezi bir işlev üstlenmiştir. Toplumsal düzenin sürekliliğini destekleyen bu yapı, yalnızca hukuki veya geleneksel bir bağ değil; ortak hedefler doğrultusunda hayatın paylaşıldığı, iş birliğine dayalı bir birlikteliktir. Sevgi, saygı, sadakat, destek, güvenlik ve sorumluluk gibi değerler üzerine inşa edilen evlilik; bireylerin yaşamlarını ortaklaştırarak derinleştirdikleri çok boyutlu bir sosyal ağ; eşler arasındaki duygusal bütünlüğün sürekliliğini sağlayan, fiziksel ve psikolojik gereksinimlerin karşılıklı olarak tatmin edildiği bir sistemdir. Aynı zamanda bireylerin neslini devam ettirebileceği, buna toplumsal ve hukuki meşruiyet kazandırabileceği bir kurum olarak görülmektedir (Özgüven 2014, akt. Molla 2024: 24).

Sonuç olarak, toplumun temel yapı taşı olan ailenin oluşumunda merkezi bir rol üstlenen evlilik, evrensel nitelikte bir toplumsal kurumdur. Toplumun temelini aile oluştururken, ailenin temelinde de evlilik bulunmaktadır. Karşılıklı sevgi, saygı ve uyum üzerine kurulu sağlıklı bir evlilik, güçlü ve dengeli ailelerin temelini atmakta; bu da sağlıklı toplumların oluşmasını sağlamaktadır (Eraslan ve Demirel 2020: 9). Bu yönüyle, sosyolojik anlamda büyük bir önem taşımaktadır.

3.2.1. Evlilik Tutumu

R.W. Emerson'un (2022: 140) "Her eylemin atası bir düşüncedir" sözü, bireyin davranışlarının ardında yatan bilişsel süreçlere dikkat çekmek açısından önem taşımaktadır. Bu yaklaşım bireyin çevresindeki kişi, nesne ya da olaylara yönelik geliştirdiği değerlendirmeleri anlamada kilit bir rol oynayan tutum kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Tutumlar; genellikle bireyin sahip olduğu inançlara dayanan, duygusal tepkilerle biçimlenen ve davranış eğilimlerine yansıyan zihinsel yönelimler olarak tanımlanmaktadır. Bu yönelimler olumlu ya da olumsuz olabilmekte; bireyin toplumla ve yaşamla kurduğu ilişkilerde belirleyici bir işlev görebilmektedir (Myers 2021: 124).

İnsan, yaşamını sosyal ilişkiler aracılığıyla sürdüren bir varlıktır. Bu bağlamda, bireyin toplumsal yaşamda kurduğu ilişkilere yönelik duygu, düşünce ve davranış eğilimleri, kısaca tutumları hem bu ilişkilerin niteliğini hem de bireyin genel bireysel tatminini doğrudan etkilemektedir. İnsanların en özel ilişkilerinden biri de evliliğdir. Bireylerin, evliliğe ilişkin düşünce ve inançları evlilik tutumunu oluşturmaktadır (Akyazı vd. 2022: 932). Evlilik tutumu, bireyin genel olarak evliliğe ve gelecekte gerçekleştireceği potansiyel evlilik ilişkisine dair takındığı durum ve beklentileri olarak tanımlanmaktadır (Willoughby 2010: 1306). Evliliğe yönelik tutumların temelinde, yaşamın tüm alanlarında olduğu gibi, bireylerin hayatları boyunca edindiği deneyimleri ve gözlemleri bulunmaktadır. Bu tutumlar, evlilik deneyimini biçimlendirmede son derece önem taşımaktadır. Pozitif bir tutum, evliliği sevgi, saygı ve destekle dolu bir birliktelik olarak görmeyi sağlamaktadır; bu da daha sağlıklı ilişkiler kurulmasına zemin hazırlamaktadır. Diğer yandan, olumsuz tutumlar, evlilikten beklentilerin düşük olmasına veya ilişkiye karşı güvensizlik hissine yol açabilmektedir. Böylece, evlilik tutumları; bireylerin evlilik sürecine yaklaşımı, ilişkideki iletişim biçimi ve karşılaşılan zorluklarla başa çıkma yetenekleri üzerinde oldukça önemli bir paya sahiptir.

Evlilik tutumları, geçmiş deneyimlere dayanarak ilişkiler hakkında zihinsel bir şema oluşturur. Bu tutumlar, bireysel ilişkilerde sergilenen davranışları ve bu ilişkilere dair algıları şekillendiren temel bilişsel çerçevelerdir. Bireyler; geçmişte kurdukları romantik bağlar aracılığıyla ya da kendi anne-babalarının evlilik ilişkisini ve diğer evli çiftleri gözlemleyerek evlilik yaşamına dair beklentilerini oluşturur ve zaman içinde

bu beklentiler, yeni ilişkilerdeki tutum ve davranışlarına yön verir. (Öz Soysal vd. 2016: 120). Bireylerin evliliğe yönelik tutumları; aile ve yakın çevreden edinilen gözlemler, anne-babanın birlikte olup olmadığı ya da evliliklerindeki mutluluk düzeyi, bireyin cinsiyeti ve yaşı, eşte aranan kişilik özellikleri, manevi değerler ve dini inançlar, evlenme yaşı, çocukluk döneminde yaşanan ruhsal travmalar gibi kişisel deneyimlerle şekillenmektedir (Öz Soysal vd. 2016: 120; Tire ve Öztürk 2023). Bununla birlikte, bireyin içinde bulunduğu toplumsal yapı ile küresel düzeydeki sosyal ve kültürel değişimler de evlilik algısını önemli ölçüde etkilemektedir. Diğer bir ifadeyle, bireylerin evliliğe yönelik tutumları, yaşadıkları sosyal çevreye ve dünyada meydana gelen toplumsal dönüşümlere bağlı olarak şekillenebilmektedir (Arnett 2000). Örneğin; Türkarıslan ve Süleymanov tarafından 2010 yılında gerçekleştirilen araştırmada; üniversite öğrencilerinin evlilik ve aile kurmaya yönelik tutumları ile eş seçme kriterleri ve evliliği değerlendirme biçimlerinin, gelenekten moderne doğru bir değişim çizgisi izlediği ortaya konmuştur. Bu değişim sürecinde kök ailenin yapısı, bireyin sosyo-ekonomik durumu, kültürel özellikler, bölgesel farklılıklar, kırsal ya da kentsel bölgede yaşama durumu ile eğitim düzeyi ve türü gibi çeşitli etkenlerin evliliğe ilişkin tutumlar üzerinde belirleyici olduğu saptanmıştır (akt. Çelik 2024: 25-26).

Aile ve evlilik, toplumsal dönüşümün izlerini taşıyan, sürekli olarak yeniden tanımlanan dinamik kurumlar olarak görölmektedir. Endüstrileşme sonrası toplumsal yapıda gerçekleşen köklü değişimler ve teknolojik gelişmeler, aile ve evlilik kurumlarının geleneksel yapılarının yeniden şekillenmesine katkı sağlamıştır. Evlilik kurumu daha esnek, çok boyutlu ve birey odaklı bir yapıya evrilmiştir. Kadınların eğitim seviyelerinin ve çalışma hayatına katılımlarının artması, aile içindeki güç ilişkilerini ve rol dağılımlarını dönüştürmüş; geleneksel ataerkil toplumsal yapının mutlak gücünün zayıflamasına olanak tanımıştır. Aynı zamanda, teknolojik alandaki ilerlemelerle birlikte dijital iletişim araçlarının yaşamın her alanına nüfuz etmesi, eş seçme süreçlerine, evlilik ve aile ilişkilerine yönelik tutumların dönüşümünde önemli bir rol oynamıştır. Modern toplumlarda evlilik, toplumsal bir zorunluluktan ziyade, kişisel tatmin ve duygusal uyum temelinde şekillenen isteğe dayalı bir birliktelik haline gelmiştir.

Yaşanan tüm bu değişim ve dönüşümlere rağmen evlilik, pek çok toplumda önemini korumaktadır (Bener ve Günay 2013: 13). Evlilik, geçmişten bugüne

insanların temel ihtiyaçlarını karşılamak için başvurduğu bir kurum olmuştur. İlkel toplumlarda daha çok hayatta kalmak ve fiziksel güvenlik sağlamak amacıyla yapılan evlilikler, zamanla farklı anlamlar da kazanmıştır. Aşk, güvenlik ve duygusal bağ kurma gibi unsurlar evliliğin nedenleri arasına eklenmiş; böylece evlilik hem biyolojik hem de psikolojik ve sosyal ihtiyaçlara cevap veren bir yapıya dönüşmüştür. (Yıldırım 1992, akt. Sönmez 2022: 15). Diğer bir deyişle, insanlar mutlu olmak, sevmek, sevilme, cinsel gereksinimlerini toplumsal normlara uygun biçimde karşılamak, çocuk sahibi olmak ve çocuklarının toplumsallaşmasını sağlayarak kültürel değerleri yeni kuşaklara aktarabilmek için aile kurmak ve evlenmek istemektedirler (Bozgeyikli ve Toprak 2013: 71).

3.3. Aile ve Evliliğe Yönelik Kuramsal Yaklaşımlar

3.3.1. Genel Sistem Yaklaşımı

Ludwig Von Bertalanffy, 1940’larda geliştirdiği genel sistem yaklaşımı ile aileyi kapsamlı bir sistem olarak tanımlamış; aile ve evlilik içindeki kişilerarası etkileşimlerin kritik önem taşıdığını vurgulamıştır (Erkan ve Uyar 2021: 449). Genel Sistemler Teorisi, bir sistemin varlığını nasıl devam ettirdiğini açıklamaktadır. Buna göre, insan topluluklarının toplum olarak şekillenmesi ise, üyeler arasındaki ilişkilerde düzen ve hiyerarşik yapıların oluşmasıyla mümkün olmaktadır (Ünal 2013: 32). Aileyi bir sistem olarak incelerken, bu geniş sistemin içinde yer alan alt sistemlerin (eşler, çocuklar, anne-çocuk, baba-çocuk gibi) ayrı ayrı ele alınması ve tanımlanması oldukça önemlidir (Çelik 2006: 25).

Genel Sistemler Teorisi çerçevesinde aile, ortak bir geçmişe sahip, duygusal bağlarla ve ortak hedeflerle bağlı en az iki bireyin bir araya geldiği hem bireysel üyelerin hem de ailenin tamamının ihtiyaçlarını karşılamak üzere stratejiler geliştiren açık bir sistem olarak tanımlanmaktadır (Sabatelli ve Bartle 1995, akt. Ünal 2013: 32). Bu yaklaşıma göre; aile çeşitli alt sistemlerden oluşur ve kendisi de geniş aile ya da toplum gibi daha üst sistemlerin bir parçasıdır. Aile yapısı tek tek bireylerden daha fazlasını ifade etmektedir. Yani, bireylerin yanı sıra sosyokültürel yapılar, kişiler arası ilişkiler, fiziksel çevre de büyük bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla aile sisteminin işleyişini kavrayabilmek için, diğer bileşenlerle arasındaki etkileşim süreçlerinin iyi anlaşılması gerekmektedir (Ünal 2013: 33).

Aile sisteminin temelinde ise evlilik yer almaktadır (Çelik 2006: 27). Diğer bir ifadeyle, eşler arasındaki ilişkiyi kapsayan sistem ana sistemdir. Aile sisteminin varlığını sürdürebilmesi için eşlerin belirli görev ya da sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir. Bu görevler, çocukların yetiştirilmesi, aile üyelerinin ihtiyaçlarının karşılanması, sevgi gösterilmesi, gelişme ve disiplinin sağlanması, cinsiyete dayalı rollerin benimsenmesi, inanç sisteminin kabul edilmesi, sosyal ve kültürel normlara uyum sağlanması, karşılıklı saygının korunması, ev işlerinin yürütülmesi, sağlıklı bir iletişim kurulması ve eşlerin birbirlerine kendilerini ifade etmeleri gibi unsurları içermektedir (Adempira 2020: 12; Nazlı 2014: 23).

3.3.2. Yapısal Yaklaşım

Genel sistemler yaklaşımından ilham alan Salvador Minuchin, 1970’lerde Yapısal Aile Kuramını geliştirmiştir. Bu kurama göre de aile, daha büyük toplumsal sistemin bir parçası olan bir alt sistemdir. Aile, birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik işlev gören farklı alt sistemlerden meydana gelmektedir (Tura 2014: 31). Minuchin’e göre, aile bir sosyal sistemdir ve içinde tekrar eden etkileşim kalıpları bulunur. Bu kalıplar, ailenin yapısını oluşturur ve sistemi ayakta tutar. Aile üyeleri, belirli kurallara göre hareket eder. Bu kurallar, herkesin rolünü ve görevini belirler. Böylece aile içinde düzen, güven, uyum ve bağlılık sağlanır. Aynı zamanda bu kurallar, sorunlarla baş etmeyi ve üyelerinin gelişimini de destekler (Nazlı 2014: 104).

Yapısal aile kuramına göre, aile içinde üç temel alt sistem bulunur: eş, ebeveyn ve kardeş alt sistemleri. Bu alt sistemlerden eş alt sistemi, karşı cinsten iki yetişkinin bir araya gelerek aile kurmasıyla oluşmaktadır. Eş alt sistemi, aile içinde işlevselliği sağlamak ve sağlıklı bir yapı oluşturmak adına belirli sorumluluklara sahiptir. Aynı zamanda çocukların gelişiminde kritik bir rol oynamaktadır. Çocuklar, bu sistemdeki etkileşimleri gözlemleyerek yakın ilişkiler kurma biçimlerini öğrenmekte, böylece ilişkilere, hayata dair beklentilerini ve değerlerini geliştirmektedirler. Bu değerler, bireyin yetişkinlik döneminde dış dünyayla kurduğu ilişkileri de doğrudan etkilemektedir (Akün 2013: 90).

Yapısal açıdan bakıldığında, evlilik alt sistemi zamanla değişim göstermektedir. Bu alt sistemin temel görevleri arasında, aile sisteminin devamını sağlamak, sistemi korumak ve çocukların toplumsallaşmasına katkıda bulunmak yer almaktadır. Eş alt sisteminin güçlü ve istikrarlı olması, ailenin sağlıklı ve tutarlı bir

şekilde gelişmesi için büyük önem taşımaktadır. Eşler zamanla birbirlerinin kişilik özelliklerini tanıyarak, karşılıklı ihtiyaçlarını gidermekte ve rollerini tamamlayıcı biçimde üstlenmektedir. Bu süreç hem aile birliğinin sürekliliğini hem de eşler arasındaki psikolojik doyumu desteklemektedir (Çelik 2006: 30).

Genel sistemler kuramı ile yapısal aile kuramı arasındaki temel fark, yaklaşımlarının soyutluk, kapsam ve uygulamaya dönüklük düzeyindedir. Genel sistemler kuramı, aileyi canlı veya cansız tüm sistemlerde (akrabalar, arkadaşlar, toplum vb.) ortak olan “etkileşim, denge ve geri bildirim” gibi soyut ilkeler çerçevesinde, daha geniş bir kapsamda ele alan teorik bir modeldir ve doğrudan bir müdahale hedeflememektedir. Buna karşılık, yapısal aile kuramı daha somut bir yaklaşımla ve dar kapsamda aile içindeki rolleri, sınırları ve ilişkileri incelemektedir. Kim kiminle nasıl ilişki kurar, hangi roller nasıl işler gibi konuları analiz etmekte ve terapi süreciyle bu yapılara müdahale ederek aile sistemini daha sağlıklı ve işlevsel bir hale getirmeyi amaçlamaktadır. Ancak bu temel farklılığa karşın, her iki yaklaşımda da evlilik kavramı merkezde yer almaktadır.

3.3.3. Sembolik Etkileşimci Yaklaşım

Aileyle ilgili kullanılan kavramsal yaklaşımlardan bir diğeri de etkileşimci çerçevedir. Bu çerçevede yer alan sembolik etkileşimciler, bireylerin diğer insanlarla kurduğu iletişim süreçlerine odaklanmaktadır. Sembolik etkileşimcilik; Georg Simmel, William James, Charles H. Cooley ve George Herbert Mead gibi düşünürlerin görüşlerinden etkilenecek şekilde gelişmiştir. Bu yaklaşıma göre, insan davranışları insana özgü güdülerle şekillenmektedir. İnsan, yaratıcı düşünme yetisi ve semboller kullanma becerisi sayesinde çevresindeki olaylara anlam yüklemekte ve bu anlamları başkalarıyla paylaşabilmektedir (Eraslan ve Demirel 2020: 15). Sembolik etkileşimcilik, anlamların insanlar arasındaki etkileşimler sırasında biçimlendiğini savunmaktadır. Bu yaklaşım, bireyler arası etkileşimleri ve bu etkileşimlerde ortaya çıkan anlamları inceleyerek, insan davranışlarının temel dinamiklerini kavramayı hedeflemektedir. (Marshall 2005: 647). Sembolik etkileşim yaklaşımı, toplumsal yaşamda insanların içinde yaşadıkları sembolik bir dünyaya sahip olduğunu varsaymaktadır. Buna göre, bireylerin davranışları hem kendi eylemlerine hem de başkalarının eylemlerine yükledikleri anlamları yansıtmaktadır (Hallaç ve Öz 2014: 150).

Bu bağlamda aile, tıpkı diğer toplumsal gruplar gibi, bilgi, inanç, tutum, değer ve rollerin oluşturduğu simgesel iletişimle şekillenen bir etkileşim sürecinden ibarettir (Canatan ve Yıldırım 2013: 43). Sembolik etkileşimci yaklaşıma göre, etkileşim yoluyla öğrenilen anlamlar, aile yapısı açısından büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla aile davranışlarını anlayabilmek için öncelikle aile üyeleri arasındaki etkileşimlerin çözülmesi gerekmektedir. Sembolik etkileşimcilik, bir çocuğun doğuştan boş bir zihinle dünyaya geldiğini ve sosyal etkileşimler sayesinde toplumsal bir kimlik kazandığını savunmaktadır. Bu toplumsallaşmanın temel kaynağı ise değerlerin, normların, sembollerin ve anlamların öğrenildiği ilk kurum olan ailedir. Sembolik etkileşimcilik çerçevesinde, bireyler hem kendi davranışlarını hem de diğer bireylerin davranışlarını bu davranışlara yükledikleri anlamlara göre değerlendirmektedirler. Bu nedenle semboller ve anlamların yorumu, iletişim sürecinin temelini oluşturmaktadır. Buna göre, aile içi davranışlar da toplumsal normlara dayanmakta ve aile, içinde bulunduğu çevresel ve toplumsal faktörler tarafından şekillendirilmektedir (Eraslan ve Demirel 2020: 15). Özetle, sembolik etkileşim yaklaşımına göre aile; bireylerin anne, baba ya da çocuk gibi rolleri ve cinsiyet rolleri, aidiyet, sevgi, saygı, disiplin ya da şiddet gibi olguları öğrendiği, bu rol ve olgulara birtakım anlamlar yüklediği bir etkileşim ortamıdır. Bu bağlamda aile, yalnızca kan bağıyla tanımlanmamakta; insanlar arasındaki etkileşimle devamlı değişen ve anlam kazanan bir yapı olarak ifade edilmektedir.

3.3.4. Feminist Yaklaşım

Feminizm, kapsayıcı ve çeşitliliği gözetken bir aile anlayışını desteklemektedir. Bu bakış açısıyla feminist aile araştırmacıları; tek ebeveynli ailelerden, boşanmış ve yeniden evlenmiş yapılara, üç kuşaklı ya da geniş ailelere kadar pek çok farklı aile formunu incelemektedir. Aynı zamanda doğum, evlilik, evlat edinme, üveylik ya da bireylerin kendi seçtiği ilişkiler gibi hem yasal hem de kurgusal akrabalık bağlarını da analiz etmektedirler. Çalışmalarında hem aynı cinsiyetten hem de karşı cinsiyetten çiftlere yer vermektedirler. Bunun yanı sıra feminist yaklaşım, aileyi yalnızca sevgi ve bağlılık üzerinden değil, aynı zamanda bakım ve çatışmanın birlikte var olduğu karmaşık bir yapı olarak ele almaktadır (Allen ve Jaramillo-Sierra 2015: 95). Feminist aile yaklaşımı, toplumsal cinsiyet rollerini ve kadının aile içindeki konumunu incelemektedir. Bu bağlamda, toplumsal yaşamda kadın ve erkek arasında erkeğin

faıdasına olacak şekilde bir güç dengesizliğı olduğı ve bu dengesizliğın aile kurumu sayesinde yeniden üretildiğı ifade edilmektedir.

Bu yaklaşıma göre kadın, evlilikle birlikte birtakım rol ve sorumluluklar üstlenmektedir. Kadının ailedeki temel görevi, kocasına ekonomik açıdan bağımlı bir ev kadını olarak hem eşine hem de çocuklarına bakım sağlamaktır. Bu geleneksel aile modelinde, eş ve anne olarak yürüttükleri sorumluluklar nedeniyle, kadınların çalışma hayatına eşit ve bağımsız bireyler olarak katılması zorlaşmaktadır (Dale ve Foster 2013). Feminist yaklaşımın aileye ilişkin üç temel varsayımı vardır: toplumsal cinsiyet sosyo-kültürel süreçlerle inşa edilmektedir; eşitsizlik ataerkil ve baskıcı yapılar aracılığıyla yaygınlaşmaktadır; evlilik ve aile yaşamı kadınlar için erkeklere kıyasla genellikle daha fazla sorun barındırmaktadır (Stamp 2004: 8).

Feminizmin aile yapıları üzerindeki etkisi, çeşitli toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini vurgulama noktasında belirginleşmektedir. Bu bağlamda feminist görüş, aile içinde yaşanan fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet türlerine dikkat çekmektedir. Ayrıca yaş, kuşak, cinsiyet ve sosyal sınıf gibi faktörlerin güç ilişkilerini nasıl şekillendirdiğini sorgulamaktadırlar. Bununla birlikte, dünya genelinde okuryazarlık, istihdam, sağlık hizmetlerine erişim, oy kullanma hakları ve tıbbi araştırmalarda kadınların karşılaştığı eşitsizlikler de feminist yaklaşımda ele alınan önemli konular arasında yer almaktadır (Allen 2016: 208).

3.3.5. Sosyal Alışveriş Kuramı

Sosyal alışveriş kuramı, temelde insan ilişkilerine odaklanmaktadır. Kuramın savunucularına göre insan, diğer bireylerle ilişkilerini kâr-zarar hesabına dayalı, rasyonel temeller üzerine kuran bir varlıktır. Bu bağlamda sosyal ilişkiler, karşılıklı alışverişi temel alan bir mübadele süreci olarak değerlendirilmektedir. Aile içi ilişkiler de bu genel yaklaşımdan bağımsız değildir. Aile, üyelerinin faydayı en üst düzeye çıkarmaya ve maliyeti en aza indirmeye çalıştığı, bu sayede adil ve dengeli bir etkileşim zemini oluşturan bir sistem olarak görülmektedir (Canatan ve Yıldırım 2013: 44). Bu yaklaşıma göre aile, üyeleri açısından bir ödül ya da kazanç kaynağı olarak işlev gördüğü sürece varlığını sürdürmektedir. Aile bireyleri, bu birimin devamlılığını sağlamak amacıyla sahip oldukları kişisel kaynakları aile yapısına sunmaktadırlar. Bireyin aileye sunduğu kaynakların niteliğı ve niceliğı, onun grup içindeki değerini ve konumunu belirlemede etkili olmaktadır (Aydoğdu 2020: 14).

Kuramın aileye ilişkin ifade ettiklerinden hareketle evliliği de bir tür alışveriş ilişkisi olarak ifade etmek mümkündür. Buna göre, evlilik rasyonel ve karşılıklı çıkar ilişkisine dayanan bir kurum olarak görülebilmektedir. Yani eşler, evlilik aracılığıyla birbirlerine duygusal, ekonomik, sosyal ya da fiziksel katkılar sunarken aynı zamanda bu katkılara karşılık bir ödül (sevgi, destek, sadakat, güven, maddi katkı vb.) beklemektedirler. Diğer bir deyişle; bireyler duygusal destek, ekonomik refah, sosyal statü, cinsellik ya da çocuk sahibi olma arzusu gibi çeşitli faydalar elde etmek amacıyla evlenmektedirler. Bu faydaları elde edebilmek için de sorumluluk almak, sadakat göstermek gibi birtakım maliyetlere katlanmayı göze almaktadırlar.

Açıklanan tüm bu teorik yaklaşımlar sonucunda, araştırma konusuyla en iyi ilişkilendirilebilecek yaklaşımın sosyal alışveriş kuramı olduğu ifade edilebilir. Sosyal alışveriş kuramına göre insanlar, ilişkilerinde duygusal destek, güven, sevgi gibi olumlu kazanımlara karşılık; baskı, güvensizlik, çatışma ya da zarar görme gibi olumsuzlukları tartmakta ve buna göre karar vermektedir. Medyada oldukça sık yer bulan kadına yönelik şiddet haberleri ise bu dengeyi bozabilecek bir etkiye sahiptir. Bu tür haberler, evliliğin güvenli ve destekleyici bir birliktelik olmaktan çok, özellikle kadınlar için riskli ve zarar görülen bir kurum olabileceği algısını güçlendirmektedir. Dolayısıyla bireyler, özellikle de kadınlar, evliliğin getireceği yararların daha az, karşılaşılabilecekleri sorunların ise daha fazla olduğunu düşünebilmektedir. Bu da zamanla evlilikten uzak durma, evliliğe karşı olumsuz bir tutum geliştirme gibi sonuçlara neden olabilmektedir. Kısacası, sosyal alışveriş kuramı çerçevesinde bakıldığında, medyada yer alan şiddet içerikli haberlerin evlilik tutumu üzerinde doğrudan etkisi olduğu söylenebilir. Çünkü insanlar, bu haberler aracılığıyla gördükleri olumsuz örnekleri dikkate alarak evliliği çok daha sorunlu ve riskli bir ilişki biçimi olarak değerlendirebilmektedir.

IV. BÖLÜM

4. KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE MEDYA

4.1. Medya

İnsanlık tarihi, iletişimin tarihiyle iç içe geçerek karşılıklı etkileşim ve dönüşüm içinde şekillenmiştir. Mağara duvarlarına çizilen ilk resimlerden sözlü anlatım geleneklerine, yazının icadından sosyal medya platformlarına uzanan bu uzun yolculuk, insanın kendini ifade etme ve başkalarıyla anlam kurma çabasının sürekliliğini göstermektedir. Toplumsal yaşam ve üretim faaliyetleri, iletişimi zorunlu kılan bir yapı üzerine şekillenmektedir. İnsan, toplumsal bir varlık olarak hem bireysel kimliğini inşa edebilmek hem de toplumsal ilişkilerini sürdürebilmek için iletişime ihtiyaç duymaktadır. İletişim, bireyin kendisini sosyal yapının bir parçası olarak konumlandırmasını ve bu yapıyla etkileşim kurmasını mümkün kılmaktadır. Bu süreçte birey, doğada hazır bulduğu ya da tarihsel ve kültürel birikimiyle geliştirdiği araçları kullanarak iletişim pratiklerini gerçekleştirmektedir (Yaylagül 2006: 10).

Tarihsel süreç boyunca dönüşerek toplumsal yapının biçimlenmesinde belirleyici bir rol üstlenen iletişim pratikleri, artık kitlesel boyutta gerçekleşmektedir. Günümüzde kitle iletişim araçları ve dijital teknolojiler, toplumsal bütünleşmenin sağlanmasında ya da çözülmesinde etkili olan temel araçlar hâline gelmiştir (Doğan 2015: 91). Kitle iletişim araçları ya da daha sık kullanılan şekliyle medya, içinde yaşadığımız toplumsal dünyayı anlamlandırma sürecinde son derece önemli bir rol üstlenmektedir. Günümüzün kalabalık ve karmaşık modern toplumlarında bireyler, gündelik yaşantıları dışında toplumda ve dünyada meydana gelen olayları ve gelişmeleri büyük ölçüde yalnızca medyada yer aldığı kadarıyla ve medyanın sunduğu şekliyle takip edebilmektedir. Medya, yaşadığımız hayata dair her türlü anlamın ve bilginin yeniden üretilmesi ve geniş kitlelerce tüketilmesi noktasında giderek daha fazla pay almaktadır. Milyarlarca insanın kendilerini, yaşadıkları toplumu ve dünyayı algılayışlarında başlıca kaynaklardan biri hâline gelen medya; toplumsal yaşamda neyin doğru ya da yanlış, neyin gerçek ya da yalan, kimin normal ya da anormal/sapkın olarak kabul edileceği gibi temel anlamları şekillendirmektedir. Başka bir ifadeyle,

toplumsal ve siyasal alandaki gerçekliklerin inşasında medya belirleyici bir rol üstlenmektedir (Gökalp 2019: 26).

Medya; toplumu yönlendirme, yeni yaşam biçimleri sunma, bireylerin düşünce, inanç, tutum ve davranışlarını etkileme ve ikna etme gücü açısından son derece etkili bir araç olarak öne çıkmaktadır (Dilber 2014: 60). Televizyon, radyo, gazete, dergi ve reklam panoları gibi tüm unsurlarıyla yalnızca mevcut toplumsal ilişkileri yansıtmakla kalmamakta; aynı zamanda dönemin toplumsal, politik ve ekonomik koşullarına bağlı olarak yeni bir geleneğin oluşumunda aktif bir rol üstlenmektedir. Medya, teknoloji alanındaki ilerlemelerle birlikte yeni iletişim araçlarının da ortaya çıkmasıyla toplumsal yaşamın her alanına nüfuz etmiştir. Sinema, televizyon, gazete, internet, video klipler ve reklamlar gibi yazılı ya da görsel-işitsel farklı biçimlerde üretilen medya içerikleri, çeşitli iletişim kanalları aracılığıyla bireylere ulaşmaktadır (Ceyhan 2014: 24).

Medya birtakım toplumsal işlevleri yerine getirmekte ve bireylerle toplum arasındaki etkileşimi şekillendirmektedir. Sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde, bireylerin düşünce, davranış ve değer yargılarının şekillenmesi ve değişiminde son derece etkili olan medya hem bilgi aktarımı yapmakta hem de toplumsal değerlerin, kimliklerin ve güç ilişkilerinin yeniden üretildiği ve dönüştüğü bir alan olarak işlev görmektedir.

4.1.1. Medyanın İşlevleri

İletişim tarihinin bugünkü uzantısı olan medyanın birçok önemli işlevi vardır. İnsanlara haber vermek, bilgi sunmak, eğlendirmek ve toplumsal sorunlar hakkında farkındalık oluşturmak bu işlevlerin başında gelse de aynı zamanda toplumda neyin önemli olduğunu belirlemede, gündem oluşturmada ve insanların olaylara nasıl bakacağını şekillendirmede medya aktif bir güçtür. Bununla birlikte, kültürel değerlerin aktarılması, ortak kimliklerin oluşması ve toplumsal düzenin korunması noktasında da en önemli katkıyı sağlayan kaynak medyadır. Bu yönüyle medya, yalnızca bilgi taşıyan bir araç değil, toplumu etkileyen ve yönlendiren güçlü bir iletişim kanalı olarak çalışmaktadır. UNESCO'ya göre de kitle iletişiminin ya da medyanın görevi, yalnızca mesaj ve haber aktarımıyla sınırlı değildir; aynı zamanda bilgi, düşünce ve olguların iletimi ve paylaşımını da içeren kapsamlı bir yapıdır. Bu

doğrultuda, “İletişim ve Toplum” adlı raporda medyanın işlevleri şu şekilde tanımlanmıştır (MacBride 1993: 15):

Haber ve Bilgi Verme İşlevi: Medya; haber, bilgi, düşünce ve yorumları paylaşarak bireylerin ve toplumların yaşanan olayları doğru anlayıp akılcı kararlar alabilmesini sağlar.

Toplumsallaştırma İşlevi: Medya, her bireyin yaşadığı toplumla uyum içinde olmasını sağlayacak ve toplumsal yaşama aktif katılım için gerekli olan bilinci geliştirecek ortak bir bilgi ve düşünce birikimi oluşturur.

Motivasyon İşlevi: Medya, toplumun mevcut hedeflerini ve ulaşmak istediği amaçları izler; bireylerin tercihlerini ve hayallerini teşvik eder; bireysel ve toplumsal faaliyetleri ortak hedeflere yönlendirme görevini üstlenir.

Tartışma ve Diyalog İşlevi: Medya bir tartışma ortamı oluşturarak, uzlaşmayı mümkün kılacak ve kamu yararına dair sorunları görünür kılacak bilgileri sunup paylaşır; yerel, ulusal, uluslararası alanda kamu yararını ve katılımı güçlendirecek unsurları temin eder.

Eğitim İşlevi: Medya, haber ve bilgi sunmanın yanı sıra, düşüncenin gelişimini, kişiliğin şekillenmesini ve yaşamın her evresinde yetenek ile becerilerin edinilmesini destekleyen bilgileri de aktarır. Bu sayede toplumun eğitim düzeyinin artmasında önemli bir rol üstlenir.

Kültürel Geliştirme İşlevi: Medya, geçmişin mirasını korumak amacıyla sanatsal ve kültürel eserleri halka ulaştırır; düşünceyi harekete geçirir, estetik talepleri ve yaratıcılığı destekleyerek kültürel anlayışın gelişmesine katkıda bulunur.

Eğlence İşlevi: Medya; tiyatro, dans, sanat, edebiyat, müzik, spor ve oyun gibi bireysel ve toplu yaratıcı faaliyetleri yayımlar; bu sayede, insanlara eğitim ve kültürle birlikte eğlence olanakları da sunar.

Bütünleştirme İşlevi: Medya, farklılıklar içinde bir arada yaşamayı ve çoğulculuk ilkesini desteklemektedir. Medya, bir toplumdaki farklı birey ve grupların birbirlerinin yaşam koşullarını kavramalarına yardımcı olurken, farklı toplumların da birbirini anlamaları noktasında önemli bir görev üstlenir.

UNESCO'nun yaptığı bu detaylı sınıflandırmadan farklı olarak, başka bir yaklaşım da medyanın işlevlerini dört ana başlık altında toplamaktadır. Bunlar sosyal işlev, siyasal işlev, ekonomik işlev ve enformasyon işlevidir (Gökçe 1993: 86-92):

Medyanın Sosyal İşlevi: Günümüzde yaşamın bir parçası haline gelmiş olan medyanın temel görevi toplumsallaşmayı sağlamaktır. Başka bir deyişle, medya, çevremizi algılamamıza ve günlük yaşamımızı düzenlememize yardımcı olarak, içinde bulunduğumuz ortama uyum sağlamamızı kolaylaştırır. Özellikle karmaşık yapıli toplumlarda bireylerin bir arada yaşayabilmesi konusunda asıl sorumluluk medyaya düşmektedir. Bu süreçte medya, düşünceyi şekillendiren norm ve değerleri yayarak, topluma örnek kişileri tanıtarak ve yaşamı kolaylaştıran tutum ve davranış biçimleri sunarak sosyal sistemin sürekliliğine katkıda bulunur. Toplumsallaşma işlevine ek olarak medya, bireylerin günlük sıkıntılarını bir süreliğine unutarak yorgunluklarını gidermelerine ve hoş zaman geçirmelerine de olanak tanımaktadır.

Medyanın Siyasal İşlevi: Demokratik bir sistemde medyanın başlıca görevi, kamuoyu oluşumuna katkı sağlamaktır. Bunu yaparken de birtakım sorumluluklar üstlenmektedir. Medya, toplumda var olan farklı görüş ve düşünceleri aralarında ayırım yapmaksızın aktarmak ve tartışmaya açmakla yükümlüdür. Bununla birlikte çevreden gelen tepkilere yanıt vererek siyasal düzenin devamını destekleyen bir rol üstlenmektedir. Medya, siyasal sistemi daha anlaşılır hale getirerek siyasi bilinçlenmeyi sağlamakla yükümlü kabul edilirken, aynı zamanda eleştiri ve denetim işlevini de yerine getirir. Bu durum, ona yasama, yürütme ve yargıdan sonra “dördüncü güç” olma niteliğini kazandırmaktadır.

Medyanın Ekonomik İşlevi: Medyanın ekonomik işlevleri, doğrudan ya da dolaylı biçimde kâr elde etmeye yönelik faaliyetleri kapsamaktadır. Bu bağlamda, medyanın en belirgin rolü, ürün ve para arasındaki dolaşımı hızlandırmak, yani tüketimi teşvik etmektir. Bu işlev ise çoğunlukla reklam yoluyla gerçekleştirilmektedir. Sosyolojik açıdan bakıldığında, bu durum medya araçlarının yalnızca bilgi ve eğlence sunmakla kalmayıp aynı zamanda kapitalist ekonomik düzenin sürdürülmesine hizmet eden bir araca dönüştüğünü göstermektedir. Medya, tüketim kültürünü yaygınlaştırarak bireylerin gereksinimlerini belirlemekte, yaşam tarzlarını ve toplumsal statü göstergelerini büyük ölçüde reklamlar aracılığıyla tanımlamaktadır. Böylece, ekonomik sistemin sürekliliğine katkı sağlamaktadır.

Medyanın Enformasyon İşlevi: Enformasyon, bireyin sahip olduğu kişisel bilgiyi genişleten ve bilgi eksikliğini gideren bir ögedir. Bir ifadenin enformasyon sayılabilmesi için, ilgili kişi ya da kişiler açısından daha önce bilinmeyen bir konuyu açıklığa kavuşturması ve yeni bilgiler ya da bakış açıları sunması gerekmektedir. Bu çerçevede medya; sosyal, siyasal ve ekonomik sistemler adına enformasyon sağlama görevini üstlenerek bireylere bilgi iletmektedir. Söz konusu sistemlerin sağlıklı işlemesi büyük ölçüde medyanın enformasyon işlevinin kalitesine bağlıdır. Dolayısıyla bu işlevin toplumsal bütünlüğün oluşmasında kilit rol oynadığını ifade etmek mümkündür. Bu nedenle enformasyon işlevi, sosyal, siyasal ve ekonomik işlevleri aynı oranda ilgilendirmektedir.

4.2. Medya ve Şiddet

Toplumsallaşma, bireyin doğumuyla başlayıp yaşam boyunca devam eden, içinde bulunduğu toplumun norm ve değerlerini öğrenmesini kapsayan bir süreç olarak ifade edilmektedir. Bu öğrenme sürecinde aile, okul, akraba ve arkadaş çevresi gibi grupların yanı sıra medya da son derece önemli bir role sahiptir. Toplumsallaşma sürecinde oldukça etkili bir araç olan medyada şiddetin varlığı da göz ardı edilemez bir gerçektir (Sarışın 2023: 35).

Medyanın şiddet konusunu ele alması, toplumsal yaşamda şiddetin yaygın bir gerçeklik oluşunun kaçınılmaz bir sonucudur (Halıcı 2007: 69). Medya araçları günümüzde bilgi edinme, iletişim kurma ve boş zamanları değerlendirme işlevleriyle gündelik yaşamın vazgeçilmez bir unsuru hâline gelmiştir. Zamanla bu araçlar hem çeşitlenmiş hem de geniş kitlelere ulaşır hâle gelmiştir. Son yıllarda geleneksel medya araçlarına olarak internet yayıncılığı ve dijital platformlar da medya alanına dâhil olmuş; bu durum, özgün içerik üreten mecraların sayısında belirgin bir artışa yol açmıştır. Bu çeşitlilik, medyanın şiddeti nasıl temsil ettiği ve bunun bireyler ile toplum üzerindeki etkileri konusunda geniş çaplı tartışmalara zemin hazırlamıştır (KADEM 2024: 2).

Medya bilgi ve olay aktaran bir araç olmakla birlikte, toplumsal gerçekliği de yönlendiren etkili bir aktördür. Dolayısıyla, medyada temsil edilen şiddetin bireylerin düşünce, tutum ve davranışlarını şekillendirmede; toplumsal değer yargılarının inşasında önemli bir işlevi vardır. Medya ve şiddet ilişkisinin, şiddetin normalleşmesi

ve korku ikliminin yaygınlaşması kapsamında toplumsal düzeyde iki temel etki etrafında şekillendiğini ifade etmek mümkündür. Medyada şiddetin sürekli, sıradan bir olay gibi ve kimi zaman gerekçelendirilerek sunulması, insanların bu olayları olağan ve kaçınılmaz bir gerçeklik olarak algılamasına neden olarak toplumsal duyarsızlaşmayı tetiklemektedir. Bununla beraber, medyanın normalleşen şiddetin meşru bir sorun çözme aracı olarak kabul görmesinde, şiddet ve saldırganlığın artmasında da payı vardır. Bu noktada, şiddet ve medya arasında döngüsel bir ilişki olduğu söylenebilmektedir.

Diğer yandan, şiddetin medya tarafından çarpıcı başlıklar, duygusal sunumlar ve sık tekrarlarla servis edilmesi, bireylerde kaygı ve güvensizlik duygularını artırarak toplumsal düzeyde bir korku ikliminin gelişmesine yol açabilmektedir. Sonuç olarak, insanlar hem şiddeti kanıksamakta hem de şiddetin gündelik yaşamın her anında karşısına çıkabileceğine dair sürekli bir tehdit algısı geliştirmektedir. Medyanın şiddet içeriklerine yoğun biçimde maruz kalan bireyler, dünyayı olduğundan daha tehditkâr, korkutucu ve şiddetle kuşatılmış bir yer olarak algılamaya başlamakta; bu durum, hem yaygın bir güvensizlik ve korku ortamının oluşmasına hem de şiddet karşısında hissizleşen bireylerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (RTÜK 2006: 22).

4.2.1. Medya ve Şiddet İlişkisini Açıklayan Teoriler

4.2.1.1. Uyarma Kuramı

Bu kuramın en önemli temsilcisi P. H. Tannenbaum'dur. Uyarma kuramı, medyada, özellikle de televizyonda görülen şiddetin izleyicide yarattığı heyecan ve “uyarılma” tepkileri nedeniyle toplumda saldırganlığın ve şiddetin arttığını ileri sürmektedir. Bu görüş, şiddet gibi belirli televizyon içeriklerinin insanlara aşırı yüklenmesinin onları nasıl etkileyeceği sorusundan hareket etmektedir. Kurama göre; medyada temsil edilen şiddet içerikleri, bireyleri hem görsel hem de işitsel uyarıcılarla aşırı derecede yükleyerek heyecan uyandırmakta ve saldırgan dürtülerin aktif hale gelmesine neden olmaktadır (Mutlu 2005: 177-178). Bu kuramın ifade ettiklerinin, özellikle duygusal ve bilişsel gelişimleri henüz tamamlanmamış çocuklar ve gençler üzerinde daha belirgin olduğu söylenebilir. Şiddet olaylarının ilgi çekici ve heyecan verici şekilde sunulması, şiddetin cazip ve ödüllendirici bir deneyim gibi algılanmasına ve sıradanlaşmasına neden olabilmektedir.

4.2.1.2. Duyarsızlaştırma Kuramı

Uyarma kuramının aksine duyarsızlaştırma kuramına göre, medyada çok sık bir biçimde şiddet içeriklerine maruz kalmak insanlar üzerinde bir anestezi etkisi oluşturmaktadır ve onları şiddete karşı hissizleştirmekte, duyarsızlaştırmaktadır (Mutlu 2005: 178). Bu kurama göre, medyada şiddetin yoğun biçimde yer alması ve bireylerin bu içeriklere sürekli maruz kalması hem çocukları hem de yetişkinleri zamanla şiddet karşısında savunmasız ve duyarsız hale getirmektedir. Sürekli şiddet yüklenimi, bireylerin duygusal ve fiziksel tepkilerini köreltmekte; şiddet sahneleri zamanla daha az uyarıcı hale gelmektedir. Diğer bir ifadeyle, medyada sunulan şiddet, bireylerin gerçek hayattaki şiddet olaylarına karşı verdikleri fizyolojik ve duygusal tepkilerin zamanla zayıflamasına neden olmaktadır (Karagöz 2019: 74).

Cline, Croft ve Courier'in 1973 yılında yaptığı araştırma sonuçları da bireylerin şiddet eylemlerine medya aracılığıyla aşırı düzeyde maruz kalmasının, zamanla bu tür olaylara karşı gösterdikleri normal duygusal tepkilerin körelmesine yol açtığını ortaya koymuştur. Araştırmaya göre, yoğun şiddet maruziyeti bireylerde psikolojik bir donukluk ve duygusal boşluk hali yaratmaktadır (akt. Mutlu 2005: 178). Diğer bir ifadeyle, medyada sürekli şiddet içerikli olaylara maruz kalmak, bireylerin bu olaylara karşı duygusal tepkilerini azaltmakta ve gerçek hayatta karşılaşılan şiddet olaylarının daha kolay kabul edilmesine neden olmaktadır. Bu noktada, yine şiddetin normalleşmesi söz konusu olmaktadır.

4.2.1.3. Arınma (Katharsis) Kuramı

Antik Yunanca kökenli “katharsis” kelimesi, temizlenme, paklaşma ve saflaşma gibi anlamlarla ifade edilmektedir. Bu doğrultuda, Türkçeye de “arınma” şeklinde çevrilmiştir (Can 2006: 63). Kavramı ilk kullanan kişi, “Poetika” adlı eserinde Aristoteles olmuştur. Daha sonra bu terim, psikoloji alanında da benimsenmiş ve Freud saldırganlık dürtülerinin boşalmasını ifade etmek amacıyla kullanmıştır. Daha sonra sosyal psikolog Leonard Berkowitz, bu terimi çocukların televizyondaki şiddet görüntülerini izleyerek saldırgan duygularından arınması süreci olarak tanımlamak için kullanmıştır (Yıldırım 2008: 21).

Bu kurama göre, bazı durumlarda televizyondaki ve medyadaki şiddete maruz kalma sonrasında bireylerdeki saldırganlık eğilimi azalmaktadır. Çünkü insanlar, bu

içerikler aracılığıyla içlerindeki anti-sosyal dürtülerden arınmaktadır (Mutlu 2005: 181). Bu bağlamda, arınma kuramı, bireyde var olan saldırganlık dürtülerinin, bu dürtülerin dışı vurulması ya da boşaltılması yoluyla azalabileceğini savunur. Bu kurama göre, televizyonda şiddet içeriklerinin izlenmesi, izleyicinin içsel şiddet duygularını boşaltmasını sağlar ve böylece bir tür arınma süreci yaşanır. İnsan doğasında var olan ve günlük yaşamın sorunlarıyla tetiklenen saldırganlık dürtülerinin, benzer olayların medya aracılığıyla izlenmesi sayesinde kontrol altına alınabileceği ve bireyin gerçek hayattaki şiddetten uzaklaşabileceği öne sürülmektedir (Duğan 2015: 39).

4.2.1.4. Ekme Kuramı

George Gerbner tarafından ileri sürülen ekme kuramı, medya ve televizyonun bireylerin toplumsal gerçekliği algılama biçimleri üzerindeki uzun süreli etkilerine odaklanmaktadır. Ekme kuramına göre, televizyon izleme alışkanlığı, izleyicilerin algılarını ve gündelik yaşamlarını doğrudan etkilemektedir (Sarışın 2023: 44). Gerbner, televizyonda sunulan gerçeklik ve televizyonu izleme yoğunluğu arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu ifade etmektedir (Erdoğan 1998: 154). Buna göre, özellikle uzun süre televizyon izleyen bireylerin sosyal gerçeklik algısına televizyonun anlattığı gerçeklik egemen olmakta, çok fazla televizyon izleyenlerin gerçek dünya algıları televizyonda sunulan gerçek ile eş değer hale gelmektedir. Şiddet içerikli programlara sıkça maruz kalan kişiler ise, dünyanın tehlikeli ve güvenilmez bir yer olduğuna inanma eğilimi göstermektedir (Sarışın 2023: 45). Gerbner, bu durumu “mean world syndrome” yani, “kötü/acımasız dünya sendromu” olarak adlandırmaktadır. Bu bağlamda, televizyonda çok yoğun bir şekilde şiddet içeren yayınlara maruz kalan bireyler, bunlara daha az maruz kalanlara kıyasla daha fazla tehlike, güvensizlik, şüphe ve kuşku algılamaktadır ya da diğer bir ifadeyle, “acımasız dünya sendromu” yaşamaktadır. Ayrıca bu durumu cinsiyet temelinde değerlendirdiğinde, kadınların bu güvensizlik ve tehlike algısını erkeklere kıyasla daha yoğun olarak benimsediklerini ifade etmektedir (Gerbner 2014: 365-384).

Gerbner’e göre televizyon, bireylerin sembolik dünyalarını hakimiyeti altına alan bir araç olarak işlev görür. Ekme yaklaşımı, televizyonu toplumsal gerçekliği yansıtan bir araç olarak değil, kendi başına özerk ve alternatif bir evren olarak tanımlar. Bu çerçevede, Gerbner televizyon yayınlarında aşırı şiddet sunumunun izleyicileri

doğrudan daha saldırgan davranışlara yönlendirmek yerine, kanun ve düzen hakkında olumsuz simgesel mesajlar ilettiğini vurgular (Yaylagül 2006: 65). Özetle, televizyon ya da medya, sadece bilgi aktarmanın ötesine geçmektedir ve bireylerin zihinlerinde var olan gerçeklikten daha fazlasını ifade eden yeni bir gerçeklik yaratmaktadır.

4.2.1.5. Sosyal Öğrenme Kuramı

Medyadaki şiddet içerikleri ile saldırgan eğilimler ve anti-sosyal davranışlar arasındaki ilişkiyi açıklamada en yaygın kullanılan kuramsal çerçeve, büyük ölçüde Bandura'nın sosyal öğrenme kuramına dayanmaktadır. Sosyal öğrenme kuramı, saldırgan davranışların gözlem ve taklit yoluyla öğrenildiğini ifade etmektedir (Karşlı 2016: 75). Bu süreçte medya da tıpkı aile, arkadaş çevresi ve yakın sosyal ortamlar gibi bir öğrenme kaynağı olarak işlev görmektedir. Özellikle televizyon, çocukların maruz kaldığı şiddet davranışlarını model alma noktasında son derece etkili bir araç olmaktadır (Sarışın 2023: 43).

Sosyal öğrenme kuramına göre, insanların öğrenme sürecinde dolaysız, gözlemsel ve simgesel olarak ifade edilen üç ayrı araç bulunmaktadır. Bunlardan ilki, bireyin çevresiyle doğrudan kurduğu etkileşim sonucu oluşur. İkincisi, başkalarını gözlemlene ve onları taklit etme yoluyla meydana gelir. Üçüncüsü ise dilin ve sembollerin kullanımı aracılığıyla gerçekleşir. Bu bağlamda, şiddet ve saldırganlık da öğrenilebilir ve taklit edilebilir davranışlardır. Bandura'nın sosyal öğrenme modeline göre, çocuklar tıpkı ebeveynlerini, yakın çevrelerini, akranlarını izleyerek çeşitli bilişsel ve sosyal beceriler edindikleri gibi, aynı şekilde televizyonda şiddet uygulayan karakterleri izleyerek de saldırgan davranışları öğrenebilirler. Ancak gözlemsel öğrenme büyük ölçüde yaşla ilişkilidir. Bu öğrenme biçimi özellikle küçük çocuklar için belirleyici bir rol oynarken, çocukların yaşları ilerledikçe etkisi belli ölçüde azalmaktadır (Mutlu 1999: 126).

Dubow ve Miller, televizyondaki şiddet içeriklerinin gözlemsel öğrenme yoluyla çocukların saldırgan davranışlarını etkileyebileceğini ortaya koymuştur. Buna göre, bir çocuk televizyonda daha önce izlediği bir duruma benzer bir olayla karşılaştığında, o an karşılaştığı durumu çözmek için televizyondan öğrendiği davranışları kullanabilir. Bu da şiddet içerikli televizyon programlarını sıkça izleyen çocukların, bu tür saldırgan davranışları uygun bir tetikleyiciyle karşılaştıklarında uygulamak üzere hafızalarında tutabildiklerini göstermektedir (Mutlu 1999: 126).

4.3. Medyada Kadın ve Şiddet

Kadınlara ve erkeklere toplum tarafından atfedilen farklı roller, “toplumsal cinsiyet rolleri” olarak adlandırılmaktadır. Toplum, kadınların ve erkeklerin kendileri için yazılmış olan bir senaryoya uygun biçimde davranmalarını, yani belirlenen rolleri oynamalarını beklemektedir (Dökmen 2022: 29). Toplum tarafından cinsiyet kimliklerine yüklenen kültürel anlamları ifade eden toplumsal cinsiyet rollerinin benimsenmesi noktasında ise medya en önemli kaynaklardan biri olarak işlev görmektedir.

Milyonlarca kişiye ulaşan çok önemli ve güçlü bir araç olarak medya, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin topluma yansıtılmasında ve benimsetilmesinde de son derece önemli bir rol oynar. Medyanın, kadınlara ilişkin içerikleri çoğunlukla ilgi çekme ve izleyici kitlesini artırma amacıyla kurgulaması, erkek egemen toplumsal yapının yeniden üretilmesine ve sürdürülmesine zemin hazırlamaktadır (Avcı 2018: 39). Çünkü, medya genellikle ataerkil temsil biçimleri üzerine kodlanmıştır. Kadınlar, televizyon dizilerinde, haberlerde, programlarda ve reklamlarda çoğunlukla objeleştirilmiş, pasif, güçsüz, erkeğe bağımlı, ezilen, mağdur edilen, cinayete kurban giden, aldatılan, düşük statülü işlerde çalışan bireyler ya da seyirlik birer unsur olarak sunulmaktadır. Kadın, genellikle ya geleneksel rollere hapsedilmekte ya da cinsel bir obje olarak temsil edilmektedir. Bu ikili sunum biçimi aracılığıyla, kadınlara dolaylı olarak hangi rolleri benimsemeleri gerektiği yönünde mesaj verilmektedir. Medyada kadının metalaştırılması; onun kimliğinin silikleşmesine, toplumsal alanda geri planda kalmasına ve bir tüketim nesnesi olarak algılanmasına yol açmakta, aynı zamanda ayrımcı ve dışlayıcı bir medya dilinin oluşmasına zemin hazırlamaktadır (Şener vd. 2016: 172). Böylece toplumsal cinsiyet eşitsizliği medya aracılığıyla yeniden üretilmektedir.

Medyada kadınlara yönelik yaygın temsil biçimleri; çoğunlukla yok sayma, değersizleştirme, olumsuz niteliklerle betimleme, kurbanlaştırma ya da suçlama şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu kalıplaşmış yaklaşımlar, özellikle kadına yönelik şiddet haberlerinde de kendini göstermektedir (Boztepe 2017: 40). Kadına yönelik şiddet, televizyonda, gazetelerde ve dijital platformlarda yaygın olarak haberleştirilen konuların başında gelmektedir. Bu şiddet haberlerinin baş rolü ise çoğu zaman erkeklerdir. Türkiye’de ve dünyada, neredeyse her gün; boşanmak istediği, ayrılmak

istediği ya da kıskanıldığı gerekçesiyle eşi/partneri tarafından şiddete uğrayan veya öldürülen birçok kadın haberlere konu olmaktadır.

Medyanın kadına yönelik şiddet haberlerini paylaşmasının ötesinde, bu haberleri nasıl sunduğu da son derece önem taşımaktadır. Kadın cinayetleri ve şiddet olaylarının topluma hangi çerçevede aktarıldığını anlamak açısından, haberlerde kullanılan başlıklar, görseller ve metinlerde tercih edilen kelimeler belirleyici bir rol oynamaktadır (Avcı ve Güdekli 2018: 477). Söz gelimi, gazeteler kadına yönelik şiddet ve cinayet haberlerine çoğu zaman üçüncü sayfada yer vermekteyken; kadının gördüğü şiddetin ve hasarın büyüklüğüne, hikâyenin ilginçliğine ve kadının statüsüne bağlı olarak haberi birinci sayfaya taşıyabilmektedir (Altun vd. 2007: 23). Ayrıca, medyanın kadına yönelik şiddeti ele alış biçimi; şiddetin gerekçelendirilmesi, romantikleştirilmesi, mağdurun/kadının suçlandığı haber çerçevelerinin benimsenmesi, kadının bir meta olarak sunulması ve faillerin şiddet geçmişinin göz ardı edilmesi gibi sorunlu temsiller üzerinden şekillenmektedir (Güneş ve Yıldırım 2019).

İfade edilenler bağlamında, medya içeriklerinin temel unsurlarından biri olan haberlerin, çoğu zaman nesnel ya da tarafsız olmadığı söylenebilmektedir. Uğur Tanrıöver'e göre (2007: 151-152), *“haber bile hem genel olarak medya endüstrisinin hem içinde yer aldığı medya kuruluşunun ve o kuruluşta söz sahibi olanların, hem de yazarının siyasal, kültürel ve ‘cinsel’ özelliklerini yansıtır”*. Tokgöz'e göre (1994: 228) ise, bir haberin en önemli niteliği dikkat çekmesi ya da ses getirmesidir. Kadına yönelik şiddet haberlerinde de genellikle insanların ilgisini çekmek amaçlanmaktadır. Bu özellik, çoğu zaman diğer bütün haber ilkelerini de tamamlamaktadır. Aziz ve arkadaşlarının (akt. Boztepe 2017: 43) araştırması bu bulguları doğrulamaktadır. Araştırmaya göre en çok cinayetle sonuçlanan olaylar habere konu edilmekte, şiddet haberleri magazin konusu hâline getirilmekte ve şiddetin nedenleri, geleneksel ataerkil yapı içinde kadının konumunu yeniden üreten bir bakışla “namus” vurgusuyla aktarılmaktadır.

Türkiye’de kadın cinayetlerinin önemli bir kısmı kıskançlık, töre ya da namus gerekçeleriyle işlenmektedir. Namus adına gerçekleştirilen bu cinayetlerin kökeni, ataerkil toplumsal yapıya dayanmaktadır. Bu tür şiddet olaylarını besleyen kültürel kodlar ise örf ve adetlerle şekillenmektedir. Aslında bu durum, aile içindeki erkek

egemen yapının sürdürülmesini amaçlamaktadır. Medya ise bu tür haberleri aktarma biçimiyle bu yapıya hizmet etmektedir (Yegen 2014: 17-18). Kadına yönelik şiddet haberleri, medyanın erkek egemen dilini en zararlı biçimde yansıtmaktadır. Bu haberlerdeki dil, sıklıkla şiddeti normalleştirici, kadını suçlayıcı ve şiddeti meşrulaştırıcı özellik taşımaktadır. Başlıklar ve içerikler, ilk bakışta şiddeti kınar gibi görünse de aslında kadını suçlayan, suçu hafifleten ya da şiddeti haklı çıkaran ifadeler barındırmaktadır (Atıcı 2025: 65).

Medya, erkeklerin kadına uyguladığı şiddeti sıradanlaştıran sunum yöntemleriyle hareket ettikçe, kadına yönelik şiddetin yaşamın kaçınılmaz bir parçası olarak algılanmasına neden olmaktadır. Medyanın toplumun duygu, düşünce, tutum ve dünyayı algılama tarzını etkilemede büyük önem taşıdığı göz önünde bulundurulduğunda, bu tarz haberlerde kullanılan üslup, şiddeti sıradanlaştırarak kadınların maruz kaldığı yapısal eşitsizliği sürdürmekte ve kadınların hak arama mücadelesini güçleştirmektedir. Bu nedenle, medyanın bu tür şiddet olaylarını aktarırken daha duyarlı, adil ve eşitlikçi bir dil benimsemesi; kadına yönelik şiddetle mücadelede sorumluluk üstlenerek bu olayları reyting malzemesi haline getirmeden, bilinçli bir habercilik anlayışı geliştirmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu noktada, kadına yönelik şiddet olaylarının medyada ne sıklıkla yer aldığına ilişkin nicel verilerin, konunun önemi ve toplumsal etkisi açısından kritik bir gösterge niteliği taşıdığını belirtmek gerekmektedir. Ancak bu haberlerin, tüm medya içerikleri içerisindeki oranına dair resmi ve sistematik bir veri bulunmamaktadır. Buna karşın, bazı bağımsız kuruluşlar tarafından hazırlanan raporlar, kadına yönelik şiddet olgusunun medyadaki görünürlüğünü dolaylı biçimde ortaya koymaktadır. Özellikle Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu ve Anıt Savaş gibi oluşumlar, kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetlerine ilişkin verileri, doğrudan medyada yayımlanan haberler üzerinden derlemektedir. Bu sayede, resmi istatistiklerin çoğu zaman yetersiz kaldığı durumlarda güncel ve takip edilebilir bir veri kaynağı ortaya konmaktadır. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun yayımladığı yıllık raporlara göre, 2021 yılında 280, 2022'de 334, 2023'te 315 ve 2024 yılında 394 kadın erkekler tarafından öldürülmüş; yalnızca 2025 yılının ilk altı ayında ise bu sayı 136'ya ulaşmıştır (s. 52, Şekil 7). Benzer şekilde, bu konudaki bir diğer önemli platform olan Anıt Savaş ise 2021 yılında 433, 2022'de 409, 2023'te 418, 2024'te 451 ve 2025

yılının henüz ilk altı ayında 228 kadının erkek failler tarafından işlenen cinayetler nedeniyle öldüğünü belirtmektedir (s. 52, Şekil 6). Bu yüksek oranlar, kadına yönelik şiddetin basında istikrarlı bir şekilde yer bulduğunu ve medyanın bu olayları görünür kılmada önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Dolayısıyla, medyadaki kadına yönelik şiddet haberlerinin sıklığı, hem bilgi edinme ihtiyacını karşılamakta hem de toplumda bu sorunun yaygınlığına ilişkin algıyı pekiştirmektedir. Hatta bireylerin evlilik gibi sosyal kurumlara ilişkin tutumlarını etkileyebilecek bir çerçeve sunmaktadır. Bu bağlamda medya, şiddetin belgelenmesi açısından önemli bir arşiv işlevi görmekte; ancak aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin görünürlüğünü de artırmaktadır.

V. BÖLÜM

5. BULGULARIN SUNUMU VE YORUMLANMASI

5.1. Frekans ve Yüzde Dağılımları

5.1.1. Sosyo-Demografik Özellikler

Tablo 4. Cinsiyet

	Sayı (n)	%
Kadın	214	54,3
Erkek	180	45,7
Toplam	394	100

Tablo 4’te katılımcıların cinsiyetlerine ilişkin frekans ve yüzde değerlerine yer verilmiştir. Buna göre katılımcıların %54,3’ü kadınlardan oluşurken %45,7’si erkeklerden oluşmaktadır. Veri toplama sürecinde kadın ve erkek katılımcıların dengeli dağılması için çaba gösterilmiştir. Ancak metodoloji bölümünde de belirtildiği üzere, kadın öğrencilerin, kadına yönelik şiddet konusuna daha ilgili yaklaşımları ve bu tür bir araştırmaya katılma noktasında daha istekli davranışları, örnekleme kadınların sayıca daha fazla yer almasına neden olmuştur.

Tablo 5. Yaş

	Sayı (n)	%
18-20	143	36,3
21-23	206	52,3
24-26	35	8,9
27-29	10	2,5
Toplam	394	100

Tablo 5’teki yaş grubu dağılımı incelendiğinde; katılımcıların %52,3’ünün 21-23 yaş, %36,3’ünün 18-20 yaş, %8,9’unun 26-26 yaş ve %2,5’inin 27-29 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu durum, araştırma evreninin üniversite olduğu göz önünde bulundurulduğunda oldukça doğaldır. Çünkü öğrencilerin büyük bir bölümü üniversiteye lise eğitiminin hemen ardından, 18 yaş civarında başlamaktadır. Dolayısıyla yaş grubu açısından homojen bir örneklem dağılımı olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Medeni Durum

	Sayı (n)	%
Evli	2	0,5
Bekâr	266	67,5
Nişanlı	8	2
Flört/Sevgili	118	29,9
Toplam	394	100

Medeni duruma ya da ilişki durumuna ilişkin frekans ve yüzde değerlerinin sunulduğu Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunu %67,5 ile bekâr bireylerin oluşturduğu; bunu %29,9 ile flört/sevgili, %2 ile nişanlı ve %0,5 ile evli bireylerin takip ettiği görülmektedir.

Tablo 7. Fakülte

	Sayı (n)	%
Eğitim Fakültesi	64	16,2
Edebiyat Fakültesi	57	14,5
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	54	13,7
Mühendislik Fakültesi	43	10,9
Fen Fakültesi	27	6,9
Mimarlık, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	20	5,1
Diğer	129	32,7
Toplam	394	100

Toplamda 22 fakülte ve yüksekokulun dâhil edildiği araştırmada, en yüksek katılımcı sayısına sahip 6 fakültenin frekans ve yüzde değerleri Tablo 7’de sunulmuştur. Katılımcıların %16,2’si Eğitim Fakültesi, %14,5’i Edebiyat Fakültesi, %13,7’si İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, %10,9’u Mühendislik Fakültesi, %6,9’u Fen Fakültesi ve %5,1’i Mimarlık, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Geriye kalan %32,7’lik kesim ise diğer fakülte ve yüksekokullara dağılmaktadır.

Tablo 8. Bölüm

	Sayı (n)	%
Bilgisayar Mühendisliği	18	4,6
Yönetim Bilişim Sistemleri	18	4,6
Sınıf Öğretmenliği	16	4,1
Veterinerlik	16	4,1
İngilizce Öğretmenliği	13	3,3
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	13	3,3
Diş Hekimliği	12	3
Elektrik-Elektronik Mühendisliği	12	3
Alman Dili ve Edebiyatı	10	2,5
Mimarlık	10	2,5
Diğer	256	66,3
Toplam	394	100

Toplamda 84 bölümün dâhil edildiği araştırmada, en yüksek katılımcı sayısına sahip 10 bölümün frekans ve yüzde değerleri Tablo 8’de yer almaktadır. Katılımcıların %4,6’sı Bilgisayar Mühendisliği, %4,6’sı Yönetim Bilişim Sistemleri, %4,1’i Sınıf Öğretmenliği, %4,1’i Veterinerlik, %3,3’ü İngilizce Öğretmenliği, %3,3’ü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, %3’ü Diş Hekimliği, %3’ü Elektrik-Elektronik Mühendisliği, %2,5’i Alman Dili ve Edebiyatı ve %2,5’i Mimarlık bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır. Geriye kalan %66,3’lük kesim ise diğer bölümlere dağılmaktadır.

Tablo 9. Sınıf

	Sayı (n)	%
1. sınıf	71	18
2. sınıf	147	37,3
3. sınıf	88	22,3
4. sınıf ve üzeri	87	22,1
Eksik	1	0,3
Toplam	394	100

Tablo 9’da, katılımcıların sınıf düzeylerine göre dağılımı sunulmuştur. Buna göre, katılımcıların %37,3’ü ikinci sınıf, %22,3’ü üçüncü sınıf, %22,1’i dördüncü sınıf ve üzeri, %18’i ise birinci sınıf öğrencisidir. Ayrıca, katılımcılardan birinin sınıf bilgisi eksik olup bu, toplamın %0,3’ünü oluşturmaktadır. Genel olarak, katılımcıların çoğunluğunun (%59,6) ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 10. Ailenin Aylık Gelir Düzeyi

	Sayı (n)	%
20.000 ve altı	90	22,8
20.001-59,999	192	48,7
60.000-99,999	77	19,5
100.000-139,999	24	6,1
140.000 ve üstü	11	2,8
Toplam	394	100

Tablo 10’da katılımcıların ailelerinin aylık gelir düzeylerine göre dağılımları yer almaktadır. Buna göre, katılımcıların yaklaşık yarısı (%48,7) ailesinin aylık gelirinin 20.001 TL ile 59.999 TL arasında olduğunu belirtmiştir. Bunu %22,8 ile 20.000 TL ve altı gelir grubundakiler takip etmektedir. Katılımcıların %19,5’i 60.000 TL ile 99.999 TL, %6,1’i 100.000 TL ile 139.999 TL, %2,8’i ise 140.000 TL ve üzeri gelir düzeyine sahip ailelerden gelmektedir.

Verilerin toplandığı dönemin (Ekim-Aralık 2024) ekonomik koşulları göz önünde bulundurulduğunda, bu dağılım özellikle asgari ücretin ve ortalama maaşların o dönemki düzeyleriyle birlikte değerlendirildiğinde anlam kazanmaktadır. Bu bağlamda, katılımcıların büyük bir kısmının orta ve alt gelir gruplarında yoğunlaştığı söylenebilir.

Tablo 11. Anne Eğitim Düzeyi

	Sayı (n)	%
Okur-yazar değil	9	2,3
İlköğretim	176	44,7
Lise	144	36,5
Lisans	59	15
Lisansüstü	6	1,5
Toplam	394	100

Tablo 11’de katılımcıların annelerinin eğitim düzeylerine göre dağılımı yer almaktadır. Verilere göre, katılımcıların yaklaşık yarısının (%44,7) annesi ilköğretim mezunudur. Bunu %36,5 ile lise mezunu ve %15 ile lisans mezunu anneler takip etmektedir. Ayrıca %1,5’inin annesi lisansüstü eğitim almıştır. Diğer yandan, katılımcıların %2,3’ü annesinin okur-yazar olmadığını belirtmiştir. Bu dağılım, katılımcıların önemli bir kısmının orta ya da düşük eğitim düzeyine sahip annelere sahip olduğunu göstermektedir.

Annenin eğitim düzeyinin çocuğun toplumsal değer yargıları, eğitim fırsatları ve tutumları üzerinde önemli bir etkisi olduğu düşünüldüğünde, bu veriler sosyokültürel aktarım açısından son derece önemlidir. Özellikle lisans ve üzeri eğitime sahip annelerin oranının düşük oluşu (%16,5), buna karşın yalnızca ilköğretim düzeyinde eğitim alan annelerin son derece fazla olması (%44,7), kadınların eğitime erişiminin önceki kuşaklar için sınırlı kaldığını da göstermektedir.

Tablo 12. Baba Eğitim Düzeyi

	Sayı (n)	%
Okur-yazar değil	1	0,3
İlköğretim	112	28,4
Lise	149	37,8
Lisans	104	26,4
Lisansüstü	26	6,6
Eksik	2	0,5
Toplam	394	100

Tablo 12’de, katılımcıların babalarının eğitim düzeylerine göre dağılımı görülmektedir. Buna göre, katılımcıların %37,8’inin babası lise mezunu olup bu grup en yüksek orana sahiptir. Bunu %28,4 ile ilköğretim mezunu, %26,4 ile lisans mezunu babalar takip etmektedir. Katılımcıların %6,6’sının babası lisansüstü eğitim almışken, yalnızca %0,3’ünün babası okur-yazar değildir. Ayrıca %0,5 oranında eksik veri bulunmaktadır. Bu dağılım, bir önceki kuşakta erkeklerin eğitim düzeyinin genel olarak orta ve üst düzeyde yoğunlaştığını göstermektedir. Lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip baba oranlarının toplamda %33’ü bulması, erkeklerin kadınlara kıyasla eğitime erişim konusunda daha avantajlı konumda olduklarına işaret etmektedir. Bu durum, bir önceki tabloda (Tablo 11. Anne Eğitim Düzeyi) görülen cinsiyete dayalı eğitim eşitsizliğini de destekler niteliktedir.

Tablo 13. Yerleşim Bölgesi

	Sayı (n)	%
Köy/Kasaba	32	8,1
İlçe	83	21,1
İl merkezi	162	41,1
Büyükşehir	117	29,7
Toplam	394	100

Tablo 13’te, katılımcıların üniversiteye gelmeden önce en uzun süre yaşadıkları yerleşim bölgesine göre dağılımı sunulmuştur. Buna göre, katılımcıların büyük bir

kısmı (%41,1) il merkezlerinde yaşamaktadır. Bunu %29,7 ile büyükşehirlerde, %21,1 ile ilçelerde yaşayanlar takip etmektedir. Köy ya da kasabada yaşayan katılımcıların oranı ise %8,1 ile en düşük düzeydedir. Bu dağılım, katılımcıların büyük ölçüde kentsel bölgelerde hayatını sürdürdüğünü göstermektedir. İl merkezi ve büyükşehirlerde yaşayanların toplam oranının %70'i aşması, örneklemin ağırlıklı olarak kentleşmiş alanlarda yoğunlaştığını ifade etmektedir. Bu durum, şehir yaşamının sunduğu sosyoekonomik ve kültürel imkanların katılımcıların tutum ve algılarını etkileyebileceğini düşündürmektedir. Diğer yandan, köy/kasaba oranının düşük olması, kırsal kesimin araştırmada daha sınırlı temsil edildiği anlamına gelmektedir.

Tablo 14. Coğrafi Bölge

	Sayı (n)	%
Akdeniz Bölgesi	41	10,4
Doğu Anadolu Bölgesi	30	7,6
Ege Bölgesi	16	4,1
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	29	7,4
İç Anadolu Bölgesi	192	48,7
Karadeniz Bölgesi	38	9,6
Marmara Bölgesi	48	12,2
Toplam	394	100

Katılımcıların üniversiteye gelmeden önce en uzun süre yaşadıkları coğrafi bölgelere göre dağılımı Tablo 14'te yer almaktadır. Buna göre, katılımcıların yaklaşık yarısı (%48,7) İç Anadolu Bölgesi'nde yaşamaktadır. İç Anadolu'yu %12,2 ile Marmara Bölgesi, %10,4 ile Akdeniz Bölgesi ve %9,6 ile Karadeniz Bölgesi izlemektedir. Katılımcıların %7,6'sı Doğu Anadolu Bölgesi'nde, %7,4'ü Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ve yalnızca %4,1'i Ege Bölgesi'nde yaşamaktadır. Bu dağılım, örneklemin bölgesel olarak İç Anadolu'da yoğunlaştığını ve sonuçların bu bağlamda değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Özellikle kültürel değerler, aile yapısı ve sosyal ilişkilerin bölgelere göre farklılık gösterebileceği göz önünde bulundurulduğunda, İç Anadolu Bölgesi'nin baskın temsilinin sonuçlara etkisi dikkate alınmalıdır.

Tablo 15. Aile Tutumu

	Sayı (n)	%
Geleneksel	240	60,9
Modern	154	39,1
Toplam	394	100

Tablo 15’te, “*Ailenizin genel tutumunu hangi ifade daha iyi tanımlar?*” sorusuna verilen yanıtların dağılımı yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %60,9’u ailesinin tutumunu geleneksel, %39,1’i ise modern olarak tanımlamıştır. Bu dağılım, katılımcıların çoğunluğunun geleneksel değerlerle şekillenen aile ortamlarında yetiştiğini göstermektedir. Ailelerin tutumları, bireylerin sosyal davranışları, değer yargıları ve ilişkilere bakış açıları üzerinde etkili olabileceğinden, bu durum araştırma bulgularının yorumlanmasında önemli bir değişken olarak değerlendirilebilir.

Tablo 16. Şiddete Maruz Kalma/Şiddet Deneyimi

	Sayı (n)	%
Fiziksel Şiddet	79	20,1
Psikolojik Şiddet	164	41,6
Cinsel Şiddet	20	5,1
Ekonomik Şiddet	90	22,8
Hiçbiri	181	45,9
Toplam	394	100

Tablo 16’da, katılımcıların farklı şiddet türlerine maruz kalma durumları yer almaktadır. Bu noktada söz konusu maruziyetin sadece kadına yönelik şiddet olarak değerlendirilmediğini belirtmek gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle buradaki şiddet, erkek katılımcıların da maruz kalabileceği genel anlamda bir şiddet olarak ele alınmıştır. Verilere göre, katılımcıların %41,6’sı psikolojik şiddete, %22,8’i ekonomik şiddete, %20,1’i fiziksel şiddete ve %5,1’i cinsel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların %45,9’u hiçbir şiddet türüne maruz kalmadığını belirtmiştir. Bu tabloda dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta, katılımcıların birden fazla şiddet türünü işaretleyebildiğidir. Bu nedenle toplam yüzde, 100’ü aşmaktadır. Tablo 16, psikolojik, ekonomik ve fiziksel şiddet türlerinin yaygınlığını ortaya koyarken, cinsel şiddetin daha az yaşandığını ya da daha az bildirildiğini göstermektedir.

Tablo 17. Şiddet Deneyimi-Cinsiyet

	Kadın	Erkek	Toplam
Fiziksel Şiddet	40	39	79
Psikolojik Şiddet	106	58	164
Cinsel Şiddet	18	2	20
Ekonomik Şiddet	45	45	90
Hiçbiri	88	93	181
Toplam	214	180	394

Tablo 17, katılımcıların cinsiyete göre farklı şiddet türlerine maruz kalma durumlarını ortaya koymakta ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin şiddet olgusundaki yansımalarını görünür kılmaktadır. Veriler, kadınların erkeklere kıyasla hem daha fazla hem de daha çeşitli şiddet türlerine maruz kaldığını göstermektedir. Fiziksel şiddete maruz kaldığını bildiren kadın sayısı “40”, erkek sayısı ise “39”dur; bu oranlar birbirine son derece yakındır ancak psikolojik ve cinsel şiddet deneyimlerinde belirgin bir farklılık dikkat çekmektedir. Özellikle psikolojik şiddetin kadınlar arasında çok daha yaygın olduğu ve erkeklere kıyasla neredeyse iki kat daha fazla bildirildiği görülmektedir. Cinsel şiddet ise kadınlar tarafından “18”, erkekler tarafından yalnızca “2” kişi tarafından deneyimlenmiştir. Bu durum, kadınların cinsellik üzerinden daha yoğun bir baskı ve kontrole maruz kaldığını düşündürmektedir. Ekonomik şiddet oranları her iki cinsiyette eşit görünse de kadınların ekonomik bağımsızlıktaki yapısal dezavantajları dikkate alındığında bu şiddetin etkileri farklılaşabilir. Hiçbir şiddet türüne maruz kalmadığını ifade edenlerin oranı ise erkeklerde kadınlara göre daha yüksektir.

Tablo 18. Şiddet Deneyimi-İlişki Durumu

	Evli	Bekâr	Nişanlı	Flört/Sevgili	Toplam
Fiziksel Şiddet	1	52	0	26	79
Psikolojik Şiddet	1	112	2	49	164
Cinsel Şiddet	0	10	0	10	20
Ekonomik Şiddet	0	67	0	23	90
Hiçbiri	1	120	6	54	181
Toplam	2	266	8	118	394

Tablo 18’de, katılımcıların şiddet deneyimleri ilişki durumlarına göre sınıflandırmıştır. Bu noktada, araştırma kapsamında şiddet türlerinin yalnızca romantik ilişkilerde değil, bireylerin yaşamının farklı alanlarında karşılaşmış olabilecekleri genel şiddet biçimleri bağlamında değerlendirildiğini ifade etmek

gerekmektedir. Bu nedenle veriler, doğrudan ilişkide yaşanan şiddeti yansıtmak yerine, katılımcıların genel anlamda şiddete maruz kalmalarını ilişki durumlarıyla birlikte değerlendirmeye imkân tanımaktadır.

Tablo 18 incelendiğinde, örnekleme evli (n=2) ve nişanlı (n=8) birey sayısının örneklem içerisinde son derece sınırlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle anlamlı bir değerlendirme aslında bekâr (n=266) ve flört/sevgili (n=118) durumundaki katılımcılar üzerinden yapılabilmektedir. Psikolojik şiddetin, tüm gruplar arasında en yaygın şiddet türü olarak öne çıktığı görülmektedir. Psikolojik şiddet, özellikle bekâr katılımcılar arasında oldukça yüksek bir oranda (n=112) bildirilmiştir. Flört/sevgili durumundaki katılımcılarda da psikolojik şiddetin önemli bir yaygınlığa sahip olduğu belirlenmiştir (n=49). Diğer şiddet türleri incelendiğinde de bekâr katılımcıların genel olarak daha yüksek oranda şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Bu durum, yaşanan şiddet deneyimlerinin bireylerin ilişki kurma biçimlerini ve bağlanma eğilimlerini etkileyebileceğini düşündürmektedir.

Tablo 19. Kadına Yönelik Şiddete Tanıklık

	Sayı (n)	%
Fiziksel Şiddet	169	42,9
Psikolojik Şiddet	210	53,3
Cinsel Şiddet	22	5,6
Ekonomik Şiddet	90	22,8
Hiçbiri	142	36,0
Toplam	394	100

Katılımcıların kadına yönelik şiddet türlerine tanıklık etme durumları Tablo 19’da sunulmuştur. Buna göre, en çok tanık olunan şiddet türü psikolojik şiddet (%53,3) iken, onu fiziksel şiddet (%42,9) ve ekonomik şiddet (%22,8) izlemektedir. Cinsel şiddete tanıklık oranı %5,6, hiçbir şiddet türüne tanık olmadığını belirtenlerin oranı ise %36,0’dır. Tablo 16’da olduğu gibi, burada da birden fazla yanıt işaretlenebilmektedir. Bu nedenle yüzdeler toplamda 100’ü aşmaktadır. Bu durumun temel sebebi, şiddetin yalnızca tek bir şiddet türüyle sınırlı olmaması ve birden fazla şiddet türüne aynı anda maruz kalma ya da tanıklık etme olasılığının yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 20. Kadına Yönelik Şiddete Tanıklık-Cinsiyet

	Kadın	Erkek	Toplam
Fiziksel Şiddet	108	61	169
Psikolojik Şiddet	134	76	210
Cinsel Şiddet	15	7	22
Ekonomik Şiddet	60	30	90
Hiçbiri	60	82	142
Toplam	214	180	394

Tablo 20’de katılımcıların cinsiyetine göre kadına yönelik şiddet tanıklık durumlarına yer verilmiştir. Veriler, kadın katılımcıların erkeklere kıyasla kadına yönelik şiddetin tüm türlerine daha fazla tanık olduklarını göstermektedir. Kadınların %62’si (134/214) psikolojik şiddete, %50’si (108/214) fiziksel şiddete tanıklık ettiğini belirtirken, erkeklerde bu oranlar sırasıyla %42 (76/180) ve %34’tür (61/180). Bu fark, kadınların kadına yönelik şiddet durumlarını daha fazla gözlemleyebildiği ya da bu durumlara daha duyarlı ve dikkatli yaklaştığı şeklinde yorumlanabilmektedir. Cinsel şiddet ise her iki grupta da görece düşük oranlarda bildirilmiştir (K=15, E= 7). Bu durum, bu tür şiddetin daha gizli yaşanması ya da tanıklık etmenin güçlüğüyle ilişkilendirilebilir. Hiçbir şiddet türüne tanık olmadığını ifade edenlerin çoğunluğunu ise erkekler oluşturmaktadır (K=60, E=82). Bu, erkeklerin kadına yönelik şiddetle karşılaşma ya da fark etme düzeylerinin daha sınırlı olabileceğine işaret etmektedir.

Tablo 21. Kadına Yönelik Şiddete Tanıklık-İlişki Durumu

	Evli	Bekâr	Nişanlı	Flört/Sevgili	Toplam
Fiziksel Şiddet	1	118	0	50	169
Psikolojik Şiddet	1	149	1	59	210
Cinsel Şiddet	0	18	0	4	22
Ekonomik Şiddet	1	67	0	22	90
Hiçbiri	1	92	7	42	142
Toplam	2	266	8	118	394

Tablo 21’de katılımcıların kadına yönelik şiddet türlerine tanıklıkları ilişki durumlarına göre sınıflandırılmıştır. Elde edilen veriler, özellikle bekâr ya da ilişkisi olmayan bireylerin kadına yönelik şiddetin tüm türlerine diğer ilişki gruplarına kıyasla belirgin şekilde daha fazla tanıklık ettiğini göstermektedir. Örneğin psikolojik şiddete tanıklık eden 210 katılımcının 149’unu; fiziksel şiddete tanıklık eden 169 kişinin 118’ini bekâr bireyler oluşturmaktadır. Cinsel ve ekonomik şiddet tanıklığında da benzer bir dağılım dikkat çekmektedir. Bu yüksek oranlar, bu tanıklıkların bireylerin

ilişkilerle kurduğu bağda etkili olabileceğini düşündürmektedir. Diğer bir deyişle, yakın sosyal çevresinde kadına yönelik şiddete daha fazla tanık olan bireylerin, romantik ilişkilere karşı daha eleştirel bir tutum geliştirdiği ifade edilebilir. Bu tür bir şiddetin yakın çevrede gözlemlenmesi, bireylerin ilişkileri risk ve zarar içeren yapılar olarak algılamalarına neden olabilir.

Tablo 22. Haber Sıklığı

	Sayı (n)	%
Nadiren	8	2,0
Ara sıra	35	8,9
Sık sık	143	36,3
Sürekli	208	52,8
Toplam	394	100

Tablo 22’de katılımcıların kadına yönelik şiddet haberlerine maruz kalma sıklıklarına ilişkin verilere yer verilmiştir. Buna göre, katılımcıların %52,8’i -yani yarısından fazlası- medyada bu tür haberlere sürekli, %36,3’ü ise sık sık maruz kaldığını belirtmiştir. Ara sıra karşılaştığını ifade edenlerin oranı %8,9 iken, nadiren karşılaştığını belirtenlerin oranı yalnızca %2’dir. Bu dağılım, medyada yer alan kadına yönelik şiddet haberlerinin genç bireyler tarafından oldukça yoğun bir biçimde tüketildiğini ve günlük yaşamda sıkça karşılaşılan bir içerik haline geldiğini ortaya koymaktadır. Haber sıklığının bu derece fazla olması, bireylerin şiddet olgusuyla sadece doğrudan deneyim yoluyla değil, medya aracılığıyla da sürekli temas hâlinde olduklarını göstermektedir. Bu durumu, haber içeriklerinin bireylerin evlilik, toplumsal cinsiyet ve güvenlik algılarına etkisi açısından önemli bir kaynak olarak değerlendirmek mümkündür.

Tablo 23. Medya Kaynağı

	Sayı (n)	%
Televizyon/Radyo	50	12,7
Haber siteleri	27	6,9
Sosyal medya	310	78,7
Diğer	3	0,8
Eksik	4	1,0
Toplam	394	100

Tablo 23’te, katılımcıların kadına yönelik şiddet haberlerine en çok hangi medya kaynakları aracılığıyla ulaştıkları gösterilmektedir. Buna göre, katılımcıların büyük çoğunluğu (%78,7) bu tür haberlere sosyal medya üzerinden ulaştığını ifade

etmiştir. Televizyon ve radyo %12,7 ile ikinci sırada yer alırken, haber siteleri %6,9 oranında tercih edilmiştir. Diğer kaynaklardan yararlandığını belirtenlerin oranının ise %0,8 ile oldukça düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca %1'lik bir kesim bu soruya yanıt vermemiştir. Bu dağılım, sosyal medyanın özellikle genç bireyler arasında birincil haber alma aracı olarak ön plana çıktığını açıkça göstermektedir. Kadına yönelik şiddet gibi toplumsal sorunların en yaygın şekilde sosyal medya aracılığıyla takip edilmesi, çeşitli sosyal medya platformlarının bireylerin tutum, algı ve bilinç düzeyleri üzerinde belirleyici bir etkisi olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 24. Medyanın Şiddete Etkisi

	Sayı (n)	%
Farkındalık/olumlu rol	167	42,4
Normalleşme/şiddet artışı	124	31,5
Evlilikten korkma/kaçınma	55	14,0
Etkisi yok	47	11,9
Eksik	1	0,3
Toplam	394	100

Tablo 24'te, katılımcıların medyanın kadına yönelik şiddet üzerindeki etkisine ilişkin düşünceleri yer almaktadır. Buna göre, katılımcıların %42,4'ü medyanın farkındalık yaratma ve olumlu bir rol oynama işlevi gördüğünü belirtmiştir. Bununla birlikte, %31,5'lik bir grup medyanın kadına yönelik şiddeti normalleştirdiğini ve artırdığını ifade etmiştir. Katılımcıların %14'ü medyadaki bu tür haberlerin kendilerinde evlilikten korkma ya da kaçınma duygusu oluşturduğunu ifade etmiştir. %11,9'luk bir kesim ise medyanın kadına yönelik şiddet üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını düşünmektedir. Ayrıca, katılımcıların %0,3'ü bu soruya yanıt vermemiştir. Bu dağılım, medyanın şiddet temsillerine yönelik algıların oldukça çeşitli olduğunu ortaya koymaktadır. Farkındalık yaratma ve duyarlılığı artırma gibi olumlu işlevlerin öne çıkmasına karşın, kayda değer sayıda katılımcı medyanın kadına yönelik şiddetin yaygınlaşmasında önemli bir rol oynadığını ya da bireysel ilişkilere dair olumsuz algılar geliştirdiğini düşünmektedir.

Tablo 25. Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Öneriler

	Sayı (n)	%
Eğitim ve Farkındalık Çalışmaları	171	43,4
Ekonomik Güçlendirme	24	6,1
Bireysel Savunma Yöntemleri	7	1,8
Psikolojik ve Sosyal Destek Hizmetleri	54	13,7
Toplumsal ve Kültürel Değişim	51	12,9
Yasal Düzenlemeler ve Caydırıcı Cezalar	286	72,6
Toplam	394	100

Tablo 25’te, katılımcıların kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin önerilerine yer verilmiştir. Bu soru, açık uçlu bir soru olduğu ve birden fazla öneri içeren yanıtlar tematik bağlamlarda değerlendirildiği için yüzdelerin toplamı 100’ü aşmaktadır. Buna göre, katılımcıların büyük çoğunluğu (%72,6) yasal düzenlemeler ve caydırıcı cezaların şiddetin önlenmesinde etkili olacağını düşünmektedir. Bu yanıtı %43,4 ile eğitim ve farkındalık çalışmaları, %13,7 ile psikolojik ve sosyal destek hizmetleri ve %12,9 ile toplumsal ve kültürel değişim önerileri takip etmektedir. Kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi önerisi %6,1 oranında ifade edilirken, bireysel savunma yöntemleri en düşük oranla (%1,8) belirtilmiştir. Bu dağılım, katılımcıların şiddetin önlenmesinde ilk olarak bürokratik ve yapısal düzeydeki düzenlemelere güvendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle yasal yaptırımların önleyici etkisine duyulan inanç, bireylerin adalet sistemine yönelik beklentilerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, eğitim ve toplumsal dönüşüm gibi daha uzun vadeli çözümler de önemli görülmektedir. Ancak, bireysel savunma yöntemlerinin neredeyse hiç tercih edilmemesi, bireylerin çözümü kişisel değil, toplumsal ve kurumsal düzeyde aradıkları şeklinde yorumlanabilir.

5.1.2. Kadına Yönelik Şiddet Haberleri ve Evlilik Tutumu

Tablo 26. Medyadaki Kadına Yönelik Şiddet Haberleri ve Evliliğe Yansımaları

			Her zaman	Çoğu zaman	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
18	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda endişe duyarım.	n %	254 K: 160 E: 94 64,5	106 K: 47 E: 59 26,9	18 K: 5 E: 13 4,6	12 K: 1 E: 11 3,0	4 K: 1 E: 3 1,0	394
19	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda öfkelenirim.	n %	286 K: 186 E: 100 72,6	66 K: 21 E: 45 16,8	20 K: 6 E: 14 5,1	18 K: 0 E: 18 4,6	3 K: 0 E: 3 0,8	393
20	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda üzgün hissedirim.	n %	303 K: 191 E: 112 76,9	65 K: 22 E: 43 16,5	20 K: 0 E: 20 5,1	6 K: 1 E: 5 1,5	0 0	394
21	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda umutsuzluğa kapılırım.	n %	199 K: 132 E: 67 50,5	109 K: 57 E: 52 27,7	56 K: 18 E: 38 14,2	20 K: 5 E: 15 5,1	9 K: 2 E: 7 2,3	393
22	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda güvensiz ve savunmasız hissedirim.	n %	156 K: 119 E: 37 39,6	83 K: 62 E: 21 21,1	70 K: 29 E: 41 17,8	33 K: 3 E: 30 8,4	52 K: 1 E: 51 13,2	394
23	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda kadınların geleceği konusunda karamsar hissedirim.	n %	211 K: 135 E: 76 53,6	106 K: 58 E: 48 26,9	50 K: 15 E: 35 12,7	20 K: 4 E: 16 5,1	7 K: 2 E: 5 1,8	394
24	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda adalete ve hukuka karşı güvenim azalır.	n %	257 K: 154 E: 103 65,2	99 K: 49 E: 50 25,1	29 K: 9 E: 20 7,4	7 K: 1 E: 6 1,8	2 K: 1 E: 1 0,5	394
25	Kadınlara şiddet uygulayan erkeklerin gereken cezayı almadıklarını düşünürüm.	n %	292 K: 182 E: 110 74,1	77 K: 28 E: 49 19,5	17 K: 2 E: 15 4,3	3 K: 1 E: 2 0,8	5 K: 1 E: 4 1,3	394
26	İlişkilerimin kadına yönelik şiddet haberlerinden olumsuz etkilendiğini düşünürüm.	n %	115 K: 72 E: 43 29,2	52 K: 30 E: 22 13,2	102 K: 56 E: 46 25,9	54 K: 24 E: 30 13,7	71 K: 32 E: 39 18,0	394
27	Kadına yönelik şiddet haberleri nedeniyle ilişkilerimde daha dikkatli davranırım.	n %	207 K: 116 E: 91 52,5	105 K: 65 E: 40 26,6	46 K: 17 E: 29 11,7	19 K: 9 E: 10 4,8	17 K: 7 E: 10 4,3	394
28	Kadına yönelik şiddet haberleri nedeniyle şiddet mağduru olabileceğimi düşünürüm.	n %	95 K: 77 E: 18 24,1	68 K: 55 E: 13 17,3	67 K: 53 E: 14 17,0	56 K: 21 E: 35 14,2	108 K: 8 E: 100 27,4	394
29	Kadına yönelik şiddet haberleri nedeniyle sağlıklı bir ilişki yaşayamamaktan endişe duyarım.	n %	104 K: 68 E: 36 26,4	97 K: 63 E: 34 24,6	95 K: 48 E: 47 24,1	55 K: 24 E: 31 14,0	43 K: 11 E: 32 10,9	394

30	Kadına yönelik şiddet haberleri gördüğümde evliliğe dair korkularım oluşur.	n %	110 K: 83 E: 27 27,9	84 K: 58 E: 26 21,3	89 K: 39 E: 50 22,6	51 K: 18 E: 33 12,9	60 K: 16 E: 44 15,2	394
31	Kadına yönelik şiddet haberleri evlilikten kaçınmama neden olur.	n %	86 K: 70 E: 16 21,8	70 K: 49 E: 21 17,8	94 K: 46 E: 48 23,9	62 K: 25 E: 37 15,7	82 K: 24 E: 58 20,8	394
32	Kadına yönelik şiddet haberleri gördüğümde evliliğin güvenli bir kurum olmadığını düşünürüm.	n %	77 K: 58 E: 19 19,5	74 K: 47 E: 27 18,8	111 K: 56 E: 55 28,2	64 K: 36 E: 28 16,2	68 K: 17 E: 51 17,3	394
33	Kadına yönelik şiddet haberleri, evliliğin bireyler için ağır bir yük olduğunu düşündürür.	n %	99 K: 71 E: 28 25,1	92 K: 55 E: 37 23,4	95 K: 43 E: 52 24,1	62 K: 25 E: 37 15,7	45 K: 20 E: 25 11,4	393
34	Kadına yönelik şiddet haberleri nedeniyle evliliğin insanları mutsuz ettiğini düşünürüm.	n %	72 K: 54 E: 18 18,3	71 K: 42 E: 29 18,0	114 K: 55 E: 59 28,9	77 K: 36 E: 41 19,5	59 K: 26 E: 33 15,0	393
35	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda evliliğin bireylerin özgürlüğünü kısıtladığını düşünürüm.	n %	78 K: 56 E: 22 19,8	88 K: 48 E: 40 22,3	96 K: 52 E: 44 24,4	62 K: 29 E: 33 15,7	70 K: 29 E: 41 17,8	394
36	Kadına yönelik şiddet haberleri gördüğümde evliliğin bireylerin yaşam kalitesini düşürdüğünü düşünürüm.	n %	84 K: 60 E: 24 21,3	73 K: 43 E: 30 18,5	107 K: 55 E: 52 27,2	66 K: 30 E: 36 16,8	63 K: 25 E: 38 16,0	393
37	Kadına yönelik şiddet haberleri, evliliğin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştirdiğinin göstergesidir.	n %	160 K: 109 E: 51 40,6	92 K: 55 E: 37 23,4	62 K: 26 E: 36 15,7	39 K: 10 E: 29 9,9	41 K: 14 E: 27 10,4	394
38	Kadına yönelik şiddet haberleri nedeniyle evliliğin kadınları sömürdüğünü düşünürüm.	n %	105 K: 83 E: 22 26,6	83 K: 48 E: 35 21,1	91 K: 40 E: 51 23,1	55 K: 25 E: 30 14,0	60 K: 18 E: 42 15,2	394

Tablo 26’da, öğrencilerin kadına yönelik şiddet haberleri ve evlilik boyutlarındaki tutumlarını belirlemeye ilişkin 21 soru ve bu sorulara verilen yanıtların dağılımı yer almaktadır. 18 ile 28 arasındaki sorular, katılımcıların kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin duygu, düşünce ve yaklaşımlarını; 29 ile 38 arasındaki sorular ise evliliğe dair düşünce ve tutumlarını incelemek amacıyla hazırlanmıştır.

Ankette 18. madde olan “Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda endişe duyarım” ifadesine katılımcıların %64,5’i “her zaman”; %26,9’u ise “çoğu zaman” cevabı vermiştir. Toplamda %91,4’lük bu oran, kadına yönelik şiddet haberlerinin bireylerde ciddi düzeyde bir tehdit algısı ve belirsizlik yarattığını ortaya koymaktadır.

“19. Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda öfkelenirim” ifadesine “her zaman” yanıtı verenlerin oranı %72,6 ile oldukça yüksektir. “Çoğu zaman” yanıtı ise %16,8 seviyesindedir. Bu bulgu, öfkenin katılımcıların bu tür haberler karşısında oldukça sık yaşadığı bir duygu olduğunu göstermektedir.

“20. Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda üzgün hissederim” ifadesine katılımcıların %76,9’u “her zaman” seçeneğini işaretlemiştir. Bu oran, tüm maddeler arasındaki en yüksek “her zaman” oranıdır. Buna %16,5 oranındaki “çoğu zaman” cevabı da eklendiğinde, katılımcıların neredeyse tamamının bu tür haberler karşısında üzüntü duyduğu görülmektedir. Bu bulgu, şiddetin aynı zamanda ortak bir duygusal deneyim olduğunu ve toplumun büyük bir kısmını etkilediğini ortaya koymaktadır.

“21. Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda umutsuzluğa kapılıyorum” ifadesine “her zaman” diyenlerin oranı %50,5, “çoğu zaman” diyenlerin oranı %27,7’dir. diğer bir ifadeyle, katılımcıların dörtte üçünden fazlası kadına yönelik şiddet haberlerinin kendilerinde umutsuzluk duygusu oluşturduğunu belirtmiştir. Bu durumu, toplumsal değişim umudunun törpülediği bir ruh hali olarak görmek mümkündür.

“22. Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda güvensiz ve savunmasız hissederim” ifadesine katılımcıların %39,6’sı “her zaman”, %21,1’i ise “çoğu zaman” yanıtını vermiştir. Ayrıca bu madde, diğer ifadelere kıyasla “hiçbir zaman” yanıtının en yüksek orana (%13,2) ulaştığı sorudur. Burada erkek katılımcıların cevaplarının belirleyici olduğu ifade edilebilir. Ancak yine de erkeklerin yarıdan fazlasının (99/180) bu ifadeye 3 ve üzerinde puan vermesi oldukça dikkat çekici bir bulgudur. Bu bulgu, kadına yönelik şiddetin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

“23. Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda kadınların geleceği konusunda karamsar hissederim” ifadesine verilen “her zaman” cevabı %53,6, “çoğu zaman” cevabı ise %26,9’dur. Toplamda %80’in üzerindeki bu oran, öğrencilerin bu olayları sadece anlık olaylar olarak değil, kadınların geleceğini tehdit eden yapısal sorunlar olarak algıladığını göstermektedir.

“24. Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda adalete ve hukuka karşı güvenim azalır” ifadesine katılımcıların %65,2’si “her zaman”, %25,1’i ise “çoğu zaman” yanıtı vermiştir. Adalet sistemine duyulan güvenin sarsılması, büyük ölçüde şiddetin cezasız kaldığına ilişkin düşüncelerden kaynaklanmaktadır.

“25. Kadınlara şiddet uygulayan erkeklerin gereken cezayı almadıklarını düşünürüm” ifadesine katılımcıların %74,1’i “her zaman”, %19,5’i ise “çoğu zaman” seçeneğini işaretlemiştir. Bu bulgu, toplamda %93,6’lık büyük bir oranla adalet

sistemine karşı güvensizliği ve kadınların korunmasız bırakıldığına ilişkin yaygın bir algıyı göstermektedir.

“26. İlişkilerimin kadına yönelik şiddet haberlerinden olumsuz etkilendiğini düşünürüm” ifadesine en yüksek oranda verilen cevap %29,2’lik bir oranla “her zaman” olmuştur. Bunu %25,9’luk bir oranla “ara sıra” yanıtı izlemiştir. Bu durum, katılımcıların yarıdan fazlasının zaman zaman özel ilişkilerinde duygu ve düşünce düzeyinde bir zarar yaşadığı anlamına gelmektedir. Bu da medyadaki kadına yönelik şiddet haberlerinin, duygusal bir yayılma etkisiyle bireylerin yaşamlarını etkilediğini göstermektedir.

“27. Kadına yönelik şiddet haberleri nedeniyle ilişkilerimde daha dikkatli davranırım” ifadesine “her zaman” diyenlerin oranı %52,5, “çoğu zaman” diyenlerin oranı %26,6’dır. Bu sonuç, katılımcıların dörtte üçünden daha fazlasının kadına yönelik şiddet haberlerinin uyarıcı etkisiyle ilişkilerinde daha temkinli ve dikkatli bir tutum benimsediğini; dolayısıyla medyanın bireylerin davranışları üzerindeki gücünü ortaya koymaktadır.

“28. Kadına yönelik şiddet haberleri nedeniyle şiddet mağduru olabileceğimi düşünürüm” ifadesinde ise son derece ilginç bir durum gözlemlenmektedir. Bu maddede en yüksek oranda verilen cevap %27,4’lük bir değerle “hiçbir zaman” olmuştur: ancak bu yanıtın hemen peşinde, ikinci en yüksek orana sahip olan yanıt %24,1 değeriyle “her zaman” olmuştur. Bunu da %17,3 oranıyla “çoğu zaman” yanıtı takip etmiştir. Buradaki temel farklılık cinsiyetlerden kaynaklanmaktadır: “hiçbir zaman” yanıtının en yüksek değere sahip olması, büyük ölçüde erkek katılımcıların verdikleri yanıt nedeniyle yaşanmıştır. Ancak yine de erkeklerin %25’inin de bu ifadeye 3 ve üzerinde puan vermesi araştırma açısından önemlidir. Diğer bir ifadeyle, bu oran, kadına yönelik şiddetin erkekleri de dikkate değer ölçüde etkilediğini göstermektedir.

“29. Kadına yönelik şiddet haberleri nedeniyle sağlıklı bir ilişki yaşayamamaktan endişe duyarım” ifadesinde en yüksek orana sahip yanıt %26,4 değeriyle “her zaman” seçeneği olmuştur; bunu %24,6 değeriyle “çoğu zaman” yanıtı izlemiştir. Yani, katılımcıların yarıdan fazlası devamlı ya da sık sık bu endişeyi yaşamaktadır. Bu durum, medyada yoğun bir şekilde temsil edilen kadına yönelik

şiddet olaylarının bireylerin özel hayatlarına dair beklentilerini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymaktadır.

“30. Kadına yönelik şiddet haberleri gördüğümde evliliğe dair korkularım oluşur” ifadesine katılımcıların %27,9’u “her zaman” yanıtını vermiştir; çoğu zaman diyenlerin oranı ise %21,3 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların neredeyse yarısının çok sık bir biçimde evliliğe dair korkular yaşadığını belirtmesi, evliliğin toplumsal ve kültürel değerlerce idealize edilen güvenli ve saygın bir kurum olma niteliğinin zayıflamaya başladığını göstermektedir.

“31. Kadına yönelik şiddet haberleri evlilikten kaçınmama neden olur” ifadesinde yanıtlar görece geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Verilen yanıtlara bakıldığında, “her zaman” diyenlerin oranı %21,8, “çoğu zaman” %17,8, “ara sıra” %23,9, “nadiren” %15,7 ve “hiçbir zaman” %20,8’dir.

“32. Kadına yönelik şiddet haberleri gördüğümde evliliğin güvenli bir kurum olmadığını düşünürüm” ifadesinde en yüksek oranda seçilen yanıt %28,2 değeriyle “ara sıra” seçeneği olmuştur.

“33. Kadına yönelik şiddet haberleri, evliliğin bireyler için ağır bir yük olduğunu düşündürür” ifadesinde en yüksek orana sahip yanıt %25,1 değeriyle “her zaman” seçeneği olmuştur. “Çoğu zaman” yanıtı ise %23,4 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlar, katılımcıların neredeyse yarısının evliliği yoğun bir şekilde yük olarak gördüğünü ortaya koymaktadır.

“34. Kadına yönelik şiddet haberleri nedeniyle evliliğin insanları mutsuz ettiğini düşünürüm” ifadesine verilen yanıtlara bakıldığında, “her zaman” diyenlerin oranı %18,3, “çoğu zaman” %18,0, “ara sıra” %28,9, “nadiren” %19,5 ve “hiçbir zaman” %15,0’tir.

“35. Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda evliliğin bireylerin özgürlüğünü kısıtladığını düşünürüm” ifadesinde en yüksek orana sahip yanıt %24,4 değeriyle “ara sıra” seçeneği olmuştur. Bunu % 22,3 ile “çoğu zaman” ve % 19,8 ile “her zaman” yanıtları takip etmektedir.

“36. Kadına yönelik şiddet haberleri gördüğümde evliliğin bireylerin yaşam kalitesini düşürdüğünü düşünürüm” ifadesine katılımcıların %27,2’si “ara sıra” cevabını vermiştir; bunu % 21,3 oranıyla “her zaman” yanıtı izlemiştir.

“37. Kadına yönelik şiddet haberleri, evliliğin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştirdiğinin göstergesidir” ifadesinde en yüksek orana sahip yanıt %40,6 değeriyle “her zaman” seçeneği olmuştur; bunu % 23,4 ile “çoğu zaman” cevabı takip etmiştir. Bu madde, evlilik boyutundaki farklılığın en belirgin şekilde gözlemlendiği ifade olmuştur. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin evlilik kurumu üzerinde etkili bir şekilde hissedildiğini ve medyadaki şiddet olaylarının bu durumu daha görünür hale getirdiğini ortaya koymaktadır.

“38. Kadına yönelik şiddet haberleri nedeniyle evliliğin kadınları sömürdüğünü düşünürüm” ifadesine katılımcıların % 26,6’sı “her zaman” yanıtı vermiştir; bunu %23,1 oranıyla “ara sıra” ve %21,1 ile “çoğu zaman” yanıtları izlemiştir. Genel anlamda, anketin evliliğe yönelik tutum boyutunda şiddet haberlerine ilişkin tutumlarda görüldüğü gibi belirgin bir çoğunluğun oluşmadığını ve bu maddede tutumların daha kararsız ve çeşitli olduğunu söylemek mümkündür. Ancak yine de evliliğe ilişkin ideal fikirlerin sorgulandığı ve eleştirildiği bir eğilim dikkat çekmektedir.

5.2. Hipotezlerin Sınanması

Tablo 27. Korelasyon Analizi

Correlations				
		Haber	Evlilik	Genel
Haber	r	1	,566**	,835**
	p		,000	,000
Evlilik	r	,566**	1	,926**
	p	,000		,000
Genel	r	,835**	,926**	1
	p	,000	,000	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tablo 27’de, araştırma kapsamında kullanılan tutum anketi ve anketin alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre, anketin alt boyutlarından kadına yönelik şiddet haberleri boyutunun, evlilik tutumuna ilişkin diğer alt boyut ($r=0,566$; $p=0,00$) ve anketin geneliyle ($r=0,835$; $p=0,00$) pozitif doğrusal bir ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

Şiddet haberlerine ilişkin tutumları ölçen haber alt boyutu ile evlilik alt boyutu arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde ($r=0,566$; $p=0,00$) bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgular çerçevesinde, haber boyutunda yüksek puan alan katılımcıların evlilik boyutunda da yüksek puan alma eğiliminde oldukları görülmektedir. Şiddet haberlerine yönelik olumsuz tutum gösteren bireyler, aynı zamanda evliliğe karşı da olumsuz bir tutum sergilemektedirler. Başka bir ifadeyle, bireylerin şiddet haberlerine yönelik tutumları, evlilikle ilgili tutumlarıyla uyumlu olup, bu iki boyut birbirini orta seviyede etkilemektedir.

Haber alt boyutunun anketin tamamıyla arasında ise çok güçlü ve pozitif bir ilişki vardır ($r=0,835$; $p=0,00$). Dolayısıyla haber boyutunda yüksek puan alan katılımcılar, genel anlamda da anketten yüksek puan almaktadırlar. Diğer bir deyişle, haber boyutundaki tutumlar, bireylerin genel tutumlarıyla örtüşmektedir. Ayrıca, evliliğe ilişkin tutumların ölçüldüğü evlilik alt boyutu ve anketin tamamı arasında da çok güçlü ve pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=0,926$; $p=0,00$). Bu, katılımcıların evlilikle ilgili tutumlarının anketin tamamına paralel olduğunu göstermektedir.

5.2.1. Temel Hipotez

Araştırmanın temel hipotezi; “Medyada yer alan kadına yönelik şiddet haberleri, gençlerin evliliğe ilişkin tutumları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.” şeklindedir.

Tablo 28. Regresyon Analizi

	B	Std. Hata	Beta (β)	t	p
Haber ($\bar{x}=4,13$)	0,908	0,067	0,566	13,587	,000
Bağımlı Değişken: Evlilik ($\bar{x}=3,25$)			R=0,566	R ² =0,320	F=184,61
					p=0,00

Tablo 28’de, kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin tutumun evlilik tutumu üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizinin sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucunda, “haber” alt boyutunun evlilik tutumu üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu gözlemlenmektedir ($F=184,61$; $p=0,00<0,05$). Analiz bulguları, bağımsız değişken olan kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin tutumun, evlilik tutumundaki değişimin %32’sini açıkladığını göstermektedir.

($R^2=0,320$). Elde edilen regresyon katsayısı da ($B=0,908$; $p=0,00<0,05$), bu etkinin pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, standardize edilmiş beta katsayısı ise ($\beta=0,566$) orta kuvvette bir etkiye işaret etmektedir ve t testi sonucu ($t=13,587$; $p=0,00<0,05$) bu etkinin anlamlılığını doğrulamaktadır. Sonuç olarak, elde edilen bulgular, kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin tutumun gençlerin evlilik tutumu üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermektedir ve araştırmanın temel hipotezini destekler niteliktedir.

Kadına yönelik şiddet haberlerinin evlilik kurumuna yönelik algılarda anlamlı ve olumsuz bir değişime neden olduğunun belirlenmesi, bireysel tutumların toplumsal bağlamdan bağımsız değerlendirilemeyeceğini; medyada temsil edilen toplumsal olayların bireylerin algıları ve beklentileri üzerinde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Sosyolojik açıdan evlilik, iki insan arasındaki özel bir birliktelik olmakla birlikte; aile yapılarıyla, kültürel değerlerle, toplumsal kurallarla ve cinsiyet rolleriyle de birlikte ele alınan çok daha geniş bir sistemin parçasıdır. Kadına yönelik şiddet haberlerinin medyada yaygın ve yoğun biçimde yer bulması, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin görünürlüğünü artırmaktadır. Bireylerin medyada karşılaştıkları şiddet temsilleri, evliliği güven, sevgi ve dayanışmaya dayanan bir paylaşım biçimi olarak değil; güç dengesizliğinin, kontrolün, baskının ve şiddetin normalleştiği bir alan olarak değerlendirmelerine yol açmaktadır. Bu bağlamda, özellikle genç bireylerin evliliğe dair tutumlarında gözlemlenen olumsuz yönelimleri, medyanın şekillendirdiği toplumsal bir farkındalık olarak değerlendirmek mümkündür. Ayrıca, Türkiye'deki evlenme ve boşanma istatistikleri de araştırma bulgularıyla ilişkilendirilebilir. Son yıllarda boşanma oranlarının artmasına karşılık evlenme oranlarında düşüş gözlemlenmektedir. Bu durum, araştırmanın konusu açısından anlamlı bir bağlam sunmakta ve elde edilen sonuçları destekleyici nitelik taşımaktadır.

5.2.2. Alt Hipotezler ve Bulguların Yorumlanması

H₁: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 29. Cinsiyete göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Haber	Kadın	214	4,43	0,46	10,424	,000
	Erkek	180	3,77	0,74		
Evlilik	Kadın	214	3,60	1,05	7,126	,000
	Erkek	180	2,85	1,03		
Genel	Kadın	214	4,03	0,68	9,855	,000
	Erkek	180	3,33	0,74		

Tablo 29’da, katılımcıların cinsiyetlerinin kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre farklılıklarını belirlemeye yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre; haber alt boyutunun cinsiyet açısından farklılığının anlamlı olduğu görülmektedir ($t=10,424$; $p=0,00<0,05$). Kadın katılımcıların bu boyuttaki ortalama puanı ($\bar{x}=4,43$) erkek katılımcılardan ($\bar{x}=3,77$) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, kadın bireylerin kadına yönelik şiddet haberlerinden erkeklere kıyasla daha fazla etkilendiğini göstermektedir. Evlilik alt boyutunun cinsiyet açısından farklılığının anlamlı olduğu görülmektedir ($t=7,126$; $p=0,00<0,05$). Kadın katılımcıların evliliğe yönelik ortalama tutum puanı 3,60; erkeklerin ise 2,85’tir. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu, kadınların şiddet haberlerinden etkilenecek evliliğe ilişkin daha olumsuz bir tutum sergilediklerini göstermektedir. Erkeklerde bu etki daha düşük düzeyde kalmaktadır. Cinsiyet, anketin genel boyutunda da anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t=9,855$; $p=0,00<0,05$). Kadınların genel anketteki ortalama tutum puanı 4,03 iken, erkeklerin ortalaması 3,33’tür.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, kadına yönelik şiddet haberlerinin kadın katılımcılar üzerinde daha fazla olumsuz etkiye neden olduğu ve bu etkinin evliliğe yönelik tutumlarını da olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Bu bulgulardan hareketle, kadına yönelik şiddetin medyada yer alış biçiminin, özellikle kadınlar üzerinde önemli etkiler yarattığını ifade etmek mümkündür. Medyada sıklıkla yer alan ve çoğu zaman duygusal, sarsıcı ya da bir bahane çerçevesinde (istemsiz bile olsa)

meşrulaştırıcı bir şekilde sunulan kadına yönelik şiddet haberleri, kadınların evlilik kurumuna yönelik sorgulamalarının ve güvensizlik hislerinin artmasına, evliliğe daha mesafeli bir yaklaşım geliştirmelerine neden olmaktadır. Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda evlilik, kadınlar tarafından bir tehlike alanı olarak algılanabilmektedir. Sonuç olarak, elde edilen bulgular, *“H1: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir”* alt hipotezini destekler niteliktedir.

Kadınların, kadına yönelik şiddet haberleri karşısında evliliğe yönelik tutumlarının erkeklere kıyasla daha olumsuz olmasının, kadına yönelik şiddeti açıklayan teoriler kapsamında ifade edilen toplumsal cinsiyet kuramıyla doğrudan ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Toplum tarafından kadın ve erkeğe atfedilen farklı cinsiyet rolleri, tarihsel olarak kadınları evlilik içinde edilgen, bağımlı ve boyun eğen bir konuma yerleştirirken; erkekleri güçlü ve otorite sahibi figürler olarak tanımlamaktadır. Kadına yönelik şiddet haberleri ise bu eşitsiz yapının sonuçlarını gözler önüne sererek, özellikle kadınlarda evliliğe dair daha sorgulayıcı ve olumsuz tutumların gelişmesine yol açmaktadır. Günümüz modern toplumlarında, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik artan eleştiriler, feminist söylemlerin güçlenmesi ve kadınların eğitim, istihdam ve kamusal alandaki görünürlüğünün artması, bu algıların dönüşmesine katkı sağlamaktadır. Kadınlar artık evliliği geleneksel roller bağlamında sorgulamakta ve eşitliğe dayalı bir ilişki talep etmektedir. Bu durum, evliliğe yönelik olumsuz tutumların yalnızca korku ya da kaygıdan değil, aynı zamanda mevcut toplumsal düzenin sorgulanmasından da kaynaklandığını ortaya koymaktadır.

H₂: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 30. Yaşa göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	Welch F	p
Haber	18-20	143	4,16	0,66	1,390	,261
	21-23	206	4,16	0,64		
	24-26	35	3,94	0,92		
	27-29	10	3,68	0,94		
Evlilik	18-20	143	3,24	0,99	,167	,918
	21-23	206	3,27	1,17		
	24-26	35	3,17	1,12		
	27-29	10	3,46	1,35		
Genel	18-20	143	3,72	0,72	,382	,766
	21-23	206	3,73	0,80		
	24-26	35	3,57	0,91		
	27-29	10	3,58	1,02		

Katılımcıların yaşlarının kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda varyansların eşit olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, H₂ hipotezinin geçerliliğini belirlemek için, klasik ANOVA testinin varyansların homojen ya da eşit olmadığı durumlar için geliştirilmiş bir alternatifi olan, Welch ANOVA testi uygulanmıştır. Tablo 30’da bu analizin sonuçlarına yer verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre; haber alt boyutunun ($p=0,261>0,05$); evlilik alt boyutunun ($p=0,918>0,05$) ve anket genelinin ($p=0,766>0,05$) yaş grupları açısından farklılığı önemsiz bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle, katılımcıların yaşları açısından kadına yönelik şiddet haberine ve evliliğe yönelik tutumları benzerlik göstermektedir. Örneklemin yaş grubu açısından daha homojen bir dağılım gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda, bu durum gayet normal görülebilir. Ayrıca farklı yaşlardaki genç bireyler, yaş farkına rağmen benzer medya içeriklerine maruz kalmakta, benzer söylemlerle karşılaşmaktadır. Bu nedenle benzer duygusal ve düşünsel tepkiler geliştirmektedir. Bu durum, toplumsal farkındalığın yaş gruplarından bağımsız olarak geniş bir kitleye yansıdığını göstermektedir. Sonuç olarak, “H₂: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi reddedilmiştir.

H₃: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, ilişki durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 31. İlişki durumuna göre farklılık

		N	Ortalama Sıra	χ^2 (H)	p
Haber	Evli	2	140,5	10,073	,018
	Bekâr	266	208,34		
	Nişanlı	8	114,75		
	Flört/Sevgili	118	179,63		
Evlilik	Evli	2	101,25	26,165	,000
	Bekâr	266	216,25		
	Nişanlı	8	87,25		
	Flört/Sevgili	118	164,35		
Genel	Evli	2	112,75	26,996	,000
	Bekâr	266	215,88		
	Nişanlı	8	70,25		
	Flört/Sevgili	118	166,13		

Tablo 31’de, katılımcıların ilişki durumlarının kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre farklılıklarını belirlemeye yönelik yapılan Kruskal-Wallis H analizi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre; haber alt boyutunun ($p=0,018<0,05$); evlilik alt boyutunun ($p=0,000<0,05$) ve anket genelinin ($p=0,000<0,05$) ilişki durumu açısından farklılığı anlamlı bulunmuştur. Ortalama sıralar incelendiğinde, bekâr katılımcıların hem haber boyutunda hem evlilik boyutunda hem de anket genelinde en yüksek sıralamalara sahip oldukları görülmektedir. Bu durum, bekâr ve ilişkisi olmayan öğrencilerin evliliğe yönelik daha olumsuz bir tutum geliştirdiğini göstermektedir. Buna göre; medyadaki kadına yönelik şiddet haberlerinin, evli, nişanlı ya da sevgilisi olan katılımcılara kıyasla bekâr olanlar üzerinde daha güçlü bir etkiye neden olduğunu ifade etmek mümkündür. İlişkisi olmayan bireyler, önemli bir toplumsal sorun olan kadına yönelik şiddet olayları karşısında daha bağımsız bir bakış açısına sahip olabilmekte; evliliği daha tehlikeli bir kurum olarak değerlendirebilmekte ve bu konuda daha dikkatli davranabilmektedir. Dolayısıyla, bireylerin içinde bulundukları ilişki biçiminin, evliliğe yönelik tutumları üzerinde önemli bir etken olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, elde edilen bulgular, “*H₃: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, ilişki durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir*” alt hipotezini destekler niteliktedir.

H4: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, öğrenim görülen fakülteye göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 32. Fakülteye göre farklılık

		N	Ortalama Sıra	χ^2 (H)	p
Haber	Eğitim	64	185,67	25,469	,227
	Edebiyat	57	200,38		
	İİBF	54	181,03		
	Mühendislik	43	179,97		
	Fen	27	165,81		
	Mimarlık GST	20	231,9		
	Diğer	129			
Evlilik	Eğitim	64	181,22	26,357	,193
	Edebiyat	57	216,86		
	İİBF	54	189,76		
	Mühendislik	43	181,44		
	Fen	27	165,13		
	Mimarlık GST	20	224,3		
	Diğer	129			
Genel	Eğitim	64	184,19	25,974	,207
	Edebiyat	57	210,06		
	İİBF	54	184,67		
	Mühendislik	43	178,4		
	Fen	27	164,72		
	Mimarlık GST	20	228,8		
	Diğer	129			

“Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, öğrenim görülen fakülteye göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezinin test edilmesine yönelik olarak yapılan Kruskal-Wallis H analizi sonuçları Tablo 32’de yer almaktadır. Elde edilen sonuçlar, haber alt boyutuna ilişkin tutumlar açısından fakülteler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($p=0,227>0.05$). Bu bulgu, öğrencilerin fakültelerine göre kadına yönelik şiddet haberlerine karşı tutumlarının benzer düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, evliliğe yönelik tutumlar da fakülteler arasında anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p=0,193>0.05$). Bu, farklı fakültelerdeki öğrencilerin evliliğe dair genel yaklaşımlarında belirgin bir farklılık olmadığını göstermektedir. Son olarak, anket genelindeki tutum puanları da fakülteye göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($p=0,207>0.05$). Bu bulgu, genel olarak kadına yönelik şiddet haberleri ile evlilik tutumu arasındaki ilişkinin, öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülteye göre değişmediğini göstermektedir.

Sonuç olarak, yapılan analizlere göre tüm alt boyutlarda elde edilen p değerleri 0.05 anlamlılık düzeyinin üzerinde olduğu için, “*H₄: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, öğrenim görülen fakülteye göre anlamlı bir farklılık gösterir*” hipotezi reddedilmiştir. Yani, kadına yönelik şiddet haberlerinin evlilik tutumu üzerindeki etkisi, öğrenim görülen fakülteye göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Başka bir ifadeyle, fakülte değişkeni bu bağlamda belirleyici bir etkiye sahip değildir. Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumlarına etkisinin fakülteler arasında anlamlı bir farklılık göstermemesi, bireylerin bu tür haberlere karşı geliştirdikleri tutumların yalnızca aldıkları akademik eğitimle şekillenmediğini göstermektedir.

H₅: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, öğrenim görülen bölüme göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 33. Bölüme göre farklılık

		N	Ortalama Sıra	χ^2 (H)	p
Haber	Bilgisayar Mühendisliği	18	217,19	100,087	,098
	Yönetim Bilişim Sistemleri	18	226,47		
	Sınıf Öğretmenliği	16	174,5		
	Veterinerlik	16	220,53		
	İngilizce Öğretmenliği	13	235,31		
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	13	187,65		
	Diş Hekimliği	12	212,58		
	Elektrik-Elektronik Mühendisliği	12	191,79		
	Alman Dili ve Edebiyatı	10	249,35		
	Mimarlık	10	203,6		
	Diğer	256			
Evlilik	Bilgisayar Mühendisliği	18	193,75	75,735	,702
	Yönetim Bilişim Sistemleri	18	200,39		
	Sınıf Öğretmenliği	16	183,97		
	Veterinerlik	16	176,97		
	İngilizce Öğretmenliği	13	185,54		
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	13	164,04		
	Diş Hekimliği	12	146,33		
	Elektrik-Elektronik Mühendisliği	12	226,13		
	Alman Dili ve Edebiyatı	10	216,5		
	Mimarlık	10	199,4		
	Diğer	256			
Genel	Bilgisayar Mühendisliği	18	203,19	86,183	,384
	Yönetim Bilişim Sistemleri	18	213,39		
	Sınıf Öğretmenliği	16	182,28		
	Veterinerlik	16	191,25		
	İngilizce Öğretmenliği	13	207,19		
	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	13	173,54		
	Diş Hekimliği	12	166,88		
	Elektrik-Elektronik Mühendisliği	12	211,63		
	Alman Dili ve Edebiyatı	10	224,2		
	Mimarlık	10	200,1		
	Diğer	256			

Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümlere göre, kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal-Wallis H analizi sonuçları Tablo 33'te yer almaktadır. Yapılan analiz sonucunda; “haber” alt boyutunda ($p=0,098>0,05$), “evlilik” alt boyutunda ($p=0,702>0,05$) ve anket genelinde ($p=0,384>0,05$)

öğrencilerin bölümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Bu bulgular, öğrencilerin kadına yönelik şiddet haberlerine karşı tutumlarının, evliliğe ilişkin yaklaşımlarının ve bu iki boyut arasındaki genel ilişkinin, öğrenim gördükleri bölüme göre değişmediğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, “*H₅: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, öğrenim görülen bölüme göre anlamlı bir farklılık gösterir.*” hipotezi reddedilmiştir.

Öğrencilerin farklı bölümlerde ve fakültelerde (H₄) öğrenim görmelerine rağmen benzer tutumlar sergilemeleri, toplumda kadına yönelik şiddet konusunun yaygın bir farkındalık yarattığını ve evliliğe ilişkin düşüncelerin de ortak toplumsal deneyimlerle şekillendiğini düşündürmektedir. Bu durum, eğitim alanından bağımsız olarak, bireylerin benzer sosyal gerçeklikler içinde konumlandığını ve toplumsal olayları ortak bir bilinçle değerlendirdiklerini göstermektedir.

H₆: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, öğrenim görülen sınıfa göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 34. Sınıfa göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	F	p
Haber	1. sınıf	71	4,07	0,73	4,428	,004
	2. sınıf	147	4,28	0,58		
	3. sınıf	88	3,97	0,70		
	4. sınıf ve üzeri	87	4,06	0,77		
Evlilik	1. sınıf	71	3,14	1,02	1,659	,175
	2. sınıf	147	3,37	1,10		
	3. sınıf	88	3,08	1,10		
	4. sınıf ve üzeri	87	3,31	1,17		
Genel	1. sınıf	71	3,63	0,76	3,068	,028
	2. sınıf	147	3,85	0,74		
	3. sınıf	88	3,55	0,79		
	4. sınıf ve üzeri	87	3,70	0,86		

“Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, öğrenim görülen sınıfa göre anlamlı bir farklılık gösterir” şeklindeki H₆ hipotezinin test edilmesine yönelik olarak yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 34’te yer almaktadır. Buna göre; kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin tutumları ifade eden “haber” alt boyutunda ($p=0,004<0,05$) ve anketin genelinde ($p=0,028<0,05$) sınıf düzeyine göre anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama ikinci sınıf öğrencilerinde (haber $\bar{x}=4,28$; genel $\bar{x}=3,85$), en düşük ise

üçüncü sınıf öğrencilerinde (haber $\bar{x}=3,97$; genel $\bar{x}=3,55$) gözlemlenmiştir. Buna karşın, evliliğe yönelik tutumları ifade eden “evlilik” alt boyutu ve öğrencilerin sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p=0,175>0,05$). Bu bulgular, öğrencilerin kadına yönelik şiddet haberlerine verdikleri tepkilerin sınıf düzeyine göre değişebildiğini, ancak bu farklılaşmanın evliliğe yönelik tutumlara anlamlı düzeyde yansımadığını göstermektedir. Dolayısıyla elde edilen bulgular, H_6 hipotezini desteklememektedir.

Sınıf düzeylerine göre kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin tutum ortalamalarının düzenli bir artış ya da azalış göstermemesi, yorumlamayı güçleştiren ancak sosyolojik açıdan önemli sayılabilecek bir bulgudur. Bu durum, toplumsal olaylara yönelik tutumların bireyin içinde bulunduğu gelişimsel, duygusal ve sosyal koşullarla biçimlenen değişken yapılar olduğunu göstermektedir. Özellikle ikinci sınıfta yükselen, üçüncü sınıfta belirgin biçimde düşen ve dördüncü sınıfta yeniden artış gösteren puan ortalamaları, bireylerin toplumsal konulara duyarlılığının doğrusal bir seyir izlemediğini, eğitim sürecinin farklı evrelerine özgü psikolojik ve sosyal dinamiklerle dalgalı bir gelişim gösterdiğini düşündürmektedir. Bu bağlamda, ikinci sınıf öğrencilerinin toplumsal konulara karşı daha duyarlı ve eleştirel bir tutum sergilediği, üçüncü sınıf öğrencilerinin ise artan akademik ve mesleki kaygılar nedeniyle bireysel meseleleri önceliklendirdiği, dolayısıyla toplumsal sorunlara karşı görece daha mesafeli hale geldikleri düşünülebilir. Dördüncü sınıf öğrencilerindeyse mezuniyetin yaklaşmasıyla birlikte gelişen sorumluluk duygusu ve yaşanan olgunlaşma sürecine bağlı olarak, kadına yönelik şiddet gibi toplumsal sorunlara ilişkin duyarlılığın yeniden yükseliş gösterdiği söylenebilir.

H7: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, ailenin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 35. Ailenin gelirine göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	F	p
Haber	20.000 ve altı	90	4,26	0,50	2,226	,079
	20.001-59,999	192	4,15	0,64		
	60.000-99,999	77	3,96	0,87		
	100.000-139,999	24	4,14	0,75		
	140.000 ve üstü	11	3,78	0,98		
Evlilik	20.000 ve altı	90	3,39	1,12	1,596	,175
	20.001-59,999	192	3,20	1,08		
	60.000-99,999	77	3,32	1,12		
	100.000-139,999	24	3,31	1,17		
	140.000 ve üstü	11	2,57	1,07		
Genel	20.000 ve altı	90	3,84	0,71	1,929	,105
	20.001-59,999	192	3,69	0,76		
	60.000-99,999	77	3,66	0,90		
	100.000-139,999	24	3,74	0,84		
	140.000 ve üstü	11	3,20	0,73		

Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirine göre, kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA analizi sonuçları Tablo 35’te sunulmuştur. Yapılan analiz sonucunda; “haber” alt boyutunda ($F=2,226$; $p=0,079>0,05$), “evlilik” alt boyutunda ($F=1,596$; $p=0,175>0,05$) ve anket genelinde ($F=1,929$; $p=0,105>0,05$) öğrencilerin aile gelirleri ve tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Bu bulgular, öğrencilerin kadına yönelik şiddet haberlerine karşı tutumlarının, evliliğe ilişkin yaklaşımlarının ve bu iki boyut arasındaki genel ilişkinin, ailelerinin gelirine göre değişmediğini ve benzer tutumlar sergilediklerini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, “*H7: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, ailenin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık gösterir.*” hipotezi reddedilmiştir.

İstatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamasına rağmen, sosyolojik açıdan dikkat çekici bazı eğilimler gözlemlenmektedir. Kadına yönelik şiddet haberlerine yönelik tutumlar açısından en yüksek ortalama ($\bar{x}=4,26$), 20.000 TL ve altı gelir grubundaki öğrencilerde görülmektedir. Bu gruptaki öğrencilerin şiddet haberlerine karşı daha olumsuz bir tutum sergilediklerini, yani bu haberleri daha rahatsız edici ya

da evliliği daha olumsuz bir bağlamda çağrıştıracı biçimde algıladıklarını göstermektedir. Buna karşılık, en düşük ortalama değerin 140.000 TL ve üstü gelir grubunda ($\bar{x}=3,78$) olması, yüksek gelirli öğrencilerin şiddet haberlerine karşı daha ılımlı ya da daha mesafeli bir tutum sergilediklerini düşündürmektedir. Bu, düşük gelir gruplarında şiddet haberlerinin bireysel veya toplumsal düzeyde daha yoğun bir etkiye bulunduğu ve daha yüksek düzeyde tepkiyle karşılandığını ortaya koyabilir. Benzer bir eğilim evliliğe ilişkin tutumlarda da gözlenmektedir. En yüksek ortalamanın yine 20.000 TL ve altı gelir grubunda ($\bar{x}=3,39$) olması, bu öğrencilerin evliliği daha olumsuz değerlendirme eğiliminde olduklarını, evliliği bir sorun ya da yük gibi görebildiklerini düşündürmektedir. Buna karşılık, 140.000 TL ve üstü gelir grubundaki öğrencilerin ortalaması $\bar{x}=2,57$ ile en düşüktür; yani bu gruptaki bireyler evliliğe karşı daha olumlu ya da ilgisiz bir tutum sergilemektedir. Sosyolojik açıdan bu durum, ekonomik yetersizliklerin ve yaşam zorluklarının evlilik kurumunu daha fazla sorgulatan bir unsur haline geldiğini, düşük gelirli bireylerin evliliği daha fazla yük ve sınırlayıcı bir yapı olarak algıladıklarını gösterebilmektedir. Diğer yandan, ekonomik olarak daha güçlü bireyler evliliği kişisel bir tercih olarak görebilmekte, bu kuruma yönelik tutumlarında daha az olumsuzluk barındırabilmektedir.

H8: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, annenin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 36. Annenin eğitim düzeyine göre farklılık

		N	Ortalama Sıra	χ^2 (H)	p
Haber	Okur-yazar değil	9	201,89	7,782	,100
	İlköğretim	176	211,55		
	Lise	144	184,97		
	Lisans	59	179,17		
	Lisansüstü	6	259,75		
Evlilik	Okur-yazar değil	9	180,67	11,035	,026
	İlköğretim	176	217,78		
	Lise	144	182,91		
	Lisans	59	173,16		
	Lisansüstü	6	217,5		
Genel	Okur-yazar değil	9	186,56	13,285	,010
	İlköğretim	176	218,9		
	Lise	144	181,15		
	Lisans	59	170,98		
	Lisansüstü	6	239,33		

Tablo 36’da, gençlerin kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarının annelerinin eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla yapılan Kruskal-Wallis H testi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre “genel” boyutta ($p=0,010<0,05$) ve “evlilik” boyutunda ($p=0,026<0,05$) elde edilen p değeri, farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Yani annenin eğitim düzeyi, öğrencilerin evlilik tutumlarını ve genel tutumlarını anlamlı ölçüde etkilemektedir. “Haber” ($p=0,100>0,05$) boyutunda ise fark istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmemektedir. Bu bulgu, bireylerin kadına yönelik şiddet haberlerinden nasıl ve ne ölçüde etkilendiğinin annelerinin eğitim düzeyinden bağımsız olarak benzerlik taşıdığını göstermektedir. Ancak, evlilik boyutunda ve genel anlamda annenin eğitim düzeyine göre genel tutumlar anlamlı biçimde değişmektedir. Haber boyutundaki anlamsızlığa rağmen evlilik boyutunda anlamlı bir sonuç bulunması nedeniyle “*H₈: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, annenin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterir.*” hipotezi kabul edilmiştir.

Sosyolojik bazı noktalar açısından ortalama sıra değerlerini incelemekte yarar vardır. Sıralamalar dikkate alındığında, kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin tutumlarda anlamlı bir farklılık tespit edilmese de en yüksek sıralama lisansüstü eğitim düzeyine sahip annelerin çocuklarında görülmektedir (259,75). Bu bulgu, bu öğrencilerin şiddet haberlerine karşı daha duyarlı, daha tepkili ve dolayısıyla daha olumsuz bir tutum sergilediklerini ifade etmektedir. En düşük sıralama ise lisans mezunu annelerin çocuklarında (179,17) olup, bu gruptaki öğrenciler şiddet haberlerine karşı daha az tepkili bir tutum geliştirmiştir.

Evlilik alt boyutuna bakıldığında ise, en yüksek sıralamalar ilköğretim mezunu (217,78) ve lisansüstü eğitim mezunu (217,5) annelerin çocuklarında gözlemlenmiştir. En düşük ortalama ise lisans mezunu annelerin çocuklarına aittir (173,16). Lisansüstü eğitim almış annelerin çocuklarında görülen yüksek sıralama, onların şiddet haberlerine ve evliliğe karşı daha eleştirel ve duyarlı bir tutum geliştirdiklerini şeklinde değerlendirilebilir. Bu tutum, yüksek kültürel sermaye ve toplumsal farkındalığın bir yansıması olarak görülebilir. Ancak annesi ilköğretim mezunu olan katılımcıların da evlilik tutumlarının diğer gruplara kıyasla daha olumsuz olması dikkat çekici bir noktadır. Bu durum, ilk bakışta şaşırtıcı gibi görünse de bu durumun ardında sosyolojik

açından anlamlı olabilecek dinamiklerden söz edilebilir. Yüksek tutumun her zaman bilinçli bir eleştiriden değil, bazen de kaygı, güvencesizlik veya kötü deneyimler gibi duygulardan kaynaklandığı ifade edilebilir. Bu gruptaki gençlerin, kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe dair olumsuz tutumları; güvencesizlik, maddi zorluklar veya toplumsal baskılarla daha fazla karşılaşılacak bir aile ortamında yetişmiş olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Yani bu öğrencilerdeki olumsuz tutum, eğitilmiş bir sorgulamanın değil, güvensiz yaşam koşullarının ve deneyimlerin ürünü olabilir. Yalnızca ilköğretim düzeyinde eğitim almış anneler, genellikle hem geleneksel aile yapısının değerleriyle yetişmiş hem de modern yaşamın dönüşümleriyle karşı karşıya kalmış bir kuşağın temsilcisidir. Bu anneler, kendi yaşamlarında evliliği çoğunlukla bir zorunluluk olarak deneyimlemiş olabilirler. Ekonomik kaynakların sınırlılığı, toplumsal cinsiyet rollerinin baskısı ya da aile içi çatışmalar gibi olumsuz deneyimler, doğrudan ifade edilmese bile çocuklara aktarılabilir. Böylece bireylerde evlilik; sevgi, güven ve huzurdan çok sorumluluk ve mücadeleyle bütünleşmiş bir kurum olarak algılanabilir. Dolayısıyla, annenin eğitim düzeyi yalnızca bir öğrenim göstergesi olmanın ötesinde, evlilik deneyimlerinin bir sonraki kuşağa nasıl aktarıldığını anlamada da önemli bir toplumsal belirleyici olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, her iki grup da evlilik ve şiddet konusunda olumsuz ya da eleştirel tutumlar sergilese de bu tutumların kaynağı ve niteliği farklıdır. Ayrıca lisansüstü mezunu annelerinin örneklem içerisinde çok daha küçük bir grubu temsil etmesi de bu noktada önemlidir. Dolayısıyla asıl farklılık, ilköğretim mezunu ve lisans mezunu anneler arasındadır. Lisans mezunu annelerin çocuklarının evliliğe yönelik en olumlu tutumu göstermesi, toplumsal deneyimlerin ve değer aktarımının belirleyici etkisini öne çıkarmaktadır. Lisans mezunu anneler, geleneksel aile yapısını tanımakla birlikte onu eleştirel biçimde değerlendirebilecek bir eğitim düzeyine de sahiptir. Bu sayede çocuklarına daha dengeli ve destekleyici bir aile ortamı sunabilirler. Ayrıca, genellikle ekonomik anlamda daha bağımsız olduklarından, evliliğe dair deneyimleri daha olumlu ve sevgi temelli olabilir. Dolayısıyla çocuklarına aktardığı evlilik modeli daha olumlu olabilir.

H₉: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 37. Babanın eğitim düzeyine göre farklılık

		N	Ortalama Sıra	χ^2 (H)	p
Haber	Okur-yazar değil	1	308,5	6,953	,138
	İlköğretim	112	208,03		
	Lise	149	181,5		
	Lisans	104	196,3		
	Lisansüstü	26	229,33		
Evlilik	Okur-yazar değil	1	205	7,472	,113
	İlköğretim	112	214,83		
	Lise	149	177,58		
	Lisans	104	201,49		
	Lisansüstü	26	205,69		
Genel	Okur-yazar değil	1	256,5	8,716	,069
	İlköğretim	112	215,77		
	Lise	149	176,77		
	Lisans	104	199,08		
	Lisansüstü	26	213,96		

Tablo 37’de, gençlerin kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarının babalarının eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak amacıyla yapılan Kruskal-Wallis H analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Analiz sonuçlarına bakıldığında, hiçbir alt boyutta ve anket genelinde anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir. “Haber” boyutunda $p=0,138$, “Evlilik” boyutunda $p=0,113$ ve “Genel” boyutta da $p=0,069$ olup bu değerlerin tamamı 0,05 anlamlılık düzeyinin üzerindedir. Yani öğrencilerin tutumları babalarının eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Bu nedenle, “*H₉: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterir.*” hipotezi reddedilmiştir.

Baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark bulunmasa da ortalama sıra değerleri, bazı sosyo-kültürel çıkarımlar yapmaya olanak tanımaktadır. Genel anlamda, tutumların baba eğitimiyle anlamlı ve doğrusal bir ilişki göstermemesi, baba etkisinin daha dolaylı ve sınırlı olabileceğini düşündürmektedir. Bu durum, Türkiye gibi geleneksel değerlerin ve toplumsal cinsiyet rollerinin belirgin olduğu toplumlarda, çocukların değer ve tutumlarının özellikle anne üzerinden şekillendiğini ortaya koymaktadır. Çünkü Tablo 36’da görüldüğü üzere, annenin eğitim düzeyi, evliliğe

yönelik tutumlarda anlamlı bir farklılaşmaya neden olmaktadır. Genel anlamda, geleneksel değerlerin hâkim olduğu toplumsal bir yapıda annenin çocuk yetiştirme sürecindeki birincil sorumlu olarak görülmesi ve değer aktarımında merkezi bir konumda bulunması, bu durumun temel nedenidir.

H₁₀: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, uzun süre yaşanan bölgeye göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 38. Yerleşim bölgesine göre farklılık

		N	Ortalama Sıra	χ^2 (H)	p
Haber	Köy/Kasaba	32	226,53	2,865	,413
	İlçe	83	202,22		
	İl merkezi	162	195,02		
	Büyükşehir	117	189,64		
Evlilik	Köy/Kasaba	32	227,3	7,436	,059
	İlçe	83	188,77		
	İl merkezi	162	209,29		
	Büyükşehir	117	179,22		
Genel	Köy/Kasaba	32	233,08	5,888	,117
	İlçe	83	192,95		
	İl merkezi	162	203,88		
	Büyükşehir	117	182,17		

Öğrencilerin yaşamlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri bölgeye göre, kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal-Wallis H analizi sonuçları Tablo 38’de yer almaktadır. Elde edilen bulgular ne alt boyutlarda ne de anketin genelinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmadığını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, gençlerin kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumları köy, ilçe, il merkezi ya da büyükşehir gibi farklı yerleşim bölgelerinde benzer niteliktedir. Bu nedenle, “*H₁₀: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, uzun süre yaşanan bölgeye göre anlamlı bir farklılık gösterir.*” hipotezi reddedilmiştir.

Her ne kadar yaşanan yerleşim yerine göre (köy, kent, büyükşehir) kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamış olsa da ortalama sıra değerlerine bakıldığında, yaşamının büyük bir bölümünü köy ya da kasaba gibi küçük bölgelerde geçiren bireylerin evliliğe yönelik en olumsuz tutumları sergilemesi dikkat çekici bir bulgudur.

Bu durum, yalnızca nicel anlamda değil, aynı zamanda nitel ve sosyolojik olarak değerlendirilmesi gereken bir eğilimdir. Küçük ölçekli ve geleneksel yapının daha baskın olduğu kırsal alanlarda, toplumsal cinsiyet rolleri daha katı biçimde inşa edilmekte, aile ve evlilik kurumları üzerinde daha fazla toplumsal baskı hissedilmektedir. Geleneksel değerlerin daha görünür olduğu bu ortamlarda yetişen bireyler, geçmişte deneyimledikleri ya da tanıklık ettikleri bu yapılara yönelik daha mesafeli bir tutum geliştirebilmektedir. Bu bağlamda, kırsal kökenli bireylerin daha olumsuz tutumlar sergilemesi, bireyin içinde bulunduğu kültürel ortamla kurduğu ilişkide yaşanan gerilimin bir yansıması olabilir. Dolayısıyla, yerleşim bölgesinin etkisi istatistiksel olarak anlamlı olmasa da kültürel bağlamda dikkat çeken bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bu bulgu, aynı zamanda anne eğitim düzeyinde yapılan yorumu pekiştirir niteliktedir.

H₁₁: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, uzun süre yaşanan coğrafi bölgeye göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 39. Coğrafi bölgeye göre farklılık

		N	Ortalama Sıra	χ^2 (H)	p
Haber	Akdeniz	41	220,85	7,144	,308
	Doğu Anadolu	30	208,55		
	Ege	16	206,5		
	Güneydoğu Anadolu	29	225,14		
	İç Anadolu	192	195,68		
	Karadeniz	38	179,34		
	Marmara	48	172,61		
Evlilik	Akdeniz	41	193,15	2,214	,899
	Doğu Anadolu	30	214,87		
	Ege	16	220,88		
	Güneydoğu Anadolu	29	210,74		
	İç Anadolu	192	194,5		
	Karadeniz	38	192,62		
	Marmara	48	190,45		
Genel	Akdeniz	41	201,77	3,148	,790
	Doğu Anadolu	30	215,23		
	Ege	16	216,28		
	Güneydoğu Anadolu	29	216,28		
	İç Anadolu	192	194,98		
	Karadeniz	38	187		
	Marmara	48	183,54		

Tablo 39’da kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumların öğrencilerin yaşamlarının çoğunu geçirdikleri coğrafi bölgeye göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal-Wallis H analizinin sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucunda; “haber” boyutunda ($p=0,308>0,05$), “evlilik” boyutunda ($p=0,899>0,05$) ve anket genelinde ($p=0,790>0,05$) öğrencilerin yaşadıkları coğrafi bölge ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgular, öğrencilerin kadına yönelik şiddet haberlerine karşı tutumlarının, evliliğe ilişkin yaklaşımlarının ve bu iki boyut arasındaki genel ilişkinin, tüm coğrafi bölgelerde benzer olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, “*H₁₁: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, uzun süre yaşanan coğrafi bölgeye göre anlamlı bir farklılık gösterir.*” hipotezi desteklenmemektedir.

Araştırmada istatistiksel olarak anlamlı bir farkın görülmemesi, televizyon ve sosyal medya platformlarının bölgesel kültürel farklılıkları zayıflattığını ve bireylerin, yaşadıkları coğrafi bölgeden bağımsız olarak benzer medya içeriklerine maruz kaldıklarını göstermektedir. Özellikle kadına yönelik şiddet haberlerinin medya aracılığıyla geniş kitlelere ulaşması, bireylerin coğrafi konumdan bağımsız olarak benzer içeriklere maruz kalmasına neden olmaktadır. Bu da bireylerin evlilik kurumuna yönelik tutumlarında ortak bir bakış açısının oluşmasını sağlamakta ve bölgesel farklılıkların etkisini sınırlamaktadır.

H₁₂: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, aile tutumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 40. Aile tutumuna göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Haber	Geleneksel	240	4,10	0,70	-,860	,390
	Modern	154	4,16	0,67		
Evlilik	Geleneksel	240	3,25	1,11	,004	,997
	Modern	154	3,25	1,09		
Genel	Geleneksel	240	3,70	0,81	-,388	,698
	Modern	154	3,73	0,75		

Tablo 40’ta katılımcıların aile tutumlarının kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre farklılıklarını belirlemeye yönelik yapılan bağımsız gruplar T-testi sonuçları yer almaktadır. Analiz

sonuçları; katılımcıların yetiştikleri aile ortamına ya da ailelerinin yaşamdaki genel tutumlarına göre, kadına yönelik şiddet haberlerinin evlilik tutumları üzerindeki etkisinin anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır. Haber ($p=0,390>0,05$), evlilik ($p=0,997>0,05$), ve anket genelinde ($p=0,698>0,05$) yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına göre tüm p değerleri istatistiksel anlamlılık düzeyinin oldukça üzerindedir. Bu durum, bireylerin ailelerinin geleneksel ya da modern yaşam tutumlarının, şiddet haberlerinin evliliğe ilişkin tutumları üzerinde bir etkisinin bulunmadığını göstermektedir. Bu nedenle, “ H_{12} : Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, aile tutumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterir.” hipotezi desteklenmemektedir.

Ancak, her iki grup için de ortalama puanların oldukça yakın ve görece yüksek olması sosyolojik açıdan önem taşımaktadır. Örneğin, “haber” boyutunda ortalamalar 4,10 (geleneksel) ve 4,16 (modern) olarak belirlenmiştir. Bu durum, her iki grubun da şiddet haberlerinden aynı düzeyde olumsuz etkilendiğini göstermektedir. “Evlilik” boyutunda ortalamalar eşittir (3,25) ve anket genelindeki ortalama puanlarda da benzerlik sürmektedir (3,70 ve 3,73). Bu bulgular, bireylerin aile yaşam tarzı ve değerleri farklı olsa dahi, kadına yönelik şiddet haberlerinin evliliğe ilişkin algılar üzerindeki etkisinin ortak bir toplumsal duyarlılıkla şekillendiğini göstermektedir. Dolayısıyla, bireylerin içinde yetiştiği aile ortamının geleneksel ya da modern değerlere sahip olması, kadına yönelik şiddet haberlerinden etkilenme düzeylerinde belirgin bir fark yaratmamaktadır. Bu durum, bu tür haberlerin aileden bağımsız bir şekilde, toplumsal düzeyde güçlü bir farkındalık yarattığını ve evliliğe yönelik tutumları benzer biçimde etkilediğini göstermektedir. Bu bulgunun, H_8 hipotezinde (anne eğitim düzeyi) yapılan yorumla çelişen bir yapısı olduğunu söylemek mümkündür. Ancak bu noktada belirleyici olan unsur, katılımcıların geleneksel ve modern tanımlarının neye göre şekillendiğidir.

H₁₃: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, geçmişte şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 41. Şiddete maruz kalmamaya göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Haber	Evet	181	4,09	0,74	-,989	,323
	Hayır	213	4,16	0,64		
Evlilik	Evet	181	3,09	1,11	-2,745	,006
	Hayır	213	3,39	1,08		
Genel	Evet	181	3,61	0,80	-2,289	,023
	Hayır	213	3,79	0,77		

Tablo 41’de geçmişte herhangi bir şiddet türüne maruz kalmanın kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre farklılıklarını belirlemeye yönelik yapılan bağımsız gruplar T-testi sonuçları yer almaktadır. Tabloya göre, “evet” seçeneğini işaretleyen (yani hiçbir şiddet türüne maruz kalmamış) gençlerle “hayır” diyen (geçmişte şiddet yaşamış) gençlerin kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe dair tutumları karşılaştırıldığında, haber boyutunda puan farkı küçük ve anlamlı olmasa da ($\bar{x}=4,09$ ve $\bar{x}=4,16$; $p=0,323>0,05$), evlilik boyutunda ($\bar{x}=3,09$ ve $\bar{x}=3,39$; $p=0,006<0,05$) ve genel tutumda ($\bar{x}=3,61$ ve $\bar{x}=3,79$; $p=0,023$) şiddet yaşamış gençlerin anlamlı biçimde daha olumsuz tutum sergiledikleri görülmektedir. Haber boyutunda anlamlı bir farklılık görülmemesi, şiddet haberlerinin bireyler üzerinde ortak bir etki alanı oluşturduğunu, diğer bir deyişle, şiddeti doğrudan yaşamamış bireylerin dahi bu tür haberlere karşı hassasiyet geliştirdiğini göstermektedir. Bu durum toplumsal açıdan, kadına yönelik şiddetle ilgili haberlerin ortak bir duyarlılık oluşturduğunu göstermektedir. Ancak, evlilik boyutunda durum farklıdır. Buna göre, şiddet yaşamış bireyler evlilik kurumuna daha olumsuz yaklaşmaktadır. Bu bulgu, şiddet maruziyetinin bireyde evliliğe yönelik güveni ve olumlu beklentileri aşındırdığını ortaya koymaktadır. Bu durum, özellikle aile içi şiddet yaşamış bireylerin evliliği doğrudan şiddetin normalleştiği bir alan olarak algılamalarıyla ilişkilendirilebilmektedir. Şiddet yaşamamış bireyler ise daha olumlu tutumlar sergileyerek evliliği daha umut verici bir kurum olarak görebilmektedir. Sonuç olarak, geçmiş şiddet deneyimi, gençlerin evliliğe yönelik tutumlarında belirleyici bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, “*H₁₃: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik*

tutumları üzerindeki etkisi, geçmişte şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.” hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 42. Cinsiyet ve şiddete maruz kalmama

			N	$\bar{x}$	Ss.
Kadın	Evet	Evlilik	88	3,56	1,05
	Hayır	Evlilik	126	3,62	1,05
Erkek	Evet	Evlilik	93	2,64	0,97
	Hayır	Evlilik	87	3,06	1,04

Tablo 42’de, cinsiyet ve şiddet deneyimi durumuna göre, kadına yönelik şiddet haberlerinin evlilik tutumu üzerindeki etkisi karşılaştırılmıştır. “Evet” yanıtı veren bireyler şiddet deneyimi yaşamamış, “hayır” yanıtı verenler ise en az bir şiddet türüne maruz kalmıştır. Kadın katılımcıların puanlarına bakıldığında, şiddet deneyimi olmayanların ($\bar{x}=3,56$) da şiddet deneyimi olanlar ($\bar{x}=3,62$) kadar yüksek tutum puanlarına sahip olduğu görülmektedir. Aradaki fark oldukça sınırlıdır ve bu durum kadınların şiddet deneyimi yaşamasalar bile, kadına yönelik şiddet haberlerinden etkilenecek evliliğe daha eleştirel, olumsuz ya da dikkatli yaklaşıtlarını göstermektedir. Bu bulgu, medyadaki şiddet haberlerinin evliliğe etkisinin kadınlar için kişisel deneyimden bağımsız olduğunu göstermektedir.

Erkek katılımcılarda ise durum daha farklıdır. Şiddet yaşamamış erkeklerin ($\bar{x}=2,64$) evliliğe daha olumlu yaklaştığı, şiddet deneyimi olan erkeklerin ise ($\bar{x}=3,06$) daha olumsuz bir tutum geliştirdiği görülmektedir. Bu fark, kadına yönelik şiddet haberlerinin erkekler üzerinde genellikle doğrudan bir etki yaratmadığını, ancak geçmişte şiddet yaşamış erkeklerin bu tür haberlerden daha fazla etkilendiğini ve evliliğe dair tutumlarının olumsuzlaştığını göstermektedir. Bu bulgu, araştırmaya erkekleri de dahil ederken temel alınan psikanalitik kuramla örtüşmektedir. Bu kurama göre, kadına yönelik şiddet uygulayan erkeklerin önemli bir kısmı, çocukluklarında duygusal olarak ihmal edilmiş ya da bizzat şiddet görmüş bireylerdir. Bu erken yaşantılar, yetişkinlikte kurulan yakın ilişkilerde güven sorunlarına ve bağlanma güçlüklerine neden olmaktadır. Dolayısıyla, geçmişte şiddet yaşamış erkeklerin medyada yer alan şiddet haberlerini kendi deneyimleriyle ilişkilendirmeleri, bu haberlerden daha derin bir şekilde etkileneceklerine ve evlilik kurumunu daha olumsuz bir çerçevede değerlendirmelerine yol açmaktadır.

H_{13.1}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, fiziksel şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 43. Fiziksel şiddete maruz kalmaya göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Haber	Evet	79	4,18	0,66	,733	,464
	Hayır	315	4,11	0,69		
Evlilik	Evet	79	3,50	1,07	2,213	,027
	Hayır	315	3,19	1,10		
Genel	Evet	79	3,85	0,77	1,807	,071
	Hayır	315	3,68	0,79		

Tablo 43’te, geçmişte fiziksel şiddete maruz kalmanın kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre farklılıklarını belirlemeye yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre, fiziksel şiddete maruz kalmak haber boyutunda ($p=0,464>0,05$) ve genel tutumda ($p=0,071>0,05$) anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Ancak evlilik boyutunda farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p=0,027<0,05$). Hayatının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade eden (evet seçeneğini işaretleyen) katılımcıların evliliğe yönelik tutum puanlarının ortalaması 3,50 iken daha önce hiç fiziksel şiddete uğramadığını ifade eden (hayır seçeneğini işaretleyen) katılımcıların ortalaması 3,19’dur. Bu durum, fiziksel şiddet yaşamış gençlerin yaşamayanlara oranla evliliğe karşı daha olumsuz bir tutum sergilediği anlamına gelmektedir. Geçmişte fiziksel şiddet yaşamış bireylerin evliliğe karşı daha mesafeli tutumu, kendini koruma refleksi olarak yorumlanabilmektedir. Fiziksel şiddet deneyimi, evliliği zarar görülebilecek bir alan olarak konumlandırarak bireyin bu kuruma karşı eleştirel bir tavır göstermesine neden olmaktadır. Sonuç olarak, “*H_{13.1}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, fiziksel şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.*” hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 44. Cinsiyet ve fiziksel şiddete maruz kalma

			N	$\bar{x}$	Ss.
Kadın	Evet	Evlilik	40	3,69	1,15
	Hayır	Evlilik	174	3,57	1,03
Erkek	Evet	Evlilik	39	3,31	0,95
	Hayır	Evlilik	141	2,72	1,01

Tablo 44’te, cinsiyet ve fiziksel şiddete maruz kalma durumuna göre, kadına yönelik şiddet haberlerinin evlilik tutumu üzerindeki etkisi karşılaştırılmıştır. Buna göre, Tablo 42’deki bulgulara benzer şekilde, kadın katılımcılarda fiziksel şiddet maruz kalanların ($\bar{x}=3,69$), böyle bir deneyim yaşamayanlara ($\bar{x}=3,57$) kıyasla evliliğe daha olumsuz yaklaştığı görülmektedir; ancak bu fark sınırlıdır. Erkek katılımcılarda ise fiziksel şiddet deneyimi olanların ($\bar{x}=3,31$) tutumları, şiddet deneyimi olmayanlara ($\bar{x}=2,72$) göre önemli ölçüde daha olumsuzdur. Bu bulgu, erkeklerin evlilik tutumlarının, geçmişte yaşadıkları fiziksel şiddet deneyimlerinden güçlü biçimde etkilendiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, psikanalitik kuramsal çerçevede değerlendirilen varsayımı da desteklemektedir ve araştırmaya erkeklerin de dahil edilmesinin son derece mantıklı bir tercih olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, normalde kadına yönelik şiddet haberleri erkeklerde evliliğe ilişkin olumsuz tutumlar oluşturmazken, geçmişte fiziksel şiddet yaşamış erkek katılımcıların bu tür haberlerden daha fazla etkilenecek evliliğe yönelik daha olumsuz bir tutum geliştirmeleri sosyolojik açıdan dikkat çekicidir.

H13.2: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, psikolojik şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 45. Psikolojik şiddete maruz kalmaya göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Haber	Evet	164	4,19	0,59	1,533	,126
	Hayır	230	4,08	0,75		
Evlilik	Evet	164	3,44	1,03	2,928	,004
	Hayır	230	3,12	1,13		
Genel	Evet	164	3,83	0,72	2,696	,007
	Hayır	230	3,62	0,82		

Tablo 45’te geçmişte psikolojik şiddete maruz kalmanın kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre farklılıklarını belirlemeye yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına yer

verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, psikolojik şiddete maruz kalanlar ($\bar{x}=4,19$) ile maruz kalmayanlar ($\bar{x}=4,08$) arasında anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir ($p=0,126>0,05$). Bu durum, bireyin geçmişte psikolojik şiddet yaşamış olmasının, kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin tutumunu anlamlı düzeyde değiştirmedğini göstermektedir. Evlilik boyutunda ise, psikolojik şiddet yaşayan bireylerin ortalamasının ($\bar{x}=3,44$), yaşamayanlara göre ($\bar{x}=3,12$) anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p=0,004<0,05$). Bu bulgu, psikolojik şiddete maruz kalan bireylerin evliliğe karşı daha olumsuz tutum geliştirdiğini göstermektedir. Evlilik boyutundaki bu anlamlı fark, anket geneline de yansımıştır. Genel ortalama, şiddete maruz kalan bireylerde ($\bar{x}=3,83$), maruz kalmayanlara göre ($\bar{x}=3,62$) anlamlı şekilde daha yüksektir ($p=0,007<0,05$). Sonuç olarak, “*H_{13.2}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, psikolojik şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.*” hipotezi desteklenmektedir.

Psikolojik şiddet deneyiminin bireylerin evlilik tutumlarını olumsuz yönde etkilemesi, sosyolojik açıdan bireysel travmaların toplumsal yapılarla kurulan ilişkilere nasıl yansıdığını göstermesi bakımından önemlidir. Bu tür deneyimler hem bireyin ruhsal sağlığını hem de evlilik gibi sosyal kurumlara yönelik algılarını dönüştürmektedir. Psikolojik şiddet, bireyin güven duygusuna zarar vererek, yakın ilişkilere dair toplumsal değerleri sorgulamasına yol açabilmektedir.

H_{13.3}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, cinsel şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 46. Cinsel şiddete maruz kalmaya göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Haber	Evet	20	4,50	0,51	2,511	,012
	Hayır	374	4,11	0,69		
Evlilik	Evet	20	3,87	1,01	2,585	,010
	Hayır	374	3,22	1,10		
Genel	Evet	20	4,20	0,65	2,879	,004
	Hayır	374	3,68	0,79		

Geçmişte cinsel şiddete maruz kalmanın kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre farklılıklarını belirlemeye yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 46’da sunulmuştur. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, haber boyutunda ($p=0,012<0,05$),

evlilik boyutunda ($p=0,010<0,05$) ve anket genelinde ($p=0,004<0,05$) farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Analiz sonuçları, cinsel şiddete maruz kalma durumunun bireylerin hem kadına yönelik şiddet haberlerine hem de evlilik kurumuna ve genel tutumlara dair algılarını anlamlı şekilde etkilediğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, “*H_{13.3}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, cinsel şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.*” hipotezi kabul edilmiştir.

Öncelikle haber boyutunda, şiddet mağdurlarının ortalama puanının yüksek olması ($\bar{x}=4,50$), bu bireylerin medyada yer alan şiddet haberlerinden daha fazla etkilendiğini göstermektedir. Bu durum, haberlerin yalnızca bilgilendirici değil; aynı zamanda geçmiş deneyimleri tetikleyen, duygusal olarak yıpratıcı içerikler hâline geldiğine işaret etmektedir. Bu noktada, dikkat çeken bir unsur karşımıza çıkmaktadır. Fiziksel ve psikolojik şiddet türlerinde haber boyutunda görülmeyen anlamlı farklılık cinsel şiddette belirgin hale gelmiştir. Haber boyutunda yalnızca cinsel şiddet mağdurlarında anlamlı bir farkın ortaya çıkması, bu şiddet türünün diğerlerine kıyasla daha derin, kişisel ve mahrem bir travma yaratmasından kaynaklanıyor olabilir. Cinsel şiddet, bedenin ve mahremiyetin doğrudan ihlali anlamına geldiği için, mağdurların bu deneyimi toplumsal alanda yankılanan benzer şiddet olaylarıyla daha yoğun biçimde özdeşleştirmeleri mümkündür. Evlilik boyutunda da benzer şekilde, cinsel şiddete maruz kalan bireylerin evliliğe karşı daha olumsuz bir tutum geliştirdikleri görülmektedir. Bu bireyler için evlilik; kontrol, güç istismarı ve potansiyel şiddetle ilişkilendirilebilmektedir.

H_{13.4}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, ekonomik şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 47. Ekonomik şiddete maruz kalmaya göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Haber	Evet	90	4,15	0,62	,334	,738
	Hayır	304	4,12	0,71		
Evlilik	Evet	90	3,41	1,19	1,539	,125
	Hayır	304	3,21	1,07		
Genel	Evet	90	3,80	0,81	1,174	,241
	Hayır	304	3,69	0,78		

Geçmişte ekonomik şiddete maruz kalmanın kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre farklılıklarını belirlemeye yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 47’de yer almaktadır. Tabloya göre, ekonomik şiddete maruz kalan bireylerle maruz kalmayan bireyler arasında “haber boyutu” ($p=0,738>0,05$), “evlilik boyutu” ($p=0,125>0,05$) ve anket genelinde ($p=0,241>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu nedenle, “*H_{13,4}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, ekonomik şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.*” hipotezi reddedilmiştir.

Fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet gibi diğer şiddet türlerinde evliliğe ilişkin tutumlarda anlamlı farklar bulunurken, ekonomik şiddet açısından anlamlı bir farkın ortaya çıkmaması sosyolojik açıdan dikkat çekicidir. Bu durum, ekonomik şiddetin görünürlüğüyle açıklanabilmektedir. Ekonomik şiddet daha üstü kapalı ve dolaylı bir şiddet türü olması nedeniyle bireyler tarafından fiziksel ya da cinsel şiddet kadar yoğun ve travmatik bir deneyim olarak algılanmayabilir. Ekonomik şiddetin etkileri zaman içinde birikerek ortaya çıkar; bu da bireylerin evlilik tutumlarını anlık ve doğrudan biçimde değiştirmekten ziyade daha yavaş, fark edilmesi daha zor bir dönüşüme yol açabilir.

H₁₄: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 48. Kadına yönelik şiddete tanık olmamaya göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Haber	Evet	142	4,05	0,72	-1,635	,103
	Hayır	252	4,17	0,66		
Evlilik	Evet	142	3,00	1,11	-3,535	,000
	Hayır	252	3,40	1,07		
Genel	Evet	142	3,55	0,78	-3,112	,002
	Hayır	252	3,80	0,78		

Tablo 48’de, aile, akrabalar, arkadaşlar gibi yakın çevrede kadına yönelik herhangi bir şiddet türüne tanık olmanın bu tür haberlere ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre farklılıklarını belirlemeye yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre, evlilik boyutunda, yakın çevresinde şiddete tanık olan bireylerin (yani hayır seçeneği;

$\bar{x}=3,40$), tanık olmayanlara (evet seçeneği; $\bar{x}=3,00$) kıyasla evliliğe karşı daha olumsuz bir tutum sergilediği görülmektedir ($p=0,00<0,05$). Anket genelinde de benzer şekilde, en az bir şiddet türüne tanık olan bireylerin ($\bar{x}=3,80$) tutumu, hiçbir şiddet türüne tanık olmayanlara ($\bar{x}=3,55$) göre daha olumsuzdur ($p=0,002<0,05$). Ancak haber boyutunda, yani medyada karşılaşılan şiddet içerikli haberlere yönelik tutumlar açısından, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($p=0,103>0,05$). Sonuç olarak, evliliğe yönelik tutumlarda anlamlı bir farklılık görüldüğü için, “*H₁₄: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.*” hipotezi kabul edilmiştir.

Elde edilen analiz sonuçları, bireylerin evlilikle ilgili tutumlarının sadece kendi bireysel deneyimlerine ek olarak içinde bulundukları sosyal çevredeki gözlem ve tecrübelerden de önemli ölçüde etkilendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle aile, akraba ya da arkadaş çevresinde şiddete tanık olmak, bireyde evliliğe dair daha olumsuz, güvensiz ve uzak bir algının oluşmasına yol açmaktadır. Bu durum, bireyin doğrudan şiddete maruz kalmamış olsa bile, şiddetin toplum içindeki varlığından ve görünürlüğünden önemli ölçüde etkilendiğini göstermektedir.

H_{14.1}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede fiziksel şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 49. Kadına yönelik fiziksel şiddete tanık olmaya göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Haber	Evet	169	4,19	0,64	1,481	,139
	Hayır	225	4,08	0,72		
Evlilik	Evet	169	3,43	1,04	2,739	,006
	Hayır	225	3,12	1,13		
Genel	Evet	169	3,83	0,74	2,517	,012
	Hayır	225	3,63	0,81		

Bireyin aile, akraba ve arkadaşlar gibi yakın çevresinde fiziksel şiddete tanık olmasının kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre farklılıklarını belirlemeye yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına Tablo 49’da yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, “haber” boyutunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmazken ($p=0,139>0,05$), “evlilik” boyutunda fiziksel şiddete tanık olan bireylerin ($\bar{x}=3,43$), tanık olmayanlara

göre ($\bar{x}=3,12$) evliliğe daha olumsuz yaklaştığı belirlenmiştir ($p=0,006<0,05$). Benzer şekilde, anket genelinde de tanık olan bireylerin ortalaması ($\bar{x}=3,83$), tanık olmayanlardan ($\bar{x}=3,63$) anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p=0,012<0,05$), yani genel anlamda daha olumsuz bir tutum geliştirmektedirler.

Bu bulgular, fiziksel şiddetle doğrudan karşılaşılmasa bile, yakın sosyal çevrede bu tür bir şiddete tanık olmanın evliliğe yönelik tutumları kayda değer ölçüde etkileyebileceğini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, birey doğrudan şiddete maruz kalmasa bile, sosyal çevresinde tanık olduğu travmatik olaylar, ortak bir hafızanın etkisiyle kişinin düşünce ve tutumlarını etkileyebilmektedir. Bu durum da bireyin evliliğe karşı bir mesafe koymasına neden olabilmektedir. Dolayısıyla, "*H_{14.1}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede fiziksel şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.*" hipotezi desteklenmektedir.

H_{14.2}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede psikolojik şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 50. Kadına yönelik psikolojik şiddete tanık olmaya göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Haber	Evet	210	4,19	0,64	2,066	,040
	Hayır	184	4,05	0,73		
Evlilik	Evet	210	3,44	1,06	3,650	,000
	Hayır	184	3,04	1,11		
Genel	Evet	210	3,84	0,76	3,391	,001
	Hayır	184	3,57	0,80		

Tablo 50’de yakın çevrede psikolojik şiddete tanık olmanın kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre farklılıklarını belirlemeye yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları sunulmuştur. Buna göre, ailede, akrabalarda ya da arkadaş çevresinde psikolojik şiddete tanık olma durumu her iki boyutta ve anketin genelinde anlamlı farklılıklar göstermektedir. Kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin tutumlar açısından, yakın sosyal çevresinde psikolojik şiddete tanık olan öğrencilerin ortalama puanı ($\bar{x}=4,19$) tanık olmayanlardan ($\bar{x}=4,05$) anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p=0,040<0,05$); bu da şiddet haberlerinin, geçmişte böyle bir gözleme sahip bireylerde daha olumsuz bir

etkiye neden olduğunu göstermektedir. Evliliğe yönelik tutum boyutunda ise fark daha nettir: psikolojik şiddete tanık olanların evliliğe yönelik tutum puanı ($\bar{x}=3,44$), tanık olmayanlardan ($\bar{x}=3,04$) anlamlı biçimde daha yüksektir ($p=0,000<0,05$). Bu durum, evliliğin psikolojik şiddet açısından daha problemlili bir kurum olarak algılandığını düşündürmektedir. Anket genelindeki puan ortalamaları da benzer şekilde, tanık olan bireylerde ($\bar{x}=3,84$) tanık olmayanlara kıyasla ($\bar{x}=3,57$) daha yüksek çıkmış ve bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,001<0,05$). Elde edilen bu sonuçlar, psikolojik şiddete tanıklığın bireylerin evlilik kurumuna yönelik algılarını belirgin şekilde etkileyebildiğini ortaya koymaktadır.

Analiz sonuçları doğrultusunda, bireylerin evlilik kurumuna yönelik tutumlarının sadece doğrudan deneyimlerle şekillenmediğini ve yakın çevrelerde yaşanan kadına yönelik psikolojik şiddet olaylarına tanıklık etmenin de son derece önemli bir etken olduğu ifade edilebilmektedir. Psikolojik şiddetin fiziksel şiddet gibi somut bir görünürlüğü olmamasına rağmen böyle bir sonucun çıkması toplumsal açıdan dikkat çekicidir. Bu durum, genç bireylerin bu konuda çok daha hassas olduğunu düşündürmektedir. Geçmişte görülmeyen, hatta normal karşılanan ve şiddet olarak bile tanımlanmayan duygusal istismar biçimleri günümüzde artık çok daha görünür hale gelmiştir. Bu tür bir deneyimin doğrudan yaşanmasa bile sadece tanıklıkla anlamlı bir farklılık oluşturmaya, ortak bilinçteki kabul sınırlarının değişimini göstermesi açıdan önem taşımaktadır. Sonuç olarak, “*H_{14.2}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede psikolojik şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.*” hipotezi kabul edilmiştir.

H_{14.3}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede cinsel şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 51. Kadına yönelik cinsel şiddete tanık olmaya göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Haber	Evet	22	4,32	0,59	1,348	,179
	Hayır	372	4,12	0,69		
Evlilik	Evet	22	3,68	0,86	1,853	,065
	Hayır	372	3,23	1,11		
Genel	Evet	22	4,01	0,62	2,314	,029
	Hayır	372	3,69	0,79		

Bireyin yakın sosyal çevresinde cinsel şiddete tanık olmasının kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre farklılıklarını belirlemeye yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçlarına Tablo 51’de yer verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, “haber” boyutunda yakın çevresinde cinsel şiddete tanık olanların ortalaması ($\bar{x}=4,32$), tanık olmayanlardan ($\bar{x}=4,12$) yüksek olsa da bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p=0,179>0,05$). “Evlilik” boyutunda da benzer bir durum görülmektedir: yakın çevresinde cinsel şiddete tanık olanların ortalama puanı ($\bar{x}=3,68$), tanık olmayanların ortalamasından ($\bar{x}=3,23$) daha yüksektir. Ancak fark anlamlılık sınırına yakın olsa da istatistiksel olarak bu sınırın üzerinde olması nedeniyle ($p=0,065>0,05$) anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Buna karşın anketin genelini temsil eden boyutta cinsel şiddete tanık olan grubun puanı ($\bar{x}=4,01$), tanık olmayan grubun ($\bar{x}=3,69$) puanından anlamlı biçimde yüksektir ($p=0,029$). Bu sonuç, yakın çevrede kadına yönelik cinsel şiddete tanık olma durumunun, haber ve evlilik algılarının toplamında ölçülen genel tutumu belirgin şekilde olumsuzlaştırdığını göstermektedir.

Haber ve evlilik alt boyutlarında, cinsel şiddete tanıklık eden bireylerle etmeyenler arasında anlamlı farklar bulunmamasına rağmen, anketin genel tutum boyutunda farkın istatistiksel olarak anlamlı çıkması ($p=0,029$) dikkat çekici bir durumdur. Bu durumun temel nedeni şudur: genel boyutta varyansların eşit olmadığı belirlenmiş (Levene’s Testi $p=0,038$) ve bu nedenle “equal variances not assumed” seçeneğine göre yapılan daha hassas analiz tercih edilmiştir. Bu faktörler, genel tutum düzeyinde farkın görünür hale gelmesini sağlamıştır. Diğer yandan, evlilik boyutunda Levene’s Testi varyansların eşit olduğunu göstermiştir ($p=0,135$). Bu durumda teknik olarak “equal variances assumed” seçeneği esas alınmalıdır ve Tablo 25’te de bu değere yer verilmiştir. Ancak, “evet” grubunun “hayır” grubu karşısında oldukça küçük ($N=22$) ve dengesiz bir örnekleme sahip olması, bu varsayımı zayıflatmakta ve sonuçların güvenilirliğini olumsuz etkilemektedir. Gruplar arasındaki örneklem dengesizliği nedeniyle, “evlilik” boyutunda varyansların eşit olmadığı varsayımıyla yapılan analiz (equal variances not assumed) dikkate alındığında bu analizde farkın anlamlı hale geldiği görülmüştür ($p=0,028<0,05$). “Haber” boyutunda ise fark, her iki şekilde de anlamsız bulunmuştur. İfade edilenler sonucunda, “*H_{14.3}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede cinsel*

şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.” hipotezinin desteklenir nitelikte olduğu kabul edilmiştir.

Özetle, bireylerin ailelerinde ya da arkadaş çevrelerinde cinsel şiddete tanık olmaları; kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin tutumlarında bir farklılık oluşturmamaktadır. Yani, bu tür haberlere ilişkin duygu ve düşünceler iki grup açısından benzerlik göstermektedir ve ortalama puanların her iki grupta da 4’ün üzerinde olması tüm katılımcıların bu konuda hassas olduğunu göstermektedir. Ancak evlilik tutumunda fark anlamlıdır. Diğer bir deyişle, yakın çevresinde cinsel şiddete tanık olmuş katılımcıların evlilik hakkındaki değerlendirmeleri, bu tür bir olaya tanık olmayanlara kıyasla daha olumsuzdur.

H_{14.4}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede ekonomik şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 52. Ekonomik şiddete tanık olmaya göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Haber	Evet	90	4,28	0,60	2,429	,016
	Hayır	304	4,08	0,71		
Evlilik	Evet	90	3,59	1,07	3,347	,001
	Hayır	304	3,15	1,09		
Genel	Evet	90	3,95	0,74	3,353	,001
	Hayır	304	3,64	0,79		

Tablo 52’de yakın çevrede kadına yönelik ekonomik şiddete tanık olmanın kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre farklılıklarını belirlemeye yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre, ekonomik şiddete tanık olan katılımcılar ile tanık olmayan katılımcılar arasında “haber boyutu” ($p=0,016<0,05$), “evlilik boyutu” ($p=0,001<0,05$) ve anket genelinde ($p=0,001<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark söz konusudur. Ekonomik şiddete tanık olan bireylerin, hem medyada yer alan şiddet haberlerine ($\bar{x}=4,28$) hem de evlilik kurumuna ($\bar{x}=3,59$) daha olumsuz tutumlar geliştirdiği görülmektedir. Bu nedenle, “*H_{14.4}: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede ekonomik şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir.*” hipotezi kabul edilmiştir.

Yakın sosyal çevrede ekonomik şiddete tanıklık etmek evliliğe ve kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin tutumlarda anlamlı farklılık yaratırken, bu tür bir şiddete bizzat maruz kalmanın bu yönde anlamlı bir etki göstermemesi sosyolojik açıdan son derece dikkat çekici bir durumdur. Bu durumu ekonomik şiddetin soyut yapısıyla ve psikolojik savunma mekanizmalarıyla açıklamak mümkündür. Ekonomik şiddet, genellikle fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddet gibi doğrudan ve daha görünür biçimlerde değil; kontrol, kısıtlama ve bağımlı kılma gibi dolaylı ve belirsiz yollarla gerçekleşmektedir. Bu nedenle, doğrudan maruz kalan bireyler, yaşadıkları durumu çoğu zaman şiddet olarak değerlendirmeyebilir. Hatta aksine, inkâr ve bastırma gibi yollara başvuru olabilir. Birey, doğrudan maruz kaldığı ekonomik kısıtlamayı ilişkinin normal, erkeğin sorumluluğu ya da ekonomik şartların sonucu gibi görerek durumu gerekçelendirebilir. Oysa çevresindeki diğer bireylerin yaşadığı olaylara tanık olan bireyler, ekonomik eşitsizliği dışarıdan bir gözle daha açık bir biçimde görebilir ve bunu eleştirel bir şekilde değerlendirerek evliliğe karşı daha olumsuz bir tutum geliştirebilir.

H15: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, bu tür haberlere maruziyet sıklığına göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 53. Haber sıklığına göre farklılık

		N	$\bar{x}$	Ss.	Welch F	p
Haber	Nadiren	8	3,38	0,71	17,153	,000
	Ara sıra	35	3,49	0,87		
	Sık sık	143	4,03	0,68		
	Sürekli	208	4,33	0,55		
Evlilik	Nadiren	8	2,46	0,57	8,951	,000
	Ara sıra	35	2,90	0,90		
	Sık sık	143	3,11	1,07		
	Sürekli	208	3,44	1,13		
Genel	Nadiren	8	2,94	0,53	15,738	,000
	Ara sıra	35	3,21	0,79		
	Sık sık	143	3,59	0,77		
	Sürekli	208	3,91	0,73		

Kadına yönelik şiddet haberlerine maruz kalma sıklığının bu tür haberlere ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda varyansların eşit olmadığı tespit edilmiştir. Bu

nedenle, H_{15} hipotezinin geçerliliğini belirlemek için, klasik ANOVA testinin varyansların homojen ya da eşit olmadığı durumlar için geliştirilmiş bir alternatifi olan, Welch ANOVA testi uygulanmıştır. Tablo 53'te bu analizin sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre; haber tutumunda, evlilik tutumunda ve anket genelinde kadına yönelik şiddet haberlerine maruz kalma sıklığı açısından farklılığının anlamlı olduğu görülmektedir. Anket puanları incelendiğinde, medyada kadına yönelik şiddet haberlerini sürekli gördüklerini ifade eden katılımcıların hem haber boyutunda ($\bar{x}=4,33$) hem evlilik boyutunda ($\bar{x}=3,44$) hem de anket genelinde ($\bar{x}=3,91$) en yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Buna paralel şekilde, şiddet haberleriyle karşılaşma sıklığı azaldıkça ortalama puanlar da düşüş göstermektedir.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, kadına yönelik şiddet haberlerinin, bu tür haberlere sürekli maruz kalan katılımcılar üzerinde daha fazla olumsuz etkiye neden olduğu ve bu etkinin evliliğe yönelik tutumlarını da olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Bu veriler, medyada kadına yönelik şiddet haberlerine sürekli maruz kalmanın, bireylerin toplumsal değerlere ve kurumlara yönelik algılarını ne ölçüde dönüştürebileceğini göstermektedir. Özellikle evlilik gibi geleneksel ve yüceltilen bir kurumun, çok sık bir şekilde şiddetle yan yana anılmasının, bireylerin bu kuruma dair umut ve güven duygusuna zarar verdiğini ifade etmek mümkündür. Sonuç olarak, kadına yönelik şiddet haberlerine ve evlilik kurumuna dair tutumların, bu haberlere ne kadar yoğunlukta maruz kalındığına göre anlamlı biçimde farklılık göstermesi, medyanın insanların tutum ve algıları üzerindeki dönüştürücü gücünü açıkça ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, " H_{15} : Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, bu tür haberlere maruziyet sıklığına göre anlamlı bir farklılık gösterir." hipotezi kabul edilmiştir.

Bu bulgu, Gerbner'in ekme kuramıyla doğrudan ilişkilidir. Ekme kuramına göre, medya bilgi ve haber aktaran bir araç olmanın ötesinde, bireylerin dünyayı algılayış biçimlerini uzun vadede şekillendiren ideolojik bir aygıt olarak işlev görmektedir. Bu bağlamda, özellikle televizyon gibi yüksek erişimli medya mecralarında yoğun olarak yer bulan içerikler, insanların toplumsal gerçeklik algılarını yeniden inşa etmektedir. Gerbner, özellikle şiddet olgusuna medya aracılığıyla yoğun maruziyetin uzun soluklu etkilerine odaklanmaktadır. Ona göre, medyada yoğun bir biçimde şiddete maruz kalan bireylerin dünyaya ve yaşama dair algıları

olumsuzlaşmaktadır. Bu bağlamdan hareketle, bu etkiyi kadına yönelik şiddet özelinde incelemek sosyolojik açıdan önem taşımaktadır. Kadına yönelik şiddet haberlerinin sık sık ve dramatize biçimde sunulması, kadınların ilişki ve evlilik içerisindeki dezavantajlı konumunu vurgulamaktadır ve medya bunu dengeleyebilecek olumlu içeriklere oldukça sınırlı bir yer vermektedir. Dolayısıyla evlilik gibi tarihsel olarak istikrar, güven ve aidiyetle özdeşleştirilmiş bir kurumun, şiddetle iç içe geçmiş bir yapı olarak algılanmasına neden olmaktadır. Bu durum, toplumsal kimliğini ve geleceğe dair beklentilerini yapılandırma sürecindeki genç bireylerde daha belirgin hale gelmektedir. Nitekim araştırma bulgularında da görüldüğü üzere, kadına yönelik şiddet haberlerine devamlı olarak maruz kalınması, gençlerin evliliğe yönelik tutumlarında negatif yönde anlamlı bir farklılık yaratmakta ve bu durum Gerbner'in medya maruziyetinin algılar üzerindeki belirleyici etkisine dair temel varsayımlarını desteklemektedir. Böylece, medya içeriklerinin toplumsal algıları dönüştürme gücü ortaya konmaktadır.

H16: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, bu haberlerin takip edildiği medya aracına göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 54. Haber kaynağına göre farklılık

		N	Ortalama Sıra	χ^2 (H)	p
Haber	Televizyon/Radyo	50	178,74	1,435	,697
	Haber siteleri	27	205,65		
	Sosyal medya	310	197,4		
	Diğer	3	186,67		
Evlilik	Televizyon/Radyo	50	224,43	4,158	,245
	Haber siteleri	27	203,98		
	Sosyal medya	310	190,17		
	Diğer	3	187,5		
Genel	Televizyon/Radyo	50	207,17	,793	,851
	Haber siteleri	27	202,44		
	Sosyal medya	310	193,08		
	Diğer	3	188,50		

Tablo 54'te, kadına yönelik şiddet haberlerinin takip edildiği medya aracının, bu haberlere ve evliliğe ilişkin tutumlarla ilgili alt boyutlara ve anketin geneline göre farklılıklarını belirlemeye yönelik yapılan Kruskal-Wallis H analizi sonuçları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre; haber boyutu ($p=0,697>0,05$), evlilik boyutu ($p=0,245>0,05$) ve anket genelinde ($p=0,851>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir

farklılık tespit edilememiştir. Yani, gençlerin kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumları, bu haberleri takip ettikleri medya aracına göre anlamlı biçimde değişmemektedir ve kadına yönelik şiddet haberleri, hangi kaynaktan takip edildiğinden bağımsız olarak benzer etkilere neden olmaktadır. Bu nedenle, “*H₁₆: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, bu haberlerin takip edildiği medya aracına göre anlamlı bir farklılık gösterir.*” hipotezi reddedilmiştir.

Sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde, bu durum medya içeriklerinin giderek tek biçimli hâle gelmesiyle açıklanabilir. Yani, farklı platformlar söz konusu olsa bile, benzer içerikler ve sunum tarzlarıyla aynı mesajlar aktarılmaktadır. Bu bağlamda, gençlerin evlilikle ilgili tutumlarının şekillenmesinde haberlerin içeriğinin, sıklığının ve medyanın genel etki gücünün yayımlandığı araçtan daha önemli olduğu görülmektedir. Ayrıca takip edilen medya araçlarının arasında örneklem açısından büyük bir dengesizlik olması da dikkat çekmektedir ve anlamlı bir farklılık çıkmamasının asıl sebebinin bu durum olduğu ifade edilebilmektedir. Çünkü katılımcıların dörtte üçünden daha fazlası kadına yönelik şiddet haberlerini en çok sosyal medya aracılığıyla takip etmektedir (n=310). Sosyal medyanın örneklem içerisindeki baskınlığı, genç bireylerin medya alışkanlıklarında yaşanan yapısal dönüşümün önemli bir göstergesidir. Sosyal medyanın, geleneksel haber kaynaklarına kıyasla gençlerin gündeme ilişkin tutumlarını şekillendirmede merkezi bir konuma yerleştiği görülmektedir.

H₁₇: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, bireylerin bu haberlerin etkisine dair algılarına göre anlamlı bir farklılık gösterir.

Tablo 55. Haberlerin etkisine göre farklılık

		N	Ortalama Sıra	χ^2 (H)	p
Haber	Farkındalık/olumlu rol	167	213,8	8,255	,041
	Normalleşme/şiddet artışı	124	184,59		
	Evlilikten korkma/kaçınma	55	198,85		
	Etkisi yok	47	167,90		
Evlilik	Farkındalık/olumlu rol	167	187,14	17,821	,000
	Normalleşme/şiddet artışı	124	211,79		
	Evlilikten korkma/kaçınma	55	234,64		
	Etkisi yok	47	148,97		
Genel	Farkındalık/olumlu rol	167	196,87	11,472	,009
	Normalleşme/şiddet artışı	124	202,86		
	Evlilikten korkma/kaçınma	55	224,19		
	Etkisi yok	47	150,18		

Öğrencilerin kadına yönelik şiddet haberlerinin etkisine dair düşüncelerine göre, bu haberlere ve evliliğe ilişkin tutumlarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Kruskal-Wallis H analizi sonuçları Tablo 55’te sunulmuştur. Yapılan analiz sonucunda; “haber” alt boyutunda ($p=0,041<0,05$), “evlilik” alt boyutunda ($p=0,00<0,05$) ve anket genelinde ($p=0,009<0,05$) anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, öğrencilerin kadına yönelik şiddet haberlerinin toplumsal etkilerine dair algılarının hem bu haberlerle ilgili tutumlarını hem de evliliğe yönelik tutumlarını istatistiksel olarak anlamlı biçimde etkilediğini göstermektedir. Sonuç olarak, “*H₁₇: Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, bireylerin bu haberlerin etkisine dair algılarına göre anlamlı bir farklılık gösterir.*” hipotezi kabul edilmiştir.

Analiz sonuçlarında sosyolojik açıdan dikkat çeken bir nokta söz konusudur. Alt boyutlarda en yüksek ortalama sıraya (yani en olumsuz tutuma) sahip grup farklılık göstermektedir. Şiddet haberlerinin farkındalık yarattığını düşünen bireylerin, haberlerle ilgili tutumları en olumsuz düzeydedir (213,8). Bu bulgu ilk etapta tutarsız ve çelişkili görünmektedir. Bu noktada, “farkındalık ya da olumlu rol” yanıtının, katılımcılar tarafından yalnızca bilinçlenme olarak değil, bu haberlerin bireyde oluşturduğu duygusal etkiyi ve tehdit hissini de kapsayan bir şekilde algılanmış olabileceğini ifade etmek mümkündür. En düşük ortalama sıra değerinin (167,90) ise

“etkisi yok” cevabını verenlerde çıkması beklenen bir durumdur. Aynı şekilde, evlilik boyutunda da en düşük değer “etkisi yok” seçeneğinde görülmektedir. Ancak bu boyutta en yüksek değer farklılık göstermektedir: burada beklendiği üzere, şiddet haberlerinin evlilikten korkmaya ya da kaçınmaya yol açtığını düşünen bireyler, evliliğe karşı en olumsuz tutumu sergilemektedir. Bu durum, medyadaki kadın cinayetleri, eş şiddeti ve istismarı gibi içeriklerin, bireylerin evliliği güvensiz ve tehlikeli bir ortam olarak değerlendirmelerine yol açtığını göstermektedir. Benzer şekilde, anket genelinde de en olumsuz tutum, “evlilikten korkma/kaçınma” yanıtı verenlerde gözlemlenmiştir. Bu verilerden hareketle, bireylerin kadına yönelik şiddet haberlerine verdikleri anlamın, evliliğe ve sosyal ilişkilere bakışlarını doğrudan etkilediğini söylemek mümkündür. Özellikle şiddetin benimsendiği ya da evlilikle doğrudan ilişkilendirildiği algı durumlarında, bireyler evliliği riskli veya uzak durulması gereken bir yapı olarak değerlendirmektedir.

SONUÇ

Bugün toplumsal bir sorun olarak tanımlanan şiddet, insanlık tarihi boyunca baskı, kontrol, egemenlik, güç ya da direniş aracı olarak etkili bir rol oynamış; bu yönüyle toplumsal değişim ve dönüşümlerin en etkili unsuru olmuştur. Kadına yönelik şiddet de toplumsal cinsiyete bağlı güç ilişkilerinin bir parçası olmuştur. Kadının bedeni, emeği ya da üretimi tarih boyunca baskı ve şiddetle kontrol edilmiştir. Modern dünyada ise teknolojik ve toplumsal gelişmelere bağlı olarak kadının görünürlüğü artmış, buna bağlı olarak cinsiyet eşitsizliklerine ve kadına yönelik şiddete karşı farkındalık gelişmiştir. Ancak bu eşitsizlikler ve şiddet farklı biçimlerde varlığını sürdürmeye devam etmiştir. İnsan, doğası gereği sosyal bir varlıktır ve toplumsal açıdan varlığını devam ettirebilmesi, diğer insanlarla kurduğu iletişimle mümkündür. Tarih boyunca farklı şekillerde gerçekleşen bu toplumsal iletişim pratikleri, özellikle teknolojik gelişmelerle beraber dönüşüme uğramış, bireysel ilişkilerden toplumsal yapıya kadar birçok alanı derinden etkilemiş, yeniden biçimlendirmiştir.

Eski dönemlerde yüz yüze, sözlü ve oldukça kısıtlı bir şekilde gerçekleşen iletişim, sanayi devrimi ve ardından yaşanan dijital devrimle birlikte zaman ve mekan sınırlarını aşarak çok daha geniş bir boyuta ulaşmıştır. Matbaayla, sonrasında ise telgrafın icadıyla başlayan teknolojik dönüşüm süreci; telefon, televizyon, internet ve son olarak da sosyal medya platformlarıyla gündelik yaşamın bütün alanlarına hakim olmuştur. Kadına yönelik şiddet de ifade edilen teknolojik dönüşümle beraber daha görünür ve yaygın hale gelmiştir. Artık bizzat yaşamadığımız ya da tanık olmadığımız, ülkenin bir ucundaki insanların yaşadığı trajik olaylar bile hayatlarımızın önemli bir parçası olmuştur. Bu durumu Jean Baudrillard'ın "simülasyon" kuramıyla birlikte açıklamak mümkündür. Simülasyon kuramına göre, günümüz toplumlarında medya, insan ve toplumla ilgili her şeyi belirleyen bir güç haline gelmiştir. Bu bağlamda, gerçek artık doğrudan deneyimlenmemekte; medya ve teknolojik araçlar yardımıyla oluşturulmuş temsiller, simülasyon ya da hipergerçeklik algılanmaktadır. Baudrillard, simülasyonu "bir köken ya da bir gerçeklikten yoksun gerçeğin modeller aracılığıyla türetilmesi" olarak tanımlamaktadır (Baudrillard 2020: 13). Bu doğrultuda, kadına yönelik şiddetin de artık sadece somut ve doğrudan deneyimlenen bir olgu olmaktan çıktığı ve ekranlarda tekrarlayan şekillerde sunulan bir temsile dönüştüğü ifade edilebilir. Bu süreçte insanlar bu tür olayları doğrudan deneyimlemese bile, medyanın

sunduğu temsillerle algılamaya ve anlamlandırmaya başlamaktadır. Medyada yoğun olarak karşılaşılan kadına yönelik eş şiddet haberleri veya görüntüleri, özellikle genç bireylerin hafızasında hâkimiyet kurabilmekte, gençlerin kadına yönelik şiddeti ve evliliği algılama biçimini şekillendirebilmektedir. Kadına yönelik şiddet haberlerinin yineleyen biçimlerde; ilgi çekmek amacıyla çarpıcı ve dramatik tarzlarda sunulması, bireylerin evliliği olduğundan çok daha güvensiz, kaotik ve riskli bir kurum olarak algılamalarına neden olabilmektedir. Bu durum, George Gerbner'in ekme kuramıyla da örtüşmektedir. Gerbner'e göre, televizyonda ya da medyada şiddet içeriklerine yoğun bir şekilde maruz kalan bireyler, dünyayı olduğundan daha şiddet ve tehlike dolu bir yer olarak algılamaktadır. Gerbner, bu durumu "kötü dünya sendromu" olarak ifade etmektedir. Benzer şekilde, medyada evliliğin çoğu zaman kadına yönelik şiddetle ilişkili olarak temsil edilmesi de özellikler genç bireylerde evliliğe ilişkin korku, kaygı, endişe ve güvensizlik içeren olumsuz tutumların gelişmesine neden olabilmektedir. Bu bağlamda, medyada yer alan kadına yönelik eş şiddeti konulu haberlerin gençlerin evlilikle ilgili tutumlarını nasıl ve ne ölçüde etkilediğini anlamak, bu noktaya özel bir vurgu yapmak sosyolojik açıdan önemlidir.

Bu tez çalışması da "Medyada yer alan kadına yönelik şiddet haberleri, gençlerin evliliğe ilişkin tutumları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir" temel hipotezi üzerine kurulmuş, bu bağlamda çeşitli alt hipotezler oluşturulmuş ve bunlar istatistiksel analizler aracılığıyla incelenmiştir. Bu doğrultuda; araştırmada, katılımcıların cinsiyet, yaşı, medeni durumu, öğrenim gördükleri fakülte, bölüm ve sınıf düzeyi, ailenin aylık gelir düzeyi, ebeveynlerin eğitim düzeyi, yaşamın büyük bir çoğunluğunu geçirdikleri yerleşim bölgesi ve coğrafi bölge, aile tutumu, şiddet deneyimi, medyadaki şiddete maruz kalma sıklığı ve medya kaynağı, medyanın şiddete etkisi gibi demografik ve sosyo-kültürel değişkenler ile araştırma konusu arasındaki ilişki ele alınmıştır. Medyadaki kadına yönelik şiddet haberleri ve evlilik tutumu arasındaki bu ilişki, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrenciler özelinde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenen toplamda 400 öğrenciye anket uygulanmış; ancak anketlerin 6'sı geçersiz sayılmıştır. Araştırma kapsamında 21 maddelik bir tutum anketi kullanılmıştır. Ankette yer alan ifadeler iki temel boyut altında gruplanmıştır: ilk boyut medyadaki kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin duygu, düşünce ve tutum, ikinci boyut ise evlilik tutumu olarak ele alınmıştır. Araştırmanın temel

hipotezinin test edilmesi noktasında basit doğrusal regresyon analizinden yararlanılmıştır. Alt hipotezlerin test edilmesi aşamasında ise, gruplar arasındaki farkları belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklem T-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Kruskal-Wallis H analizi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, 0,05 anlamlılık düzeyinde kadına yönelik şiddet haberlerine ilişkin tutumun gençlerin evlilik tutumu üzerinde anlamlı, pozitif ve orta düzeyde bir etkisi olduğunu göstermiştir. Buna göre, kadına yönelik şiddet haberlerinin oluşturduğu olumsuz tutumlar evliliğe de istatistiksel ve sosyolojik açıdan dikkate değer bir şekilde olumsuz yönde yansımaktadır. Dolayısıyla, “Medyada yer alan kadına yönelik şiddet haberleri, gençlerin evliliğe ilişkin tutumları üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir” temel hipotezi kabul edilmiştir.

Cinsiyet değişkeni ile kadına yönelik şiddet haberlerinin evlilik tutumu üzerindeki etkisi arasında anlamlı farklılıklar olduğu istatistiksel olarak ispatlanmıştır ($p=0,00<0,05$). Buna göre, kadın öğrencilerin ($\bar{x}=3,60$) evliliğe yönelik tutumları erkeklere ($\bar{x}=2,85$) kıyasla çok daha olumsuzdur. Bu beklenen doğal bir sonuçtur ve dolayısıyla bu duruma ilişkin alt hipotezi desteklemiştir. Sonuç olarak, “Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi kabul edilmiştir. Kadınların, bu tür şiddet haberlerinden daha fazla etkilenecek evliliğe karşı erkeklere kıyasla daha olumsuz tutum geliştirmesi, bu haberlerin kadınlar açısından daha doğrudan ve tehdit edici bir gerçeklik taşıdığını göstermektedir.

“Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi reddedilmiştir ($p=0,918>0,05$). Buna göre, öğrencilerin yaşları açısından kadına yönelik şiddet haberine ve evliliğe yönelik tutumlarının benzerlik gösterdiği ortaya konmuştur. Bu sonuç, üniversite öğrencilerinin yaş farkından bağımsız bir şekilde, evliliği kadına yönelik şiddetle ilişkilendirme eğiliminde olduğunu göstermektedir.

“Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, ilişki durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi kabul edilmiştir ($p=0,00<0,05$). Buna göre, bekâr ve ilişkisi olmayan öğrencilerin evliliğe yönelik tutumları evli, nişanlı ya da sevgilisi olanlara kıyasla daha olumsuzdur. Bu açıdan,

romantik bir ilişki içerisinde olmayan bireylerin medyadaki bu tür şiddet olayları karşısında daha bağımsız ve nesnel olduğu ifade edilebilir.

“Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, öğrenim görülen fakülteye göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi reddedilmiştir ($p=0,193>0,05$). Aynı şekilde, “Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, öğrenim görülen bölüme göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi de reddedilmiştir ($p=0,702>0,05$). Dolayısıyla, kadına yönelik şiddet haberlerinin yarattığı etkinin, katılımcıların akademik alanlarından ziyade, haberin içeriği, sıklığı ve sunum biçimi gibi unsurlar çerçevesinde şekillendiği söylenebilir.

“Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, öğrenim görülen sınıfa göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi reddedilmiştir ($p=0,175>0,05$). Yaş değişkenindeki sonuca paralel şekilde sınıf düzeyinin, kadına yönelik şiddet haberlerinin evlilik tutumu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu durum, kadına yönelik şiddet haberlerinin evlilik tutumlarına etkisinin yaş ya da sınıf düzeyi gibi gelişimsel ya da akademik ilerlemeyi temsil eden demografik değişkenler yerine, daha çok bireysel deneyimler, toplumsal cinsiyet rolleri, medya maruziyeti gibi sosyo-kültürel unsurlarla şekillendiğini göstermektedir.

“Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, ailenin aylık gelirine göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi reddedilmiştir ($p=0,175>0,05$). Buna göre, katılımcılar bu konudaki tutumlarını ailelerinin ekonomik durumundan bağımsız olarak geliştirmektedir.

“Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, annenin eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi kabul edilmiştir ($p=0,026<0,05$). Bireylerin genel anlamda dünyaya ya da hayata ilişkin değerlerinin, özel olarak da evliliğe yönelik tutumlarının annelerinin eğitim düzeyinden etkilenmesi, geleneksel roller bağlamında annenin çocuğa bakım sağlama görevinin temel sorumlusu olarak algılandığı göz önünde bulundurulduğunda oldukça tutarlı bir sonuçtur. Bu nedenle annenin eğitim düzeyine ilişkin farkın istatistiksel olarak anlamlı çıkması, evlilik tutumlarının biçimlenmesinde annelerin değer aktarımındaki rolünün önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşın, “Kadına

yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, babanın eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi reddedilmiştir ($p=0,113>0,05$). Dolayısıyla hem sosyolojik hem de istatistiksel açıdan annenin bireysel tutumlar üzerindeki etkisinin babanın etkisine kıyasla daha belirgin ve güçlü olduğu görülmektedir.

“Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, uzun süre yaşanan bölgeye göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi reddedilmiştir ($p=0,059>0,05$). Buna göre, gençlerin kadına yönelik şiddet haberlerine ve evliliğe ilişkin tutumları köy, ilçe, il merkezi ya da büyükşehir gibi farklı yerleşim bölgelerinde benzerlik gösterdiği ortaya konmuştur. Benzer şekilde, “Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, uzun süre yaşanan coğrafi bölgeye göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi de reddedilmiştir ($p=0,899>0,05$). Bu durum, kadına yönelik şiddet haberlerinin evlilik tutumlarına etkisinin yerleşim bölgesi ya da coğrafi bölge gibi mekânsal faktörlerden bağımsız olarak benzer bir nitelik taşıdığını göstermektedir.

Yerleşim bölgesi ve coğrafi bölge gibi değişkenlere benzer şekilde, “Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, aile tutumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi de reddedilmiştir ($p=0,997>0,05$). Buna göre, geleneksel ya da modern aile tutumlarının, şiddet haberlerinin evliliğe ilişkin tutumları üzerinde bir etkisinin bulunmadığı görülmektedir. Bu bulgular, medyadaki kadına yönelik şiddet haberlerinin toplumsal düzlemde ortak bir bilinç oluşturduğunu, geleneksel-modern ya da kırsal-kentsel gibi ayrımlar gözetimeksizin gençlerin benzer tepkiler geliştirdiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla, medyadaki bu haberlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisinin daha çok bireysel unsurlarla ilişkili olduğunu ifade etmek mümkündür.

“Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, geçmişte şiddete maruz kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi kabul edilmiştir ($p=0,006<0,05$). Buna göre, daha önce herhangi bir şiddet türüne maruz kalmış gençlerin evliliğe ilişkin tutumlarının maruz kalmayanlara kıyasla anlamlı biçimde daha olumsuz olduğu görülmüştür. Aynı şekilde, bu farklılık şiddet türleri özelinde incelendiğinde de istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu bağlamda; daha önce fiziksel ($p=0,027<0,05$), psikolojik ($p=0,004<0,05$) ve cinsel

($p=0,010<0,05$) şiddete maruz kalmış öğrencilerin bu şiddet türlerine maruz kalmayanlara kıyasla anlamlı biçimde, evliliğe ilişkin daha olumsuz tutumlar geliştirdiği gözlemlenmiştir. Dolayısıyla bunlar hakkındaki alt hipotezler de kabul edilmiştir. Şiddet maruziyetinin bireysel bir unsur olduğu göz önünde bulundurulduğunda, önceki paragrafta yapılan yorumun buradaki bulgu sayesinde pekiştiği ifade edilebilir. Sonuç olarak, şiddet deneyiminin, bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığını tehdit ettiği kadar toplumsal kurumlara veya yapılara ilişkin duygu ve düşüncelerini de olumsuz anlamda etkilediği söylenebilir.

“Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, yakın çevrede şiddete tanık olma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi kabul edilmiştir ($p=0,00<0,05$). Bu doğrultuda, kadına yönelik herhangi bir şiddet türüne tanık olmuş katılımcıların evliliğe ilişkin tutumlarının, tanık olmayanlarla karşılaştırıldığında anlamlı biçimde farklılık gösterdiği ve daha olumsuz olduğu belirlenmiştir. Bu farklılık şiddet türleri özelinde incelendiğinde de istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu bağlamda; daha önce fiziksel ($p=0,006<0,05$), psikolojik ($p=0,00<0,05$), cinsel ($p=0,028<0,05$) ve ekonomik ($p=0,001<0,05$) şiddete tanık olmuş katılımcıların bu şiddet türlerine tanık olmayanlara kıyasla evliliğe ilişkin daha olumsuz tutumlar geliştirdiği ortaya konmuştur. Bu sonuçlar, bireylerin kadına yönelik şiddet ve evliliğe ilişkin tutumlarının kendi bireysel şiddet deneyimlerine ek olarak, içinde bulundukları sosyal çevredeki şiddet olaylarıyla da şekillendiğini göstermektedir.

“Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, bu tür haberlere maruziyet sıklığına göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi kabul edilmiştir ($p=0,00<0,05$). Analiz sonucunda elde edilen bulgular, kadına yönelik şiddet haberlerinin, bu tür haberlere sürekli maruz kalan katılımcılar üzerinde daha fazla olumsuz etkiye yol açtığını ve bu etkinin evlilik tutumlarını da olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Ayrıca, haberlere maruziyetin azalmasıyla doğrusal bir şekilde bu haberlere ve evliliğe ilişkin tutumların daha ılımlı hale geldiği görülmüştür. Bu bulgunun Gerbner’in yaklaşımıyla da paralellik gösterdiği ifade edilebilir. Buna göre, evlilik gibi örnek bir model olarak sunulan bir kurumun, sıkça şiddetle birlikte anılması, bireylerin bu kuruma yönelik algılarını olumsuz anlamda dönüştürmektedir.

“Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, bu haberlerin takip edildiği medya aracına göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi reddedilmiştir ($p=0,245>0,05$). Bu bulgu, gençlerin evliliğe ilişkin tutumlarının, kadına yönelik şiddet haberlerini hangi medya aracından (televizyon, internet, sosyal medya vb.) takip ettiklerine bağlı olarak anlamlı bir biçimde değişmediğini göstermektedir. Başka bir deyişle, şiddet içerikli haberlerin bireyler üzerindeki etkisi, haberin sunulduğu platformdan bağımsız olarak benzer yönlerde şekillenmektedir. Bu noktada asıl önemli olan unsurun haberin içeriği ya da sıklığı olduğu görülmektedir.

“Kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin evlilik tutumları üzerindeki etkisi, bireylerin bu haberlerin etkisine dair algılarına göre anlamlı bir farklılık gösterir” hipotezi kabul edilmiştir ($p=0,00<0,05$). Buna göre, kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda evlilik hakkında en olumsuz tutum geliştiren bireylerin bu tür haberlerin insanların evlilikten korkmasına ya da kaçınmasına neden olduğunu düşündüğü tespit edilmiştir. Bunu, medyanın kadına yönelik şiddeti normalleştirdiğini ve şiddetin artmasına neden olduğunu düşünen katılımcılar izlemiştir. Bu bulgudan hareketle, genç bireylerin kadına yönelik şiddet haberlerine verdikleri anlamın, evlilik hakkındaki algılarını şekillendirmede önemli bir paya sahip olduğu ifade edilebilir.

Tüm bu bulgular ışığında, kadına yönelik şiddet haberlerinin gençlerin zihinlerinde ortak bir algı yarattığı görülmektedir. Medyada sık sık tekrar eden kadına yönelik şiddet temsilleri, bölüm, fakülte, köy-kent, coğrafi bölge, gelir veya medya aracı gibi ayrımlar fark etmeksizin herkesin paylaştığı ortak bir güvensizlik ve belirsizlik duygusuna dönüşmektedir. Böylece evlilik, gençler için artık sadece sevgi ve destek temelinde özel bir yaşam evresi değil; medyada yer alan şiddet öykülerinin gölgesinde “tehlike” ve “savunmasızlık” gibi çağrışımlarla birlikte algılanan, sorgulanan bir kurum hâline gelmektedir. Bu noktada, cinsiyetin belirleyici rolü son derece dikkat çekicidir. Kadınlar, erkeklere kıyasla evliliği daha güvensiz ve çatışmalı bir alan olarak değerlendirmektedir. Annelerin eğitim düzeyinin, babalarinkinden daha güçlü bir etki göstermesi ise, toplumsal cinsiyet rollerinin aile içindeki duygu ve değer aktarımındaki önemini vurgulamaktadır.

Şiddetle karşılaşma biçimleri de evlilik tutumundaki genel tabloyu derinleştirmektedir. Geçmişte doğrudan şiddet deneyimi yaşayan gençler, fiziksel,

psikolojik ya da cinsel şiddete hiç maruz kalmamış akranlarına göre evliliğe anlamlı ölçüde daha olumsuz bakmaktadır. Yakın çevrede kadına yönelik şiddete tanık olma da benzer biçimde güçlü bir etkidir. Farklı şiddet türlerine tanık olanlar, tanık olmayanlara kıyasla evliliğin daha riskli olduğunu düşünmektedir. Bu bulgular, şiddetin hem yaşanan hem de tanık olunan hâlinin gençlerin evlilik algısını zedelediğini, travmanın bireysel sınırları aşır toplumsal alanı biçimlendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu noktada çarpıcı olan diğer bir nokta da şiddet deneyimi ve tanıklığının erkekler açısından büyük farklılıklar yaratmasıdır. Genel anlamda cinsiyetler arasındaki evlilik tutumları anlamlı bir şekilde farklılaşırken ve erkeklerin evlilik hakkındaki tutumları daha olumluysen şiddet geçmişinin erkeklerdeki tutumu olumsuz yönde değiştirmesi, sosyolojik açıdan son derece önemli bir bulgudur. Diğer yandan, medyada kadına yönelik şiddet haberlerine sürekli maruz kalmak, gençlerin evliliğe yönelik olumsuz tutumunu pekiştirmekte ve maruziyet azaldıkça bu olumsuzluk yumuşamaktadır. Bu durum, medyanın gündelik hayatın içine sızarak korku ve kaygıyı sıradanlaştırdığının önemli bir göstergesidir. Kısacası, bu araştırma, kadına yönelik şiddetin evliliği güvensiz, tehlikeli ve zarar görülen bir alan olarak kodladığını göstermekte ve medyanın bu noktadaki rolüne dikkat çekmektedir. Dolayısıyla evliliğe dair umut ve beklentileri iyileştirmek, daha sağlam ve sağlıklı temellere dayanan ailelerin oluşumunu sağlamak için kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve medyada bu tür şiddet olaylarının aktarım biçiminin dönüştürülmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bazı önerilere yer vermek anlamlı olacaktır.

Kadına yönelik şiddetin azaltılması için çok boyutlu ve geniş bir yaklaşım gereklidir. Öncelikle, var olan yasaların etkili biçimde uygulanması, faillerin cezasız kalmaması, iyi hal indiriminin kaldırılması ve kadınların başvurabileceği yardım ve destek mekanizmalarının güçlendirilmesi önemlidir. Kadın sığınma evlerinin sayıca artırılması ve niteliklerinin iyileştirilmesi de bu süreç için büyük bir önem taşımaktadır. Eğitim alanında toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan programların yaygınlaştırılması, öğretmenler ve güvenlik güçleri gibi meslek gruplarına yönelik özel eğitimlerin verilmesi ve hâkim erkeklik rollerinin sorgulandığı, şiddetsiz iletişimi destekleyen yeni sosyal modellerin geliştirilmesi gerekmektedir. Kadınların ekonomik bağımsızlığını destekleyen politikalar, psikolojik destek hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve şiddeti normalleştiren toplumsal değerlerin dönüştürülmesi de kalıcı çözümler için önemlidir. Bu noktada medya da kritik bir rol oynamaktadır.

Kadına yönelik şiddet haberlerinde faili aklayabilecek ya da mağduru suçlayabilecek dilden kaçınılmalı; şiddet, reyting ya da etkileşim artırma aracı olarak kullanılmamalıdır. Bununla birlikte, medyada yalnızca şiddet haberlerinin görünürlüğünün artırılması, zamanla duyarsızlaşma, normalleştirme ya da toplumsal çaresizlik hissi gibi olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Bu nedenle, şiddeti görünür kılarken, aynı zamanda bu içerikleri dengeleyecek olumlu örneklerin de medyada daha fazla yer bulması gerekmektedir. Sonuç olarak medya kanalları, toplumun ilgisini çekecek olan, onun talep ettiği içerikleri yayınlamaktadır. Ancak diğer yandan olumlu içeriklerle toplumun algılarını dönüştürme ve uzun vadede talebi yeniden şekillendirme gücüne de sahiptir. Bu nedenle medya, sadece mevcut izleyici eğilimlerine göre içerik üretmekle kalmamalı; eğitici, dönüştürücü ve toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket eden bir araç olarak konumlanmalıdır. Kadına yönelik şiddetle mücadelede medyanın bu iki boyutlu rolü hem farkındalık yaratma hem de kalıcı zihniyet dönüşümlerini teşvik etme açısından önemli bir işleve sahiptir. Dolayısıyla medya, yalnızca haber vermekle, olanı göstermekle kalmamalı; şiddete yönelik toplumsal farkındalığı artıran olumlu içerikler de üretmelidir. Kadınların güçlenmesini destekleyen yayınlar, eşit temsiliyetin sağlandığı yapımlar ve medya çalışanlarına yönelik toplumsal cinsiyet odaklı eğitimler, kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli unsurlardır.

KAYNAKÇA

- Adams Adrienne E., Sullivan Cris M., Bybee Deborah ve Greeson Megan R. (2008). "Development of the Scale of Economic Abuse". *Violence Against Women*. 14(5): 563-588.
- Adempira, Neslişah (2020). *Yetişkinlerde Evlilik Uyumu ile Empatik Tutum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (2012). 6284 Sayılı Kanun. T. C. Resmî Gazete, 20 Mart 2012.
- Akgül, Gülendamar (2020). "Siber Zorbalığın Nedenleri Üzerine Kuramsal Açıklamalar". *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*. 1(2): 149-167.
- Akın Mahmut H. ve Aydemir Mehmet Ali (2007). "Cinsiyet Rolü Tutumları Bağlamında Aile ve Evlilik Kurumlarına Bakışları (Selçuk Üniversitesi Örneği)". *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 18: 43-60.
- Akpınar, Orkide (2011). *Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Kadınların Aile İçi Şiddetle Başa Çıkma Özyeterliği Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre Yordanması*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Doktora Tezi, İzmir.
- Akün, Ebru (2013). "Yapısal Aile Sistemleri Kuramı Bağlamında Ergenlik Döneminde Aile Yapısı ve Ergenlik Dönemi Sorunları". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 53(1): 85-116.
- Akyazı Kadem Gürkan, Çıtak Şenel ve Tosun Cansu (2022). "Evlilik Tutumunun Bir Yordayıcısı Olarak Evlilik Rol Beklentileri". *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 12(2): 931-948.
- Allen, Katherine R. (2016). "Feminist Theory in Family Studies: History, Reflection, and Critique". *Journal of Family Theory & Review*. 8: 207-224.
- Allen Katherine R. ve Jaramillo-Sierra Ana L. (2015). "Feminist Theory and Research on Family Relationships: Pluralism and Complexity". *Sex Roles*. 73(3): 93-99.

- Altun Abdülrezak, Gencel Bek Mine ve Esen Altun Emel (2007). “Aile İçi Şiddet Haberlerinin Üretim Süreci ve Medya Profesyonelleri”. *İletişim: Araştırmaları Dergisi*. 5(2): 9-61.
- Anıt Savaş (t.y.). *Şiddetten Ölen Kadınlar İçin Dijital Anıt*. Erişim tarihi: 13.07.2025, <https://anitsayac.com>
- Arın Canan, Gülçür Leyla, İlkaracan Pınar, Özcan Ayten, Özenen Ferhan ve Seral Gülşah (2019). *Haklarımız Var!*. İstanbul: Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği.
- Arnett, Jeffrey Jensen (2000). “Emerging Adulthood A Theory of Development From the Late Teens Through the Twenties”. *American Psychologist*. 55(5): 469-480.
- Aslan, Kadir (2002). “Değişen Toplumda Aile ve Çocuk Eğitiminde Sorunlar”. *Ege Eğitim Dergisi*. 1(2): 25-33.
- Atıcı, Zöhre (2025). *Kadına Şiddet'in Yerel Medyadaki Temsil Biçimi: Elazığ Örneği*. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim ve Toplumsal Dönüşüm Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.
- Atman, Ümit Cihan (2003). “Kadına Yönelik Şiddet; Cinsel Taciz / Irza Geçme”. *Sted Dergisi*. 12(9): 333–335.
- Avcı Fatma ve Güdekli İ. Ayşad (2018). “Toplumsal Cinsiyet ve Medya İlişkisi: Yazılı Basında Kadına Şiddet ve Kadın Cinayetleri Haberleri Üzerine Bir Analiz”. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 4(2): 475-506.
- Avcı, Fatma (2018). *Toplumsal Cinsiyet ve Medya İlişkisi: Yazılı Basında Kadına Şiddet ve Kadın Cinayetleri Haberleri Üzerine Bir Analiz*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Avrupa Konseyi (2011). *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi*. İstanbul.
- Ayan, Sezer (2006). “Şiddet ve Fanatizm”. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 7(2): 191-209.
- Ayan, Sezer (2010). *Aile ve Şiddet Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

- Aydın, Mustafa (2017). *Kurumlar Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Aydoğdu, Fatih (2020). “Aile ile İlgili Temel Kavramlar ve Aile Kuramları”. Raziye Pekşen Akça ve Fatih Aydoğdu (Ed.). *Aile Eğitiminde Güncel Konular* içinde (s. 1-33). Ankara: Eğiten Kitap.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı (1998). *Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Baudrillard, Jean (2020). *Simülakrlar ve Simülasyon*. (Çev: Oğuz Adanır). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Baydar, Veysi (2013). “Popüler Kültürde Mizojini”. *Turkish Studies*. 8(151): 151-165.
- Bayer, Ali (2013). “Değişen Toplumsal Yapıda Aile”. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 4(8): 101-129.
- Bener Özgün ve Günay Gülay (2013). “Gençlerin Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Tutumları”. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 3(1): 1-16.
- Bilican Gökkaya, Veda (2009). “Türkiye’de Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri”. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 10(2): 167-179.
- Bilican Gökkaya, Veda (2011). ‘Türkiye’de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet’. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 12(2): 101-112.
- Bozgeyikli Hasan ve Toprak Emre (2013). “Üniversiteli Gençlerin Eş Seçim Kriterlerinin Sıralama Yargılarıyla Ölçeklenmesi”. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*. 1(1): 68-87.
- Bozkurt Şener, Ekin (2011). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi*. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Boztepe, Veli (2017). “Televizyon Haberlerinde Kadınlara Yönelik Şiddetin Temsili: Özgecan Aslan Cinayeti Üzerinden Bir İnceleme”. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 52: 39-66.

- Bronfenbrenner, Urie (1977). "Toward an Experimental Ecology of Human Development". *American Psychologist*. 32(7): 513-531.
- Büyüköztürk Şener, Kılıç Çakmak Ebru, Akgün Özcan Erkan, Karadeniz Şirin ve Demirel Funda (2023). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, Hülya (2006). "Aristoteles'te Katharsis Kavramı". *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*. 2: 63-70.
- Canatan Kadir ve Yıldırım Ergün (2013). *Aile Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Cappell Charles ve Heiner Robert B. (1990). "The Intergenerational Transmission of Family Aggression". *Journal of Family Violence*. 5(2): 135-152.
- Ceyhan, Samet. 2014. *Yazılı Medyada Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Kullanılan Dilin ve Görsellerin İncelenmesi*. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Clemons, Yvette M. (2021). *Safety Planning: Self-Management Approaches for Intimate Partner Violence in Ohio*. Walden University, PhD Thesis.
- Corvo Kenneth ve Carpenter Elizabeth H. (2000). "Effects of Parental Substance Abuse on Current Levels of Domestic Violence: A Possible Elaboration of Intergenerational Transmission Processes". *Journal of Family Violence*. 15(2): 123-135.
- Çelik, Beyza (2024). *Engelli Bireylere Yönelik Evlilik Tutumu ile Evliliğe Yüklenen Anlam ve Belirsizliğe Tahammülsüzlüğün İncelenmesi*. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale.
- Çelik, Metehan (2006). *Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Adana.
- Dale Jennifer ve Foster Peggy (2013). *Feminists and State Welfare*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Demir, Ümran (2000). "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet". *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 3(1): 57-61.

- Dilber, Fadime (2014). “Kitle İletişim Araçları ve Suç Olgusu”. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 16(Özel Sayı I): 60-66.
- Doğan, Evin (2015). *Televizyon Haberlerinde Nefret Söylemi: Suriyeli Sığınmacılar Örnek Olayı*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo-Televizyon-Sinema Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Doğutaş Aysun ve Doğutaş Cemil (2013). “Domestic Violence in Turkey: An Example of Ağrı Province”. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 13(31): 91-109.
- Donovan, Josephine (2021). *Feminist Teori*. (Çev: Aksu Bora, Meltem Ağduk Gevrek ve Fevziye Sayılan). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dökmen, Zehra Y. (2022). *Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Duğan, Özlem (2015). *Sağlıkta Şiddet Haberlerinin Basına Yansıması*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Halkla İlişkiler Bilim Dalı, Doktora Tezi, Konya.
- Ediz Ayşe ve Altan Şenol (2017). “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Bir Alan Araştırması”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. (Özel Sayı): 397-410.
- Emerson, Ralph Waldo (2022). *Denemeler: Birinci Seri*. (Çev: Aytek Sever). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Enkhtuya, Narantsetseg (2022). *Türkiye ve Moğolistan Televizyon Kanallarında Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Sunumu: Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında Bir İnceleme*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basın ve Yayın Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Eskişehir.
- Eraslan Levent ve Demirel Medine Elif (2020). “Aile Kavramı ve Sosyolojisi”. Levent Eraslan (Ed.). *Aile Sosyolojisi* içinde (s. 3-33). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Erçetin Şefika Şule, Açıkalın Şuay Nilhan, Gökbayrak Mustafa, Çevik Mehmet Sabir ve Maya İlknur (2021). “Reliability and Validity Study of the Healthcare Workers’ Multidimensional Glocal Leadership Scale”. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 17(36): 2471-2489.

- Erdoğan, İrfan (1998). “Gerbner’in Ekme Tezi ve Anlattığı Öyküler Üzerine Bir Değerlendirme”. *Kültür ve İletişim*. 1(2): 149-180.
- Erdoğan, Mehtap (2019). *Şiddet Örneğinde Kadın Sorununun Türkiye’deki Yasal ve Toplumsal Durumu*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Trabzon.
- Ergil, Doğu (2001). “Şiddetin Kültürel Kökenleri”. *Bilim ve Teknik Dergisi*. 399(2): 40-41.
- Erkan Zülal ve Uyar Samet (2021). “Aile Yaşam Döngüsüne Yönelik Çalışmaların İncelenmesi”. *International Journal of Eurasia Social Sciences*. 12(44): 447-474.
- Erol, Devrim (2013). ‘Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkiye Yazılı Basınında Şiddet Haberleri ve Haber Fotoğrafları’. *Selçuk İletişim*. 8(1): 192-211.
- Erten Yavuz ve Ardalı Cahit (2018). “Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları”. *Cogito*. 6(7): 143-163.
- European Union Agency for Fundamental Rights (2014). *Violence Against Women: An EU-Wide Survey*. Vienna.
- Freud, Sigmund (2019). *Uygarlığın Huzursuzluğu*. (Çev: Haluk Barışcan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Fromm, Erich (2018). *İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri*. (Çev: Şükrü Alpagut). İstanbul: Say Yayınları.
- George Darren ve Mallery Paul (2016). *IBM SPSS Statistics 23 Step by Step: A Simple Guide and Reference* (fourteenth edition). New York, NY: Routledge.
- Gerbner, George (2014). *Medyaya Karşı*. Michael Morgan (Der.). (Çev: Güneş Ayas vd.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, Anthony (2012). *Sosyoloji*. (Çev: Hüseyin Özel vd.). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Goode, William J. (1971). “Force and Violence in the Family”. *Journal of Marriage and the Family*. 33(4): 624-636.

- Gök, Maide (2016). “Kadına Yönelik Şiddetin Kuramsal Temelleri ve Çözüm Önerileri”. *Turkish Studies (Elektronik)*. 11(2): 451-472.
- Gökalp, Emre (2019). “Medya, Kitle İletişimi ve Toplum”. Nadir Suğur (Ed.). *İnsan ve Toplum* içinde (s. 24-56). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Gökçe, Birsen (1978). “Evlilik Kurumuna Sosyolojik Bir Yaklaşım”. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1: 7-21.
- Gökçe, Orhan (1993). *İletişim Bilimine Giriş: İnsanlararası İlişkilerin Sosyolojik Bir Analizi*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- Görgün Baran Aylin, Sarıtaş Canet Tuba ve Şahin Kütük Birsen (2017). “Medyada Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Sunum Açısından Analizi: Beyazgazete.com Örneği”. *Sosyoloji Konferansları*. 1(55): 107-132.
- Görgün Baran, Aylin (2012). “Toplumsal Cinsiyet”. Nevin Güngör Ergen vd. (Ed.). *Davranış Bilimleri* içinde (s. 410). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Günay Gamer, Alataş Esra, Doğan Bulut Süheyla ve Örsel Sibel (2016). “Sığınmaevine Başvuran Kadınlara Genel Bir Bakış: Ne Yaşıyorlar? Biz Neler Yapabiliriz?” *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*. 5(2): 37-55.
- Güneş Gamze ve Yıldırım Buğra (2019). “Cinsiyet Temelli Bir Savaş: Kadın Cinayetlerinin Medyada Temsili Üzerine Bir Değerlendirme”. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 30(3): 936-964.
- Gürbüz Sait ve Şahin Faruk (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- HÜNEE (2008). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.
- HÜNEE (2014). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.
- Halıcı, Coşkun (2007). *Gazete Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddet: Posta ve Takvim Gazetelerinde Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Üzerine Bir Araştırma*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir.

- Hallaç Saliha ve Öz Fatma (2014). “Aile Kavramına Kuramsal Bir Bakış”. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 6(2): 142-153.
- Harcar Tijen, Çakır Özlem, Sürgevil Olca ve Budak Gönül (2008). “Kadına Yönelik Şiddet ve Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Durumu”. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*. 2(4): 51-70.
- Haskan Avcı, Özlem (2020). “Aile İçi Şiddetle İlgili Kuramlar ve Modeller”. Nilüfer Koçtürk ve Betül Ulukol (Ed.). *Aile İçi Şiddet* içinde (s. 31-72). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Heise, Lori L. (1998). ‘Violence Against Women: An Integrated, Ecological Framework’. *Violence Against Women*. 4(3): 262-290.
- Holtzworth-Munroe Amy ve Stuart Gregory L. (1994). “Typologies of Male Batterers: Three Subtypes and the Differences Among Them”. *Psychological Bulletin*. 116(3): 476–497.
- Hughes Michael ve Kroehler Carolyn J. (2011). *Sociology The Core*. New York, NY: The McGraw-Hill Companies, Inc.
- Hyde-Nolan Maren E. ve Julia Tracy (2012). “Theoretical Basis for Family Violence”. Rose S. Fife ve Sarina Schrager (Ed.). *Family Violence: What Health Care Providers Need to Know* içinde (s. 5-16). Sudbury: Jones & Bartlett Learning.
- İçli, Gönül (1997). “Aile Araştırmalarında Yöntem ve Yaklaşım”. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3(3): 59-68.
- Kabacaoğlu Gökhan ve Koçtürk Nilüfer (2020). “Aile İçi Şiddete Kavramsal Çerçveden Genel Bir Bakış”. Nilüfer Koçtürk ve Betül Ulukol (Ed.). *Aile İçi Şiddet* içinde (s. 1-30). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- KADEM (2024). “Medyada Kadına Yönelik Şiddet ve İzleyici Farkındalığı: Yerli Diziler Üzerine İnceleme”. Kadın ve Demokrasi Derneği.
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (t.y.). *Kadın cinayetleri verileri (2008-2025)*. Erişim tarihi: 13.07.2025, <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net>
- KSGM (2012). *Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı*. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

- Kaplan, Ulaş (2022). *Psikoloji Kuramları ve İnsan Gelişimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karaaslan, Selver (2020). *Aile İçi Şiddete Yönelik Erkeklerin Görüşleri ve Toplumsal Cinsiyet Algısının Etkisi*. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Karagöz, Esmâ (2019). *Haber ve Şiddet: Hayvana Yönelik Şiddet Haberlerinin Gazetede Sunumu*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Karakaya Handan ve Kubar Yeşim (2020). “Lise Döneminde Şiddet Algısı ve Nedenleri Üzerine Bir Saha Çalışması: Elazığ Örneği”. *Journal of Analytic Divinity*. 4(2): 71-98.
- Karınca, Eray (2011). *Kız Doğursun Analar*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Karlı, Necmi (2016). “Psiko-Sosyal Açısından Şiddet ve Çözüm Yolları”. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. 16(3): 63-89.
- Kesici, Mehmet Rauf (2007). “Yoksulluk Şiddet Döngüsünün Sosyal Politika Açısından Analizi”. *Çalışma ve Toplum*. 2(13): 121-158.
- Kılıç, Gülden (2017). *Kadın Akademisyenlerin Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet Algısı: Düzce Üniversitesi Örneği*. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Kır, İbrahim (2011). “Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 10(36): 381-404.
- Kızmaz, Zahir (2006). “Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 16(2): 247-267.
- Kocacık, Faruk (2001). “Şiddet Olgusu Üzerine”. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 2(1): 1-7.
- Konuk Kandemir Nebiye ve Alıcı Birgül (2022). “Ekonomik Şiddetin Toplumsal Yansımalarına Türk Sinemasından Bakış: Nefesim Kesilene Kadar Örneği”. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*. 17(57): 365-385.
- Korkut-Owen Fidan ve Owen Dean W. (2008). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

- Krug Etienne G., Dahlberg Linda L., Mercy James A., Zwi Anthony B. ve Lozano Rafael (2002). *World Report on Violence and Health*. Geneva: World Health Organization.
- Kurt, Ayşula (2023). *Ulus-Ötesi Evlilikler Bağlamında Doğu Karadeniz’de Yabancı Gelin Olgusu ve Ötekinin Kabulü*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Erzurum.
- Kurtdaş, M. Çağlar (2020). “Sinemada Şiddetin Kutsanması (Joker Filminin Şiddet Bağlamında Sosyolojik Analizi)”. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*. 8(23): 428-446.
- MacBride, Sean (1993). *Bir Çok Ses, Tek Bir Dünya, UNESCO Uluslararası Komisyon Raporu*. Ankara: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yayını.
- Marshall, Gordon (2005). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev: Osman Akınhay ve Derya Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mavili Aktaş, Aliye (2006). *Aile İçi Şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması*. Ankara: Elma Yayınevi.
- Michaud, Yves (1991). *Şiddet*. (Çev: Cem Muhtaroglu). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Molla, Oğuzhan (2024). *Bağlanma Stilleri ve Nesne İlişkileri Bağlamında Bekâr Sağlık Çalışanlarının Evlilik Kaygısı ve Yalnızlık Düzeyleri İlişkisinin İncelenmesi*. İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Mutlu, Erol (1999). *Televizyon ve Toplum*. Ankara: TRT Eğitim Dairesi Başkanlığı.
- Mutlu, Erol (2005). *Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Myers, David (2021). *Sosyal Psikoloji*. Serap Akfırat (Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Nabavi Razieh Tadayon ve Bijandi Mohammad Sadegh (2012). “Bandura’s Social Learning Theory & Social Cognitive Learning Theory”. Erişim Tarihi: 30 Nisan 2024. <https://www.researchgate.net/publication/267750204>.
- Nair, Güney (2018). *Aile-Okul-Sokak Üçgeninde Gençlik ve Şiddet*. Nobel Akademik Yayıncılık.

- Nazlı, Serap (2014). *Aile Danışmanlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oğuz, Ayla (2017). “Anthony Burgess’in Otomatik Portakal Adlı Romanında Şiddet ve Sosyal Öğrenme”. *Kesit Akademi Dergisi*. 10: 316-326.
- Öz Soysal F. Selda, Uz Baş Aslı ve Aysan Ferda (2016). “Evlilik Beklentisi Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12(1): 119-128.
- Özgentürk İlyas, Karğın Vedat ve Baltacı Halil (2012). “Aile İçi Şiddet ve Şiddetin Nesilden Nesile İletilmesi”. *Polis Bilimleri Dergisi*. 14(4): 55-77.
- Öztürk, Aslıhan Burcu (2014). *Erkeklik ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Öztürk, Emine (2010). *Türkiye’de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri*. İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Polat, Oğuz (2016). “Şiddet”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*. 22(1): 15-34.
- Postmus Judy L., Plummer Sara-Beth, McMahon Sarah, Murshid N. Shaanta ve Kim Mi Sung (2011). “Understanding Economic Abuse in the Lives of Survivors”. *Journal of Interpersonal Violence*. XX(X): 411-430.
- RTÜK (2006). *Televizyon Programlarındaki Şiddet İçeriğinin, Müstehcenliğin ve Mahremiyet İhlallerinin İzleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerindeki Olumsuz Etkileri Raporu*. Ankara: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Eğitim Dairesi Başkanlığı.
- Sarcan, Emine (2013). *Toplumun Sağlık Çalışanlarına Uygulanan Şiddete Bakış Açısı*. Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Gaziantep.
- Sarışın, Merve (2023). *Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetin Yeni Yüzü Dijital Şiddet*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sönmez, Nilgün (2022). *Evlenmemiş Genç Bireylerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumları, Evlilik Tutumları ve Evlilik Kaygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile ve Tüketici Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- Stamp, Glen H. 2004. “Theories of Family Relationships and a Family Relationships Theoretical Model”. Anita L. Vangelisti (Ed.). *Handbook of Family Communication* içinde (s. 1-30). Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers.
- Strong Bryan, DeVault Christine ve Cohen Theodore F. (2011). *The Marriage and Family Experience: Intimate Relationships in a Changing Society*. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.
- Süleymanlı, Ebulfaz (2021). “Aile Kurumu”. Metin Kılıç (Ed.). *Sosyolojiye Giriş* içinde (s. 213-237). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Şahin, Fatih (2022). *Çözüm Odaklı Yaklaşımın Lise Öğrencilerinde Kadına Yönelik Şiddet Tutumları Üzerine Etkisi*. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Şahinler Baba, Sibel (2019). *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Araştırma ve Uygulama Hastanesi Çalışanlarının Şiddete Maruziyet Düzeyi*. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sağlık Kuruluşları Yöneticiliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Şener Gülüm, Çavuşoğlu Çağla ve İrkl Halil İbrahim (2016). “Medya ve Toplumsal Cinsiyet”. Feryal Saygılıgil (Ed.). *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları* içinde (s. 165-185). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Terzioğlu Füsün ve Taşkın Lale (2008). “Kadının Toplumsal Cinsiyet Rolünün Liderlik Davranışlarına ve Hemşirelik Mesleğine Yansımaları”. *CÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 12(2): 62–67.
- Tire Olcay ve Öztürk Meral (2023). “Evlilik Tutumunun Bir Yordayıcısı Olarak Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları”. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı 57: 255-266.
- Tokgöz, Oya (1994). *Temel Gazetecilik*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Tura, Gülşah (2014). *Yapısal Aile Sistemleri Kuramı Temelli Psikoeğitim Programının Aile Ortamı, Yeme Tutumu ve Obeziteye Etkisi: Vaka Çalışması*. Sakarya

Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı,
Doktora Tezi, Sakarya.

Uğur Tanrıöver, Hülya (2007). “Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri”. Sevda Alankuş (Ed.). *Kadın Odaklı Habercilik* içinde (s. 149-166). İstanbul: IPS iletişim Vakfı Yayınları.

Ulusoy, Demet (2012). “Sosyalleşme”. Nevin Güngör Ergen vd. (Ed.). *Davranış Bilimleri* içinde (s. 366-383). Ankara: Siyasal Kitabevi.

UNODC (2021). *Killings of Women and Girls By Their Intimate Partner or Other Family Members Global Estimates 2020*. United Nations Office on Drugs and Crime.

UNODC ve UN Women (2024). *Femicides in 2023: Global Estimates of Intimate Partner/Family Member Femicides*. United Nations publication.

Ünal, Gülseren (2005). “Aile İçi Şiddet”. *Aile ve Toplum Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 2(9). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198147>

Ünal, Süheyla (2013). “Sistemik Aile Tedavisinde Temel Kavramlar”. *Türkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics*. 6(1): 32-37.

Willoughby, Brian J. (2010). “Marital Attitude Trajectories Across Adolescence”. *Journal of Youth and Adolescence*. 39(11): 1305-1317.

WHO (2002). *World Report on Violence and Health*. Geneva: World Health Organization.

WHO (2005). *WHO Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women*. World Health Organization.

WHO (2013). *Global and Regional Estimates of Violence Against Women: Prevalence and Health Effects of Intimate Partner Violence and Non-Partner Sexual Violence*. World Health Organization.

WHO (2021). *Violence Against Women Prevalence Estimates, 2018*. World Health Organization.

Yaylagül, Levent (2006). *Kitle İletişim Kuramları*. Ankara: Dipnot Yayınları.

- Yegen, Ceren (2014). “İnternet Haberciliğinde Kadın Cinayeti Haberlerinin Sunumu: Posta Gazetesi Örneği”. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*. 4(3): 15-28.
- Yıldırım, Esra (2008). *Çocuk ve Televizyonda Şiddet: 5 Yaşındaki Çocukların Anne-Babalarının Televizyondaki Şiddetin Saldırgan Davranışlar Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Yıldırım, İrfan (2020). *Aile İçi Şiddetin Ortaöğretim Öğrencilerinin Akademik Başarıları ile İlişkisi: Diyarbakır Bağlar Örneği*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Elazığ.
- Yıldırım, Sait (2018). “Türkiye’de Son On Yılda İşlenen Kadın Cinayetleri Üzerine: Sebep, Sonuç ve Öneriler”. *Mecmua Dergisi*. 6: 1-21.
- Yüksel, Asuman (2009). “İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Empatik Becerileriyle Aile İşlevleri ve Benlik Kavramları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1(25): 153-165.
- Zencirkıran, Memet (2020). *Sosyoloji*. Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Kararı

T.C.

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA ÖNERİSİ ETİK DEĞERLENDİRME
KURULU

Toplantı Sayısı	Karar Tarihi	Karar Sayısı
8	11.07.2024	2024/3

Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu çevrimiçi olarak Başkan Doç. Dr. Meryem ACARA başkanlığında toplandı.

Karar No 3- Maide Elif GÖZÜTOK'un Üniversitemiz Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kuruluna yapmış olduğu başvuru incelenmiştir.

Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Gençlerin Evlilik Tutumlarına Etkisi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği isimli araştırmanın etik olarak uygunluğuna oy birliğiyle karar verilmiştir.

Ek 2. Anket Formu

ANKET FORMU

Bu çalışma, medyadaki kadına yönelik eş şiddeti haberlerinin gençlerin evlilik hakkındaki duygu, düşünce ve tutumları üzerindeki etkisini incelemek amacıyla tasarlanmıştır ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyoloji Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Maide Elif Gözütok tarafından Prof. Dr. Cemal Yalçın danışmanlığında yürütülmektedir. Çalışma kapsamında size yöneltilen sorular, sadece sizin kişisel düşüncelerinizi öğrenmek amacıyla hazırlanmıştır ve vereceğiniz cevaplar tamamen gizli tutulacaktır. Çalışmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına göre olup, çalışmanın herhangi bir aşamasında, çalışmadan ayrılma konusunda tamamen serbestsiniz. Çalışma kapsamında size sorulacak sorular ortalama on dakikanızı alacak olup, çalışmada istemediğiniz sorulara cevap vermeyebilirsiniz. Bu metni okuduktan sonra çalışmaya devam etmeniz, çalışmaya gönüllü olarak katıldığınız anlamına gelecektir. Çalışma kapsamında sormak istediğiniz herhangi bir husus varsa, araştırmacıya şu anda şahsen sorabilirsiniz veya ileride e-posta adresi yoluyla iletişime geçebilirsiniz.

1. BÖLÜM: Kişisel Bilgiler

1- Cinsiyetiniz:

1- () Kadın 2- () Erkek

2- Yaşınız:

1- () 18-20 2- () 21-23 3- () 24-26 4- () 27-29

3- Medeni durumunuz:

1- () Evli 2- () Bekâr 3- () Nişanlı 4- () Sevgilim var

4- Fakülteniz:

5- Bölümünüz:

6- Sınıfınız:

1- () 1. sınıf 2- () 2. sınıf 3- () 3. sınıf 4- () 4. sınıf ve üzeri

7- Ailenizin aylık geliri ne kadardır?

1- () 20.000 TL ve altı
2- () 20.001-59.999 TL arası
3- () 60.000-99.999 TL arası
4- () 100.000-139.999 TL arası
5- () 140.000 TL ve üstü

8- Ebeveynlerinizin eğitim düzeyi nedir?

	Okur-yazar değil	İlköğretim	Lise	Lisans	Lisansüstü
Anne					
Baba					

9- Yaşamınızın büyük bir çoğunluğunu hangi bölgede geçirdiniz?

1- () Köy/Kasaba 2- () İlçe 3- () İl merkezi 4- () Büyükşehir

10- Yaşamınızın büyük bir bölümünü hangi coğrafi bölgede geçirdiniz?

- 1- () Akdeniz Bölgesi 5- () İç Anadolu Bölgesi
2- () Doğu Anadolu Bölgesi 6- () Karadeniz Bölgesi
3- () Ege Bölgesi 7- () Marmara Bölgesi
4- () Güneydoğu Anadolu Bölgesi

11- Ailenizin genel tutumunu hangi ifade daha iyi tanımlar?

1- () Geleneksel 2- () Modern

12- Yaşamınızın herhangi bir döneminde aşağıdaki şiddet türlerinden herhangi birine maruz kaldınız mı? (Birden fazla seçim yapabilirsiniz)

- 1- () Fiziksel şiddet
2- () Psikolojik şiddet
3- () Cinsel şiddet
4- () Ekonomik şiddet
5- () Hiçbiri

13- Ailenizde, akraba veya yakın çevrenizde (arkadaş, komşu vb.) kadına yönelik şiddet türlerinden herhangi birine tanık oldunuz mu? (Birden fazla seçim yapabilirsiniz)

- 1- () Fiziksel şiddet
2- () Psikolojik şiddet
3- () Cinsel şiddet

4- () Ekonomik şiddet

5- () Hiçbiri

14- Medyada kadına yönelik şiddet haberleriyle hangi sıklıkla karşılaşmaktasınız?

1- () Hiç karşılaşmadım

2- () Nadiren

3- () Ara sıra

4- () Sık sık

5- () Sürekli

15- Kadına yönelik şiddet olaylarından en çok hangi medya kaynağı aracılığıyla haberdar oluyorsunuz? (Yalnızca bir seçenek işaretleyiniz.)

1- () Televizyon/Radyo

2- () Haber siteleri

3- ()

Gazete

4- () Sosyal medya

5- () Diğer:

16- Medyanın, kadına yönelik şiddet konusunda nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz? (Yalnızca bir seçenek işaretleyiniz.)

1- () Kadına yönelik şiddete karşı farkındalık yaratmada olumlu bir rol oynamaktadır.

2- () Kadına yönelik şiddetin normalleşmesine ve şiddetin artmasına neden olmaktadır.

3- () İnsanların evlilikten korkmalarına ve kaçınmalarına neden olmaktadır.

4- () Hiçbir etkisi yoktur.

17- Sizce kadına yönelik şiddetin önlenmesi için neler yapılabilir?

.....
.....
.....
.....
.....

2. BÖLÜM: Medyadaki Kadına Yönelik Şiddet Haberleri ve Evliliğe Yansımaları

	Lütfen kadına yönelik eş şiddeti haberleri ve evliliğe etkileriyle ilgili aşağıdaki ifadelerden size en uygun olanı işaretleyiniz.	Her zaman	Çoğu zaman	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
18	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda endişe duyarım.					
19	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda öfkelenirim.					
20	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda üzgün hissedirim.					
21	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda umutsuzluğa kapılırım.					
22	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda güvensiz ve savunmasız hissedirim.					
23	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda kadınların geleceği konusunda karamsar hissedirim.					
24	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda adalet ve hukuka karşı güvenim azalır.					
25	Kadınlara şiddet uygulayan erkeklerin gereken cezayı almadıklarını düşünürüm.					
26	İlişkilerimin kadına yönelik şiddet haberlerinden olumsuz etkilendiğini düşünürüm.					
27	Kadına yönelik şiddet haberleri nedeniyle ilişkilerimde daha dikkatli davranırım.					
28	Kadına yönelik şiddet haberleri nedeniyle şiddet mağduru olabileceğimi düşünürüm.					
29	Kadına yönelik şiddet haberleri nedeniyle sağlıklı bir ilişki yaşayamamaktan endişe duyarım.					
30	Kadına yönelik şiddet haberleri gördüğümde evliliğe dair korkularım oluşur.					
31	Kadına yönelik şiddet haberleri evlilikten kaçınmama neden olur.					
32	Kadına yönelik şiddet haberleri gördüğümde evliliğin güvenli bir kurum olmadığını düşünürüm.					
33	Kadına yönelik şiddet haberleri, evliliğin bireyler için ağır bir yük olduğunu düşündürür.					
34	Kadına yönelik şiddet haberleri nedeniyle evliliğin insanları mutsuz ettiğini düşünürüm.					
35	Kadına yönelik şiddet haberleri sonucunda evliliğin bireylerin özgürlüğünü kısıtladığını düşünürüm.					
36	Kadına yönelik şiddet haberleri gördüğümde evliliğin bireylerin yaşam kalitesini düşürdüğünü düşünürüm.					
37	Kadına yönelik şiddet haberleri, evliliğin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştirdiğinin göstergesidir.					
38	Kadına yönelik şiddet haberleri nedeniyle evliliğin kadınları sömürdüğünü düşünürüm.					

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Maide Elif GÖZÜTOK

Uyruğu : Türkiye Cumhuriyeti

